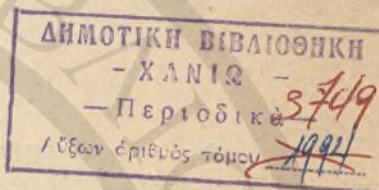

ΜΥΣΩΝ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΤΕΤΡΑΜΗΝΙΑΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
Μ. Γ. ΚΑΤΑΠΟΤΗΣ

ΤΟΜΟΣ Ε΄.

ΔΩΡΕΑ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ
ΝΙΚ. Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗ
- 1954 -

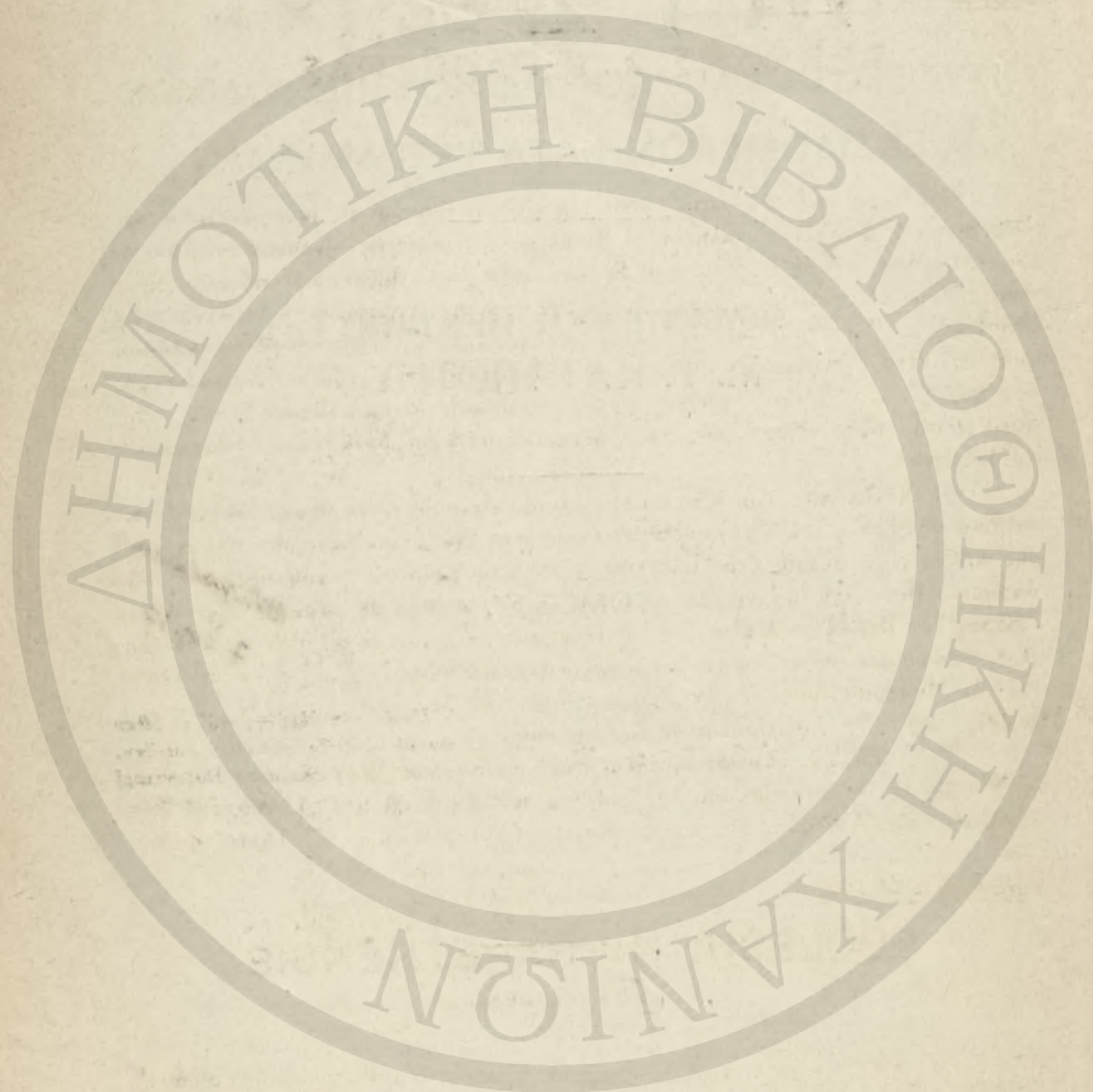
Μαραθίνης
7 Δεμ. 37

«Ἡτεία τῆς Κρήτης πόλις, ὅθεν
ἦν Μύσων εἰς τῶν ἑπτὰ σοφῶν».
[Στέφανος Βυζάντιος]

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ "ΠΟΛΥΒΙΟΤΕΧΝΙΚΗΣ,, Ο. Ε.

ΑΧΑΡΝΩΝ 244 - ΑΘΗΝΑΙ

1936

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ

(ΚΑΤΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΝ)

Εἰς τοὺς παλαιοὺς καταλόγους τῶν Βυζαντινῶν καὶ εἰς τοὺς νεωτέρους καταλόγους τῆς ὁωμαϊκῆς ἐκκλησίας ἡ Ἐκκλησία Ἱεραπέτρας ἀναφέρεται πάντοτε ὡς ἐπισκοπική. Οἱ δὲ ἐπίσκοποι αὐτῆς ἐπὶ μὲν τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων ἠκολούθουν τὸ γραικικὸν δόγμα, ὑπὸ δὲ τὴν ἐνετικὴν κυριαρχίαν τὸ λατινικόν. Ἐν ἐπιστολῇ τοῦ Γρηγορίου τοῦ ΙΑ' πρὸς τοὺς ἱεράρχας τῆς νήσου Κρήτης ὁ ἐπίσκοπος Ἱεραπέτρας παραλείπεται, εἴτε διότι ἡ Ἐκκλησία αὕτη ἐχίρηνσε κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον, εἴτε διότι ὁ ἐπίσκοπος αὐτῆς ἦτο ἀπών. Μνημονεύομεν ἐν τοῖς ἑξῆς κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν τοὺς ἐπισκόπους τῶν ὁποίων ἠδυνήθημεν νὰ ἀνεύρωμεν τὰ ὀνόματα:

1) Ἐπίσκοπος Ἱεραπέτρας, τοῦ ὁποίου ἀγνοοῦμεν τὸ ὄνομα, ἔλαβεν ἀποστολικά γράμματα τοῦ Γρηγορίου Θ' πεμφθέντα τὴν 5 Ἰουλίου τοῦ 13ου ἔτους τῆς ποντιφικείας αὐτοῦ, ἥτοι τοῦ ἔτους 1240 ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως, διὰ τῶν ὁποίων ὁ Ποντίφηξ παρήγγειλεν εἰς αὐτόν, ἵνα *καταθέσῃ ἐκ μέρους τῆς Ἁγίας Ἐδρας τὸν θεμέλιον λίθον* διὰ τὴν ἐκκλησίαν, τὴν ὁποίαν οἱ ἐν Κρήτῃ ἄκαιοι εἶχον ἀποφασίσαι νὰ κτίσουν ἐν τῇ πόλει Χάνδακι, ἀφιεροῦντες αὐτὴν εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὸν Μακάριον Μάρκον τὸν Εὐαγγελιστὴν. Τὸ δίπλωμα παρετέθη ἠνωτέρω ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἀρχιεπισκόπων Κρήτης σελ. 9.

2) Ὁ ἀδελφὸς *Ἀντώνιος ἐλέω Θεοῦ ἐπίσκοπος Ἱεραπέτρας*, διατρίβων ἐν Ἑνείᾳ, τῇ 30 Σεπτεμβρίου 1317, *ἀδεία τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Μητρός Του*, ἀπήλλαξε τοὺς Ἀδελφοὺς τῆς Σουτροφίας τῆς Ἁγίας Μαρίας τῆς Πρασίνης Κοι-

CRETAE SACRAE

Tomus secundus. Pag. 180—184

ECCLESIA HIERAPETRENSIS

(ΛΑΤΙΝΙΚΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ)

In antiquis Graecorum notitiis, in recentioribus Provincialibus Romanis Ecclesia Hierapetrensis constanter enuntiatur Episcopalis, licet ejus Episcopi sub Imperatoribus C. P. Graecum ritum, sub Veneta autem Dominatione, Latinum ritum sequuti fuerint. In Gregorii XI, epistola, ad Cretensis Insulae Praesules missa, Episcopus Hierapetrensis omittitur, vel quia Ecclesia tunc temporis vacaret, vel quia ejus Episcopus absens fuerit. Episcopos quorum nomina invenire datum fuit, in serie proferimus.

I. N. Episcopus Hierapetrensis Apostolicas Gregorii IX, suscepit epistolas datas die V, Julii, anno sui Pontificatus XIII. Christi videlicet 1240 quibus ei Pon-

λάδος **τεσσαράκοντα ἡμερῶν μετανοίας**, ὅσας οὗτοι ἐτέλουν ἐπιτίμιον. Τὸ δίπλωμα τῆς ἀποφάσεως ταύτης παρατίθεται ἐν Eccles. Venet. Illust. τόμ. 16, σελ. 173.

3) **Θωμᾶς** ἐπίσκοπος 'Ιεραπέτρας μετετέθη ὑπὸ τοῦ Πάπα 'Ιωάννου ΚΒ' εἰς τὴν ἔδραν 'Αγιάς τῇ 13 Φεβρουαρίου 1325. Περὶ αὐτοῦ διελάβομεν ἀνωτέρω ἐν τοῖς περὶ 'Εκκλησίας 'Αγιάς σελ. 150.

4) Ὁ ἀδελφὸς **Γεράρδος** τῶν Μινώρων, λόγῳ τῆς μεταθέσεως τοῦ ἐπισκόπου Θωμᾶ, διωρίσθη ἐπίσκοπος 'Ιεραπέτρας ὑπὸ τοῦ Πάπα 'Ιωάννου ΚΒ' τῷ 1325, ὥς ἐν τοῖς περὶ τοῦ ἔτους τούτου γράφει ὁ Wadiphus, παραθέτων τὸ δίπλωμα τῆς ἐκλογῆς του ἐν Regist. Pontific.

5) **Δομίνικος** ἐπίσκοπος 'Ιεραπέτρας μετετέθη ὑπὸ τοῦ Πάπα Οὐρβανοῦ Ε' εἰς τὴν 'Εκκλησίαν τοῦ Μουράνου τῷ 1364.

6) Ὁ ἀδελφὸς **Ἰουλιανὸς** Ἀγγελὶ ἢ τῶν Ἀγγέλων τοῦ Τάγματος τῶν 'Ιεροκήρυκων ἐπίσκοπος 'Ιεραπέτρας μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Fontana ἐν Theatr. Dominic. σελ. 197, ὅπου ἀναφέρει τὸ βιβλίον Provision. Praelat. sub Urbano. V. ἀλλὰ τὴν εἰς τὸν 'Ιουλιανὸν ἀναθεῖσαν ἐπισκοπὴν καλεῖ Giropetiensem· σημειοῖ δ' ὅτι περὶ τοῦ Δομινίκου σιγῶσιν ἐντελῶς οἱ Δομινικανοὶ συγγραφεῖς.

7) **Φραγκίσκος** ἐπίσκοπος 'Ιεραπέτρας ἀπέθανε πιθανῶς τῷ 1389, καθόσον κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τῇ 12 Νοεμβρίου προέτεινεν ἡ 'Ενετικὴ Πολιτεία τὸν διάδοχόν του.

Ὁ ἀδελφὸς **Ἰωάννης Κουρῖνος**, 'Ενετὸς τοῦ Τάγματος τῶν Μινώρων, προετάθη διὰ τὴν ἐπισκοπὴν 'Ιεραπέτρας χηρεύουσιν λόγῳ τῆς τελευτῆς τοῦ ἐπισκόπου Φραγκίσκου. Τὸ ψήφισμα τῆς Συγκλήτου διὰ τὴν κύρωσιν τῆς ἐκλογῆς του παρατίθεται εἰς Regista Ducalis Cancellariae Venetiarum. 12 Νοεμβρίου 1389:

«Ἐπειδὴ ὁ σεβασμιος **Ἰωάννης Κουρῖνος**, τοῦ τάγματος τῶν Μινώρων, ἡμέτερος συμπολίτης προετάθη διὰ τὴν ἐπισκοπὴν 'Ιεραπέτρας τῆς νήσου Κρήτης, νὰ γραφῶσι γράμματα πρὸς τὸν Πάπαν καὶ τοὺς Καρδιναλίους καὶ ἄλλους, ἵνα κυρωθῇ ἡ ἐκλογὴ του κατὰ τὸν προσήκοντα τύπον».

Εἶναι πιθανὸν ὅτι μετ' οὐ πολὺ ἐκυρώθη ἡ ἐκλογὴ τοῦ 'Ιωάννου ὑπὸ τοῦ

tifex per apostolica scripta mandavit, ut militibus Cretensibus qui Ecclesiam Deo et Beato Marco Evangelistae sacram, in civitate quae dicitur Candida construere disposuerant, *primarium lapidem auctoritate Pontificia concedere non postponeret*. Diploma relatum est superius in Archiepiscopis Cretensibus pag. 9.

II. Frater Antonius Dei Gratia permittente *Episcopus Ierapetre*. Venetiis degens anno 1317, die 30 Septembris Confratribus Sodalitii Sanctae Mariae de Valli viridi, quoties se verberassent. *Christi et suae Matris permissione XL. dies Indulgentiae de infunctis poenitentibus relaxavit*. Diploma remissionis relatum legitur in Eccles. Venet. Illust. Tom. XIV, pag. 173.

III. Thomas Episcopus Hierapetrensis translatus fuit a Joanne Papa XXII. ad Agiensem Sedem anno 1325, die Februarii. De eo superius actum est ad Ecclesiam Agiensem pag. 150.

IV. Frater Gerardus Minorita ad Episcopatum Hierapetrensem per translationem Thomae Episcopi assumptus fuit a Joanne Papa XXII, anno 1325, ut ad ipsum annum scribit Wadinghus, qui electionis diploma profert in Reges. Pontif.

V. Dominicus Hierapetrensis Episcopus translatus fuit ab Urbano Papa V. ad Muranensem Ecclesiam anno 1364.

VI. Frater Julianus Angeli seu de Angelis, Ordinis Praedicatorum Episco-

Ποντίφηκος, οὐχ ἦτον ὁ Valinghus ἐν Annal. γράφει, ὅτι ὁ Ἰωάννης Κουρῆ-
νος ἀνηγορεύθη ἐπίσκοπος Ἱεραπέτρας τῇ 23 Δεκεμβρίου 1390 ὑπὸ τοῦ Βονιφα-
τίου τοῦ Θ'.

9) **Ἰππόλυτος Ἀριβαβένιος** Μαντουανός, τῇ 21 Δεκεμβρίου 1542 διωρί-
σθη ὑπὸ τοῦ Παύλου Γ' ἐπίσκοπος Ἱεραπέτρας. Λέγει δὲ περὶ ἑαυτοῦ, ὅτι ἐξελέ-
γη ἐπίσκοπος τῆς ἑδρας ταύτης ἐν ἰταλικῇ ἐπιστολῇ, τὴν ὁποίαν ἔπεμψε τῇ 4η
Ὀκτωβρίου 1547 πρὸς τὸν Μᾶρκον Μαντουναῖον καθηγητὴν τοῦ δικαίου ἐν τῷ
Παταβιανῷ Λυκείῳ. Παρεκάλει δὲ μεταξὺ τῶν πατέρων τῆς Τριδεντίνης Συνό-
δου τῷ 1563 ἐπὶ Πίου Δ', ὡς ἀναφέρει ὁ Labbeus ἐν τῇ Συλλογῇ τῶν Συνόδων.

Μετὰ ταῦτα ἡ Ἐκκλησία Ἱεραπέτρας, ἣς ἔκειτο ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Ση-
τείας, ἠνώθη μὲ τὴν ἐπισκοπὴν Σητείας ὑπὸ τοῦ Πάπα Πίου Ε' τῷ 1571, θε-
σπισθέντος, ὅτι ὁ προϋστίμενος ἀμφοτέρων τῶν ἐκκλησιῶν θὰ ἐκαλεῖτο ἐφεξῆς μὲ
τὸν ἀρχαιότερον τίτλον ἐπίσκοπος Ἱεραπέτρας. Ἀλλ' οἱ μεταγενέστεροι οὗτοι ἐπί-
σκοποι, **τῶν ὁποίων ἑδρα ἦτο ἡ πόλις Σητεία**, δὲν μετεχειρίσθησαν μόνον τὴν
ὀνομασίαν τῆς Ἱεραπέτρας, διότι ἐνίστε συναντῶμεν αὐτοὺς ὀνομαζομένους ἐπι-
σκόπους Σητείας καὶ ἄλλοτε Σητείας καὶ Ἱεραπέτρας.

10) **Σοφριανός** ἐπίσκοπος Ἱεραπέτρας καὶ Σητείας ἐτελεύτησε πρὸ τοῦ 1593
καθ' ὅσον ἔξ ἀποστολικοῦ διπλώματος τοῦ πάπα Κλήμεντος Η' τῆς 31 Ἰανουα-
ρίου 1593 προκύπτει, ὅτι κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον αἱ ἐκκλησίαι Ἱεραπέτρας καὶ
Σητείας ἐστεροῦντο ποιμένος, λόγῳ τοῦ θανάτου τοῦ ἐπισκόπου Σοφριανοῦ.

11) **Ἀλέξανδρος ἐκ Τύρρης** τῇ 31 Ἰανουαρίου 1593 διωρίσθη ἐπίσκοπος
καὶ ποιμὴν τῶν ἠνωμένων Ἐκκλησιῶν Ἱεραπέτρας καὶ Σητείας. Τοῦτο μαρθάνο-
μεν ἐκ τοῦ εἰρημένου διπλώματος τοῦ Κλήμεντος Η', ὅπερ παρατίθεται ὁλόκλη-

pus Hierapetrensis, affertur a Fontana in Theatr. Dominic. pag. 197 ubi citat librum
Provision. Praelat. sub Urbano V. Ecclesiam vero Juliano comissam appellat Gi-
ropetiensem, eimulque notat a scriptoribus Dominic. Julianum alto silentio paeter-
missum.

VII. *Franciscus* Ecclesiae Hierapetrensis Episcopus obiit probabiliter anno
1389, eo enim anno die 12 Novembris de successore ejus actum est Venetiis in Co-
mitiis Rogatorum.

VIII. *Frater Joannes Quirino* Venetus Ordinis Minorum postulatus fuit
ad Episcopatum Hierapetrensen per obitum Francisci Episcopi vacantem S. C. pro
ipsius confirmatione obtinenda latum inter regesta Ducalis Cancellariae Venetiarum
legitur.

MCCCLXXXIX DIE XII Novembris. In Rogatis

«Cum Venerabilis vir *Frater Joannes Quirino* Ordinis Minorum Civis
noster sit postulatus ad Episcopatum Gerapetræ Insule Crete. Vadit pars, quod
possint scribi littere Dom. Pape, et Cardinalibus et aliis pro confirmatione sua in
illa forma, quae videbitur Dominio»

Verisimile est Joannem a Pontifice non multo post confirmatum fuisse at-
tamen Vadinghus in Annal. scribit Joannem Quirinum ad Ecclesiam Hierapetren-
sem anno 1390 die 23 Decembris, a Bonifacio IX fuisse promotum.

IX. *Hippolitus Arivabenus Mantuanus* anno 1542, die 21 Decembris a Paulo
III institutus fuit Ecclesiae Hierapetrensis Episcopus, cujus quidem Sedis de
Episcopum electum dicit in Italica epistola, quam die IV Octobris anno MDXLVII
dedit Marco Mantuano Juris in Patavino Lyceo Professori. Inter Patres Tridentini

ρον ἐν Eccles. Venet. Illustrat. τόμ. 5, σελ. 38. Ἐν αὐτῷ ἀναγινώσκομεν τὰ ἑξῆς: **Σήμερον** (31 Ἰανουαρίου 1593) διὰ τὰς ἡνωμένας **Ἐκκλησίας Ἱεραπέτρας καὶ Σητείας τῶν ὁποίων, διὰ ἑξῆ, προΐστατο ὁ ἀγαθῆς μνήμης Σοφριανὸς ἐπίσκοπος Ἱεραπέτρας καὶ Σητείας, στερηθεὶς ποιμένος, λόγῳ τοῦ θανάτου τοῦ ἐπισκόπου Σοφριανοῦ, ὅστις ἐτελεύτησεν ἐκτὸς τῆς Ῥωμαϊκῆς Κουρίας, ἐφροντίσαμεν δι' ἄλλου γράμματος νὰ διορίσωμεν εἰς αὐτὰς ἐπίσκοπον καὶ πάστορα τὸν ἀγαπητὸν ἡμῶν υἱὸν Ἀλέξανδρον ἐκλεγέντα ἐπίσκοπον Ἱεραπέτρας καὶ Σητείας ὑφ' ἡμῶν καὶ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν ἐπαξίως τῶν προτερημάτων αὐτοῦ.**

12) **Γεώργιος Μινῶτος**, καλούμενος ἐπίσκοπος Σητείας ἐκλεγείς τὴν 21 Αὐγούστου 1634, περὶ τοῦ ὁποίου διελάβομεν ἀνωτέρω ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἐπισκόπων Σητείας σελ. 126.

13) **Πέτρος**, ἐπισημαινόμενος μὲ μόνον τὸν τίτλον ἐπισκόπου Σητείας, μνημονεύεται ἐν ἐπιστολῇ τοῦ πάπα Οὐρβανοῦ Η', πεμφθεῖσῃ τῇ 5 Ἰουλίου 1642 πρὸς **Πέτρον ἐπίσκοπον Σητείας**, ὡς βλέπομεν ἐν Eccles. Ven. Illustr. τομ. 4, σελ. 160. Τοῦτον ἀνεγράψαμεν ἀνωτέρω ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἐπισκόπων Σητείας σελ. 126.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ

Φίλιππος ἐπίσκοπος Μονεμβασίας καὶ Ἱεραπέτρας ἔδωκε τὸν ὄρκον τοῦ ἐν Ῥώμῃ τῇ 10 Ὀκτωβρίου 1520. Τοῦτο ἐσημείωσεν ὁ Βλάσσιος Βαρόνιος Μαρτινέλλος ἐκ Κοισίνης τελετάρχης τοῦ ποντίφηκος in Diariorum τόμῳ 12ῳ, ὡς μὲ ἔβε-

Concilii sedit anno MDLXIII sub Pio IV ut refert Labbeus in collectione Conciliorum.

Post haec a Pio Papa V Ecclesia Hierapetrensis, qua in Sithiae territorio posita erat unita fuit ejusdem Sithiae Episcopatu, anno 1571, hac tamen conditione statuta, ut utriusque Ecclesiae Praesul deinceps ex antiquiori titulo Hierapetrensis Episcopus vocaretur. Nec tamen unica Hierapetrensis Ecclesiae nuncupatione usi sunt successores Episcopi quorum Sedes in civitate Sithiae posita erat, aliquando enim eos Sithienses solum, aliquando Sithienses et Hierapetrenses appellatos invenimus.

X. *Sophianus Episcopus Hierapetrensis et Sithiensis* ante annum 1593, debitor naturae persolvit, siquidem ex Clementis Papae VIII. Apostolico diplomate dato die 31 Januarii anno 1593, habemus eo tempore Ecclesias Hierapetrensem et Sithiensem per obitum D. Sophiani Episcopi Pastoris solatio destitutas.

XI. *Alexander a Turre* anno 1593, die Januarii Ecclesiis Hierapetrensi, et Sithiensi invicem anitis praefectus fuit Episcopus et Pastor. Hoc ex superius enuntiato Clementis VIII, diplomate addiscimus, quod integrum in Eccles. Venet. Illustrat. legitur Tom. V, pag. 38. In eo haec habentur: *Hodie* (pridie Kal. Februarii anno Incarn. Dominic, 1593), *Hierapetrensi et Sithiensi Ecclesiis invicem unitis, quibus bone memorie Sophianus Episcopus Hierapetrensis et Sithiensis, dum viveret, praesidebat, per obitum Dom. Sophiani Episcopi, qui extra Romanam Curiam debitum nature persolvit, Pastoris solatio destitutis de persona dilecti filii Alexandri electi Hierapetrensis et Sithiensis nobis et fratribus nostris ob suorum exigentiam meritorum de accepto Fratrum eorumdem consilio per alias nostras providimus praeficiendo ipsum illis in Episcopum et Pastorem.*

XII. *Georgius Minotto* vocatus Episcopus Siensis electus anno 1634, die 21 Augusti, de quo supra in Sithiensibus pag. 126.

βαίωσε δι' ἐπιστολῆς του ὁ ἀνωτέρω ἐπινεθεὶς Ἰωάννης Παῦλος de Garseris.

Ἐν τέλει ὀφείλω νὰ κάμω ἐπανόρθωσιν ἐνὸς ἀκουσίου σφάλματος εἰς τὸ ὅποιον ὁμολογῶ ὅτι περιέπεσα ἐν Eccles. Venet. Illustr. τόμ. 5ῳ σελ. 280 καὶ πάλιν τομ. 7, σελ. 282. Εἶπα δηλ. ἀβασανίστως ὅτι ὁ Ἀγγελῖνος ἐπίσκοπος Sudensis ἦτο ἐπίσκοπος τῆς πόλεως Σούδας, καίμενης ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ, πιστεύσας εἰς τὸ κῦρος τοῦ συγγραφέως, ὅστις κατήρτισε τὸν γεωγραφικὸν πίνακα τῆς Συλλογῆς τῶν Συνόδων τοῦ Labbeus· διότι οὗτος μνημονεύων Ἀντώνιον ἐπίσκοπον Sudensem μετασχόντα τῆς Συνόδου τῆς Βασιλείας τῇ 1438 εἰς τὴν λέξιν Sudensi προσθέτει ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ. Ἀλλὰ τὼρα ἐδιδάχθημεν παρὰ τοῦ πολυμαθεστάτου Λεκουτίνιου ὅτι οἱ ἐπίσκοποι Sudenses ὑπήγοντο εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπικὴν Ἐκκλησίαν Soltaniensem· διότι ἐν Oriens Christianus ἐν τομ. 3ῳ, στήλῃ 1379 γράφει τὰ ἑξῆς: *Περὶ ἐκκλησίας Sudensis ἢ Sunensis οὐδὲν ἄλλο ἔχω νὰ παρατηρήσω εἰμὴ ὅτι αὕτη ὑπήγετό ποτε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Soltaniensem.*

XIII. *Petrus* unico Episcopus Sithiensis titulo insignitus legitur in Urbani Papae VIII, epistolis anno 1642, die 5 Julii *Petro Episcopo Sithiensi* datis, ut videre est in Eccl. Ven. Illustr. Som. IV, pag. 160. Ipsum superius enuntiavimus in Episcopis Sithiensibus pag. 126.

Civitates itaque quae in Creta Insula seu remotiori aevo sub Imperatoribus Romanis et Graecis, seu post saeculum XII, sub Domino Venetorum Episcopali titulo decoratae effulserunt, ad ecclesiasticam methodum a doctissimo Lequienio servatam illustravimus, sicuti in ipso operis exordio Cretenses quascumque urbes eo ordine, quo eas laudatus Bondelmontius per Cycladas iter agens recensuit, notavimus, universa autem ejusdem Insulae oppida deinde nominatim enuntiavimus Meursium sequuti, qui Alphabetico ordine ea ex praeclarissimis scriptoribus collecta distribuit.

Adjecimus quoque et alia urbium nomina, quae seu Dominicus Niger in suis Commentar. Geographic. de Creta disserens exposuit, seu Andreas Cornelius saepe citatus rerum Cretensium Chronologus in sui ms. Chronici Lib. I. aliam ab alia illustravit, quae quidem omnia ex tot authoribus collecta oppida, centenarium, ut alibi diximus, numerum non aequant solum, sed et multum superant.

Reliquum modo mihi superesset, ut easdem Regni Cretensis urbes concinnare accuratiori usus ratione, qua eruditiores Geographi et praesertim Ptolemaeus in suis tabulis apposuerunt. Sed in gravi hoc laborem praeventum et quidem potiori lectorum utilitate, gaudeo, vir enim Clarissimus Christophorus Cellarius in *Notitia Orbis Antiqui*, quam Geographiam pleniorē vocat, Tom. I, pag. 1025. Lipsiens. edit. Cretam Insulam ejusque civitates et loca, ducem *Ptolemaem*, ut ipse fateatur, sequutus accuratissime descripsit, primumque *oram maritimam* distribuit, *inde postea ad mediterranea* transitum fecit. Ipsum itaque adeat is, qui sic distributas illustratasque nosse cupit Cretenses civitates.

SUPPLEMENTO

AD ECCLESIAM JERAPETRENSEN

Philippus Episcopus Monevasiensis et Hierapetrensis juramentum suum Romae praestitit die X Octobris anno 1520. Ita Blasium Baronium Martinellum Caesenatensem Pontificium Ceremoniarum Magistrum in Diariorum Tom. XII, notasse, asseruit mihi scribens superius laudatus Joannes Paulus de Casperis.

Novissimo loco emendationem proferendam censeo involuntarii erroris in quem impigisse me ultro fateor Tom. V. pag. 280 Eccles. Venet. illustrat. et ite-

καὶ διὰ προέστησαν αὐτῆς ἐπίσκοποι ἱνες τοῦ Λατινικοῦ δόγματος. Μεταξὺ τούτων ὅμως οὔτε τὸν Ἀντώνιον ἀναφέρει, ὅστις παρεκάθησεν ἐν τῇ Συνόδῳ τῆς Βασιλείας, οὔτε τὸν Ἐγγελλῖνον, τοῦ ὁποῖου γίνεται μνεία ἐν τοῖς εἰρημένοις ἡφ καὶ 7ῳ τόμοις τοῦ Eccles. Venet. Illustr. Τὴν δ' ἐκκλησίαν Σολτανίας, ἣτις ἐλέγετο ποτε Τιγρανόκερτα, ὁ Λικουῖένιος τοποθετεῖ εἰς τὴν Μεγάλην Ἀρμενίαν, στηριζόμενος ἐπὶ τῶν γεωγράφων, τοὺς ὁποίους μνημονεύει ἐν στήλῃ 1359.

Οὐχὶ ἀτυχὲς ὑπῆρξεν ἡ σύμπτωσις, ὅτι περαίνω τὸ βιβλίον μου μὲ διαπιστώσεις τοῦ ἐξόχου τούτου συγγραφέως, ὅστις τὰ μέγιστα μὲ ἐβοήθησεν εἰς τὴν ἐπαύξησιν καὶ διασάφησιν τῆς ὕλης τοῦ ἔργου μου τούτου καὶ δὴ ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἐπισκόπους Κρήτης.

ΙΩΣΗΦ ΓΚΕΡΟΛΑ

ΕΠΙΣΚΟΠΟΙ ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ

1) Τῇ 3 Μαΐου 1223 ὁ πάπας Ὀνώριος Γ' μνημονεύει ἓνα Jerapetrensem episcopum (Scaffini, Cento anni, παράρτ. 14), ἀλλὰ δὲν γνωρίζομεν ἂν οὗτος ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἐν τῇ σειρᾷ τῶν Ἑνετῶν ἐπισκόπων, οὐδὲ πορευδόθη εἰς ἡμᾶς τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τῶν ἐγγυτέρων διαδόχων του.

2) Ἀντώνιος, Φραγκισκανός.—Κατεῖχε τὴν ἔδραν τῇ 30 Σεπτεμβρίου 1317 (Cornelius, Eccl. Ven., XII, 173). Μετετέθη εἰς τὴν ἔδραν τοῦ Σορρέντου τῇ 26 Αὐγούστου 1323 (E., I. 483).

Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα διεδέχθη αὐτὸν ὁ Θωμᾶς.

3) Θωμᾶς.—Ἀπὸ τῆς ἐπισκοπῆς Ἱεραπέτρας μετετέθη εἰς τὴν τῶν Χανίων τῇ 13 Φεβρουαρίου. (Ἴδε τὸν κατάλογον τῶν ἐπισκόπων Ἀγιάς).

4) Γεράρδος, Φραγκισκανός.—Λόγῳ τῆς μεταθέσεως τοῦ Θωμᾶ, διωρίσθη ὑπὸ τοῦ πάπα Ἰωάννου ΚΒ' εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Ἱεραπέτρας τῇ 13 Φεβρουαρίου 1325 Bullar Francisc. V, 566).

rum Tom. VII pag. 282, dum Agnelinum Episcopum Sudensen nimis facile dixi Episcopum urbis Sudaë positæ in Creta Insula, auctoritati fidens illius scriptoris, qui Indicen Geographicum concinnavit Collectionis Conciliorum Labbei: enuntians enim ipse Antonium Episcopum Sudensem in Synodo Basiliensi anno 1438, verbo Sudensi addit in *Insula Cretæ*; at nunc ab eruditissimo Lequienio edocti Episcopos Sudenses ad discimus Ecclesiæ Soltaniensis Archiepiscopalis fuisse suffraganeos, ita enim scribit Tom. III, Orientis Christiani col. 1379. *De Ecclesia Sudensi sive Sunensi nihil aliud mihi occurrit, nisi hanc fuisse Ecclesiæ Soltaniensis aliquando suffraganeam, eique praeuisse nonnullos Latini ritus Episcopos.* Inter eos autem nec Antonium recenset, qui in Synodo Basiliensi sedit. nec Agnellinum de quo mentio acta est in Eccl. Ven. Illustratis Tom. V et VII, superius citatis. Porro Ecclesiam Soltaniæ Metropolim, dictam olim Tigranocertan in Armenia Majori collocat Lequienius ex Geographorum, quos col. 1359, citat. auctoritate.

Nec male hic cecidit, ut cum ejusdem eximii scriptoris assertis finem imponerem, cujus potissimum vel ad augendi vel illustrandi causa. saltem quod pertinet ad Cretenses Episcopos, manum huic Operi admovi.

5) **Παῦλος**.—Μετετέθη εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Κορίνθου τῇ 15 Μαρτίου 1363 (E., I. 218).

6) **Δομίνικος**, τοῦ Ἰωάννου, Καρμηλιτανός.—Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ 15 Μαρτίου 1363 διωρίσθη ὑπὸ τοῦ πάπα Οὐρβανοῦ Ε' εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Παύλου (E., I. 285). Μετετέθη εἴτα εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Μουράνου τῇ 13 Μαρτίου 1364 (E., I. 369).

7) **Ἰουλιανὸς Ἀγγέλι**, Δομινικανός.—Λόγῳ τῆς μεταθέσεως τοῦ Δομνίκου, διωρίσθη εἰς τὴν Ἱεραπόλεω ὑπὸ τοῦ πάπα Οὐρβανοῦ Ε' τῇ 12 Σεπτεμβρίου 1364 (E., I. 285). Εἴτα μετετέθη εἰς τὴν Χερρόνησον τῇ 6 Ἀπριλίου 1377. (Ἴδε τὸν κατάλογον τῶν ἐπισκόπων Χερρόνησου).

8) **Φραγκίσκος Φιλίππι**, ἐξ Ἀγκῶνος.—Διωρίσθη ὑπὸ τοῦ πάπα Γρηγορίου ΙΑ' τῇ 6 Ἀπριλίου 1377, συνεπείᾳ τῆς μεταθέσεως τοῦ Ἀγγέλι (Bullar. Francisc. VI, 1466). Τῇ 9 Ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἔλαβε τὴν ἄδειαν νὰ χειροτονηθῇ παρ' οἰουδήποτε καθολικοῦ ἐπισκόπου. Τῇ δὲ 23 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἀνέλαβε τὰ καθήκοντά του, καὶ δὴ ἐξ ὀνόματος τῶν προκατόχων τοῦ Ἰουλιανοῦ, Δομνίκου, Παύλου καὶ Γεράδου (E., I. 285).

9) **Φραγκίσκος**.—Ἀπέθανεν ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως.

10) **Ἰωάννης Κουρίνι**, ἐξ Ἑνετίας, Φραγκισκανός.—Προϋτάθῃ ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως ὑπὸ τῆς Γαληνοτάτης τῇ 12 Νοεμβρίου 1389 (C. II: 181 Noiret, Documents, 29). Ὁ πάπας Βανιφάτιος Θ' ἐκάλεσεν αὐτόν, ἵνα διαδεχθῇ τὸν ἀποθανόντα Φραγκίσκον, τῇ 24 Ὀκτωβρίου 1390 (Bullar Francisc. VII, 38). Τῇ δὲ 15 Φεβρουαρίου 1391 ἀνέλαβε τὰ καθήκοντά του ἐξ ὀνόματος ἑαυτοῦ καὶ τῶν προκατόχων τοῦ Φραγκίσκου Ἰουλιανοῦ, Δομνίκου Παύλου καὶ Γεράδου (Α' I, 285). Τῶν διαδόχων τὰ ὀνόματα ἀγνοοῦνται ἐπὶ τινα χρόνον.

11) **Φραγκίσκος**.—Ἀπέθανεν ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως.

12) **Ἰωάννης Λωρεδάν**, κανονικὸς Κρής.—Διωρίσθη ὑπὸ τοῦ πάπα ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως τῇ 9 Ὀκτωβρίου 1441 συνεπείᾳ τοῦ θανάτου τοῦ Φραγκίσκου (E., II, 181). Κατεῖχεν εἰσέτι τὴν ἔδραν τῇ 3 Νοεμβρίου 1474 (Misc Corrèr. 2707). Εἴτα παρητήθη, τοῦ ἀξιώματος.

13) **Ἱερώνυμος ἐκ Σορνάτης**.—Διωρίσθη ὑπὸ τοῦ πάπα ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως, συνεπείᾳ τῆς παραίτησεως τοῦ Ἰωάννου, τῇ 14 Μαρτίου 1475 (E., II, 181). Κατεῖχεν εἰσέτι τὴν ἔδραν τῇ 11 Ὀκτωβρίου 1485 (Misc Corrèr 2707).

14) **Φίλιππος ἐκ Γαῖου**.—(Ἐπειδὴ οὗτος φέρεται ὡς μετατεθεὶς ἐκ τῆς ἔδρας τοῦ Ἀρίου εἰς τὴν τῆς Ἱεραπόλεως τῇ 14 Ἀπριλίου 1480 συνεπείᾳ τοῦ θανάτου τοῦ Ἱερωνύμου (E., II, 181), πρέπει νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι ἡ παπικὴ Κουρία περιέπεσεν εἰς σφάλμα. Διότι οὐ μόνον ὁ Ἱερώνυμος τῷ 1480, ἦτο εἰσέτι ἐν τῇ ζωῇ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ διορισμῷ τοῦ ἐπομένου ἐπισκόπου Γαλιναῖ βλέπομεν, ὅτι οὗτος ἐπίσης διορίζεται, συνεπείᾳ τοῦ θανάτου τοῦ Ἱερωνύμου. Ἄρα πρέπει νὰ διορθώσωμεν τὸ σφάλμα καὶ νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ὁ Φίλιππος παρέμεινεν ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Ἀρίου, ὅπου ὄντως τὸν εὐρίσκομεν καὶ μεταγενεστέρως. (Πρὸβλ. τὸν κατάλογον τῶν ἐπισκόπων Ἀρίου).

15) **Νικόλαος Γαλιναῖς**, ἐπίσκοπος Σαντορίνης καὶ τοποτηρητὴς τοῦ ἀρχιεπισκόπου Χάνδακος. Διωρίσθη ὑπὸ τοῦ πάπα ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως, συνεπείᾳ τοῦ θανάτου τοῦ Ἱερωνύμου, τῇ 12 Ἰανουαρίου 1502 (E., II, 181). Κατεῖχε τὴν ἔδραν τῷ 1508 (Cadast. eccles.). Ἀπέθανε δὲ κατέχων τὸ ἀξίωμα.

16) **Ἀνδρέας Μينوῦτι**.— Τῇ 19 Ἰουνίου 1514 διωρίσθη ὑπὸ τοῦ πάπα ἐπίσκοπος Ἱεραπέτρας καὶ Μονεμβασίας, αἵτινες συνηνώθησαν, ζῶντος τοῦ Ἀνδρέου (Ε., ΙΙΙ, 226 καὶ 265). Τῇ δὲ 2 (ἄλλως) 15 Μαΐου ἔλαβεν ἐπίσης ζῶν καὶ τὴν ἐπισκοπὴν Χερρονήσου, ἐνωθεῖσαν μὲ τὰς προηγουμένας (Ε., ΙΙ, 181 καὶ 265). Ἀπέθανε δὲ κατέχων τὸ ἀξίωμα.

17) **Μᾶρκος Μουσούρος**.— Διωρίσθη τῇ 19 Ἰουνίου 1516, συνεπεία τοῦ θανάτου τοῦ Μينوῦτι (Len. Mar., XIX, 35· Sanuto, Diari, XXII, 340)· τῇ δὲ 10 (ἄλλως 17) Ἰουλίου 1517 ἐκυρώθη, ζῶντος αὐτοῦ, ἡ ἐνωσις τῆς ἐκκλησίας Ἱεραπέτρας μὲ τὰς Μονεμβασίας καὶ Χερρονήσου (Ε., ΙΙΙ, 181 καὶ 265). Ἀπέθανε κατέχων τὸ ἀξίωμα τῇ 17 Ὀκτωβρίου 1517 (Sanuto Diari XXV, 63 καὶ 64).

18) **Ἐμμανουὴλ Ράλλης**.— Διωρίσθη, συνεπεία τοῦ θανάτου τοῦ Μουσούρου, ὑπὸ τοῦ πάπα τῇ 4 Νοεμβρίου 1517 (Sen. Mar. ΙΙΙ 265), συνεχιζομένης ζῶντος αὐτοῦ τῆς ἐνώσεως τῶν τριῶν ἐπισκόπων· τοῦθ' ὅπερ βεβαιοῦται καὶ τὴν 5 Μαρτίου 1520 (Ε., ΙΙΙ, 265), εἴτα παρητήθη.

19) **Φίλιππος Ἀρριβαβένε**.— Ὁ πάπας τὸν διώρισε τῇ 1 Ὀκτωβρίου 1520 συνεπεία τῆς παραιτήσεως τοῦ Ράλλη, παραμενούσης τῆς ἐνώσεως μὲ τὴν Μονεμβασίαν εἰς τὴν Χερρόνησον (Ε., ΙΙΙ, 265). Ὁρίσθη ἐν Ρώμῃ τῇ 10 Ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους (C., ΙΙ, 458)· τῇ δὲ 12 Νοεμβρίου ἀνέλαβε τὰ καθήκοντά του ὡς ἐπίσκοπος Χερρονήσου (Ε., ΙΙΙ, 181). Ἀλλ' ἡ ἐπισκοπὴ αὕτη μετ' οὐ πολὺ ἀπεσπάσθη ἀπὸ τῆς Ἱεραπέτρας. (Ἴδε τὸν κατάλογον τῶν ἐπισκόπων Χερρονήσου. Ὁ Φίλιππος εἴτα παρητήθη καὶ τῆς ἐπισκοπῆς Ἱεραπέτρας.

20) **Ἰππόλυτος Ἀρριβαβένε**, ἀνεψιὸς τοῦ προηγουμένου.— Λόγῳ τῆς παραιτήσεως τοῦ θείου του, τῇ 20 Δεμβρίου 1542 διωρίσθη διαχειριστὴς τῆς ἐπισκοπῆς καὶ τῇ 4 Ὀκτωβρίου 1547 ἔλαβεν αὐτὴν τὴν ἐπισκοπὴν. (C., ΙΙ, 182 Ε., 226 Len. Mar. XXVII 14). Καὶ οὗτος παρητήθη τοῦ ἀξιωματός.

21) **Νικόλαος Βερτόλδι**, κληρικός, ἐκ Μαντούης.— Λόγῳ τῆς παραιτήσεως τοῦ Ἰππολύτου, διωρίσθη ἐπίσκοπος Ἱεραπέτρας τῇ 14 Ἰουλίου 1564 (Ε., ΙΙΙ, 226) καὶ ἀνέλαβε τὰ καθήκοντά του τῇ 22 Ἰανουαρίου 1565. (Ἀρχεῖον τοῦ Δουκός).

Τῇ 20 Ἰουνίου 1571 ἡ ἐπισκοπὴ Ἱεραπέτρας ἠνώθη μὲ τὴν τῆς Σητείας, ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅτι ἔμελλε νὰ παραμείνῃ ὡς τίτλος τῆς ἐπισκοπῆς ὁ τῆς Ἱεραπέτρας τοῦθ' ὅπερ δὲν συνέβη πάντοτε (Ε., ΙΙΙ, 226).

Διὰ τοὺς ἐπισκόπους, οἵτινες εἶναι μεταγενέστεροι τῆς ἐνώσεως ταύτης, ἦτοι:

Γάσπαρην Γιβιάνι, Σοφιανὸν Εὐδαιμονογιάννην, Ἀλέξανδρον Δέλα-Τόρε, Πέτρον Πιζάνην, Γεώργιον Μινῶτον ἴδε τὸν κατάλογον τῶν ἐπισκόπων Σητείας.

(A - M)

ΦΛ. ΚΟΡΝΗΛΙΟΥ

ΠΗΓΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ ΚΡΗΤΙΚΩΝ ΠΟΛΕΩΝ

Ἐν τῇ κατωτέρῳ παραγράφῳ, ληφθεῖσιν ἐκ τῆς Ἱερᾶς Κρήτης, ὁ συγγραφεὺς ἀναφέρει τὰς πηγάς, ἐξ ὧν ἠρῶσθη τὰ στοιχεῖα τῆς περιγραφῆς τῶν ἀρχαίων πόλεων τῆς Κρήτης, καὶ εἰς ἃς παραπέμπει τὸν ἐπιθυμοῦντα νὰ μελετήσῃ ταύτας λεπτομερέστερον. Ἡ παράγραφος αὕτη ἔχει κατὰ μετάφρασιν ὡς ἑξῆς :

«Περὶ τῶν πόλεων λοιπὸν τῆς νήσου Κρήτης, αἵτινες εἶτε κατὰ τοὺς παλαιο-

τέρους χρόνους ἐπὶ τῶν Ρωμαίων καὶ Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, εἴτε μετὰ τὸν 12ον αἰῶνα ὑπὸ τὴν ἐνετικὴν κυριαρχίαν ἐκοσμήθησαν μὲ τὸν τίτλον τῆς ἐπισκοπῆς, ἐπραγματεύθημεν κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μέθοδον, ἣν ἐτήρησεν ὁ σοφώτατος Λεκουῖνιος, ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ἀρχῇ τοῦ ἔργου κατεγράψαμεν πάσας τὰς πόλεις τῆς Κρήτης, καθ' ἣν τάξιν κατέλεξεν αὐτὸς ὁ ἀξιέπαινος Βουενδελμόντιος, πορευόμενος διὰ τῶν Κυκλάδων, εἴτα ἀνεγράψαμεν ὀνομασί πάσας τὰς πόλεις τῆς νήσου, ἀκολουθοῦντες τὸν Μεούρσιον, ὅστις κατέταξεν αὐτὰς κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν, συλλέξας αὐτὰς ἐξ ἐνδοξοτάτων συγγραφέων. Προσεθέσαμεν δὲ καὶ ἄλλα ὀνόματα πόλεων, ἅτινα εἴτε ἀνέγραψεν ὁ Δομένικος Νίγηρ ἐν τοῖς Γεωγραφικοῖς Ὑπομνήμασιν αὐτοῦ, πραγματευόμενος περὶ τῆς Κρήτης, εἴτε ἐπραγματεύθη ὁ Ἀνδρέας Κορνήλιος, ὁ συχνὰ μνημονεύμενος χρονογράφος τῶν κρητικῶν πραγμάτων, ἐν τῷ Χρονικῷ αὐτοῦ βιβλ. 1ῳ. Πᾶσαι δὲ αὗται αἱ ἐκ τοσοῦτων συγγραφέων συλλεγεῖσθαι πόλεις, ὡς εἴπομεν ἀλλαχοῦ, οὐ μόνον φθάνουν τὴν ἑκατοντάδα, ἀλλὰ καὶ κατὰ πολὺν τὴν ὑπερβαίνουν. Θὰ ὑπελείπεται μόνον εἰς ἐμὲ νὰ περιγράψω τὰς πόλεις ταύτας τοῦ Κρητικοῦ Κράτους λεπτομερέστερον, ὡς ἔπραξαν οἱ πολυμαθέστεροι γεωγράφοι, καὶ ἰδίως ὁ Πτολεμαῖος εἰς τοὺς πίνακάς του. Ἀλλὰ χαίρω, ὅτι εἰς τὸ βαρὺ τοῦτο ἔργον μὲ προέλαβεν ἄλλος, καὶ δὴ πρὸς μεγαλυτέραν ὀφείλειαν τῶν ἀναγνωστῶν καθ' ὅσον ὁ ἐξοχώτατος Χριστόφορος Κελλάριος ἐν τῇ *Notitia Orbis Antiqui*, ἣν ἀποκαλεῖ πληρεστέραν Γεωγραφίαν τομ. 1, σελ. 1025, ἐκδ. Λειψίας, περιέγραψε λεπτομερέστατα τὴν νήσον Κρήτην καὶ τὰς πόλεις καὶ τοὺς τόπους αὐτῆς ἀκολουθήσας, ὡς αὐτὸς δηλοῖ, τὸν **Πτολεμαῖον**. Καὶ πρῶτον μὲν ἐπραγματεύθη περὶ τῶν **παρალიῶν**, εἴτα δὲ περὶ τῶν **μεσογειῶν**. Εἰς τοῦτον λοιπὸν ἄς προστρέξῃ ὁ ἐπιθυμῶν νὰ γνωρίσῃ τὰς πόλεις τῆς Κρήτης οὕτω κατατεταγμένας καὶ περιγεγραμμένας».

ΛΑΤΙΝΙΚΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ

Civitates itaque quæ in Creta Insula seu remotiori ævo sub Imperatoribus Romanis et Græcis, seu post sæculum XII, sub Domino Venetorum Episcopali titulo decoratae effulserunt, ad ecclesiasticam methodum a doctissimo Lequienio servatam illustravimus, sicuti in ipso operis exordio Cretenses quascumque urbes eo ordine, quo eas laudatus Bontelmontius per Cycladas iter agens recensuit, notavimus, universa autem ejusdem Insulae oppida deinde nominatim enuntiavimus, Meursium sequuti, qui Alphabetico ordine ea ex praeclarissimis scriptoribus collecta distribuit.

Adjecimus quoque et alia urbium nomina, quæ seu Dominicus Niger in suis Commentar. Geographicis, de Creta disserens exposuit, seu Andreas Cornelius saepe citatus rerum Cretensium Chronologus in sui ms. Chronici Lib. I. aliam ab alia illustravit. quæ quidem omnia ex tot authoribus collecta oppida, centenarium, ut alibi diximus, numerum non aequant solum sed et multum superant.

Reliquum modo mihi superesset, ut easdem Regni Cretensis urbes concinnare accuratiori usus ratione, qua eruditiores Geographi et praesertim Ptolemaeus in suis tabulis apposuerunt. Sed in gravi hoc laborem praeventum et quidem potiori lectorum utilitate, gaudeo, vir enim Clarissimus Christophorus Cellarius in *Notitia Orbis Antiqui*, quam Geographiam pleniorē vocat, Tom I., pag. 1025. Lipsien. edit. Cretam Insulam ejusque civitates et loca, *ducem Ptolemaeum*, ut ipse fateatur, sequutus accuratissime descripsit, primumque *orā maritimā* distribuit, *inde post ea ad mediterraneam transitum fecit*. Ipsum itaque adeat is, qui sic distributas illustratasque nosse cupit Cretenses civitates.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΩΣ ΛΑΣΗΘΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ (1876)

Ἐθεωρήσαμεν σκόπιμον τὴν δημοσίευσιν τῆς κατωτέρω ἐκθέσεως· διότι ἐν ταῖς λεπτομερείαις αὐτῆς πολλὰ ἱστορικὰ στοιχεῖα εὐρίσκονται. Ἰδίως δὲ τὸ ἐν αὐτῇ διαφαινόμενον ζῶηρόν ἐνδιαφέρον τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Νομοῦ Λασηθίου ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως, δημοτικῆς καὶ μέσης, ὅμοιον καθ' ὅλα πρὸς τὸ τῶν ἄλλων Νομῶν τῆς Κρήτης, δικαίως δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ ἀρχὴ τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων, ἣτις κατέστησε βραχυτέραν τὴν περίοδον τῆς δουλείας καὶ ταχυτέραν τὴν Ἑθνικὴν ἀποκατάστασιν τῆς Κρήτης. Ἡ ἐκθεσις ἔχει ὡς ἑξῆς :

Ἀριθ. αὑξων	225
• Πρωτ.	288
Διεκ.	278

Ἡ Γ'. Μοναστηριακὴ ἐξελεγκτικὴ Συνέλευσις τοῦ τμήματος Λασηθίου Κρήτης

Συγκειμένη παρὰ τῶν Θ. Ἐπισκόπων Πέτρας Μελετίου, Προέδρου, Ἀρχαδίας Γρηγορίου, Ἱερῶς καὶ Σητείας Νεοφύτου, τῶν Δημογερόντων Ἐμμανουὴλ Στεφανίδου, Γεωργίου Δ. Θαλασσινοῦ, Ἰωάννου Δ. Λυράκη, Μιχαὴλ Βογιάκη, τῶν πληρεξουσίων, Νεαπόλεως Ἐμμ. Ζωγραφάκη, τῆς Ἐπαρχίας Μιραμπέλλου, Ἰωάννου Παπαντωνιάκη, τῆς Ἐπαρχίας Ἱεραλέρου Νικολάου Φαφουτάκη, τῆς Ἐπαρχίας Ἀρχαδίας Νικολάου Λουλάκη, τῆς Ἐπαρχίας Σιτείας Ἐμμανουὴλ Παπαδάκη, Ἀγιοιουριανοῦ, Νικολάου Παλίδου, τῶν Ἑγουμένων τῶν Ἱερῶν Μονῶν **Τοπλοῦ** Μελετίου Ἱερομονάχου, **Φανερωμένης** Ἀρχιμανδρίτου Χ. Νεοφύτου, **Κρουσιαλένειας** Νικοδήμου Ἱερομονάχου, **Κρεμαστῶν** Ἀρχιμανδρίτου Γρηγορίου **Καρδαμούτσας** Γερασίμου Ἱερομονάχου, **Δωριῶν** Ἀθανασίου Ἱερομονάχου, **Ἀρετίου** Χ. Νεοφύτου Ἱερομονάχου, **Κεράμου** Μελετίου Ἱερομονάχου, **Περαμπέλων** Νεοφύτου Ἱερομονάχου καὶ τοῦ Γραμματέως Γεωργίου Μείμαράκη.

Συνελθοῦσα εἰς τακτικὰς συνεδριάσεις κατὰ τὴν 10ην, 11ην, 12ην, 13ην καὶ 14 τοῦ μηνὸς Μαΐου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ἑβδομηκοστοῦ ἔκτου ἔτους ἐν τῷ Καταστήματι τῆς Δημογεροντίας τοῦ τμήματος Λασηθίου, κειμένῳ ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς ἐν Νεαπόλει Μιραμπέλλου Ἐκκλησίας, τῆς ἐπιλεγομένης Μεγάλης Παναγίας, πρὸς συζήτησιν καὶ διεκπεραίωσιν τῶν καθ' ὅλην τὴν διάκειαν τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνελεύσεως ἀρξομένων ἀπὸ τὰς ἀρχὰς Μαρτίου ἐ. ἔ., προκυψάντων διαφορῶν ζητημάτων καὶ ὑποβληθεισῶν ὑποθέσεων.

Λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν :

Λον. Τοὺς ἐπισήμως ὑποβληθέντας διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. Πρωτ. 88 καὶ ἡμερομηνίαν 27 Νοεμβρίου 1875 ἐκθέσεώς της παρὰ τῆς Διευθύνσεως τῆς Χριστιανικῆς Ὁρφανικῆς Τραπέζης τοῦ Τμήματος Λασηθίου Λογαριασμοὺς τῶν ἐν τῷ Τμήματι Λασηθίου κειμένων Ἱερῶν Μονῶν, ἔχοντας ἐν περιλήψει ὡς ἀκολουθῶς :

1ον Λογαριασμός Ἱερῶν Μονῶν Μιραμπέλλου

Πληρωμαὶ		Εἰσπράξεις	
1869 καθ' ὅλον τὸ ἔτος Γρ.	10.381,75	1869 καθ' ὅλον τὸ ἔτος Γρ.	21.947,30
1870 » » » »	134.220.—	1870 » » » »	103.847,12
1871 » » » »	105.470,25	1871 » » » »	77.599,75
1872 » » » »	45.092,25	1872 » » » »	73.047,50
1873 » » » »	67.683,25	1873 » » » »	111.123,50
1874 » » » »	76.419.—	1874 » » » »	89.732,75
1875 » » » »	76.807,48	1885 » » » »	76.937,88
Τόκος ἐπὶ τῶν χορεύσεων		Ἀθροισίς Γρ.	554.236,80
» περιπλέον »	1.147,37		
Ὑπόλοιπον εἰς μετρητὰ »	37.014,45		
Ἀθροισίς Γρ.	554.236,80	Ὑπόλοιπον εἰς νέον Γρ.	37.914,65
Καθυστερήματα ἀπὸ οφειλέτας ἑξαιετοῦς ἐνοικιάσεως		»	186.445,48
» » παλαιῶν ἐνοικιάσεων		»	51.817,40
Περίσσευμα παρελθόντος		Γρ.	275.177,53

2ον Λογαριασμός Ἱερᾶς Μονῆς Τοπλοῦ

Πληρωμαὶ		Εἰσπράξεις	
1870 καθ' ὅλον τὸ ἔτος Γρ.	17.965,75	1870 καθ' ὅλον τὸ ἔτος Γρ.	93.142,25
1871 » » » »	57.601,25	1871 » » » »	54.971,35
1872 » » » »	28.667.—	1872 » » » »	19.965.—
1873 » » » »	58.063.—	1873 » » » »	52.621.—
1874 » » » »	37.692,30	1874 » » » »	10.458,50
1875 » » » »	30.556,20	1875 » » » »	30.363.—
Ὑπόλοιπον εἰς μετρητὰ »	77.313,47	Τόκους ἐπὶ τῶν εἰσπρά-	
		ξεῶν περιπλέον »	45.837,95
Ἀθροισίς Γρ.	308.359,47	Ἀθροισίς Γρ.	308.359,05
Ὑπόλοιπον εἰς μετρητὰ		Γρ.	77.813,47
Καθυστεροῦνται ἀπὸ ἐνοικιαστὰς		»	102.950,95
» » ἀγοραστὰς ζώων		»	2.760,10
Περίσσευμα παρελθόντος ἄθροισις		Γρ.	182.524,55

3ον Λογαριασμός Ἱερᾶς Μονῆς Φανερωμένης

Πληρωμαὶ		Εἰσπράξεις	
1872 καθ' ὅλον τὸ ἔτος Γρ.	1.000.—	1872 καθ' ὅλον τὸ ἔτος Γρ.	12.398.—
1873 » » » »	3.090.—	1873 » » » »	1.649,50
1874 » » » »	796.—	1874 » » » »	3.081,45
Ὑπόλοιπον εἰς μετρητὰ »	18.977,32	Τόκοι ἐπὶ τῶν εἰσπρά-	
		ξεῶν περιπλέον »	6.644,32
Ἀθροισίς Γρ.	23.773,32	Ἀθροισίς Γρ.	23.773,32

Ὑπόλοιπον εἰς μετροητά	Γρ.	18.977,32
Καθυστεροῦνται ἀπὸ ἐνοικιαστὰς	»	9.169,70
» » Πατέρας	»	12.000.—
Περίσσευμα παρελθόντος	Γρ.	40.147,02

4ον Λογαριασμὸς Ἱερᾶς Μονῆς Κρουσταλένιας

Πληρωμαὶ		Εἰσπράξεις	
1872 καθ' ὅλον τὸ ἔτος	Γρ. 700.—	1871 καθ' ὅλον τὸ ἔτος	Γρ. 1.025.—
1873 » » » »	1.030.—	1872 » » » »	2.897.—
1874 » » » »	1.000.—	1873 » » » »	3.102.—
1875 » » » »	1.260.—	Τόκοι ἐπὶ τῶν εἰσπρά-	
Ὑπόλοιπον εἰς μετροητά »	4.701,42	ξεων περιπλέον »	1.666,42
Ἀθροισις	Γρ. 8.691,42	Ἀθροισις	Γρ. 8.691,42
Ὑπόλοιπον εἰς μετροητά		Γρ.	4.701,42
Ὅφειλονσιμ ἑτήσια οἱ Ποτέρεις		»	10.975.—
Περίσσευμα παρελθόντος		Γρ.	15.676,42

5ον Λογαριασμὸς τῶν ἐν Ἀρκαδίᾳ Ἱερῶν Μονυδρίων

Πληρωμαὶ		Εἰσπράξεις	
1871 καθ' ὅλον τὸ ἔτος	Γρ. 345.—	1871 καθ' ὅλον τὸ ἔτος	Γρ. 1.792.—
1872 » » » »	1.700.—	1872 » » » »	1.297.—
1873 » » » »	6.220.—	1873 » » » »	8.081,50
1874 » » » »	3.900.—	1874 » » » »	2.361,75
1875 » » » »	2.207,50	1875 » » » »	1.826.—
		Τόκος περιπλέον ἐπὶ τῶν	
Ὑπόλοιπον εἰς μετροητά »	1.754,87	εἰσπράξεων »	769,12
Ἀθροισις	Γρ. 16.137,37	Ἀθροισις	Γρ. 16.127,37
Ὑπόλοιπον εἰς μετροητά		Γρ.	1.754,87
Καθυστερούμενα ἀπὸ ἐνοικιαστὰς		»	6.516,70
Περίσσευμα παρελθόντος		Γρ.	8.271,75

Βον Τὴν πρότασιν τοῦ ὁσιωτάτου Ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Τοπλοῦ Μελετίου: «ἂν τὰ ἀποσυρθέντα ἐκ τῆς πωλήσεως αἰγοπροβάτων τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Τοπλοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1869 χρήματα, ὑπὸ τοκισμὸν ἐν τῇ Χριστ. Ὁρφ. Τραπεζῇ Λασηθίου κατατεθέντα ὑπάγωνται εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν λοιπῶν ἐξ ἐνοικιάσεων προσόδων τῆς Μονῆς, ἢ θεωροῦνται ἀποκλειστικῶς κεφάλαιον αὐτῆς.»

Γον Τὴν αἴτησιν τοῦ ὁσιωτάτου Ἡγουμένου Φανερωμένης ἐξαίτησαμένου «ὅπως, ἐπειδὴ ἐν τῇ μερίδι τῆς Μονῆς ταύτης φαίνονται οἱ πατέρες ὀφείλοντες Λρ. 12.000, ἐξ ἑτησίων, πληρωθῇ τὸ ποσὸν τοῦτο ἐκ τῶν εἰσπραττομένων ἐνοικίων τοῦ μετοχίου Ἀρμουῦ ἐνοικιαζομένου πρὸς ὄφελος τῆς Μονῆς».

Δον Τὴν ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 801 καὶ ἡμερομηνίαν 17 Δεκεμβρίου π. ἔ. ἀναφορὰν τοῦ τε Ἡγουμένου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἀδελφότητος τῆς ἐν Λασηθίῳ Ἱερᾶς

Μονῆς Κρουσταλένειας, δι' ἧς, ἐκτιθέμενοι τὴν δυσχερῆ οἰκονομικὴν θέσιν, εἰς ἣν διατελεῖ ἡ Ἱερὰ τῆς Μετανοίας τῶν Μονῆ, ἔξαιτοῦνται ὅπως γίνῃ παρὰβλεψις τῆς ἐξ ἐτησίων δεδουλευμένων πηγαζούσης ὀφειλῆς τῆς Μονῆς τῶν πρὸς ἀνακούφισιν αὐτῆς.

Εὖν Τὴν ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 274 καὶ ἡμερομηνίαν 12ην Μαΐου ἐ. ἔ. ἀναφορὰν τοῦ ὁσιωτάτου Ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Φανερωμένης, ὑποβάλλοντος τὸ ἀσύμφορον τοῦ νὰ διατηρῇ ἡ Μονὴ αὕτη διάφορα δένδρα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, σηκωματάρικα, τὰ ὁποῖα κείμενα ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀρκαδίας καὶ ἀλλαχοῦ καθίστανται πάντα ἀπροσοδοφόρα τῇ Μονῇ, καὶ ἔξαιτησαμένου, ὅπως, τῷ χορηγηθῇ ἡ δέουσα ἄδεια τοῦ νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς πωλήσεως τῶν δένδρων τούτων ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς κυριάρχου Μονῆς· περιπλέον δὲ ὅπως ὑποχρεωθῶσιν οἱ ἔχοντες μελίσσας ἔξνοι ἐν τῷ μελισσοκήπῳ τοῦ Μετοχίου Ἀρμου νὰ πληρῶνωσι κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς συνήθειαν ἐνοίκιον τῇ Μονῇ· πρὸς δὲ γνωστοποιήσαντος, ὅτι κάτοχοι τινες ἱτσαρελιδικῶν τῆς ἰδίας Μονῆς κτημάτων, τῷ ἔκαμαν προτάσεις περὶ μετατροπῆς τῶν κτημάτων τούτων εἰς Μούλκικα ὑπὸ τὸν ὅρον ν' ἀποζημιώσωσι τὴν Μονὴν ἀρκοῦντως, καὶ ἔξαιτησαμένου καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου γνωμοδότησιν τῆς Συνελεύσεως.

ΣΤὸν Τὰς προφορικὰς παραστάσεις τῶν ὁσιωτάτων Ἡγουμένων τῶν ἐν Μιραμπέλλῳ Ἱερῶν Μονῶν περὶ τῆς ἐτοιμορόπου καταστάσεως τῶν πλείστων τῶν Ἱερῶν τούτων Μονῶν καὶ ἰδίᾳ τοῦ Ἀρετίου οἰκοδομῶν, πρὸς λήψιν τῆς ἀπαιτούμενης προνοίας περὶ συντόνου διορθώσεως τῶν οἰκοδομῶν τούτων.

Ζὼν Τὴν ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 152 καὶ ἡμερομηνίαν 11 Μαρτίου ἐ. ἔ. ἀναφορὰν τοῦ Ἀθανασίου Ἡγουμένου, Μελετίου Ἱερομονάχου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Λωριῶν, Σωφρονίου Ἱερομονάχου, Μακαρίου Ἱεροδιακόνου καὶ Γερβασίου Μοναχοῦ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Καρδαμούτσας, καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 169 καὶ ἡμερομηνίαν 17 Μαρτίου ἐ. ἔ. ἀναφορὰν τοῦ Ἀρχιμανδρίτου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κρεμαστῶν Γρηγορίου, δι' ὧν ὑπέβαλον, ὅτι μὴ δυνάμενοι ν' ἀνταποκριθῶσι πρὸς τὰς ἀπολύτους αὐτῶν ἀνάγκας διὰ τῆς ἀποτινομένης εἰς ἕκασταν αὐτῶν παρὰ τοῦ Μοναστηριακοῦ Ταμείου ἀνεπαρκοῦς χρηματικῆς ποσότητος, ἔξαιτοῦνται, ὅπως ἐπανξηθῇ ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τῶν ἡ ποσότης αὕτη.

Ηὖν Τὸ κονδύλιον τῶν χορηγουμένων ἐτησίως τῷ Ἱερομονάχῳ τοῦ Ἱεροῦ Μονυδρίου Ἀγίου Γεωργίου Βραχασώτου Ἀνθίμῳ γροσίων χιλίων χορεύσει τῆς μερίδος τῶν Ἱερῶν Μονῶν Μιραμπέλλου.

Θὼν Τὴν αἴτησιν τοῦ Ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κεράμου Μελετίου, ὅπως τῷ ἐπιστραφῇ τὸ κρατηθὲν παρὰ τῆς Χριστ. Ὁρφ. Τραπεζῆς Λασιθίου μέρος τῆς ἐτησίας μισθοδοσίας του διὰ τὸ ἐξοφληθὲν εἰς Μουράτ Τσαουσάκην ἀπὸ Φουρνὴν παλαιὸν χρέος τῆς Μονῆς του συνεπείᾳ ἀποφάσεως τῆς Δημογεροντίας.

Ιὼν Τὴν τε ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 527 καὶ ἡμερομηνίαν 28 Αὐγούστου ἐ. ἔ. ἐκθέσιν τῆς ἐπιθεωρησάσης τὰ ἐν τῇ περιφερείᾳ Μιραμπέλλου Μοναστηριακὰ κτήματα μικτῆς ἐπιτροπῆς καὶ τὰς ὑπ' ἀριθ. πρωτοκόλλου 645 καὶ διαφόρους ἡμερομην. ἐκθέσεις τῶν ἐπιθεωρησασῶν τὰ ἐν Σητεῖᾳ καὶ Ἱεραπέτρᾳ Μοναστηριακὰ κτήματα παρομοίων ἐπιτροπῶν, δι' ὧν ἐκτίθεται ὁ βαθμὸς καλλιέργειας καὶ αἱ προξενηθεῖσαι ζημίαι εἰς τὰ Μοναστηριακὰ ταῦτα κτήματα καὶ ἐρημώσεις κατὰ τὴν παρελθούσαν ἔξαετὴ ἐνοικίασιν ἀπὸ μέρους τῶν ἐκμισθωτῶν.

ΙΑὸν Τὰς ἐπιδοθείσας κατὰ τὸν μῆνα Μάρτιον ἐ. ἔ. παρὰ διαφόρων ἐκμισθωτῶν Μοναστηριακῶν ἀκινήτων κτημάτων τοῦ Τριμήματος Λασιθίου ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 151 186 καὶ 187 ἀναφορὰς, δι' ὧν ὑπέβαλον τὰς ζημίαις, τὰς ὁποίας ὑπέστησαν ἔνεκα ἀφοριῶν καὶ δυστιχίας κατὰ τὴν λήξασαν ἐπ' ὀνόματί των ἐξαετῇ ἐνοικίαισιν, τῶν εἰρημένων κτημάτων, καὶ ὅτι ἔνεκα τούτου περιελθόντες εἰς δεινὴν οἰκονομικὴν θέσιν δὲν δύνανται γὰ πληρώσωσι τοὺς δεδουλευμένους τόκους τῶν ἐνοικιοφειλῶν των, ὅθεν καὶ ἐξητήσαντο τὴν ἀπάλειψιν τῶν τόκων τούτων.

ΙΒὸν Τὴν ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 168 καὶ ἡμερομηνίαν 15 Μαρτίου ἐ. ἔ. ἀναφορὰν τῆς Ἐφορίας τῆς Χοιστ. Κοινότητος Νεαπόλεως, δι' ἧς ὑπέβαλεν ὅτι ἔνεκα τῶν ὑπερόγκων δαπανῶν, εἰς ἃς εἶναι ὑπεύθυνος πρὸς ἀξιοπρεπῇ τῶν ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν της Ἐκπαιδευτικῶν Καταστημάτων συντήρησιν, καὶ ἐκτέλεσιν πολλῶν ἄλλων ἀπολύτων ἀναγκῶν, περιέλεσεν ἡ Κοινότης αὕτη εἰς χρῆν, ἅτινα ἀδυνατεῖ ν' ἀποτίσῃ ἄνευ δυ' ἐπανορθώτου ἀνωμαλίας εἰς τὰ Ἐκπαιδευτικὰ Καταστήματά της, καὶ ἐξητάσατο, ὅπως χορηγηθῇ ἐτησίως ἐπαρκές τι καὶ ἀνάλογον χρηματικὸν ποσὸν πρὸς πρόληψιν τῆς δυσαρέστου ταύτης συνελείας.

ΙΓὸν Τὴν ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 81 καὶ ἡμερομηνίαν 23 Φεβρουαρίου ἀναφορὰν τῶν Ἱερέων καὶ προκρίτων τῶν χωρίων Ἑλοῦντας καὶ Πινῶν, ἐξαιτουμένων νὰ χορηγηθῇ πρὸς τὴν Κοινότητά των τὸ ποσὸν τῶν Γροσίων 1.500 ὅπερ ἡ κατὰ ἔτος 1873 συνελθοῦσα Μοναστηριακὴ Συνέλευσις ἐνέκρινε νὰ πληρωθῇ ὑπὸ τοῦ Μοναστηριακοῦ Ταμείου πρὸς τελειοποίησιν τῆς ἤδη ἀρξαμένης οἰκοδομῆς τῆς ἐν τοῖς Χωρίοις των ἀλληλοδιδασκτικῆς τῶν Σχολῆς.

ΙΔὸν Τὴν ὑπ' ἀριθ. 16 πρωτ. 16 καὶ 29 Ἰανουαρίου ἐ. ἔ. ἀναφορὰν τῶν Δημογερόντων καὶ Ἐφόρων τοῦ χωρίου Κριτσᾶς, ἐξαιτησαμένων νὰ τοῖς χορηγηθῇ ἀνάλογος συνδρομὴ ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς Σχολῆς των τεινούσης ἄλλως τε εἰς διάλυσιν, ἔνεκα τῶν ὑπερόγκων χρεῶν, εἰς ἃ περιέλεσεν ἡ Κοινότης των.

ΙΕὸν Τὴν ὑπ' ἀριθ. Πρωτ. 117, καὶ ἡμερομηνίαν 30 Σεπτεμβρίου 1875, ἀναφορὰν τῶν Δημογερόντων τῶν χωρίων Σχοινιά, Βρουχά, καὶ Λοῦμα, ἐξαιτησαμένων ὅπως τοῖς χορηγηθῇ ἀνάλογος συνδρομὴ ὑπὲρ τῆς ἀποπερατώσεως τῆς οἰκοδομῆς τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς Σχολῆς.

ΙΣΤὸν Τὴν ὑπ' ἀριθ. Πρωτ. 11, καὶ ἡμερομηνίαν 29 Φεβρουαρίου ἐ. ἔ. ἀναφορὰν τῶν Δημογερόντων καὶ Προυχόντων τῶν διαφόρων χωρίων τῆς ἐπαρχίας Λασιθίου, ἐξαιτησαμένων ὅπως χορηγηθῇ ἀνάλογος συνδρομὴ πρὸς ἀποπεράτωσιν καὶ συντήρησιν τῶν ἀλλοδιδασκτικῶν Σχολείων Ἁγίου Γεωργίου καὶ Τζεμιάδου, καὶ πρὸς σύστασιν Ἑλληνικῆς Σχολῆς.

ΙΖὸν Τὴν αἴτησιν τοῦ Πληρεξουσίου Ἱεροπέτρας κ. Νικολάου Φαφουντάκη, δηλώσαντος ὅτι ἔνεκα τῶν ὑπερόγκων χρεῶν, εἰς ἃ περιέλεσεν ἡ Κοινότης τῆς πόλεως Ἱεροπέτρας, συνελεῖα τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ των, καθίσταται ὅλως ἀδύνατος ἡ συντήρησις τῶν ἐν τῇ πόλει των ἀλληλοδιδασκτικῶν Σχολείων καὶ Παρθενωγωγείου, ὅθεν κινδυνεύει νὰ ἐπέλθῃ διάλυσίς τοῦ τελευταίου ἄνευ τῆς συνδρομῆς τοῦ Μοναστηριακοῦ Ταμείου, ἐφ' ᾧ καὶ ἐξητήσατο, ὅπως ληφθῇ ἡ δέουσα πρόνοια.

ΙΗὸν Τὴν ὑπ' ἀριθ. Πρωτ. 204. καὶ ἡμερομηνίαν 27 Μαρτίου ἐ. ἔ. ἀναφορὰν τοῦ Ἀναγνώστου Παπαντωνάκη ἀπὸ χωρίου Ἀχλάδια τῆς Ἐπαρχίας Σι-

τείας, δι' ἧς ὑπέβαλεν ὅτι, ἐπειδὴ ἐκ πεποιθήσεως γινώσκει ὅτι κατὰ τὴν ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως τοῦ 1873, γενομένην ἐξέλεξιν τῶν λογαριασμῶν τῆς ὑπὸ τὴν ἐπιστά-
σιν του ἐνεργηθείσης οἰκοδομῆς τῆς ἐν Σιτεῖα Ἑλληνικῆς Σχολῆς, παρεισέφρυνσε
λάθος κονδυλίου τινος συνεπεία τοῦ ὁποίου σημαντικῶς ζημιοῦται, ἐξαιτεῖται τὴν
ἀναθεώρησιν τῶν ἐν λόγῳ λογαριασμῶν πρὸς ἐπανόρθωσιν τοῦ λάθους.

ἸΘον Τὴν ὑπ' ἀριθ. Πρωτ. 270, καὶ ἡμερομηνίαν 12 Ἀπριλίου 1876 ἐ-
πιστολὴν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κορίνθης Κυρίου Σωφρονίου, δι' ἧς
κοινοποιεῖ τὴν ληφθεῖσαν ὑπὸ τῆς μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ὑπ' ἀριθ.
Πρωτ. 1611 Διεκπ. 962 καὶ ἡμερομηνίαν κδ' Μαρτίου ἔ. ἔ. ἀπόφασιν, καθ' ἣν
Πατριαρχικῶς καὶ συνοδικῶς ἀπεφασίσθη, ἵνα ἀπὸ κοινοῦ αἱ πέντε Κεντρικαὶ
Δημογεροντίαι τῆς Νήσου ἐνεργήσωσι συνδρομὴν ὑπὲρ τῆς ἐξοφλήσεως τῆς ἐκ Γρ.
22000, πρὸς τὴν Χριστ. Ὁρφ. Τράπεζαν Ἡρακλείου ὀφειλῆς τῆς ἐν τῷ Τμήματι
Ἡρακλείου κειμένης γυναικείας Μονῆς τῆς Παλιανῆς ἐκ μέρους τῶν Στανροπη-
γιακῶν καὶ ἑνοριακῶν Μονῶν, ἵνα μὴ ἐπέλθῃ ἡ διάλυσις καὶ ἀποσύνθεσις τοῦ
Παρθενῶνος τούτου, καὶ προτρέπει ἵνα ἡ Δημογεροντία Λασηθίου ἀποτοπίσῃ τὸ
ἐν πέμπτῳ τοῦ ἐν λόγῳ χρέους ἀπὸ μέρους τοῦ Μοναστηριακοῦ Ταμείου τοῦ
Τμήματος Λασηθίου—καὶ

Κον Τὴν ὑπ' ἀριθ. Πρωτ. 123, καὶ ἡμερομηνίαν 5 Νοεμβρίου π. ἔ. ἀνα-
φορὰν τοῦ Ἰωάννου Παππαντωνάκη κατοικοῦ τοῦ χωρίου Χουμεργιάκου Μιραμ-
πέλλου, δι' ἧς ὑπέβαλεν ὅτι δυνάμει ὀπισθογραφημένου εἰς διαταγὴν του χρεω-
στικῷ ὁμολόγου ἔχει νὰ λαμβάνῃ Γρ. 1200 παρὰ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κρεμαστῶν,
ἐκ παλαιῶν χρέους της πρὸς τὸν ὑπηρετὴν της Ἀδὰμ Κουνάλην, καὶ ἐξητήσατο
τὴν ἐξόφλησιν τοῦ ὁμολόγου τούτου εἰς λογαριασμὸν τῆς ὀφειλέτιδος Μονῆς.

Ἐκτελέσασα, μετὰ ἐπισταμένην ἐξακριβώσιν, τὴν ἐξέλεξιν τῶν λογαρια-
σμῶν τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων ἰδίᾳ ἐκάστης Μονῆς καθ' ὅλην τὴν λήξασαν ἔξαετὴ
περίοδον ἀπὸ τοῦ 1869 ἔτους μέχρι α' 7βρίου 1875—καὶ καταστρώσασα κατ' εἶδος
αὐτοὺς ἐν ἰδιαιτέροις φυλλαδίοις, ἔχοντας ἐν περιλήψει ὡς ἀκολούθως:

1ον Ἀ/σμός Ἱερῶν Μονῶν Μιραμπέλλου

ΠΡΟΣΟΔΟΙ

Ἀπὸ παλαιὰς ἐνοικιάσεις καὶ δάνεια	Γρ.	81.615,25
» ἀξίαν πωληθέντων προϊόντων τοῦ 1869	»	27.275,50
» διαφόρους προσόδους	»	34.833,85
» ἔξαετὲς ἐνοίκιον	»	616.954.—
» τόκους περιπλέον εἰς πίστωσιν	»	49.494,61
	Γρ.	810.173,21

ΔΑΠΑΝΑΙ

Εἰς ἀπότισιν παλαιῶν χρεῶν	Γρ.	59.563,51
» ἐπισκευὰς Ἱερῶν Μονῶν	»	51.079,50
» Οἰκοδομὰς δημοσίων Καταστημάτων	»	44.000.—
» Συντήρησιν Ἱερῶν Ναῶν	»	22.487,25
» Μισθοὺς Πατέρων	»	58.582.—
» σιτηρέσια Πατέρων	»	31.055,68

Εἰς βοηθείας	Γρ.	8.870.—
» ἀποσκευὰς Ἱερῶν Μονῶν	»	6.745.—
» ἐκτάκτους Μοναστηριακὰς ὑπηρεσίας	»	4.373,50
» Κοινωφελῆ ἔργα	»	6.433,75
» ἐκτύπωσιν Μοναστηριακοῦ Κανονισμοῦ	»	342.—
» δικαστικά Μοναστηριακῶν ὑποθέσεων	»	2.304,37
» ὑπρέτησιν νοσηλείας καὶ ταφὴν Πατέρων	»	1.876.—
» διατροφὴν προσηλύτου Νικολίνου	»	1.050.—
» ἐλεημοσύνην	»	1.609,94
» σύνταξιν ἐνοικιασθησίων	»	12.216,75
» κεφάλαιον διδακτικῶν βιβλίων	»	9.821,87
» σύνταξιν κτηματολογίων	»	1.097.—
» κηρύκεια ἐνοικιάσεων	»	1.225,50
» συνδρομὴν Νοσοκομείου	»	7.500.—
» γραφικὰ ἔξοδα	»	27.186,12
		<u>359.419,74</u>

Εἰς οἰκοδόμησιν Ἑλληνικοῦ Σχολείου	Γρ.	36.234,50
» συνδρομὴν Δημοτικοῦ	»	30.831.—
» ἀνωτέραν Ἐκπαίδευσιν	»	100.588,50
		<u>167.654.—</u>
Ὑπόλοιπον εἰς περίσσευμα	»	283.099,47
ἄθροισις	Γρ.	810.173,21

Καθυστεροῦνται ἀπὸ ἐνοικιαστὰς παρελθούσης περιόδου	Γρ.	184.245,58
» » παλαιοὺς ὀφειλέτας	»	52.457.—
» » βιβλία καὶ ὀφειλέτας αὐτῶν	»	9.731.—
ὅσα δέον ἐν τῇ Τραπεζῇ νὰ ὑπάρχωσιν εἰς μετρητὰ	»	36.665,89
ἄθροισις	Γρ.	<u>283.099,47</u>

Εἰς Λησμόν Ἱεροῦ Μονῆς Μεραμπέλων	Γρ.	37.092,28
» » » » Ἀρετίου	»	95.265,51
» » » » Καρδαμούτσας	»	29.060,02
» » » » Δωριῶν	»	78.016,21
» » » » Κεράμου	»	22.688,49
» » » » Κρεμαστῶν	»	20.976,96
ἄθροισις	Γρ.	<u>283.099,47</u>

2ον Λογαριασμὸς Ἱεροῦ Μονῆς Τοπλοῦ

ΠΡΟΣΟΔΟΙ

Ἀπὸ πώλησιν διαφόρων ζώων	Γρ.	102.003.—
» περίσσευμα Μονῆς Λογαριασμοῦ 69	»	17.033.—
» πωλήσεις διαφόρων προϊόντων	»	5.135,50
» ἐξαετὲς ἐνοίκιον ἀκινήτων	»	198.780.—
» τόκους ὑπερμερίας ἐνοικιοφειλετῶν	»	35.908,12
» » ζωοφειλετῶν	»	6.190,60
» » περιπλέον εἰς πίστωσιν	»	45.690,78
	Γρ.	<u>410.741.—</u>

ΔΑΠΑΝΑΙ

Εἰς ἐπιστάσιαν διὰ πώλησιν ζώων	Γρ.	1.440.—
» ἀγορὰν ἀκινήτου κτήματος	»	7.250.—
» Μοναστηριακὴν ὑπηρεσίαν	»	2.030.—
» ἀνάγκας Ἱερᾶς Μονῆς	»	15.490.—
» Πατριαρχεῖον καὶ Θεολογικὴν Σχολὴν	»	10.100.—
» Ἐκτύπωσιν Μοναστ. Κανονισμοῦ	»	342.—
» ἔξαρχικὰ	»	1.000.—
» ἀνάλογον δαπάνην οἰκοδομ. Δημογεροντ.	»	11.000.—
» βοηθείας	»	200.—
» συνδρομὴν Νοσοκομείου	»	2.500.—
» σύνταξιν κτηματολογίου	»	1.744.—
» κηρύκεια ἐνοικιάσεων	»	624.—
» σύνταξιν ἐνοικιαστηρίων	»	4.062,50
» μισθοὺς Πατέρων Θεολόγων	»	8.000.—
» σιτηρέσια » καὶ συντήρησις τῶν ἐν τῇ Μονῇ	»	28.553.—
» συντήρησιν Ἱερῶν Ναῶν	»	10.318,50
» ἐπισκευὰς	»	1.377,57
» γραφικὰ ἔξοδα	»	9.598.—
		115.629,57
» οἰκοδομὰς Σχολείων καὶ Ἐκπαίδευσιν	»	113.520.—
» ὑπόλοιπον εἰς περίσσειμα	»	181.591,43

ἄθροισις

Γρ. 410.741.—

Καθυστεροῦνται ἀπὸ ἐνοικιαστὰς	Γρ.	102.950,98
» » πρῶην Διευθυντὴν Τραπεζῆς	»	499,83
» » ὀφειλέτας αἰγοπροβάτων	»	2.790,10
» »	»	75.380,52
Ὅσα δέον ἐν τῇ Τραπεζῇ νὰ εὐρεθῶσιν εἰς μετρητὰ	Γρ.	181.591,43

3ον Δογαριασμοῦ Ἱερᾶς Μονῆς Φανερωμένης

ΠΡΟΣΟΔΟΙ

Ἀπὸ Ἱερομόναχον Τιμόθεον εἰς μετρητὰ δοθέντα	Γρ.	12.398.—
» ἐνοίκιον Μετοχ. Ἀρμοῦ εἰς Μπάλλαις	»	12.000.—
» τόκους ὑπερημερ. καὶ ἐπὶ τῶν πιστώσεων	»	8.527,52
	Γρ.	32.925,52

ΔΑΠΑΝΑΙ

Εἰς Κηρύκεια ἐνοικιάσεως Ἀρμοῦ	»	96.—
» ἐκπαίδευσιν ἐδόθησαν	»	4.700.—
» ὑπόλοιπον εἰς περίσσειμα	»	28.129,52
Καθυστεροῦνται ἀπὸ ἐνοικιαστὰς Μετοχίου Ἀρμοῦ	Γρ.	9.169,70
Ὅσα δέον ἐν τῇ Τραπεζῇ νὰ εὐρεθῶσιν εἰς μετρητὰ	»	18.959,82
	Γρ.	28.129,52

4ον Λογαριασμός Ἱερᾶς Μονῆς Κρουσταλέντας

ΠΡΟΣΟΔΟΙ

Ἀπὸ ἐτήσια ἔξ παραλθόντων ἐτῶν	Γρ.	18.000
» τόκους ἐπὶ τῶν εἰσπραχθέντων	»	1.661,27
	Γρ.	19.661,27

ΔΑΠΑΝΑΙ

Εἰς συνδρομὴν Σχολῆς Τζερμιάδου	Γρ.	3.700.—
» ἔξοδα Μοναστηριακῆς ὑπηρεσίας	»	30.—
» νοσηλείαν Χ. Ἰακώβου Ἱερομονάχου	»	260.—
» ὑπόλοιπον εἰς περίσσευμα	»	15.671,27
	Γρ.	19.661,27
Καθυστεροῦνται ἀπὸ ἐτήσια Ἱερᾶς Μονῆς	Γρ.	10.975.—
Ὅσα δέον ἐν τῇ Τραπεζῇ νὰ ὑπάρχωσιν εἰς μετρητὰ	»	4.696,27
	Γρ.	15.671,27

5ον Λογαριασμός Ἱερῶν Μονυδρίων Ἀρκαδίας

ΠΡΟΣΟΔΟΙ

Ἀπὸ ἐνοίκιον Κυραλιμνωτίσσης	Γρ.	10.833,35
» » Ἀγίας Μονῆς	»	9.583,35
» τόκους ὑπεσχημ. καὶ ἐπὶ τῶν πιστώσεων	»	2.223,30
	Γρ.	22.640.—

ΔΑΠΑΝΑΙ

Εἰς Ἑξοδα συντάξεως ἐνοικιαστηρίων	Γρ.	230.—
» κηρύκεια ἐπὶ τῶν ἐνοικιάσεων	»	115.—
» Συνδρομὴ Σχολείων Ρούσης Κεφάλας	»	8.250.—
» » » Βιάννου	»	4.792,50
» ἔξοδα ἐπισκευῆς Κυραλιμνωτίσσης	»	786.—
» περίθαλψιν φρενοβλαβοῦ Σιφίας	»	200.—
Ὑπόλοιπον εἰς περίσσευμα	»	8.267,50
	Γρ.	22.640.—
Καθυστεροῦνται ἀπὸ ἐνοικιαστὰς	Γρ.	6.516,70
Ὅσα δέον νὰ εὐρεθῶσιν ἐν τῇ Τραπεζῇ εἰς μετρητὰ	»	1.750,80
	Γρ.	8.267,50

Ἐχουσα ὑπ' ὄψιν ἀφ' ἑνὸς τὸ φαινόμενον ἐν τοῖς ἀνωτέρω κατεστρωμένοις λογαριασμοῖς τῶν Ἱερῶν Μονῶν τοῦ τμήματος Λασηθίου περίσσευμα τῆς ληξιάσης ἑξαετίας μέχρι τῆς α'. Σεπτεμβρίου 1875, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὰς στοιχειωδεστέρας ἀνάγκας, μάλιστα τῆς δημοσίας ἐν τῷ Τμήματι Ἐκπαιδεύσεως, συνοψιζόμενας εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας :

α'. Ἀνοικοδόμησιν νέων δωματίων ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς Σχολείοις τῆς μὲν Ἱεραπέτρου καὶ Βιάννου πρὸς σύστασιν ἐν αὐτοῖς ἀνωτέρων τάξεων, τῆς δὲ Σητείας πρὸς διαμονὴν τῶν ἐκ τῶν ἀνωτέρων χωρίω προσερχομένων μαθητῶν.

β'. Ἐπαύξῃσιν τοῦ προσωπικοῦ τῶν διδασκάλων τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων Ἱερῶς, Σητείας καὶ Βιάννου.

γ'. Σύστασιν γυμνασιακῆς τάξεως ἐν Νεαπόλει Μιραμπέλλου καὶ μεταρρυθμίσιν οἰκοδομῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων καὶ μεταφορὰν ποτίμου ὕδατος ἐντὸς τοῦ περιβόλου αὐτῶν.

δ'. Διευκόλυνσιν μέσων πρὸς ἀγορὰν τῶν ἀναγκαιούντων, καθ' ὅλον τὸ Τμήμα, διδασκτικῶν βιβλίων διὰ τε τὰ Ἑλληνικὰ καὶ τὰ δημοτικὰ Σχολεῖα, καὶ ἀπονομὴν τριούτων βιβλίων εἰς τοὺς ἀπόρους μαθητάς.

ε'. Προσωρινὴν συντήρησιν τοῦ ἐν Νεαπύλει ἀνεγερθέντος φιλανθρωπικοῦ Καταστήματος τοῦ Χριστιανικοῦ Νοσοκομείου καὶ

ς'. Ἐπαύξῃσιν τῆς νῦν χορηγουμένης ὑπὸ τοῦ Μοναστηριακοῦ Ταμείου ἐκ Γρ. 500 κατὰ μῆνα ποσότητος πρὸς συντήρησιν τοῦ ὑπὸ τὴν Διεύθυνσιν τῆς Δημογεροντίας Γραφείου τῆς Μοναστηριακῆς ὑπηρεσίας, καὶ

Σκερθεῖσα ἀπὸ κοινοῦ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἄρθρων 5 καὶ 6 τοῦ Κεφαλαίου Εῑ καὶ τοῦ ἄρθρου 8 τοῦ κεφαλαίου Δῑ τοῦ ἐν ἰσχύϊ Διοργανισμοῦ τῶν ἐν Κρήτῃ Ἱερῶν Μονῶν.

Α'. Ὡς πρὸς τοὺς ὑποβληθέντας ὑπὸ τῆς Χριστιανικῆς Ὁρφανικῆς Τραπεζῆς Λογαριασμούς τῶν Μονῶν :

Ἐπειδὴ ἐκ τῆς γενομένης ἐξελέγξεως τῶν παρὰ τῆς Διευθύνσεως τῆς Χριστ. Ὁρφ. Τραπεζῆς Λασηθίου ὑποβληθέντων λογαριασμῶν τῶν Ἱερῶν Μονῶν τῶν Ἐπαρχιῶν τοῦ Τμήματος Λασηθίου παρατηρήθησαν τὰ ἑξῆς :

1ον. Ἐπὶ τῶν Ἱερῶν Μονῶν τῆς Ἐπαρχίας Μιραμπέλλου

Αον. Ὅτι ἐν τῇ μερίδι αὐτῶν καὶ ἐν τῷ Ταμείῳ τῆς Τραπεζῆς διαλαμβάνεται ὅτι οἱ ἑξῆς Ἐνοικιασταὶ ἐμέτρησαν ἀπέναντι τῆς ὀφειλῆς τῶν, ἦτοι :

Ὁ Γεώργιος Σκοληκάκης	Γρ. 700
Ὁ Χ. Κωνσταντῖνος Σέργης	» 535
Ὁ Ἀλῆς Ρισβανάκης	» 569

Τὸ ὅλον Γρ. 1804

Ἄτινα δὲν εὐρίσκονται ἐν ταῖς μερίσιν αὐτῶν ἀπερασμένα, καὶ συνεπῶς ἐν τῷ παρὰ τῆς ἰδίας Τραπεζῆς ὑποβληθέντι φυλλαδίῳ φαίνονται ὀφειλέται τοῦ ποσοῦ τούτου ὡς καὶ τῶν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐμετρήθη, μέχρι α'. Σεπτεμβρίου 1875 τόκων αὐτοῦ Γροσίων 296,27% τὸ ὅλον Γροσία 2100,27%.

Β'. Ὅτι κατὰ τὸν λογαριασμὸν τῶν τόκων προστετέθησαν περιπλέον εἰς πίστωσιν τοιοῦτοι ἀπὸ τοὺς νενομισμένους Γρ 348,46%.

Γον Ὅτι ἐνῶ ἡ Χριστ. Κοινότης Νεαπόλεως ἐδανείσθη παρὰ τοῦ Μοναστηριακοῦ τῶν Ἱερῶν Μονῶν Μιραμπέλλου Ταμείου Γρ. 4,165, δὲν διαλαμβάνεται ἐν τῷ παρὰ τῆς Τραπεζῆς κλεισθέντι ἰσολογισμῷ, ὅτι αἱ Μοναὶ αὗται ἔχουσι λαμβάνειν τὸ δάνειον τούτου καὶ

Δον Ὅτι ἐνῶ ἐκ τοῦ Μοναστηριακοῦ Ταμείου κατὰ καιροὺς ἡγοράσθησαν διάφορα διδασκτικὰ βιβλία καὶ ἐκ τῆς πωλήσεως αὐτῶν ἐλήφθησαν εἰς μετρητὰ διάφορα χρηματικὰ ποσά, δὲν διαλαμβάνεται τὶ ἐγένετο τὸ ὑπόλοιπον, δηλαδὴ ἂν αἱ Ἱεραὶ Μοναὶ ἔχουσι λαμβάνειν αὐτὸ ἢ οὐ.

2ον Ἐπὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Τοπλοῦ.

Λον Ὅτι ἐν τῇ μερίδι τοῦ ἐνοικιοφειλέτου Γεωργίου Θαλασσινοῦ φαίνονται ὅτι ἐμετρήθησαν ἀπέναντι τῆς ἐνοικιάσεως Γρ. 318. ἅτινα δὲν εὐρίσκονται ἐν τῷ Ταμείῳ τῆς Χριστ. Ὁρφ. Τραπεζῆς, ὡς καὶ ἐν τῇ μερίδι τῆς δικαιούχου Μονῆς, καὶ ἅτινα ἀναβαίνοντα μετὰ τῶν τόκων αὐτῶν μέχρι α'. Σεπτεμβρίου 1875. εἰς Γρ. 499.33 ο)ο ἐπιβαρύνουσι τοὺς πρώην ὑπαλλήλους τῆς Χριστ. Ὁρφ. Τραπεζῆς, οἵτινες ἐπέδωκαν πρὸς τὸν μετρήσαντα ἀπόδειξιν παραλαβῆς.

Βον Ὅτι ἐν τῇ μερίδι τοῦ ἐνοικιοφειλέτου Εὐθυμίου Γιαπισάκη φαίνεται ὅτι ἐμετρήθησαν παρ' αὐτοῦ περιπλέον Γρόσια 2,286,16 καὶ ἐν τῷ φυλλαδίῳ τῷ ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς ὑποβληθέντι δὲν ὑπάρχουσι σημειωμένα, ἐνῶ εἰς πίστωσιν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς φαίνονται ὡς πρόσδοδοι αὐτῆς.

Γον Ὅτι ἐν τῇ μερίδι τῆς Ἱερᾶς Μονῆς φαίνονται ὅτι ἐμέτρησεν αὕτη εἰς τὴν μερίδα τῶν περισσευμάτων τῆς τραπέζης Γρ. 1396. κατὰ τὴν α'. Ἰανουαρίου 1871. καὶ εἰς τὴν αὐτὴν μερίδα φαίνονται ἄλλιν ὅτι παρέλαβε ταῦτα ἀπὸ τὴν ἰδίαν μερίδα κατὰ τὴν 30 Ὀκτωβρίου 1873. ὅθεν προκύπτει διαφορὰ ἀπὸ τὴν α'. Ἰανουαρίου 71. μέχρι 30. Ὀκτωβρίου 73. ἐπὶ τῆς πιστωχρεώσεως ταύτης πρὸς ὄφελος τῆς μερίδος τῶν περισσευμάτων ἐκ τῶν τόκων Γρ. 530,25 ο)ο. καὶ

Λον Ὅτι ἡ Διεύθυνσις τῆς Χριστ. Ὁρφ. Τραπεζῆς κατὰ τὸν λογαριασμὸν τῶν δύο τελευταίων ἐτῶν προσέθηκεν εἰς πίστωσιν περιπλέον τῶν νομίμων τόκων Γρ. 146,55. ο)ο ἅτινα δὲν δικαιούται ἡ Ἱερὰ Μονὴ νὰ παραλάβῃ.

**3ον Ἐπὶ τῶν Ἱερῶν Μονῶν Φανερωμένης, Κρουσταλένιας
καὶ τῶν Μονυδρίων Ἀρκαδίας.**

Λον Ὅτι ἐπὶ τοῦ τελευταίου λογαριασμοῦ τῆς Τραπεζῆς προστετέθησαν περιπλέον τῶν νομίμων τόκων.

Εἰς πίστωσιν Φανερωμένης	Γρ.	17,50
» » Κρουσταλένιας	»	5,15
» » Μονυδρίων Ἀρκαδίας	»	4,07
Τὸ ὅλον	Γρ.	26,72

Ἄτινα δὲν δικαιοῦνται νὰ λάβωσι.

Βον. Ὡς πρὸς τὴν πρότασιν τοῦ Ὁσ. Ἡγουμένου Τοπλοῦ:

Ἐπειδὴ τὸ προελθὼν ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν αἰγοπροβάτων καὶ ἄλλων ζώων τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Τοπλοῦ χρηματικὸν ποσὸν ἀπαρτιζόντων κεφαλαϊώδη περιουσίαν τῆς Μονῆς, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς πρόσδοδος, καὶ κατὰ συνέπειαν ὑπαχθῇ εἰς τὴν κατηγορίαν καὶ τὸν ποσορισμὸν τῶν προσόδων.

Γον. Ὡς πρὸς τὴν αἴτησιν τοῦ Ὁσ. Ἡγουμένου Φανερωμένης περὶ χρέους

Ἐπειδὴ ἡ Ἱερὰ Θογὴ Φανερωμένη ὑποχρεοῦται νὰ πληρώνη ἐτησίως ὑπὲρ τῆς δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ἀποκλειστικῶς Γρόσια τρεῖς χιλιάδας καὶ οὐδὲν πλέον, κατὰ συνέπειαν καταθέσασα ἐξ ἀρχῆς Γρ. 12.398 καὶ παραχωρήσασα πρὸς ἐνοικιάσιν τὸ μετόχιόν της Ἀρμός, ὅπερ ἐνοικιάσθη ἐπὶ τετραετίαν διὰ Γρ 12.000 οὐχὶ μόνον δὲν ὑποχρεοῦται νὰ μετρήσῃ τὰ ἐν τῷ λογαριασμῷ τῆς Τραπεζῆς φαινόμενα Γρ. 12.000 ὡς ἐξ ἐτησίων καθυστερούμενα, ἀλλὰ ἔχει λαμβάνειν καὶ Γρ. 6,398 περιπλέον τῶν ὑποχρεώσεών της κατατεθέντα.

Λογ. Ὡς πρὸς τὴν αἴτησιν τῆς ἀδελφότητος Ἱερᾶς Μονῆς Κρουσταλένιας

Ἐπειγὴ καθὰ ἐξήχθη ἐκ τε τοῦ προσαχθέντος κτηματολογίου καὶ τῶν λογαριασμῶν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ταύτης, τὰ ἐτησίως παραγόμενα εἰσοδήματα τῶν ἀκινήτων κτημάτων αὐτῆς οὐδόλως ἀνταποκρίνονται εἰς τὰς ἀνάγκας αὐτῆς, διατροφῆς καὶ συντηρήσεως διαρκῶς περὶ τοὺς εἴκοσι Πατέρας, Δοκίμους καὶ Ὑποτάκτικους, καὶ κατὰ συνέπειαν τῇ ἀδείᾳ τοῦ Ἀρχιερέως περιέρχονται οἱ Πατέρες συνεχῶς εἰς τὰς Ἐπαρχίας ἐκζητοῦντες τὴν βοήθειαν καὶ συνδρομὴν τῶν φιλελεημόνων, ὅπως δυνηθῶσι δι' οἰκονομίας νὰ θεραπεύσωσι τὰς στοιχειωδεστέρας τῶν ἀναγκῶν τῆς Μονῆς, ἥτοι νὰ πληρώσωσι τοὺς μισθοὺς τῶν ὑπηρετῶν, καὶ νὰ ἐπαρκέσωσιν εἰς τὰ ἀπαιτούμενα ἔξοδά πρὸς ξένισιν, περιθάλψιν καὶ διατροφὴν τῶν καθ' ἑκάστην προσερχομένων ἐν αὐτῇ, ὡς ἐκ τῆς κεντρικότητός της ξένων, ὁδοιπόρων καὶ πτωχῶν.

Ἐπειδὴ, τοιαύτης οὔσης τῆς δυσχεροῦς καταστάσεως τοῦ Ἱεροῦ τούτου Σκηνώματος, πρόδηλον καθίσταται ὅτι δὲν θέλει δυνηθῆ ν' ἀποτίσῃ τὴν ἐκ καθυστερουμένων ἐτησίων ὑπὲρ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ὀφειλὴν του, συνισταμένην εἰς ἑνδεκά χιλιάδας Γροσίων, καὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἐπιβαρυνόμενον διὰ δουλευομένων ἐτησίων, συνισταμένου ἑκάστου ἐκ Γροσίων τρισχιλίων ἄνευ κινδύνου διαλύσεώς του, ὅθεν καθίσταται ἀναπόδραστος ἡ ἀνάγκη τῆς λήψεως μέτρου πρὸς θεραπείαν τοῦ κινδύνου.

Εὐν. Ὡς πρὸς τὴν αἴτησιν τοῦ Ὁσ. Ἡγουμένου Φανερωμένης περὶ ἀπροσοδοφόρων κτημάτων κλπ.

Ἐπειδὴ ἡ αἴτησις τοῦ Ἡγουμένου Φανερωμένης διὰ τε τὴν πώλησιν τῶν ἐν ταῖς διαφόροις ἐπαρχίαις σποράδην κειμένων διαφόρων δένδρων τῆς Μονῆς ὡς ἐπὶ τῷ πλείστον σηκωματαρίων, καὶ διὰ τὴν ἐπ' ἀποχωρῶσιν χρηματικῇ ἀποζημιώσει ἀπὸ μέρους τῶν κατόχων μετατροπὴν ἱτσαρελιδικῶν τινων κτημάτων εἰς μούλκικα, ὡς καὶ διὰ τὴν ὑποχρέωσιν τῶν ἐχόντων μερίσσας ἐν τῷ μελισσοκήπῳ τοῦ Μετοχίου Ἀρμου εἰς τὴν πληρωμὴν ἐνοικίου, οὐδόλως ἀντίκειται εἰς τὰ συμφέροντα τῆς κυριάρχου Μονῆς, καθότι ἐκ τῆς διατηρήσεως τῶν ἐν λόγῳ κτημάτων, οὐδεμίαν ἔσχεν ἡ Μονὴ μέχρι τοῦδε ὀφέλειαν· ἀλλ' ἀπεναντίας ἐπεβάρυναν αὐτὴν τὰ ἐν λόγῳ κτήματα πολλάκις διὰ διαφόρων ἐξόδων, ἐνῶ διὰ τῆς ἐκτελέσεως τῆς αἰτήσεως ταύτης ὀφελιηθήσεται ἡ Μονή, ἀποκτώσα κεφάλαιον χρηματικὸν ἀνάλογον νὰ χρησιμεύσῃ εἰς ἀγορὰν καταλλήλου καὶ προσοδοφόρου κτήματος.

ΣΤον Ὡς πρὸς τὴν περὶ ἐπισκευῆς τῶν οἰκοδομῶν αἴτησιν τῶν Πατέρων τῶν Ἱερῶν Μονῶν Μιραμπέλλου

Ἐπειδὴ ἡ ὑπὸ τῶν Πατέρων τῶν Ἱερῶν Μονῶν Μιραμπέλλου ὑποβληθεῖσα ἀνάγκη περὶ τῆς ἐπισκευῆς τῶν ἐν αὐταῖς εἰς ἐτοιμόρροπον κατάστασιν διαφόρων οἰκοδομῶν, ἀνεγνωρίσθη καὶ ὑπὸ τῆς κατὰ τὸ 1873 συγκροτηθείσης Μοναστηριακῆς Συνελεύσεως, ἥτις ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἐψήφισεν ἐν τῷ προϋπολογισμῷ αὐτῆς τὴν δαπάνην Γροσίων 30.000, αἵτινα ὅμως μὴ δαπανηθέντα, δεόν ἵνα διπλασιασθῶσι, καθότι τοῦ ποσοῦ τούτου μὴ ἐπαρκούντος ἤδη οὔτε διὰ τὴν ἐπισκευὴν τῆς Ἐκκλησίας, μιᾶς τῶν μεγάλων δεξαμενῶν, καὶ τινων δωματίων τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀρετίου.

Ζον Ὡς πρὸς τὴν περὶ αὐξήσεως μισθοδοσίας τῶν ἰδίων
Πατέρων αἰτησιν

Ἐπειδὴ ἡ προκειμένη αἰτησις ὀρωμένη ἐκ τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ διαγώσιν οἱ Πατέρες οὗτοι ἐπὶ τὸ ἀνετώτερον εἶναι δικαία· διότι ἡ ἀπ' ἀρχῆς κανονισθεῖσα μισθοδοσία τῶν δὲν ἦτο ἀνάλογος πρὸς τὰς κυριωτέρας ἀνάγκας τῶν, ὅθεν προκύπτει ἡ ἀνάγκη τῆς ἐκ νέου διακανονίσεως τῆς μισθοδοσίας ἐκάστου Πατρὸς.

Θον Ὡς πρὸς τὴν μισθοδοσίαν τοῦ Ἱερομονάχου τοῦ
Μονυδρίου Ἀγίου Γεωργίου Βραχασώτη

Ἐπειδὴ τὸ μονύδριον τοῦ Ἀγίου Γεωργίου Βραχασώτου ἀδυνατεῖ, ὥς ἐκ τῆς στερήσεως ἀναλόγου περιουσίας, νὰ διατηρῇ τὸν ἐν αὐτῷ ἀσκούμενον Ἱερομόναχον Ἀνθιμον, ἀποδεδειγμένως ὑπὲρ τῆς προαγωγῆς, εὐπρεπείας καὶ ἀναγεννήσεως τοῦ Ἱεροῦ τούτου Σκηνώματος ἀπ' ἀρχῆς καταγινόμενον.

Θον Ὡς πρὸς τὴν αἰτησιν τοῦ Ὁσ. Ἡγουμένου Κεράμου Μελετίου

Ἐπειδὴ καὶ ἐπὶ τῇ υποθέσει ὅτι τὸ πρὸς τὸν Μουράτ Τσαουσάκην ἐξοφληθὲν χρέος ἦτον ἀπ' εὐθείας εἰς εὐθύνην τοῦ Ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κεράμου Μελετίου, αὕτη ἡ Μονὴ ὥφειλε νὰ ἔλθῃ εἰς ἀνακούφισιν αὐτοῦ, εἰς αὐτὴν τὸν βίον καὶ τὴν μετάνοιαν ἀναθέσαντος, καὶ ἐπὶ πεντηκονταετίαν ὅλην ὑπηρετοῦντος· ἐπὶ πλεόν δὲ καὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ περιουσίαν προσαρτήσαντος ἐκ τῶν προτέρων, ἀλλ' ἡ ὀφειλὴ αὕτη, καθ' ἅπερ ἐξάγεται ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ τῆς ὑπ' ἀριθ. 38 καὶ ἡμερομηνίαν 31 Αὐγούστου 1872 ἀποφάσεως τῆς Δημογεροντίας, ἦτο καθαρῶς μοναστηριακὴ, συνομολογηθεῖσα παρ' αὐτοῦ ὥς Ἡγουμένου, καὶ πρερχομένη ἐκ τῆς καθυστερήσεως τῆς Δεκάτης τῶν Προϊόντων τῆς Μονῆς.

Ιον Ὡς πρὸς τὴν βεβαιωθείσαν κατάστασιν τῆς καλλιεργείας
τῶν Μοναστηριακῶν κτημάτων

Ἐπειδὴ οἱ δι' ἐπισήμων ἐγγράφων ἐκμισθώσαντες κατὰ τὴν παρελθούσαν ἐξαετίαν τὰ Μοναστηριακὰ κτήματα τοῦ Τμήματος Λασηθίου ὥφειλον κατὰ τοὺς ὅρους τῶν συμβολαίων τῶν νὰ καλλιεργῶσι τακτικῶς αὐτά, καὶ νὰ ἐξημερώσωσι τὰ ὀρισθέντα δένδρα, καὶ νὰ φέρωσι τὰ κτήματα εἰς καλὴν κατάστασιν, οὕτως ὥστε νὰ λάβωσι τὴν πρέπουσαν εὐχαρίστησιν κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 35 Κεφαλαίου Η' τοῦ Μοναστηριακοῦ Διοργανισμοῦ, ἵνα μεταδώσωσι τὸ παράδειγμα εἰς τοὺς διαδόχους τῶν πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ ἐξασφάλισιν τῆς καλλιεργείας, δι' ἧς καὶ μόνον δύνανται νὰ προαχθῶσι τὰ κτήματα ταῦτα, καὶ συντελέσωσι πρὸς τὰς ἀνάγκας τοῦ ψυχροσωτηρίου καὶ κοινωφελοῦς προορισμοῦ τῶν.

ΙΑον Ὡς πρὸς τὴν αἰτησιν τῶν ἐνοικιοφειλετῶν τῆς
τῆς παρελθούσης ἐξαετίας

Ἐπειδὴ οἱ εἰρημένοι ἐνοικιοφειλέται ὑπόχρεοι ὄντες κατὰ τοὺς ὅρους τῶν συμβολαίων τῶν τ' ἀποτίσωσι τόκους διὰ τὴν ὑπερμερίαν τῆς μὴ ἐγκαίρου πληρωμῆς τῶν δόσεων τοῦ ἐνοικίου, δὲν ἠδυνήθησαν, μεθ' ὅλας τὰς καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐξρετίας ἀλλεπαλλήλους κατ' αὐτῶν καταζητήσεις τῆς Δημογεροντίας, ν' ἀνταποκριθῶσιν εἰς τὰς ὑποχρεώσεις τῶν, ὥς ὥφειλον.

Ἐπειδὴ καὶ τοὶ ἀναγνωρίζοντες οὗτοι τὴν εὐθύνην αὐτῶν ταύτην ὑπερασπιζομένην ὑπὸ τῶν πολιτικῶν νόμων, οὐχ ἦττον ὅμως αἰτιώμενοι ἔνεκα ἀφορίας ὅτι ἐξημίωσαν, καταφεύγουσιν εἰς τὸ ἔλεος τῶν εὐεργετικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν Ἱερῶν Σκηνωμάτων, πρὸς ᾧ ἀνήκουσι τὰ ἐνοικιασθέντα παρ' αὐτῶν κτήματα,

Ἐπειδὴ τὸ ἄρθρον 22ον τοῦ Κεφαλαίου Ε'. τοῦ ἐν ἐνεργείᾳ Μοναστηριακοῦ Διοργανισμοῦ τῆς Κρήτης ἐπιτρέπει ὅπως τὰ Ἱερὰ ταῦτα σκηνώματα, ὧν ὁ πρῶτος σκοπὸς ἡ εὐεργεσία, ἐλεῶσιν ὅσον ἐνεστι τοὺς χρεῖαν ἔχοντας, καὶ εἰς τὸ ἔλεος αὐτῶν προσπίπτοντας.

ΙΒον. Ὡς πρὸς τὴν αἴτησιν τῆς Ἐφορίας
τῆς Χριστ. Κοινότητος Νεαπόλεως

Ἐπειδὴ ἡ Χριστ. Κοινότης Νεαπόλεως, καὶ τοι κεκτημένη ἱκανῆς ἀξίας Μοναστηριακῶν λεγάτων, οὐχ ἦιτον ὅμως ἀδυνατοῦσα ν' ἀνταποκριθῇ διὰ μόνον τῶν ἐτησίων προσόδων τῆς εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς συντηρήσεως τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ αὐτῆς ὑπεραριθμῶν Ἐκκλησιῶν, τῆς ἐπισκευῆς αὐτῶν κατ' ἐποχάς, τῆς συντηρήσεως τῶν ἐν αὐτῇ ὑπαρχόντων, ὡς ἔδρα τῆς Διοικήσεως Ἐκπαιδευτικῶν Καταστημάτων τῆς κατωτέρας Ἐκπαιδεύσεως, ἤτοι Δημοτικοῦ τῶν ἀρρένων καὶ Παρθενωγείου, τῆς ἀποσβέσεως ὑπερόγκων χρεῶν, δι' ὧν ἐπεβαρύνθη διὰ τῆς ἐκτελέσεως δημοφελῶν καὶ φιλομούσων ἔργων· οἷον, ἡ νεωστὶ ἀνέγερσις ἐκ βάθρων Παρθενωγείου, τοῦ μόνου Καταστήματος τοῦ συντελοῦντος εἰς τὴν ἠθικὴν προαγωγὴν καὶ μόρφωσιν τοῦ γυναικείου φύλου, καὶ τέλος τῆς ἐκπληρώσεως τοσούτων ἄλλων ὑποχρεώσεων, δι' ὧν ἔστι βεβαρυμένη διὰ τὴν ἐπὶ τὸ εὐπρεπέστερον συντήρησιν τῶν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς κοινῶν Καταστημάτων, ἣν τῇ ἐπιβάλλει ὁ καλλωπισμὸς καὶ ἡ πρόοδος τῆς πόλεως, ἀναντιρρήτως χρήζει τῆς δεούσης ἀνακουφίσεως ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ ἀναλόγου διαρκοῦς ὑποστηρίξεως ἐν τῷ μέλλοντι.

ΙΓον. Ὡς πρὸς τὴν αἴτησιν τῶν κατοίκων τῶν χωρίων
Ἑλοῦντας καὶ Πινῶν

Ἐπειδὴ ἡ ὑπὲρ τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ ἐν τοῖς χωρίοις αὐτῶν Δημοτικοῦ Σχολείου συνδρομὴ τῶν Γρ. 1580 ἐψηφίσθη πράγματι καὶ ὑπὸ τῆς κατὰ τὸ 1873 συνελθούσης Συνελεύσεως, δὲν παρεδόθη ὅμως αὐτοῖς τὸ ποσὸν τοῦτο, καθότι δὲν ἐπελήφθησαν τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ Σχολείου.

ΙΔον. Ὡς πρὸς τὴν αἴτησιν τῶν Δημογερόντων καὶ
Ἐφόρων τοῦ χωρίου Κριτσιᾶς.

Ἐπειδὴ μολονότι ἐκανονίσθη ἀπ' ἀρχῆς, ὅπως ἅπασαι αἱ Δημοτικαὶ Σχολαὶ τοῦ Τμήματος Λασηθίου, διατηροῦνται διὰ τῶν προσόδων τῶν εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ χωρίου, ἐν ᾧ κεῖνται, Ἐκκλησιαστικῶν λεγάτων καὶ διὰ συνδρομῶν τῶν κατοίκων, καὶ μολονότι ἐχορηγήθη καὶ εἰς τὴν Κοινότητα τοῦ χωρίου Κριτσιᾶς ὡς καὶ εἰς τὰς λοιπὰς Κοινότητας κατὰ τῆς ἀνέγερσιν τῆς ἐν αὐτῷ Ἀλληλοδιδασκικῆς Σχολῆς ἀνάλογος συνδρομή, οὐχ ἦιτον ὅμως ὅμως περιελθοῦσα εἰς δεινὴν ἀνέχειαν ἐνεκα τῆς ἐκ βάθρων νεωστὶ ἀνεγέρσεως τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς, καὶ μὴ δυναμένη νὰ διατηρήσῃ τὴν Σχολὴν τῆς, χρήζει συνδρομῆς καὶ ἡ Κοινότης αὕτη.

ΙΕον. Ὡς πρὸς τὴν αἴτησιν τῶν κατοίκων τῶν χωρίων
Σχοινιάς, Βρουχᾶ καὶ Δοῦμα.

Ἐπειδὴ καὶ τούτων ἡ αἴτησις ἐψηφίσθη ὑπὸ τῆς Μοναστηριακῆς Συνελεύσεως τοῦ 1873· ἀπαραλλάκτως μὲ τὴν αἴτησιν τῶν κατοίκων τῶν χωρίων Ἑλοῦντας καὶ Πινῶν.

ΙΣΤον Ὡς πρὸς τὴν αἴτησιν τῶν κατοίκων τῆς Ἐπαρχίας Λασηθίου.

Ἐπειδὴ ἡ αἴτησις αὕτη τῶν κατοίκων τῆς Ἐπαρχίας Λασηθίου, καθ' ὅσον ἀφορᾷ, τὴν ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ αὐτῶν ἀνέγερσιν καὶ συντήρησιν Ἑλληνικῆς Σχολῆς εἶναι δικαία, καθότι καὶ εἰς τὰς λοιπὰς τοῦ τμήματος Ἐπαρχίας συνεστάθησαν καὶ συντηροῦνται ἀπὸ πολλοῦ τοιαῦται, καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ζητουμένην συνδρομὴν διὰ τὰ Δημοτικὰ αὐτῶν Σχολεῖα, καὶ περὶ μέχρι τοῦδε ἡ ἐν Τζεργιάδῳ Σχολῇ ἐλάμβανε χρηματικὴν συνδρομὴν ἐτησίως, δὲν δικαιουταὶ ὅμως τοῦ λοιποῦ οὐδ' ἡ Σχολὴ αὕτη οὐδ' αἱ λοιπαὶ νὰ λάβωσι τι, διότι τότε τὸ τοιοῦτον εἶναι ἐξαιρέσις ὡς πρὸς τὰς λοιπὰς Ἐπαρχίας, ἐν αἷς τὰ Δημοτικὰ Σχολεῖα οὐδὲν παρὰ τοῦ Μοναστηριακοῦ Ταμείου λαμβάνουσιν.

ΙΖον Ὡς πρὸς τὴν αἴτησιν τοῦ Πληρεξουσίου Ἱεραπέτρου.

Ἐπειδὴ ἡ Κοινότης τῆς Ἱεραπέτρου ὑποπεσοῦσα ἕνεκα τῆς οἰκοδομῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς εἰς βαρέα χρεὴ, ἀδυνατεῖ νὰ συντηρῇ ἐκ τῶν ἀνεπαρκῶν εἰσοδημάτων τῆς τὸ Παρθεναγωγεῖον, οὗτινος ἐπικεῖται ἡ διάλυσις, ἐὰν μὴ ληφθῇ ἡ δέουσα πρόνοια, ἡ δὲ διάλυσις τοῦ τοιοῦτου εὐαγοῦς Καταστήματος, ἀπάδει ὅλως εἰς τὸν ἐπιδιωκόμενον παρὰ παντὸς φιλομούσου σκοπὸν ὑπὲρ τῆς παιδεύσεως καὶ μορφώσεως καὶ ἠθικῆς διαπλάσεως τοῦ γυναικείου φύλου.

ΙΗον Ὡς πρὸς τὴν αἴτησιν τοῦ Ἀναγν. Παππαντωνάκη.

Ἐπειδὴ ἐκ τῆς παρατηρήσεως τῶν πρακτικῶν τῆς Μοναστηριακῆς Συνελεύσεως τοῦ 1873. προδήλως ἐξάγεται ἐν τῇ μεταφορᾷ τῆς ἀθροίσεως τῶν δι' ἐπιστάσις τοῦ Ἀναγνώστου Παππαντωνάκη γενομένων καὶ ἐξελεγχθέντων ἐξόδων τῆς οἰκοδομῆς τῆς ἐν Σητεῖᾳ Ἑλληνικῆς Σχολῆς συνισταμένων ἐκ Γρ. 24,379, $\frac{1}{4}$ (Σελ. 137. Α'. Βιβλίον Μοναστηρ.) προέκυψε λάθος χιλίων Γροσίων εἰς ζημίαν τοῦ εἰρημένου Ἀναγνώστου Παππαντωνάκη, διότι ἐκ τῆς παραδρομῆς ἀντὶ νὰ μεταφερθῇ τὸ ποσὸν τοῦτο τῶν ἐξόδων μετεφέρθησαν μόνον Γρ. 23,379, $\frac{1}{4}$ καὶ κατὰ συνέπειαν ἡ περὶ ἐπανορθώσεως τοῦ λάθους τούτου αἴτησις τοῦ ἀναφερομένου εἶναι δικαία.

ΙΘον Ὡς πρὸς τὴν Ἐπιστολὴν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κρήτης περὶ χρέους Παλιανῆς.

Ἐπειδὴ ἡ Μήτηρ ἡμῶν Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ διὰ τῆς πρὸς τὸν Σ. Μητροπολίτην Κρήτης σεβασμίας Πατριάρχικῆς καὶ Συνδικτικῆς ἀποφάσεώς της θεωρήσασα λυσιτελεῖς προτρέπει, ἵνα ἅπασαι αἱ ἐν Κρήτῃ Δημογεροντίαι προσφέρωσιν ἀνάλογον συνδρομὴν ἐκ τῶν ὑπ' αὐτῶν διαχειριζομένων Μοναστηριακῶν προσόδων πρὸς ἀπόσβεσιν τοῦ κυμαινομένου χρέους τῆς ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Μαλεβυζίου κειμένης Ἱερᾶς γυναικείας Μονῆς Παλιανῆς, καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν ἀρμόζει ὅπως τῆς τοιαύτης σωτηρίου συνδρομῆς καθυστερήσωσιν αἱ ἐν τῷ Τμήματι Λασηθίου Ἱεραὶ Μοναί, προκειμένου μάλιστα περὶ τῆς ἐπικειμένης ἄλλως τε διαλύσεως τοῦ ἐν λόγῳ εὐαγοῦς Καταστήματος ἐνὸς καὶ μόνου ἐν Κρήτῃ ὑπάρχοντος, καὶ

Κον Ὡς πρὸς τὴν αἴτησιν τοῦ Ἰωάννου Παππαντωνάκη.

Ἐπειδὴ ὁ ἀναφερόμενος διὰ τῆς προφορικῆς συστάσεως τοῦ Θεοφίλ. Ἐπισκόπου Πέτρας καὶ διὰ τῆς ὁμολογίας τοῦ Ἀρχιμανδρίτου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κρε-

μαστῶν Γρηγόριου ἀπέδειξε μὲν ὅτι ὁ ὀπισθογραφῆσας τὸ ἐπ' ὀνόματί του γραμμάτιον Ἀδὰμ Κουνάλη εἶχε νὰ λαμβάνη παρὰ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κορμασιῶν ἀπὸ μισθοῦς ὑπηρεσίας του τὸ ποσὸν Γρ. 1200. δὲν ἠδυνήθη ὅμως νὰ ἀπαδείξῃ ἐπίσης ἂν δὲν ἔλαβε τὸ ποσὸν τοῦτο ἐκ τινος εἰσοδήματος τῆς ὀφειλέτιδος Μονῆς ἢ Ἐκκλησίας τινος

ΔΙΑ ΤΑΥΤΑ

Ἐγκρίνει καὶ ἀποφασίζει ἀπὸ κοινοῦ ὁμοφώνως.

Αὐτὸς πρὸς τοὺς Λογαριασμοὺς τῶν Ἱερῶν Μονῶν τοῦ Τμήματος.

1ον) Ὅπως περαιοθῶσιν εἰς τὰς μερίδας τῶν ἐνοικιοφειλετῶν Γεωργίου Σκεληκάκη, Χ. Κωνσταντίνου Στεργίου, καὶ Ἀλῆ Ρισβανάκη τὰ ληφθέντα μὲν παρὰ τῆς Τραπεζῆς διὰ λογαριασμὸν τῆς ἐνοικιοφειλῆς τῶν Γρ. 1804 καὶ εἰς Γρόσια 2100, 27% μετὰ τοῦ τόκου των, μέχρι α'. Σεπτεμβρίου 1875. ἀνερχόμενα, μὴ περαιοθέντα δὲ εἰς πίστωσιν τῶν ἰδίων ἐνοικιοφειλετῶν.

2ον) Ὅπως ληφθῇ ἡ δέουσα φροντίς διὰ τὴν εἰσπραξίν παρὰ τοῦ πρώην προσωπικοῦ τῶν ὑπαλλήλων τῆς Τραπεζῆς τῶν ὑπὸ τοῦ ἐνοικιοφειλέτου Γεωργίου Θαλασσινοῦ μετρηθέντων Γρ. 318 μετὰ τοῦ μέχρι τέλους τόκου αὐτῶν.

3ον) Ὅπως ἀφαιρεθῶσιν ἐκ τῆς μερίδος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Τοπλοῦ τὰ περιπλέον ὑπὸ τοῦ Εὐθυμίου Γιαπιτσάκη μετρηθέντα Γρ. 2,286,16 μετὰ τοῦ τόκου των, ἀφ' ἧς ἐμετρήθησαν εἰς τὴν Τράπεζαν ἡμέρας, καὶ περαιοθῶσιν εἰς ὄφελος καὶ διὰ λογαριασμὸν τοῦ μετρήσαντος.

4ον) Ὅπως ἡ διαφορὰ τῶν Γρ. 1396 μεθ' ἧς ἐπιστώθη ἡ μερὶς τῶν περισσευμάτων τῆς Τραπεζῆς κατὰ παραδρομὴν, περαιοθῇ πρὸς ὄφελος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Τοπλοῦ ἐπὶ χρεώσει τῶν ἐν λόγῳ περισσευμάτων.

5ον) Ὅπως ἐκ τῶν μερίδων τῶν Ἱερῶν Μονῶν τοῦ Τμήματος Λασηθίου ἐκπεσθῶσι μὲν οἱ περαιοθέντες περιπλέον εἰς πίστωσίν των τόκοι ὡς ἑξῆς.

Ἐκ τῆς μερίδος τῶν Ἱερῶν Μονῶν Μιραμπέλλου	Γρ.	348,46
» » τῆς Ἱερᾶς Μανῆς Τοπλοῦ	»	146,55
» » » » » Φανερωμένης	»	17,60
» » » » » Κρυσταλένιας	»	5,15
» » τῶν Μονιδριῶν Ἀρκαδίας	»	4,07
	Γρ.	521,73 ο)ο

πιστωθῇ δὲ διὰ τοῦ ὀλικοῦ τούτου ποσοῦ ἡ μερὶς τῶν περισσευμάτων τῆς Τραπεζῆς.

Βον Ὡς πρὸς τὰς αἰτήσεις τῶν διαφόρων Ἡγουμένων καὶ Πατέρων καὶ τοὺς Λογαριασμοὺς τῶν Ἱερῶν Μονῶν

6ον) Ὅπως τὸ προελθὸν ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν αἰγοπροβάτων καὶ ἄλλων ζώων τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Τοπλοῦ χρηματικὸν ποσόν, ἀνερχόμενον εἰς Γρ. 102,003, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν ὅλων τῶν ἐξόδων τῆς πωλήσεως των καὶ τῆς ἀξίας τοῦ ἀγορασθέντος εἰς ὄνομα τῆς ἰδίας Μονῆς ἀκινήτου κτήματος, μείνῃ ἀνέπαφον ὡς καθαρὸν κεφάλαιον αὐτῆς προωρισμένον νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς ἀγορὰν ἀκινήτου περιουσίας τῆς ἰδίας Μονῆς, οἱ δὲ τόκοι τοῦ κεφαλαίου τούτου ὑπαχθῶσιν εἰς τὴν κατηγορίαν καὶ τὸν προορισμὸν τῶν ἑξ' ἐνοικιάσεως προσόδων.

7ον) Ὅπως ἡ φαινομένη εἰς τὴν μερίδα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Φανερωμένης ἐξ ἐτησίων ὑπὲρ τῆς δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως συνδρομῶν τῆς ὀφειλῆς τῶν Γροσίων

12.000 ἀπαλειφθῇ ἐκ τοῦ ἐνοικίου τοῦ μετοχίου Ἀρμῶν μέχρι α' Σεπτεμβρίου 1875, τὰ δὲ περιπλέον ὑπάρχοντα ἐν τῇ ἰδίᾳ μερίδι πιστωμένα μετὰ τοῦ τόκου αὐτῶν θεωρῶνται περιουσία τῆς ἰδίας Μονῆς.

8ον) Ὅπως ἡ Ἱερὰ Μονὴ Κρουσταλένια ἀπαλλαγῇ τοῦ λοιποῦ τῆς ἐτησίας ὑπὲρ τῆς δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως συνδρομῆς τῶν Γρ. 3000 μέχρις οὗ ἐξοφλήσῃ τὴν ἐκ τῶν παρελθόντων τοιούτων συνδρομῶν τῆς ὑφισταμένην ὀφειλὴν τῆς, συνισταμένην μέχρι α' Σεπτεμβρίου 1875 εἰς Γρόσια 11.000, πληρώνουσα τακτικῶς κατ' ἔτος ἀπέναντι τῆς ὀφειλῆς ταύτης Γρόσια χίλια ἀριθ. (1000) καὶ συνάμα ἐξακολουθῇ δίδουσα πρὸς τὴν Δημογεροντίαν τοὺς ἐτησίους ἀπολογισμούς τῆς κατὰ τὰ κεκανονισμένα.

9ον) Ὅπως χορηγηθῇ ἡ ἄδεια τῷ Ὀσιωτάτῳ Ἡγουμένῳ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Φανερωμένης Χ. Νεοφύτῳ νὰ ἐκποιήσῃ τὰς σορὰς εἰς διαφόρους Ἐπαρχίας κειμένας ἐλαίας ἄνευ γῆς καὶ ἄλλα διάφορα δένδρα μετὰ τὸν ὅρον τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν ἐκ τοῦ ἱζαρέ τῆς Μονῆς, καὶ νὰ μετατρέψῃ, κατ' αἴτησιν τῶν ἰδιοκτητῶν τῶν, τὰ ἱζαρελίδικα ἀκίνητα κτήματα εἰς μούλκικα ὑπὸ ἀποχωρῶσαν ἀποζημίωσιν, καὶ νὰ ὑποβάλῃ διὰ πιστοποιήσεως τῶν Δημογερόντων τῶν οἰκείων χωρίων τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐνεργηθησομένων παρ' αὐτοῦ πράξεων πρὸς τὸν Ἀρχιερέα καὶ διὰ τούτου πρὸς τὴν Δημογεροντίαν, καὶ νὰ καταθέτῃ τὰ ἐκ τῆς πωλήσεως καὶ τῆς μετατροπῆς εἰσπραττόμενα παρ' αὐτοῦ χρηματικά ποσὰ ἐπὶ τοκισμῷ ἐν τῇ Τραπεζῇ, μέλλοντα νὰ χρησιμεύσωσιν ἐν καιρῷ εἰς τὴν ἀγορὰν καταλλήλου καὶ προσοδοφόρου κτήματος εἰς ὄνομα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Φανερωμένης· συνάμα δὲ ὑποβληθῶσιν οἱ ἔχοντες μελίσσας εἰς τὸν ἐξηρημένον τῆς ἐνοικιάσεως μελίσσοκῆπον τῆς Μονῆς ἐν τῷ Μετοχίῳ Ἀρμῶν εἰς τὴν πληρωμὴν ἀναλόγου ἐνοικίου, ἢ ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει νὰ ὑποχρεωθῶσι νὰ ἐξαγάγωσι τὰς μελίσσας τῶν ἐκ τοῦ μοναστηριακοῦ μελίσσοκῆπου.

10ον) Ὅπως διὰ μὲν τὴν Ἱερὰν Μονὴν Ἀρετίου πρὸς ἀνοικοδόμησιν τοῦ ἐν αὐτῇ Ἱεροῦ Ναοῦ, καὶ ἐπισκευὴν τῆς μᾶς τῶν μεγάλων δεξαμενῶν καὶ ἄλλων ἀναγκαίων δωματίων ἐξοδευθῇ τὸ ποσὸν Γροσίων 35.000 διὰ δὲ τὰς λοιπὰς Ἱερὰς Μονὰς τῆς Ἐπαρχίας Μιραμπέλλου Γρόσια 25.000 πρὸς ἐπισκευὴν τῶν ἀναγκαϊοτέρων ἐν αὐταῖς οἰκοδομῶν, ἥτοι τὸ ὅλον Γρ. 60.000 ὡς φαίνεται ἐν τῷ ἐπομένῳ λ)σμῷ πρὸ τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ ἀποθεματικοῦ κεφαλαίου :

Πρόσοδοι Ἱερῶν Μονῶν Μιραμπέλλου ὡς ὁ ἐν τῇ σελ. λ)σμὸς Γρ. 810.173,21

Δαπάναι αὐτῶν ὡς ὁ ἐν τῇ σελ. λ)σμὸς Γρ. 359.419,74

Ὅσα θὰ ἐξοδευθῶσι δι' ἀνέγερσιν καὶ ἐπισκευὴν αὐτῶν » 60.000.—

Γρ. 419.419,74

Ἀποθεματικὸν κεφάλαιον ἐκ τοῦ ὑπολοιποῦ

λοιποῦ

Γρ. 390.753.47

Γρ. 39.073.34

Δημοσία Ἐκπαίδευσις

Εἰς Οἰκοδομὰς Ἑλλ. Σχολείων ἐξωδευθήσαν

Γρ. 36.234.50

Εἰς συνδρομὰς Δημοτ. Σχολείων

» 30.831.—

Εἰς ἀνωτέραν Ἐκπαίδευσιν

» 100.588.50

Εἰς περίσσευμα ἐξ ὑπολοίπου

» 184.024.13 351.678.13 Γρ. 390.753.47

ἐξοδευθησόμενον

» 840.173.21 ο/ο

Πρόσοδοι Ἱερᾶς Μονῆς Τοπλοῦ ὡς ὁ ἐν σελ. 9 λ)σμός

ἐκ τῶν ζώων Γρ. 102.003.—

Ὁμοίως

ἐκ τῶν λοιπῶν » 308.738.—

410.741.—

Δαπάναι τῆς ἰδίας Μονῆς ἐκ τῶν ζώων καὶ ἀγορᾶς ἀκινήτου Γρ. 8.690.—

« » » » εἰς συντήρησιν τῶν ἐν τῇ Μονῇ » 106.939,57

Ἀποθ. κεφάλαιον ἐκ τοῦ ὑπολοίπου Γρ. 201.798,43 » 20.179,84

Κεφάλαιον ἰδίας Μονῆς ἐκ τοῦ ὑπολοίπου τῶν ζώων » 93.313,—

Δημοσία Ἐκπαίδευσις

Εἰς οἰκοδ. καὶ συνδρ. Σχολείων ἐξωδευθήσαν Γρ. 62.573.—

» κατωτ. καὶ ἀνωτ. Ἐκπαίδευσιν » 50.947.—

» περίσσευμα ἐξ ὑπολ. ἐξοδευθησόμενον » 68.098,59 181.618,59

410.741.—

Πρόσοδοι Ἱερᾶς Μονῆς Φανερωμένης, ὅσα ἐμετρήθησαν

ὑπὸ τῆς συνοδείας ἐκ τοῦ ἐνοικίου ὡς ὁ ἐν σελ. 10 λ)σμός Γρ. 32.925,52

Εἰς Λ)σμόν ἀποκλειστικὸν Ἱερᾶς Μονῆς Γρ. 9.824,40

» » ἐτησίων ἐξωδευθήσαν διὰ δημοσ. Ἐκπαίδ. » 4.796.—

» » » ἐξοδευθήσονται » » 18.305,12

Γρ. 32.925,52

Περίσσευμα προωρισμένον διὰ τὴν δημοσίαν Ἐκπαίδευσιν

Ἀπὸ Ἱερᾶς Μονᾶς Μιραμπέλλου ὡς ὁ λογαριασμός Γρ. 184.024,13

» » » Τοπλοῦ » » 68.098,59

» » » Φανερωμένης ὡς » » 18.305,12

» » » Κρουσταλένιας, ὡς ὁ λ)σμός σελ. 10 » 4.696,27

Τὸ ὅλον Γρῶσια 275.124,11

11ον Ὅπως τὰ ἐν τοῖς προταχθεῖσι Λογαριασμοῖς τῶν Ἱερῶν Μονῶν Μιραμπέλλου καὶ Τοπλοῦ ὀριζόμενα ποσὰ εἰς ἀποθεματικὸν αὐτῶν κεφάλαιον τηρηθῶσιν ἀνέπαφα τοῦ λοιποῦ, τοκισζόμενα ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον πρὸς ὄφελος καὶ διὰ λ)σμόν τῶν οἰκείων Μονῶν, ἥτοι διὰ μὲν τὰς Ἱερᾶς Μονᾶς Μιραμπέλλου Γρ. 39.075,34, διὰ δὲ τὴν Ἱερὰν Μονὴν Τοπλοῦ Γρῶσια 20.179,84.

12ον Ὅπως οἱ ἐν ταῖς διαφόροις Μοναῖς Μιραμπέλλου, ἐξαιρουμένων τῶν ἐν τῇ Μονῇ Περραμπέλλων, ὄντων ἀμίσθων, συνωδὰ τῷ ὑπ' ἀριθ. 47 καὶ ἡμερομηνίαν 16 Ὀκτωβρίου 1875 Πρακτικοῦ τῆς Δημογεροντίας, δι' οὗτινος ἐγκυτελείφθη αὐτοῖς ἥτοι τῷ Ἡγουμένῳ Νεοφύτῳ Ἱερομονάχῳ Διονυσίῳ καὶ Μοναχῷ Νικοδήμῳ, ἡ κάρπωσις ἐπὶ ὅλην ἐξαετίαν τῶν εἰσοδημάτων τῆς περιφερείας τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, ὑπερθεματισθείσης κατὰ τὴν τελευταίαν ἐνοικίαςιν διὰ Γρ. 42.000 περίπου, οἱ λοιποὶ Ἡγούμενοι καὶ Πατέρες λιμβάνουσιν ἀπὸ τῆς πρώτης Σεπτεμβρίου 1875, τὰ ἐξῆς ποσὰ διὰ τὴν ἐτησίαν μισθοδοσίαν τῶν, ἥτοι.

Α'. Μονὴ Κρεμαστῶν

Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος	ἐτησίως	Γρ. 1200	
Ὁ Ἱεροδιάκονος Ἰωάνειμ	καθὸ σπουδάζων	<u>3600</u>	Γρ. 4.800

Β'. Μονὴ Κεράμου

Ὁ Ἡγούμενος Μελέτιος	ἐτησίως	Γρ. 1600	
Ὁ Ἱερομόναχος Χ. Μακάριος	»	<u>700</u>	Γρ. 2.300

Γ'. Μονὴ Δωρίων

Ὁ Ἡγούμενος Ἀθανάσιος	ἐτησίως	Γρ. 1000	
Ὁ Ἱερομόναχος Μελέτιος	»	<u>800</u>	Γρ. 1.800

Δ'. Μονὴ Καρδαμούτσας

Ὁ Ἡγούμενος Γεράσιμος	ἐτησίως	Γρ. 1200	
Ὁ Ἱερομόναχος Σωφρόνιος	»	<u>800</u>	
Ὁ Ἱεροδιάκονος Μακάριος	»	<u>700</u>	
Ὁ Μοναχὸς Γερβάσιος	»	<u>400</u>	Γρ. 3.100

Ε'. Μονὴ Ἀρετίου

Ὁ Ἡγούμενος Χ' Νεόφυτος	ἐτησίως	Γρ. 900	
Ὁ Ἱεροδιάκονος Ζαχαρίας	ἅμα τῇ χειροτονήσει του εἰς Ἱερομόναχον		
		<u>1300</u>	Γρ. 2.200

- 13ον Ὅπως ἐξακολουθήσῃ καὶ τοῦ λοιποῦ ἀποτινομένη, χορῶσει τῶν Ἱερῶν Μονῶν Μιραμπέλου, πρὸς τὸν ἐν Ἀγίῳ Γεωργίῳ Βραχασώτῃ ἀσκούμενον Ἱερομόναχον Ἀνθιμον ἐτησίᾳ μισθοδοσίᾳ διὰ συνδρομὴν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ Ἱεροῦ τούτου Μονυδρίου τῶν γροσίων.

Γρ. 1.000

Τὸ ὅλον Γρόσια 15.200

- 14ον Ὅπως ἐπιστραφῶσι τῷ Ἡγούμενῳ Κεράμου Κυρίῳ Μελετίῳ τὰ κρατηθέντα ἐκ τῆς μισθοδοσίας του ἀπέναντι τοῦ ἐξοφληθέντος πρὸς τὸν Μουράτ Τσαουσάκην Μοναστηριακοῦ χρέους.
- 15ον Ὅπως καταζητηθῶσιν οἱ κατὰ τὴν παρελθούσαν ἐξαετίαν ἐκμισθωταὶ τῶν Μοναστηριακῶν κτημάτων εἰς ἀπότισιν ἀποζημιώσεως ἀποχρώσεως, δι' ὅσας ἐρημώσεις καὶ καταστροφὰς προσήνεγκαν εἰς τὰ ἐκμισθωθέντα παρ' αὐτῶν μοναστηριακὰ κτήματα, καὶ δι' ὅσας συμφωνίας δὲν ἐξετέλεσαν.
- 16ον Ὅπως ἅπαντες ἀνεξαίρετως οἱ κατὰ τὴν παρελθούσαν ἐξαετίαν ἐνοικιασταὶ ἀκινήτων κτημάτων ἀποτίσωσι σῶα τὰ κεφάλαια τοῦ ἐνοικίου καὶ τὸ ἥμισυ μόνον τῶν καθυσπερουμένων τόκων, τοῦ ἑτέρου ἡμίσεως χάριν ἐλέους

χαριζομένον αὐτοῖς, μὲ τὴν ὑποχρέωσιν ὅτι ὀφείλουσιν οἱ ἐνοικιασταὶ οὗτοι νὰ μετρήσωσιν ἢ ἐξασφαλίσωσι δι' ἄξιοχρέου ἐγγυήσεως καὶ ἐπισήμου ὑποθήκης, κατὰ τοὺς ὅρους τῆς Τραπεζῆς, τὸ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ ἡμίσεως τῶν καθυστερουμένων τόκων προκύψον ποσὸν τῆς ὀφειλῆς τῶν, ἕκ τε τοῦ κεφαλίου καὶ τοῦ ὑπολοίπου τῶν τόκων ἐντὸς ἐξήκοντά μιᾶς ἡμερῶν ἀπὸ τῆς 15ης Μαΐου ἐ. ἔ. ἐξακολουθοῦντος συνάμα νὰ τρέχη τοῦ ἡμίσεως τόκου καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς προθεσμίας ταύτης, ἅμα τῇ παρελεύσει τῆς ὁποίας, ἤτοι τὴν 15 Ἰουλίου ἐ. ἔ. θέλει ἐπαναληφθῇ ἐκ νέου, τρέχων σῶος ὁ τόκος διὰ τε τοὺς ἀσφαλίσαντας καὶ μὴ κατὰ τὰ ἐπίσημα συμβόλαιά των.

Γον' Ως πρὸς τὴν δημοσίαν Ἐκπαίδευσιν καὶ λοιπὰ Φιλανθρωπικὰ

17ον Ὅπως ἐκ τοῦ ἐκκαθαρισθέντος περισσεύματος τῶν Γροσίων 275,124 11 ο)ο ὑπὲρ τῆς δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως τοῦ Τμήματος Λασηθίου, χορηγηθῶσι τὰ κατωτέρω σημειούμενα ποσὰ διὰ τε τὰς ζητηθείσας συνδρομὰς ὑπὲρ τῶν Σχολείων παρὰ διαφόρων Κοινοτήτων, καὶ διὰ τὰς ἐν τῷ διηγηματικῷ μέρει ἐκτεθείσας ἀνάγκας.

α'. Διὰ συνδρομὴν ὑπὲρ τῆς Ἀλληλοδιδασκτικῆς Σχολῆς τοῦ χωρίου Κριταῖς ἅπαξ Γρόσια δύο χιλιάδες πεντακόσια ἀριθ. 2.500.

β'. Διὰ συνδρομὴν ὑπὲρ τῆς οἰκοδομῆς τῆς Ἀλληλοδιδασκτικῆς Σχολῆς τῶν χωρίων Ἐλουῖντας καὶ Πινῶν Γρόσια χίλια πεντακόσια ἀριθ. 1,500 ἅπαξ ἀφοῦ ἤθελεν ἀποδειχθῇ, ὅτι ἤρξαντο αἱ ἐργασίαι τῆς οἰκοδομῆς.

γ'. Διὰ συνδρομὴν ὑπὲρ τῆς οἰκοδομῆς τῆς Ἀλληλοδιδασκτικῆς Σχολῆς τῶν χωρίων Λούμα, Σχοινιὸ καὶ Βρυγᾶ ἅπαξ Γρόσια χίλια πεντακόσια ἀριθ. 1,500 ἀφοῦ ἤθελεν ἀποδειχθῇ, ὅτι ἤρξαντο αἱ ἐργασίαι τῆς οἰκοδομῆς.

δ'. Διὰ τὴν δαπάνην τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Παρθεναγωγείου Νεαπόλεως Γρόσια ἐννέα χιλιάδες ἀριθ. 9,000· ἐξ ὧν αἱ μὲν πέντε χιλιάδες μετρηθήσονται τῷ ἐργολάβῳ τῆς οἰκοδομῆς ταύτης Νικολάῳ Μαγκούζῳ, αἱ δὲ λοιπαὶ τέσσαρες εἰς τὸ πρὸς τὴν Χριστ. Ὁρφ. Τράπεζαν Λασηθίου χρέος τῆς κοινότητος Νεαπόλεως ἀπέναντι τῶν λοιπῶν τῆς οἰκοδομῆς ἐξόδων.

ε'. Διὰ τὴν μεταρρύθμισιν τῶν οἰκοδομῶν τῆς ἐνταῦθα Ἑλληνικῆς Σχολῆς καὶ τὴν ἀνέγερσιν κρήνης ἐν τῷ περιβόλῳ τῶν Καταστημάτων πρὸς μεταφορὰν ποσίου ὕδατος Γρόσια εἴκοσι πέντε χιλιάδες ἀριθ. 25,000.

ς'. Διὰ τὴν ἀνέγερσιν Ἑλληνικῆς Σχολῆς ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Λασηθίου Γρόσια ἑξ χιλιάδες ἀριθ. 6,000· πρὸς ἀγορὰν τῆς ἀπαιτουμένης ξυλείας καὶ σιδηρᾶς ὕλης, καὶ πληρωμὴν τῶν ἐργασθησομένων ἐν τῇ οἰκοδομῇ τῆς Σχολῆς ταύτης ἐξουργῶν καὶ κτιστῶν, ὑποχρεουμένων τῶν κατοίκων νὰ παραδώσωσιν ἐξ ἰδίων πάντας τοὺς ἀπαιτούμενους λίθους καὶ τὴν ἄσβεστον, καὶ προσφέρωσι τὴν προσωπικὴν ἐργασίαν των δωρεάν, διὰ τὰ ἀπαιτούμενα ἐργατικὰ ἡμεροκάματα πρὸς ἀποπεράτωσιν τῆς οἰκοδομῆς.

ζ'. Διὰ τὴν ἀνέγερσιν Ἑλληνικῆς Σχολῆς ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Ἀρκαδίας Γρόσια ἑξ χιλιάδες ἀριθ. 6,000· πρὸς ἀγορὰν τῆς ἀπαιτουμένης ξυλείας καὶ σιδηρᾶς ὕλης καὶ πληρωμὴν τῶν ἐργασθησομένων ἐν τῇ οἰκοδομῇ τῆς Σχολῆς ταύτης ἐξουργῶν καὶ κτιστῶν, ὑποχρεουμένων τῶν κατοίκων νὰ παραδώσωσιν ἐξ ἰδίων πάντας τοὺς ἀπαιτούμενους λίθους καὶ τὴν ἄσβεστον, καὶ προσφέρωσι τὴν προ-

σωπικὴν ἐργασίαν των δωρεάν, διὰ τὰ ἀπαιτούμενα ἐργατικά ἡμεροκάματα πρὸς ἀποπεράτωσιν τῆς οἰκοδομῆς.

η'. Διὰ τὴν ἀνέγερσιν τῶν ἀπαιτουμένων δωματίων πρὸς ἑκτασιν τῆς οἰκοδομῆς τῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς Ἱεραπέτρου, καὶ ἐκτέλεσιν ἄλλων ἀναγκαίων μεταρρυθμίσεων ἐν αὐτῇ Γρόσια εἴκοσι χιλιάδες ἀριθ. 20,000.

θ'. Διὰ τὴν ἀνέγερσιν τῶν ἀπαιτουμένων παρὰ τῇ ἐν Σητεῖᾳ Ἑλληνικῇ Σχολῇ δωματίων πρὸς διαμονὴν τῶν ἐκ τῶν ἀπωτέρων χωρίων ἐρχομένων μαθητῶν Γρόσια δώδεκα χιλιάδες ἀριθ. 12,000.

ι'. Διὰ συνδαομένην τῶν Ἱερῶν Μονῶν τοῦ Τμήματος Λασιθίου, ὑπὲρ τῆς ἐξοφλήσεως τῆς ὀφειλῆς τῆς ἐν Μαλεβιζίῳ γυναικείας Μονῆς Παλιανῆς Γρόσια πέντε χιλιάδες ἀριθ. 5,000· πληρωθησόμενα μέχρι τῆς α' Σεπτεμβρίου 1876.

ια' Δι' ἀποθεματικὸν κεφάλαιον εἰς προσωρινὴν συντήρησιν τοῦ ἐν Νεαπόλει Χριστ. Νοσοκομείου Γρόσια δέκα χιλιάδες ἀριθ. 10,000· ὧν οἱ τόκοι μόνον θέλουσι χρησιμεύσει πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον.

ιβ'. Δι' ἀποθεματικὸν κεφάλαιον πρὸς διανομὴν διδακτικῶν βιβλίων εἰς ἀπόρους μαθητὰς Γρόσια δέκα χιλιάδες ἀριθ. 10,000· ὧν οἱ τόκοι μόνον θέλουσι χρησιμεύσει πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον.

ιγ'. Διὰ κεφάλαιον ἀπλοῦν πρὸς ἀγορὰν τῶν ἀναγκαζούντων καθ' ὅλον τὸ Τμήμα διδακτικῶν βιβλίων Γρόσια δέκα χιλιάδες ἀριθ. 10,000, ἅτινα καὶ μέχρι τοῦδε εὐρίσκονται εἰς ἐνέργειαν, καὶ

ιδ'. Διὰ τὸ ἀποδειχθὲν λάθος τῆς Συνελεύσεως τοῦ 1873· ἐπὶ τῶν λησμών τῆς οἰκοδομῆς τῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς Σητείας εἰς Ἀναγνώστην Παππαντωνάκην Γρόσια χίλια ἀριθ. 1,000· μετὰ τοῦ τόκου αὐτῶν.

18ον Ὅπως ἡ συντήρησις τῶν Παρθεναγωγείου Νεαπόλεως καὶ Ἱεραπέτρου ἀνατεθῇ εἰς βάρος τοῦ Μοναστηριακοῦ Ταμείου ἀπὸ τῆς α'. Σεπτεμβρίου 1875· διὰ λησμόν τῶν νέων προσόδων τῶν Ἱερῶν Μονῶν τοῦ Τμήματος.

19ον Ὅπως ἀντὶ τοῦ τέως χορηγουμένου κατὰ μῆνα παρὰ τοῦ Μοναστηριακοῦ Ταμείου ποσοῦ τῶν Γροσίων 500· πρὸς διατήρησιν τοῦ Γραφείου τῆς Μοναστηριακῆς ὑπηρεσίας τοῦ Τμήματος Λασηθίου χορηγῆται τοῦ λοιποῦ ἀπὸ τῆς α' 7βρίου 1875 τὸ διπλάσιον τοῦ ποσοῦ τούτου ἥτοι Γρ. 1,000· κατὰ μῆνα τῇ Δημογεροντίᾳ, ἥτις ὀφείλει νὰ διατηρῇ τοὺς ἀναγκαίους γραμματεῖς διὰ τὴν ἐν τῷ Γραφείῳ τῆς Μοναστηριακῆς ὑπηρεσίας.

20ον Ὅπως τότε μόνον ἀναγνωρισθῇ ἔγκυρον καὶ ἐξοφληθῇ τὸ πρὸς τὸν Ἰωάννην Παππαντωνάκην χρέος τῆς Μονῆς Κρεμαστῶν, ὅταν διὰ τοῦ ἐπομένου ὅρκου «ὁρκίζομαι ὅτι τὸ ποσὸν τοῦτο δὲν ἔλαβον οὔτε ἐκ τινος εἰσodήματος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κρεμαστῶν οὔτε ἐκ τινος ἄλλης Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας» ἤθελεν ἀποδείξει ὅτι δὲν τῷ ἐξωφλήθη, καὶ

21ον Ὅπως κατὰ τὸ ἐπόμενον σχολειακὸν ἔτος 1876—1877· προσληφθῶσιν οἱ ἐξῆς διδάσκαλοι.

α'. Διὰ τὸ Γυμνάσιον Νεαπόλεως εἰς Καθηγητὴς τελειόφοιτος τῆς φιλολογίας.

β'. Διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Σχολὴν Λασηθίου εἰς Ἑλληνοδιδάσκαλος.

γ'. » » » » Ἱεραπέτρου εἰς βοηθὸς Ἑλληνοδιδασκάλου,

δ' Διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Σχολὴν Βιάννου εἰς Σχολάρχης, ὑποχρεουμένων τῶν κατοίκων εἰς τὴν ἐξ ἰδίων συντήρησιν τῶν ἀλληλοδιδασκτικῶν Σχολείων τῆς

Ἐπαρχίας, ὡς καὶ εἰς τὰς λοιπὰς Ἐπαρχίας ἐνεργεῖται τὸ τοιοῦτον, καὶ εἰ. Διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Σχολὴν Σητείας εἰς Σχολάρχης.

Ὅριζαι διὰ τὴν ἐξέλεξιν, τακτοποιήσιν καὶ κατὰστροφῶν τῶν διαφόρων τῆς Μοναστηριακῆς ἐν γένει περιουσίας λογαριασμῶν τοῦ Τμήματος τῆς ληξίας ἐξαετοῦς περιόδου, καὶ δι' ἔξοδα τῆς Συνελεύσεως ἐργαζομένης ἀπὸ τὰς ἀρχὰς Μαρτίου ε. ἔ. Γρόσια δέκα χιλιάδας ἀριθ. 10,000 πληρωθησόμενα ἅπαντα ἐκ τοῦ περισσεύματος τοῦ διὰ τὴν δημοσίαν Ἐκπαίδευσιν ὠρισμένου Κεφαλαίου.

Ψηφίζει τὸν ἐπόμενον ἐτήσιον προϋπολογισμόν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποῦν ἡ Δημογεροντία τοῦ Τμήματος Λασηθίου ὀφείλει νὰ συμμορφωθῇ.

Ἐτήσιος Προϋπολογισμός

Πρόσοδοι, ἀπὸ ἐτήσιον εἰσόδημα ἐνοικίου Ἱερῶν Μονῶν Μιραμπέλλου	Γρ.	106.470
» » » » Μονυδρίων Ἀρκαδίας	»	3.300
» » » » Ἱερᾶς Μονῆς Τοπλοῦ	»	22.469
» » » ὠρισμένον » » Κρουσταλένιας	»	1.000
» » » » » Φανερωμένης	»	3.000
» » » διαφόρων καὶ τόκων ἐπὶ τῶν εἰσπράξεων	»	21.731
	Γρ.	157.970

ΔΑΠΑΝΑΙ

Εἰς μισθοὺς Πατέρων (1) Ἱ. Μ. Μιραμπέλλου	Γρ.	15.200.—
» σιτηρέσια » » » »	»	6.897.—
» σοντήρησιν Ναῶν » » » »	»	3.800.—
» Ἑορτὰς Ἱερῶν Μονῶν » » » »	»	700.—
» διάφορα ἔξοδα » » » »	»	1.903.—
» Γραφικὰ ἔξοδα » » » »	»	12.000.—
» ἐτήσιον Πατριαρχείου καὶ Θεολογικῆς Σχολῆς Ἱερᾶς Μονῆς Τοπλοῦ	»	1.000.—
» διάφορα ἔξοδα » » » »	»	1.907 30
» ἀποθεμ. Κεφάλαιον Ἱ. Μ. Μιραμπέλλου	»	7.463,55
» » » » Τοπλοῦ	»	2.299 15
	Γρ.	53.171.20

Δημοσία Ἐκπαίδευσις Τμήματος

Εἰς Καθηγητὴν Νεαπόλεως	Γρ.	15.000 —
» Σχολάρχην »	»	12.000.—
» γ' ἑλληνοδιδ. »	»	9.000.—
» δ' » »	»	6.000.—
» ε' » »	»	4.000.—
» Τουρκοδιδάσκ. »	»	4.200.—
» Εὐταξίαν »	»	1.800.—
» Παρθεναγωγεῖον »	»	3.000.—
» Ἑλληνοδιδάσκαλον Λασιθίου	»	6.000.—
» α' » Βιάννου	»	6.000.—
» β' » »	»	4.000.—

1) Σημ. Μύσ. Πατέρων = Ἱερομονάχων.

» α'	»	Ἱεραπέτρου	»	8.400.—
» β'	»	»	»	6.000.—
» γ'	»	»	»	4.000.—
»	»	Παρθεναγωγείον	»	3.000.—
» α'	»	Ἑλληνοδιδάσκαλον Σιτείας	»	8.400.—
» β'	»	»	»	4.000.— Γρ. 104.800.—

ἄθροισις Γρόσια 157.970.—

Προσδιορίζει, ὅπως τὰ ἐκ τῶν τόκων τοῦ ἀποθεματικοῦ Κεφαλαίου ἀγορασθῆσόμενα πρὸς διανομὴν τῶν ἀπόρων μαθητῶν βιβλία, διανεμηθῶσιν ὡς ἔπεται :

α)	Εἰς τὴν Ἑπαρχίαν Μιραμπέλλου βιβλία ἀξίας	Γρ.	400.—
β)	» » Λασηθίου » » »	»	150.—
γ)	» » Ἀρκαδίας » » »	»	175.—
δ)	» » Ἱεραπέτρου » » »	»	175.—
ε)	» » Σιτείας » » »	»	300.—

Τὸ ὅλον Γρ. 1.200.—

Κ Α Ι

Ἀναθέτει τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐν τοῖς παροῦσι πρακτικοῖς αποφασισθέντων εἰς τὴν Δημογεροντίαν τοῦ Τμήματος Λασηθίου.

Ἐν Νεαπόλει τῇ 17 Μαΐου 1876

Ὁ Πρόεδρος

† Πέτρας **Μελέτιος**

Οἱ Ἀρχιερεῖς

† Ἀρκαδίας **Γρηγόριος**

† Ἱερᾶς καὶ Σητείας **Νεόφυτος**

Οἱ Ἡγούμενοι

Ὁ τῆς Ἱερ. Μονῆς Τοπλοῦ **Μελέτιος**

Ὁ τῆς Ἱ. Μ. Φανερωμένης Ἀρχιμανδρίτης **Χ. Νεόφυτος**

Ὁ » » Κρουσταλέντας **Νικόδημος**

Ὁ » » Κρεμασιῶν Ἀρχιμανδρίτης **Γρηγόριος**

Ὁ » » Κεράμου **Μελέτιος**

Ὁ » » Δωριῶν **Ἀθανάσιος**

Ὁ » » Καρδαμούτσας **Γεράσιμος**

Ὁ » » Ἀρετίου **Χ. Νεόφυτος**

Ὁ » » Περαιπέλων **Νεόφυτος**

Οἱ Δημογέροντες

Ἰωάννης Δ. Λυράκης

Ἐμμανουὴλ Στεφανίδης

Μιχαὴλ Μπογιάκης

Γεώργιος Δ. Θαλασσινὸς

Οἱ πληρεξούσιοι
 Ἑμμανουὴλ Μ. Ζωγραφάκης
 Ν. Ἑμμανουὴλ Φαφουτάκης
 Ν. Ι. Λουλάκης
 Ν. Παυλίδης
 Ἰωαν. Παππαντωνάκης
 Ἑμμανουὴλ Παππαδάκης με τὴν παρατήρησιν νὰ χα-
 ρισθῶσιν ἅπαντες οἱ τόκοι εἰς τοὺς ἐνοικιοφειλέτας.
 Ὁ Γραμματεὺς
 Γ. Μεϊμαράκης

ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΡΙΤΣΩΤΑΚΗ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΧΑΝΙΩΝ
 ΠΕΔΑΤΙΩΝ

Ἡ ἈΓΙΑ ΤΡΙΑΣ

«Ἴδὼν ἀναβαίνοντες τὰ ὄρη πρὸς ἐξέτασιν
 τῶν Χριστιανικῶν ἐρειπίων, δύνασθε τοὺν-
 τεῦθεν, ἐν μέσῳ τῆς σιγῆς τῆς πέριξ φύ-
 σεως, νὰ ἀκούητε τῶν ἀπὸ τῶν Χριστιανι-
 κῶν ἐρειπίων ἐξερχομένων φωνῶν τῶν
 αἰώνων».
 (Γ. Λαμπάκης)

Ἡ νῆσος Κρήτη εἶνε ἐν μέγα μουσεῖον τὸν ὁποῖον στεγάζει πάσης ἐποχῆς
 λείψανα πολιτισμοῦ καὶ θρησκείων, ἀπὸ τῆς προϊστορικῆς μέχρι τῆς παρούσης.
 Περιλαμβάνει δῆλον ὅτι εἰς τοὺς εὐρεῖς αὐτῆς κόλπους, ποικίλα ὑπολείμματα τοῦ
 ἀρχαίου κόσμου, τῆς Μινωϊκῆς θεότητος καὶ τῆς Χριστιανικῆς τοιαύτης.

Ἡ προχριστιανικὴ ἐποχὴ καθ' ἑκάστην ἀνερευνᾶται καὶ ἐξετάζεται ὑπὸ σο-
 φῶν ἐρευνητῶν· τοῦναντίον ἡ Χριστιανικὴ δὲν ἡρευνήθη δεόντως, ἡ ὁποία ἔχει
 ἀνάγκην πεφωτισμένων σκαπανέων καὶ ἐρευνητῶν πρὸς διαφώτισιν τοῦ μεγάλου
 Χριστιανικοῦ πλούτου, τὸν ὁποῖον κατέχει ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀποστόλου Τίτου
 τοῦ πρώτου τῆς Κρήτης ἱεράρχου, ἰδίως τῆς Ἑνετοκρατίας ΙΑ'.—ΙΖ'. αἰῶνος ὅτε
 ἀκριβῶς «Ἡ Κρήτη ἀνεδείχθη αὐτόχρομα Ἑλλάδος Ἑλλὰς καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ
 ἔμπεδος ἀκρόπολις, περικλεεῖς λόγιοι, τριβῶνες καλλιτέχναι, μουσολήπτοι ἀηδοί, θαυ-
 μάστοι ἥρωες (1) ἐκείθεν ἔλκοντες τὸ γένος προσῆλθον τῆς δυστυχούσης Ἑλλάδος

(1) Ὅτε διήρκει ὁ ἀγὼν μεταξύ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Μεδιολάνων Φιλίππου καὶ
 τῶν Ἑνετῶν ἐν ἔτει 1439 ὁ μεγαλεπήβολος Κρῆς Σόρβολος, ἐπρότεινε καὶ ἐξετέλεσε τὴν
 μεταφορὰν, διὰ μέσων τῶν Ἀλπεων, τῶν Ἑνετικῶν πλοίων εἰς τὴν λίμνην τοῦ Βενάκου
 νῦν δὲ τῆς Γάρδας τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο ἐθαύμασαν οἱ τότε ἄνθρωποι, ὡς τὸ μέγιστον τῶν
 στρατηγικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ὤφειλεν ἡ Βενετία τὴν περιφανὴ αὐτῆς νί-
 κην. Τοιοῦτον ἐπιχείρημα ἐξετέλεσε καὶ ὁ ναύαρχος τοῦ Βυζαντίου Ὁδρύφας τῷ 881,
 διεβιβάσας τὸν στόλον του διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου εἰς τὸν Ἀργολικὸν κόλπον ἐναν-
 τίον τοῦ ἀργηθρήσκου Φωτίου, (ἰδὲ ἱστορία Ἑλλήν. Ἐθνους Κ. Παπαρηγοπούλου ἔκ-
 δοσις Ε'. 1925, τόμος Δ'. μέρος β'. σελ. καὶ τόμος Ε', μέρος α'. σελ. 332).

ἄρωγοι καὶ ἐπίκουροι» κηρύττει ὁ πολὺς Δ. Θερεϊανός. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς λοιπὸν ἐκείνης μέχρι σήμερον περιλαμβάνει ἡ ἡμετέρα Μητρίς πλοῦτον ἀνεκτιμήτου ἀξίας εἰς τοὺς κόλπου αὐτῆς ⁽¹⁾.

Τις ποτε ἐπισκεπτόμενος τὰ παλαιὰ Κάστρα τῆς Κρήτης, τὰς θαυματουργοὺς κρήνας ⁽²⁾, μὲ τὰς ἀναγλύφους παραστάσεις ⁽³⁾ τοὺς παλαιοὺς ναοὺς μὲ τὰς πολυαριθμοὺς καὶ θαυμαστάς τοιχογραφίας, τὰς θαυματουργοὺς εἰκόνας ⁽⁴⁾ δὲν ἐθαύμασε τὰ βυζαντινὰ μνημεῖα καὶ δὲν κατενόησε τὴν ἀξίαν τῶν;

Ἡ Κρητικὴ τέχνη εἰς ὅλας αὐτῆς τὰς ἐκφάνσεις παρουσιάζεται μὲ μίαν ζωὴν πλήρη ἰδιορρύθμου τρόπου καὶ ἐθίμων μὲ τὰ πολυαριθμὰ τῆς Μοναστήρια

(1) Δ. Θερεϊανός τόμ. Α' σελ. 18.

(2) Ἡ ῥέουσα πηγὴ παρὰ τὸ ἱερὸν βῆμα τῆς ἐκκλησίας τῆς μεγαλομάρτυρος Ἀγίας Μαρίνης παρὰ τὸ χωρίον Βώνη πεδιάδος Ἡρακλείου, θεωρεῖται ὑφ' ὅλων, ὡς ἁγίασμα. Εἰς τὴν ἱαματικὴν τῆς πηγῆς δύναμιν ὀφείλεται ἡ ἀνοικοδόμησις τῆς εἰρημένης ἐκκλησίας. Ὡσαύτως ἱερὰ θεωρεῖται ἡ πηγὴ ἡ εὐρισκομένη ὀπισθεν τοῦ ἱεροῦ βήματος παρὰ τὴν ἱερὰν γυναικείαν Μονὴν Παληανῆς Τεμένους Ἡρακλείου.

Ἀναφερόμεν καὶ μίαν μόνον πηγὴν ἐκτὸς τῆς Κρήτης. Εἰς τὴν Ἀγίαν Μονὴν τὴν εὐρισκομένην παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Παλαμηδίου, δύο χιλιόμετρα ἀνατολικῶς τῆς Προνοίας προαστείου τοῦ Ναυπλίου καὶ παρὰ τὸν περίβολον τοῦ ναοῦ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς (ἰδρῦθη τῷ 1149) εὐρίσκεται μικρὰ πηγὴ ὕδατος ἐν τῷ ὥραϊ κήφῳ τῆς εἰρημένης Μονῆς. Εἰς τὴν θέσιν ταύτην ὅπου κατὰ Στράβωνα ὑπῆρχον τὸ Σήλαιον καὶ οἱ οἰκοδομικοὶ λαβύρινθοι, ὁ Ἑρνέστος Κούρτιος (Πελοπ. Β. 391) τοποθετεῖ τὸν ναὸν τῆς Ἡρας, εἰς τὸν ὅποιον ἐτελοῦντο κατ' ἔτος τὰ μυστήρια τῆς Θεᾶς, ὑπολαμβάνει τὴν ἐκεῖ ῥέουσαν πηγὴν ὡς τὴν πολυθρύλητον Κανάθον εἰς τὴν ὁποίαν ἐλούετο κατ' ἔτος ἡ σύζυγος τοῦ Διὸς καὶ ἐγένετο ἡ Ἥρα Παρθένος τελεία. «Ἐνταῦθα τὴν Ἥραν φασὶν οἱ Ἀργεῖοι κατ' ἔτος λουομένην παρθένον γίνεσθαι».

(3) Πολλὰ ἱερὰ πηγαὶ ἢ ἁγιάσματα ὡς συνήθως λέγονται ἀπαντῶσιν ἐν μεγάλῃ χρήσει ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ. Πολλοὶ ναοὶ καὶ Μοναὶ οὐχὶ ὀλίγον ὀφείλουσιν εἰς αὐτάς τὴν πρώτην αὐτῶν σύστασιν καὶ ἀνέγερσιν καὶ ἐξ ἀμέσου διαδοχῆς ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς εἰδωλολατρικῆς θρησκείας εἰς τὴν χριστιανικὴν. Παράδειγμα διδακτικώτατον εἶνε ἡ ἱερὰ Μονὴ τοῦ Βροντησίου, μὲ τὰ ὥραϊ ἀνάγλυφα τῶν πρωτοπλάστων καὶ ἄλλων Ἑλληνικῶν θεοτήτων. Οἱ πιστοὶ ἔχουσι τὴν ἀντίληψιν, ὅτι αἱ παραστάσεις αὗται εἶνε χριστιανικῆς προελεύσεως καὶ σημασίας. Διότι ἐπεξήγουν οἱ παλαιότεροι χριστιανοὶ νὰ ἀνευρίσκουσι μίαν συμβολικὴν ἔννοιαν εἰς τὰς εἰδωλολατρικὰς εἰκόνας ὡς λ. χ. εἶνε ἡ ψηφιδωτὴ παράστασις τῆς βαπτίσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν Ραβέννῃ κ.λ.π.

Ὡσαύτως εἰς τὴν Μονὴν τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος παρὰ τὸ γνωστὸν χωρίον Φόδελε εἶδομεν τὴν κρήνην τῆς εἰρημένης Μονῆς, ἡ ὁποία κεῖται πρὸς νότον καὶ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπ' αὐτῆς, νὰ ἔχῃ ἀνάγλυφον παράστασιν κακότεχνον δύο λεόντων.

(4) Εἰς τὴν ἱερὰν Μονὴν τῆς Παληανῆς Τεμένους σῴζεται θαυματουργὸς εἰκὼν τῆς Θεοτόκου, ἡ ὁποία εὐρέθη κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐν τῇ Μονῇ παράδοσιν, παρὰ τὴν πηγὴν ὀπισθεν τοῦ ἱεροῦ βήματος. Ἡ ἰδρυσις τῆς Μονῆς ἀνάγεται εἰς τὴν πρώτην ἐν Κρήτῃ Βυζαντινὴν περίδον.

Ἐτέρα εἰκὼν τῆς Θεοτόκου εἶνε ἡ καλουμένη «Καλυβιανή».

«Οἱ χριστιανοὶ εὐρήκασιν ἓνα Ἐκκλησιδᾶκι

Χιλῶ χρονῶ θαυματουργὸ καὶ γίνηκε διασάκι».

(Τῇ Κρήτῃ ὁ Ὀργανισμὸς τοῦ Ντοβλετιοῦ ὁ στολισμὸς στιχ. 265-75). Ἴδε πολιτικὴ σάτυρα ἐν Κρήτῃ. Κρητικαὶ μελέται Τόμ. β', σελ. 123-39 μάλιστα τὴν ὑπόσημειώσιν ὑπὸ Γ. Οἰκονομίδου σελ. 136-38.

Πλήθος ἄλλων θαυματουργῶν εἰκόνων ὑπάρχουσιν ἐν Κρήτῃ, εἰς τὰς ὁποίας μεγάλῃν πίστιν καὶ ἀγάπην δίδει ὁ πολὺς κόσμος.

ἀνδρικά (¹) ὀρθόδοξα καὶ καθολικά (²) μετὰ πολυάριθμα καὶ πολυώνυμα μοναχικά τάγματα παρουσιάζοντα μίαν ποικιλίαν δογμάτων μιᾶς καὶ μόνης θρησκείας, θρησκείας, τοῦ Σταυροῦ.

Ἡ Κρήτη ἀνέκαθεν διεκρίνεται διὰ τὴν ποικιλίαν τοῦ αἰσθημάτων καὶ διὰ τὴν ποιητικὴν ἰδιοφυΐαν τῶν κατοίκων· δὲν ἦτο δέποτε δυνατόν, ἀφοῦ ἐκαλλιέργει τὰς Μούσας, νὰ μὴ συγκαταμίξῃ μὲ αὐτὰς τὰς χάριτας καὶ μὴ διαπρέψῃ κατὰ τὴν καλλιτεχνίαν καὶ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν. Μετὰ τὸν Δαίδαλον καὶ Ἰκαρον, τὸν Χερσίφρονα καὶ Μεταγένην, τὸν Δίποιον καὶ Κρησίαν, τὸν Ἰωσήφ καὶ Ἡλίαν, τὸν μονότροπον, καὶ τὴν λοιπὴν χορείαν τῶν ἀνώνυμων καλλιτεχνῶν, καὶ ἀρχιτεκτόνων, οἱ ὅποιοι εἰς τὰ διάφορα Μοναστηριακὰ κέντρα τῆς Κρήτης, καὶ ἐκτὸς αὐτῆς ἔδρασαν, ἐπέθηκαν εἰς τὰ ἔργα αὐτῶν τὴν ἀνθρωπότητα τὴν χάριν τὴν ὁποίαν σήμερον θαυμάζομεν, δὲν εὗρον ἀκόμη τοὺς διαπρυσίους κήρυκας, οὔτε Ὀμήρου ἑπαινέτου, οὔτε καὶ Πολυβίου ἱστορικοῦ ἡξιώθησαν, καὶ κατὰ Πίνδαρον «θνάσκει δὲ σιγαθὲν μέγα ἔργον».

Ἡμεῖς θέλομεν παρουσιάσει σήμερον μίαν ἀπλὴν πτυχὴν μὲ ἴδιον κόσμον,

(1) Δύο γυναικεῖαι Μοναὶ ὀρθοδόξων ὑπῆρχον ἐντὸς τῆς πόλεως Ἡρακλείου. Ἡ μὲν μία ἔκειτο εἰς τὸ σημερινὸν Τζαμάκι (Σέρ.—Τοποῦ) παρὰ τὴν Καινούργια Πόρτα, σώζεται μόνον ἡ ἐκκλησία καὶ αὕτη πωληθεῖσα παρὰ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζίης κατεδαφίσθη ἐσχάτως. Ἡ δὲ δευτέρα ἡ ὁποία καὶ πλουσιωτέρα καὶ μεγαλυτέρα ἦτο, ἔκειτο εἰς τὴν θέσιν τοῦ σημερινοῦ Καπνοκοπηρίου, ἐνθα ὑπάρχει ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀγίας Τριάδος. Ἡ μονὴ αὕτη σημειοῦται εἰς τὸν χάρτην τὸν ἐκπονηθέντα, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς πολιορκίας τοῦ Ἡρακλείου ὑπὸ τοῦ Werdmüller (1666-68) καὶ ἡ ὁποία ἦτο παραρτήμα καὶ μετόχιον τῆς μεγάλῃς ἐν Σιτείᾳ Μονῆς τῆς Κυρίας Ἀκρωτηριανῆς (κοινῶς λεγομένης Τοπλοῦ Μοναστήρι). Ἐκ τοῦ παραρτήματος τούτου τῆς ἐν Ἡρακλείῳ γυναικεῖας Μονῆς προέρχεται τὸ ἱερὸν λείψανον τοῦ Ὁσίου Ἰωσήφ τὸ εὗρισκόμενον σήμερον εἰς τὴν νῆσον Ζάκυνθον. «Ὁ ὅσιος Ἰωσήφ ἐγεννήθη ἐν τῷ Χωρίῳ Κεράμων καὶ ἐμόνασεν εἰς τὸ Μοναστήριον τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ἐπονομαζόμενον παρὰ τοῖς πολλοῖς τοῦ Δερματάνου κείμενον εἰς τὰ παραθαλάσσια μέρη εἰς τὴν χώραν τοῦ Χινδάκου» 56). Ταῦτα κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ ἱστοριογράφου. Ἐκ τῆς ἱερᾶς ἀκολουθίας τοῦ Ὁσίου Ἰωσήφ ἐκδοθείσης ἀδείᾳ τοῦ Μητροπολίτου Ζακύνθου Νικολάου τῷ 1864 «Δερματάνου», ἦτο μικρὸς λιμενίσκος χρησιμοποιοῦμενος ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆς Ἑνετοκρατίας καὶ ὁ ὁποῖος ἔκειτο πρὸς δυσμὰς, τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου λιμένος. Ὁ λιμενίσκος οὗτος σημειοῦται εἰς τὸν χάρτην τῆς πόλεως Ἡρακλείου ὑπὸ τοῦ Werdmüller ὁ δὲ ἀείμνηστος Στέφ. Ξανθουδίδης τὸν ὀνομάζει λιμενίσκον τοῦ Δερματᾶ (Tramtra) σήμερον κοινῶς λέγεται «Κοῦμ-Καπὶ» ἰδὲ Στέφ. Ξανθουδίδου Χάνδαξ.—Ἡρακλείου σελ. 52, Ὁ Ὁσῖος Ἰωσήφ ἀπῆλθε πρὸς Κέριον κατὰ τὸ αἶψα (1511) ἐν μηνὶ Ἰανουαρίῳ κβ' (22). Τὸ ἱερὸν αὐτοῦ λείψανον μετεκομίσθη εἰς τὴν Ζάκυνθον ἐν μηνὶ Αὐγούστῳ κθ' (29) τοῦ ἔτους αχξθ' (1669) ἐπειδὴ ἦλθεν εἰς τὴν Κρήτην τὸ ἀσεβὲς γένος τῶν Ἀγαρηνῶν.

(2) Ὑπῆρχε μικρὰ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου εἰς Νεάπολιν, ἐνθα τὸ πρῶτον ἐμόνασεν ὁ Ἀλέξανδρος Ε'. Πάπας Ρώμης, εἶτα εἰς τὴν ἐν Ἡρακλείῳ μεγαλοπρεπεστάτην Μονὴν τῶν Φραγκισκανῶν ἐνθα καὶ ἐκάθη μοναχός. Ὁ Ἅγιος Πέτρος παρὰ τὸ παραθαλάσσιον τεῖχος τῆς πόλεως Ἡρακλείου ἀνήκεν εἰς τὸ Τάγμα τῶν Δομινικανῶν μοναχῶν. Σήμερον ἀκούεται τὸ Τέμενος τοῦ Σουλτάν—Ἰμπραήμ. Ἡ Μονὴ τοῦ Ἀγ. Σαλβαδῶρου, ἦτοι τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Ἀνήκεν εἰς τὸ Τάγμα τῶν Λύγουστινιανῶν μοναχῶν. Σήμερον στεγάζονται τὰ δημόσια Γυμνάσια. Εἰς τὴν Ἀγίαν Αἰκατερίνην τῶν Σιναϊτῶν ὑπῆρχον 50 Βασιλειανοὶ μοναχοὶ (ἰδὲ Creta Sacta I. 222—23 καὶ I 121. Διὰ τὰ πρόνομα τῶν Σιναϊτῶν B. L. Noiret, Documents inédits Paris, 1892 σελίς 121, 124, 254).

Ὑπῆρχον καὶ ἄλλαι Μοναὶ ἄλλων Μοναχικῶν Ταγμάτων ἐν Κρήτῃ.

μοναχικὸν βίον, Βυζαντινῆς ἐποχῆς, ὁ ὁποῖος εἶνε πλήρης ζωῆς καὶ «τέχνης» ἕνα ἐλάχιστον μόνον ἐνὸς κόσμου ἀγνώστου, ἡλωμένου εἰς μίαν φάραγγα ἐρημικὴν ἔνθα μόνον θρῆνοι νυκτοκόρακος ἐρημολάλου ἀκούονται, ἐκεῖ ὅπου ἄλλοτε ποτε στόματα ἀνδρῶν ὕμνουν τὴν μεγαλουργὸν δόξαν καὶ τὴν σοφίαν τοῦ δημιουργοῦ, τὴν δὲ μυριάστομοι καὶ ἀκαταπαύστως γλυκόφθογοι τῶν ὁρέων καὶ τοῦ αἰθέρος περωτοὶ ποιηταὶ ἐξεμνοῦσι τὴν ἀόρατον δύναμιν τοῦ Σύμπαντος.

Ἀς ἀκολουθήσωμεν τὴν συντορεῖαν φωνὴν τοῦ μεγαλοφωνοτάτου τῶν προφητῶν Ἡσαίου λέγοντος. «Δεῦτε καὶ ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος τοῦ Κυρίου καὶ εἰς εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ». (1). Ἀνερχόμενοι ὡς εὐλαβεῖς προσκυνηταί, ἡμεῖς ὄμμα περιίλυνον παρατρέχοντες τὰς διαφόρους ἱστορικὰς φάσεις τῆς ἰδιαιτέρας πατριδος μας νοερώς, μεθ' ἱερᾶς ἀγάπης ἀντικρύζομεν τὰ ἱερὰ σεβάσματα καὶ τὰ λείψανα τῶν χριστιανικῶν ναῶν καὶ τῶν περιπύστων Μονῶν τῆς Κρήτης.

Ὑπὸ τὸν κυανοῦν τῆς Κρήτης οὐρανὸν καὶ εἰς ὥραν ἑαρινῆς ἀνθήσεως θὰ ἐπεθύμουν νὰ ὀδηγήσω πολλοὺς ἀνὰ τὸν ἀνθοστόλιστον παράδεισον τῆς μυροβόλου καὶ πανθαυμάστου Κρήτης, ἐν μέσῳ τῶν μοσχοβόλων μυρίων θάμνων καὶ βοτανῶν. Ἐνθα ποικιλόχρωμα ἔντομα, ἐν μέσῳ τῶν ἑρειπίων καὶ τῶν τοίχων τῶν μονῶν, τῶν ἐρημῶν καὶ ἐγκαταλελειμμένων Ἐκκλησιῶν, ὡς οἱ μόνοι κληρονόμοι βομβῶσι, καὶ οἱ ποιμένες μὲ τὰ ἔσχατα τῶν, εἰς τὸ πρῶτον διάχυντον φῶς τῆς ἡοῦς περιτριγυρίζουσι μὲ τὰ πολύχρωμα καὶ διασύμαλλα ποίμνιά των τὰ παλαιὰ τῶν μονῶν φυτεύματα.

Οὗτοι εἶνε οἱ μόνοι σιωπηρῶς ἀπομείναντες διδάσχοι καὶ κληρονόμοι τῶν ἄλλοτε ποτε ἐνδόξων μονῶν, καὶ οἱ μόνοι οἰκήτορες τῶν κατακρημνισμένων κελλίων τῶν μοναχῶν. Τὰ ἑρείπια τῶν κελλίων τούτων ὑπῆρξιν ἄλλοτε ποτε οἱ πρόμαχοι τῆς σωτηρίας κατὰ τοὺς ζοφεροὺς χρόνους τῆς Ἐνετοκρατίας καὶ τῆς Τουρκικῆς δουλείας, διότι αἱ ἀδελφότητες τῶν Μονῶν διετήρησαν τὰ ζώπυρα τῆς παιδείας ἄσβεστα (2) καὶ τὴν λυχνίαν τὴν πνευματικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν ἀκοίμητον. Διότι εἰς ταῦτα τὰ κελλία τὰ τόσον πενιχρὰ κατεβίωσαν ἄλλοτε ποτε εὐσεβεῖς μοναχοί, λόγοι ἡγούμενοι (3) ἀντιγράφεῖς καὶ καλλιγράφοι, εἰκονογράφοι, καὶ γενικῶς καλλιτέχναι μεγάλοι τεχνιστοὶ εἰς τὰ αὐτὰ κελλία ἐδίδαξαν σοφοὶ διδάσκαλοι, τὰ γράμματα τὴν πίστιν καὶ τὴν γλῶσσαν τοῦ Ἑθνους.

Κατὰ τὸ θῶν χιλιόμετρον ἀπὸ τῆς πόλεως Ἡρακλείου πρὸς τὴν διεύθυνσιν

(1) Ἡσαίας 2, 3.

(2) Ἰδὲ εἰς τὸ περιοδικὸν «Μύσων», «Σχολεῖα Κρήτης» ὑπὸ Εὐαγγελίδου Τρυφ. τόμ. Α'. σελ. 41—48.

(3) Πλήθος λογίων ἡγουμένων καὶ μοναχῶν ὑπῆρξε κατὰ τὴν Ἐνετοκρατίαν, οἱ ὅποιοι ἐκράτησαν ἄσβεστον τὸν προγονικὴν δῆδα τῶν φώτων καὶ γραμμάτων. Ἀναπρό- μέν τινες. Ὁ κόμης Γεώργιος Παλαιολόγας ἐφορὸς τοῦ Παταβίου Γυμνασίου, ἀσπασθεῖς τὸν μοναχικὸν βίον μετωνομάσθη Γεράσιμος ἐγένετο ἡγούμενος τῆς ἱερᾶς Μονῆς Ἀγκαράθου, κατόπιν δὲ ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Κασάμου. Ἀπέθανε τῷ 1590. Μελέτιος Πηγᾶς (1535—1602) ἡγούμενος τῆς Μονῆς Ἀγκαράθου, εἶτα χειροτονηθεὶς ἐγένετο Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας. Λαυρέντιος ἡγούμενος τῆς Μονῆς Βροντησίου. (1590) Ἱερεμίας καὶ Λαυρέντιος Τσαγκαρόλας, ἰδρυταὶ τῆς ἱερᾶς Μονῆς τῶν Τσαγκαρόλων ἐν Χαννίοις (1634), Ἰδὲ Santa Creta I, 125. Μητροφάνης λογιώτατος ἡγούμενος Βαλσαμονέρου σύγχρονος Μελετίου Πηγᾶ, οἱ ἐκ Σητείας ἀδελφοὶ Μελέτιος Παντόγαλος ἐπίσκοπος Ἐφέσου καὶ Γαβριὴλ Παντόγαλος ἡγούμενος τῆς Μονῆς Κυρίας Ἀκρωτηριανῆς (1612—1636). Μελέτιος Βλαστὸς κ.λ.π. ἄ. λογίων ἡγουμένων καὶ μοναχῶν.

τῶν Χανίων ὑπάρχει διακλάδωσις, ὁδοῦ ἣτις βαίνοῦσα πρὸς τὰ δεξιὰ, ἄγει μετὰ ἰον χιλιόμ. εἰς τὰς πηγὰς τοῦ ποταμοῦ 'Αλμυροῦ· ἐὰν ἐκείθεν προχωρήσωμεν πρὸς τὸ χωρίον Ρογδιάν, εὐρισκόμεθα μετ' ὀλίγον πρὸ ἐνὸς χειμάρρου ὃ ὁποῖος σχηματίζεται ἀπὸ τὰ ὄμβρια ὕδατα τοῦ Στρουμπούλου, μιᾶς κωνικῆς κορυφῆς προεκτάσεως τῆς Ἰδης. Εἰσερχόμενοι τὴν φάραγγα τὴν τόσον ἀγρίαν ἀλλὰ καὶ μαγευτικὴν τῇ θέᾳ ἐκ τῶν πολυαριθμῶν ροδοδαφνῶν καὶ τῆς ἀρωματώδους χλόης βλέπομεν ποίμνια, αἶγας, πρόβατα, ἄρνας, σκιρτῶντας καὶ κερατίζοντας τράγους, φυσικῶς δρωῦντας καὶ ἀπολαύοντας τῆς φυσικῆς ζωῆς. Βαίοντες πάντοτε πρὸς τὴν ἀντίθετον ροὴν τοῦ χειμάρρου ἀπαντῶμεν ἐρείπια Βυζαντινῶν κτιρίων.

'Η θέσις αὕτη λέγεται «Τρεῖς Ἐκκλησίαι». Κατ' ἀρχὰς ἀπαντῶμεν μίαν ἐκκλησίαν ἔρημον καὶ μικρὰν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὁχθῆς τοῦ χειμάρρου (δεξιὰ τῷ ἀνερχομένῳ)· ὀλίγον δὲ πρὸς τὰ ἄνω ἐπὶ μιᾷ ἐκτάσεως ἀνωμαλίου κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦτον κεῖνται ἄρκετὰ ἐρείπια κτιρίων, προδιδόντων τὴν ὑπαρξίν οἰκίσεως ἀνθρώπων πρὸ ἑτῶν πολλῶν. Τὴν πρώτην καταστροφὴν καὶ δῆλῳσιν ὑπέστη τὸ Μονύδριον τοῦτο τῶν «Τριῶν Ἐκκλησιῶν» κατὰ τὸ 1648· ὅτε οἱ Τοῦρκοι διελάσαντες διὰ τῆς εὐάνδρου καὶ ἀκμαζούσης ἐπαρχίας Μυλοποτάμου κατέστρεψαν τὰ πάντα· τὴν δὲ 4 Δεκεμβρίου κατεσκήνωσαν παρὰ τὸ χωρίον Τύλισσον Μαλεβυζίου· τότε ἀκριβῶς ὁ στρατὸς τῶν ἐλαυνόντων Τούρκων πρόβη εἰς τὴν σφαγὴν τῶν Μοναχῶν τῶν γύρω Μοναστηρίων Σαββατιανῶν καὶ ἁγίου Ἀντωνίου.

«Σταῖς τέσσεραῖς τοῦ Δεκεμβρίου κινοῦν οἱ καθαλλάροι καὶ στὸ φαράγγι μπαίνουνσι στὴ Τύλισσο σταλάρει». (1).

«Πᾶσιν εἰς τὰ Σαββατιανὰ λεβένταις καὶ τεντόνουν τοὺς καλογέρους πιάνουν ὄλους καὶ παλουκῶνουν». (2).

Ἐκ τῶν ρητῶν μαρτυριῶν τοῦ Τζάνε Μπουνιαλῇ βλέπομεν ὅτι αἱ Μοναὶ τῆς Κρήτης ὑπέστησαν τότε τὰ πάνδεινα καὶ τὰ χωρία ἐκ τῶν ὁποίων διήρχοντο οἱ Τοῦρκοι. Συμπονῶν ὁ ποιητὴς τοῦ Κρητικοῦ πολέμου Μαρῖνος Τζάνες (3) τοὺς συμπατριώτας του, διὰ τὰ δεινὰ ἐξ ὧν ἔπασχον λέγει, μὲ πικρὸν παράπονον τὸ ἐξῆς δίστιχον.

«Ὡ παιδωμὴ τῶν χριστιανῶν ζωὴ τυραννισμένη
ἦτο πολλὰ καλλίτερα νά τον ἀποθαμμένοι. (4).

Εἰς δύο ἔγγραφα τοῦ ἐπισήμου Τουρκικοῦ ἀρχείου τῆς πόλεως Ἡρακλείου μνημονεύονται τὰ ὁροθέσια τοῦ Μονυδρίου τῶν Τριῶν Ἐκκλησιῶν. Δυνάμει τοῦ 11 (κατὰ Γ. Ψιλάκι τοῦ 3 (5) ἄρθρου τῆς συναφθείσης συνθήκης μεταξὺ Μοροζίνη καὶ Κιουμπρουλῇ τὸν Σ[επτέμβριον] τοῦ 1669 ὅτι! «οἱ αἰχμάλωτοι ἐκατέρων τῶν μερῶν θὰ ἀφεθῶσιν ἐλεύθεροι (6)».

(1) Κρητικὸς Πόλεμος Μαρῖνου Μπουνιαλῇ ὑπὸ Ἀγαθ. Ξηρουχάκη σελ. 237.

(2) Αὐτόθι σελ. 237.

(3) Ἰδὲ Ἰωάν. Κριτσωτάκη. «Οἱ Κρήτες ζωγράφοι» σελ. 144 καὶ περὶ τοῦ ὀνόματος Τζάνες αὐτόθι σελ. 143 σημειώσεις 3.

(4) Ἰδὲ. Κρητικὸς πόλεμος Μαρῖνου Τζάνε Μπουνιαλῇ ἐκδοσίς Ἀγαθ. Ξηρουχάκη σελ. 231.

(5) Β'. Ψιλάκι Ἱστορία τῆς Κρήτης τόμ. Β'. σελ. 342.

(6) Murat Begi Tarih Ebu el Zaruk ἐν Κων[σταντινί] 1332 (=1916 καθ' ἡμᾶς)

Ἐπανήλθον ἐκ Κων]πόλεως καὶ Τύνιδος οἱ αἰχμάλωτοι πρόφην κάτοχοι τῶν κτημάτων τῶν τριῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ζητῶσιν τὰ κτήματα αὐτῶν!

«Ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἐπιστρέψαντες εἰς τὴν Κρήτην μετὰ τὴν κατὰπανσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν, ὁ Νικόλαος υἱὸς Αὐγουστῆ, Κωνσταντίνος υἱὸς Γεωργίου, Ἰωάννης υἱὸς Γεωργίου, Κωνσταντίνος καὶ Ἰωάννης υἱοὶ Μιχαήλ, ἐνάγονται ὑπὸ τοῦ Ἐσσεῖ Ἰσαΐ διότι ἐπιστρέψαντες ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἤγειρον ἀξιώσεις κυριότητος καὶ κατέχουν τὰ κτήματα τῶν ἐρειπωμένων Ἐκκλησιῶν Ἀγίας Τριάδος, Ἀγίου Σάββα καὶ Ἀγίας Μαρίνης...κειμένων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ χωρίου Ρογδιᾶ (¹)».

Γύρω ἀπὸ ἀρκετὰ ἐρείπια κελίων καὶ εἰς θέσιν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον ἰσοπεδωμένην κεῖται τὸ Κυριακὸν τὸ ὁποῖον ἔχει σχῆμα Βασιλικῆς (²) ὠκοδομημένης κατ' ἐπιμήκη ρυθμὸν μετὰ γωνιῶν, πρὸς δὲ τὸ ἀνατολικὸν (³) μέρος ἔχει τὸ ἐξέχον κοῖλον τοῦ ἱεροῦ βήματος (⁴).

(1) Ἐγγραφον ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ Ἀρχείου, πρᾶξις ἱεροδικαστοῦ τόμ. 8 σελ. 331 τῇ 10 τοῦ Μηνὸς Σεβάρ τοῦ ἔτους 1082 (=1671 καθ' ἡμᾶς) πρβλ. ἕτερον ἔγγραφον τόμ. 27 σελ. 236 τοῦ 1688. Τὰ αὐτὰ ὁροθέσια καὶ τὰ αὐτὰ ἀνόματα τῶν ἐκκλησιῶν ἀπαντῶσι καὶ εἰς τὸ δευτέρον ἔγγραφον. Τὰ ἔγγραφα ταῦτα παρεχωρήθησαν ἡμῖν εὐγενῶς ὑπὸ τοῦ μεταφραστοῦ κ. Ν. Σταυρινίδου, ὁ ὁποῖος καὶ τὰ μετέφρασεν.

(2) Τὸ ὄνομα Βασιλική (Basilica) ἐπεκράτησε διὰ τὸν Χριστιανικὸν ναὸν καὶ ἐσήμαινε τὴν Βασιλικὴν Στοάν, τὴν οἰκίαν (ἰδὲ Γ. Δέρβου Ἐγχειρίδιον Χριστιανικῆς ἀρχαιολογίας σελ. 343. Kaufmann Handbuch der Chr. Arch. Paderborn 1905 σελ. 145. Χριστιανικὴ ἀρχαιολογία Νικηφόρου καλογερά 1801 σελ. 95) ἢ τὸ μέγα οἰκοδόμημα τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευε διὰ τὰς δημοσίας λειτουργίας παρὰ τοῖς Ἕλλησι καὶ Ρωμαίοις. Ἐν Ἀθήναις ὑπῆρχε Βασιλεῖος Στοά, τὴν ὁποίαν ὁ Πανσυνίας τοποθετεῖ δεξιὰ τοῦ Κεραμεικοῦ (ἰδὲ Πανσαν. Ἀττικὰ 3) Τὸ πρῶτον ἡ Βασιλικὴ ἀνεφάνη εἰς τὴν Βόρειον Ἀφρικὴν, (πρβλ. Χρυσοστ. Παπαδοπούλου Ἱστορία Ἐκκλησ. Ἱεροσολ. σελ. 88 καὶ ἐξῆς) κτιθεῖσα κατ' ἐπιμήκη τρόπον μετὰ ὀρθῶν γωνιῶν. Τὸν δρομικὸν ξυλόσπεγον ναὸν τῆς Βασιλικῆς πρῶτος ἀναφέρει ὁ ἐκ Βορδιγάλων Pilger (333) εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ γραφέν ὁδοιπορικὸν τῶν Ἱεροσολύμων. Οὐχὶ βεβαίως ἐκ τῆς Βασιλεῖος Στοᾶς ἔλαβεν ἡ χριστιανικὴ οἰκοδομὴ καὶ ἐξ αὐτῆς ἐπεκράτησε τὸ ὄνομα Βασιλικὴ ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ἀναφέρου ναοῦ τοῦ Βασιλέως Χριστοῦ. Διότι ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ ἐν ὅλῃ τῇ Παλαιστίνῃ τὸ ὄνομα Βασιλεὺς (Χριστὸς) Βασιλεία (οὐράνιος) Βασιλεία, Παμβασιλεὺς κ.λ.π. ἦσαν ἐν κοινοτάτῃ χρήσει προκειμένου περὶ τοῦ Βασιλέως Χριστοῦ καὶ περὶ τῆς ἐν οὐρανοῖς Αὐτοῦ Βασιλείας. Τὴν γνώμην ταύτην ἀναφέρει καὶ ὁ ἐπίσκοπος Σεβίλλης Ἰσίδωρος ὁ ἐξ Ἰσπάλεως τῆς Ἰσπανίας (Isidorus Hispaliensis) ἀνάγων τὴν Βασιλικὴν εἰς τὸν Βασιλέα τῶν ὄλων «Basilicae prius vocabantur regum habita cula unde et nomen habent, nam rex et basilicae regiae habitationes. Nunc autem ideo divina femp la basilicae nominantur quia regi omnium. Deo cultus et sacrificia offruntur (Isidor. Hispal. Orig. XV 4, 1).

(3) Καθὼς αἱ ἀποστολικαὶ διατάξεις ἀναγράφουσιν Β. 5). «Πρῶτον μὲν ὁ οἶκος ἔστω ἐπιμήκης κατ' ἀνατολὰς τετετραμμένος, ἐξ ἐκατέρων τῶν μερῶν τὰ παστοφῶρια πρὸς ἀνατολήν, ὅστις εὐκε νῆ».

(4) Ἐνίοτε ὅμως ἀπαντᾷ τὸ ἱερόν βῆμα ἐστραμμένον πρὸς Δυσμᾶς. Ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας ἡ ἐκκλησία ἀντίστροφον ἔχει τὴν θεάν οὐ γὰρ πρὸς ἀνατολὰς τὸ θυσιαστήριον, ἀλλὰ πρὸς δύσιν ὁρᾷ σημειοῖ ὁ Σωκράτης ἐν ἐκκλησ. ἱστορ. Ε'. 22 πρβλ. Παυλιν. Νόλης ἐπισκ. ἐπιστ. 32 πρὸς Σεβήραν. «prospectus basilicae non, at usitatio mos est, orientem spectat. Ἡ παρέκκλησις αὐτὴ ἀπὸ τὸν συνηθισμένον προσανατολισμὸν ἀπαντᾷ καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους ἑλληνικοὺς ναοὺς π. χ. εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἐπικουρίου Ἀπόλλωνος εἰς τὰς Βάσσας τῆς Φιγαλείας πρβλ. Χρ. Τσοῦντα ἱστορ. τῆς ἀρχ. Ἑλλ. Τέ. χνης 1928 σελ. 259.

Ἡ στέγη (¹) τῆς ἐκκλησίας σχηματίζει ἀμβλὺ τρίγωνον ἐκ λίθων, καμάραν μὲ θλαστὴν κορυφὴν ἥτοι **ψαλιδοκαμάραν** (²).

Συνέχεται ἡ πρώτη οἰκοδομὴ πρὸς μίαν ἄλλην, ἡ ὁποία ἐκτίσθη ἀργότερον καθὼς φαίνεται ἐκ τῆς τοιχοδομίας τῆς δυτικῆς ἐξωτερικῆς ὄψεως. Ἡ νεω-
ρα οἰκοδομὴ εἶνε προέκτασις τῆς πρώτης καὶ ἀρχικῆς πρὸς μεγέθυνσιν, ἡ προέ-
κτασις αὕτη ἐγένετο πρὸς μεσημβρίαν μὲ τὸ αὐτὸ σχέδιον τῆς ὀροφῆς τοῦ πρώ-
του ναοῦ τοῦ Μονυδρίου. Αἱ δύο οἰκοδομαί, δῆλον ὅτι ἡ νέα καὶ ἡ παλαιά, συν-
δέονται μεταξύ των μὲ δύο καμάρας ἐστραμμένας ἀπὸ δυσμᾶς πρὸς ἀνατολὰς
ἔχουσῶν τὸν τύπον τοῦ ἀνατολικοῦ ρυθμοῦ ἢ καλύτερον τοῦ ἐν Κρήτῃ ἀπαντω-
μένου. Αἱ δύο καμάραι συγκοινωνοῦσι καὶ στηρίζονται ἀμφοτέραι ἐπὶ ἐνὸς σκέ-
λους ἐπέχοντος θέσιν κίονος. Πλὴν τῶν καμαρῶν τούτων, αἱ ὁποῖαι χωρίζουσιν
εἰς δύο τὸν Ναόν, ὑπάρχει καὶ μία ἄλλη εἰς ἐκάστην οἰκοδομὴν εὐδιάκριτος.

Λίθοι πεπελεκημένοι ὑποβαστάζουσι τὴν ὀροφὴν τῆς Ἐκκλησίας ἀρχόμενοι
καὶ στηριζόμενοι ἐπὶ τοῦ κοινοῦ σκέλους τοῦ κίονος τῶν δύο καμαρῶν οἰοῦναι ἀπο-
τελοῦσιν σταυρόν, ὥς νὰ εἶχεν ὑπ' ὄψει του ὁ ἀρχιτέκτων τὴν ἐκκλησιαστικὴν
ἱστορίαν τοῦ Εὐαγγελίου λέγοντος· «Ἡ τοῦ νεοῦ οἰκοδομία σύγκειται μὲν σταυροῦ
δίκην». (³).

Ἰσως ἤθελέ τις ὑποστηρίξει ὅτι αἱ τέσσαρες αὗται καμάραι ἀποτελοῦσι τὴν
σεμνὴν τετρακτὺν τῶν ἱερῶν Εὐαγγελιστῶν. Ἡ νέα οἰκοδομή, ἡ προέκτασις τῆς
παλαιᾶς στερεῖται ἱεροῦ βήματος ἥτοι δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ διμάρτυρος. Ἐκ
τῆς οἰκοδομῆς ταύτης προέκυψε νὰ ὀνομασθῶσι «Τρεῖς Ἐκκλησίαι» ἐπειδὴ ἡ μία
φαίνεται ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς θέας δύο ἐνῶ κανονικῶς εἶνε μία καὶ μόνη καὶ ἡ ἑτέρα
ἢ κειμένη εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τοῦ Μονυδρίου.

Τὸ Κυριακὸν (⁴) (dominicum) τοῦ εἰρημένου Μονυδρίου τιμωμένου ἐπ'
ὀνόματι τῆς Ἀγίας Τριάδος Παύλου, ὅπως καὶ ἀνωτέρω εἵπομεν, ἀποτελεῖται
ἐκ δύο συνεχόμενων οἰκοδομημάτων τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ νέου. Τὸ παλαιὸν
Κυριακὸν τὸ ὁποῖον εἶνε καὶ τὸ ἀρχαιότερον μαρτυρεῖ ὅτι οἱ τοῖχοι αὐτοῦ εἶχον
τοιχογραφίας, σαφῶς τοῦτο φαίνεται εἰς τὰ διάφορα σημεῖα τῶν τοίχων του, ἀρ-
κετὰ δὲ ἔχνη εἰκόνων εἶνε καὶ σήμερον εὐδιάκριτα. Ἐκ τῶν σωζομένων εἰκόνων
μόνον τρεῖς φαίνονται εἰς καλὴν ὁπωσδήποτε κατάστασιν.

Αἱ δύο εἰκόνες «Ἡ σταύρωσις τοῦ Χριστοῦ» καὶ ἡ «Εἰς Ἄδου κάθοδος»
εὐρίσκονται ἀμφοτέραι ἄνωθεν τῆς βορείου εἰσόδου τῆς Ἐκκλησίας, ἄλλως τε καὶ
τῆς μόνης εἰσόδου ἡ ὁποία ὑπάρχει.

(1) Ἡ στέγη ἡ ὁ ὅλος τῶν ἐκκλησιῶν κατὰ τὴν μυστικὴν συμβολικὴν ἐννοιαν
σημαίνει τὸν οὐρανὸν ἢ τὸν θρόνον τῆς ἐκκλησίας.

(2) Ἰδέ. Χρ. Τσοῦντα ἀρχ. τεχ. σελ. 12.

(3) Εὐάγγ. ἱστορ. ἐκκλησ. Α. 14.

(4) Περὶ τοῦ ὀνόματος τῆς ἐκκλησίας ἰδέ Καλογερά Χριστιανικὴν Ἀρχαιολ. σελ.
92. Γ. Δέρβου ἐγγ. Χριστ. ἀρχ. καὶ πληθος ἄλλων. Ἐν Ἀγίῳ Ὄρει ἐπικρατεῖ συνή-
θειν νὰ ὀνομάζουσι τὰς ἐκκλησίας τῶν μὲν Μονῶν Καθολικόν, τὸ ὁποῖον ἡγοῦνται ἐν
μέσῳ τῆς αὐτῆς μεγαλοπρεπέστατον. Εἰς αὐτὸν καθ' ἐκάστην τελοῦνται αἱ διάφοροι ἀκο-
λουθίαι, τῶν δὲ Σκητῶν Κυριακῶν λέγεται, καθ' ἐκάστην δὲ Κυριακὴν ἡ μεγάλην ἐορτὴν
συνέρχονται ἐν αὐτῷ οἱ πέραν οἰκοῦντες ἀσκηταί, ἵνα ἀκροασθῶσι τῆς θείας λειτουργίας.
Κατὰ δὲ τὰς ἄλλας ἡμέρας τοῦ ἔτους, ἕκαστος μοναχὸς ἀναγινώσκει τὴν ἀκολουθίαν εἰς
τὸ κελλίον του.

Ἡ σταύρωσις τοῦ Χριστοῦ. Ἡ τοιχογραφία αὕτη τοῦ ἱεροῦ Μονυδρίου τῆς Ἀγίας Τριάδος εἶνε μία ὥραία σύνθεσις μετ' ἐκφραστικὰς φυσιογνωμίας. Ὁ Ἰησοῦς ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ἔχει τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ πόνου καὶ τῆς ταλαιπωρίας καταφανῆ. Συνεπεία τῆς κακώσεως τὸ νεκρικὸν τοῦ Σωτῆρος σῶμα κλίνει πρὸς τὰ ἔμπροσ, μετ' κεκλισμένους τοὺς ὀφθαλμούς, μετ' ἐλαφρὰν κλίσιν τῆς κεφαλῆς πρὸς τὰ δεξιὰ. Τὸ νεκρικὸν σῶμα τοῦ σταυρωθέντος Ἰησοῦ ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ τὸν κρανίου τόπον (1) ἔχει ὅλην τὴν σχετικὴν τελειότητα τοῦ σχεδίου, καίτοι τὸ ἄνω μέρος τοῦ σταυροῦ σφύζεται, ὅμως φαίνεται ἡ ζωηρὰ καὶ ἐντεχνος καλλιτεχνία τοῦ ζωγράφου. Ἡ θεομήτωρ Ἰσταμένη παρὰ τὰ δεξιὰ τοῦ σταυροῦ παρουσιάζεται μετ' πλουσίαν καὶ μεγαλαυρετὴν στίαν μετὰ τελείας τέχνης, μετ' τεθλιμμένους τοὺς ὀφθαλμούς ἀπὸ τὸν πόνον καὶ ξηροὺς ἀπὸ τὴν ἀγρυπνίαν. Ἡ χαρακτηριστικὴ κίνησις τῆς Θεοτόκου δίδει ἰδιαιτέραν μυστικοπάθειαν εἰς ὅλην σύνθεσιν τῆς εἰκόνης ὅπως ἀκριβῶς θέλει ὁ τεχνίτης νὰ μᾶς παρουσιάσῃ ὅτι ἐπικρατεῖ. «Σιγὴ πολλὴ καὶ ἡρεμία πολλή, σιγὴ πολλὴ ὅτι ὁ βασιλεὺς ὑπνοῖ, γῆ ἐφόβη καὶ ἡσύχασεν, ὅτι θεὸς ἐν σαρκὶ ὑλῶσεν θεὸς ἐν σαρκὶ τέθνηκε» (2).

Ἡ χλαμὺς τῆς Θεοτόκου εἶνε ἐρυθρὰ μετὰ τινος ἀποχρώσεως καὶ κιτρινοφαιος ἡ βεστίς αὐτῆς. Ὁ ἡγαπημένος μαθητὴς Ἰωάννης ἵσταται πλησίον τῆς Θεοτόκου, μετὰ τὰ αὐτὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ πόνου, μετ' ὥραιότατην πτύχωσιν τοῦ ἱματίου. Πολὺ δικαίως ταῦτα καθιστῶσι τὴν παράστασιν ταύτην τοῦ σταυρικοῦ πάθους ἀληθινὸν καλλιτέχνημα. Ὅπισθεν τῆς Θεοτοκου φαίνονται τὰ πρόσωπα γυναικῶν τινων, αἱ ὁποῖαι συνοδεύουσι τὴν Μητέρα τοῦ Θεοῦ. Ἀπλὴ καὶ λιτὴ εἶνε ἡ εἰκὼν αὕτη, δὲν φαίνονται οὕτε «...οἱ δῆμοι καὶ αἱ στάσεις καὶ αἱ τάξεις καὶ τὰ ὄπλα καὶ τὰ δόρατα, οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ κριταὶ οἱ κατάκριτοι, αἱ λαμπάδες καὶ αἱ μάχαιραι καὶ οἱ θρόνοι οἱ ἄτακτοι καὶ ἡ κουστωδία ἡ ἄσπεμος. λαοὶ μελετήκασιν κενὰ καὶ μάταια προσέκοψαν τῷ ἀκρογωνιαίῳ λίθῳ Χριστῷ (3) ἀλλ' αὐτοὶ συνετρίβησαν προσέρραξαν τῇ πέτρᾳ τῇ στερεᾷ, ἀλλὰ εἰς ἀφρόν τὰ κύματα διελύθησαν....» Κηρύττει ὁ Κύπρου Ἐπιφάνιος (4).

(1) «Ὅθεν οὐδὲν ἀλλαγὴν πάσχει οὐδὲ εἰς ἄλλον τόπον σταυροῦται ἢ εἰς τὸν Κρανίου τόπον, ὃν Ἑβραῖον οἱ διδάσκαλοι φασὶ τοῦ Ἀδάμ εἶναι τάφος. Ἐκεῖ γὰρ αὐτὸν μετὰ τὴν κατάραν τεθάρθαι διαβεβαιούται. Ὅπερ, εἰ οὕτως ἔχει, θαυμάζω τοῦ τόπου τὴν οἰκειότητα». (Ἀθανασίου εἰς τὸ πάθος τοῦ Κυρίου καὶ εἰς τὸν Σταυρόν. Πατρολ. Ἑκδ. Migne τόμ. 28 σελ. 208).

(2) Λόγος πανηγυρικὸς Ἐπιφανίου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Εἰς τὴν Θεόσωμον ταφὴν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς τὸν ἀπὸ Ἀριμανθείας Ἰωσήφ. Πατρολ. Migne τόμ. 43 σελ. 440.

(3) Ἡ Μαρκελλίνα εἶχε παρὰ τὸν Ὀμηρον καὶ Πυθαγόραν, τὸν Χριστόν, τοὺς ὁποίους ἐτίμα καὶ ἐλάτρευεν διὰ θυσιμαμάτων (ἰδὲ εἰς τὸ ἔργον τοῦ Ἰωάν. Δαμασκηνοῦ κατὰ αἵρεσ. 27). Ὡσαύτως ὡς ἀναφέρει ὁ Λαμπρίδιος, ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ρώμης Ἀλέξανδρος Σεβήρος (235) εἶχεν ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ αὐτοῦ προσευκτηρίῳ (Lararium) παρὰ τὸν Ὀρφέα Ἀπολλώνιον τὸν Τυανέα, Ἀβραὰμ καὶ ἄλλους ἐκλεκτούς, πνευματικῶς ἀρίστους καὶ ἠθικῶς ἀγιωτέρους (Dinos principes sed optimos electos et animas sanctiores) θέσει καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, τὴν ὁποῖαν ἐτίμα καὶ ἔσεβεν (Lampid. vita Alex Sev. 27 καὶ Εὐσέβιος). Πάσας τὰς πληροφωρίας περὶ εἰκόνων τῶν αἱρετικῶν εὐρίσκομεν συνοψιζομένας παρὰ τῷ Ἐπιφάνῳ κατὰ αἵρεσ. 1, 27, 6 (ἰδὲ καὶ Δέρον Χριστιαν. γραμματολ. τόμος Β' σελ. 222) πρβλ. καὶ τοῦ σεβ. καθηγητοῦ μου Κ. Ἀμάντου «Εἰσαγωγή εἰς τὴν Βυζαντ. ἱστορ. σελ. 51 ὑποσημ. 3).

(4) Λόγος Ἐπιφανίου ἐνθ. ἀνωτέρω.

«**Ἡ εἰς Ἄδου κάθοδος**» πλησίον τῆς Σταυρώσεως εὐρίσκεται ἑτέρα τοιχογραφία πολυσύνθετος παριστάνουσα τὴν εἰς «Ἄδου κάθοδον» τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ Ἰησοῦς νικητὴς τοῦ θανάτου πλήρης δόξης καὶ δυνάμεως κατήλθεν εἰς τὸν Ἄδην. Φῶς ἀκτιστον περιβάλλει αὐτόν, ἀκτίνες φωτὸς ὁμοίας μὲ ἐκείνας τὰς ὁποίας περιέβαλον τὸν Σωτῆρα κατὰ τὴν Μεταμόρφωσιν εἰς τὸ ὄρος Θαβώρ. Αἱ πύλαι τοῦ Ἄδου ἐθραύσθησαν, διότι ἤκουσαν τὸ... «ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες Ὑμῶν, ἄρατε τὰς πύλας, οὐ γὰρ ἀνοίξατε, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τῶν θεμελίων ταύτας ἄρατε, ἐκκριζώσατε, μεταστήσατε εἰς τὸ μηκέτι κλείεσθαι. ... Ἐπάρθησαν πύλαι αἰώνιαι, ἅμα αἱ δυνάμεις ἐβόησαν ἅμα αἱ πύλαι ἐπάρθησαν, ἅμα αἱ ἀλύσεις διεσπάσθησαν, ἅμα τὰ κλεῖθρα ἐξέπεσαν, ἅμα τὰ θεμέλια τοῦ δεσμοτηρίου ἐδονήθησαν ⁽¹⁾.

Ὁ Ἰησοῦς πατεῖ ἐπὶ τῶν συντριβέντων χαλκῶν πυλῶν τοῦ Ἄδου ἀνεγείρει ἐκ τῆς χειρὸς τὸν Πρωτόπλαστον Ἀδὰμ, «καὶ κρατήσας αὐτόν τῆς χειρὸς ἀνίστησιν αὐτόν» ⁽²⁾.

Ὁπισθεν τοῦ Ἰησοῦ παρίσταται ὁ Ἰωάννης ὁ Προδρόμος κηρύσσων τοῖς ἐν Ἀδὴ βασιλεῦσι δικαίοις καὶ προφήταις τὸν ἐν σαρκὶ φανερωθέντα Θεόν. Ὁ μέγας θεολόγος Ἐπιφάνιος Κύπρου προσθέτει... «ἐκεῖ καὶ αὐτὸς Ἰωάννης ὁ πολὺς ὁ μείζων πάντων τῶν προφητῶν ὡς ἐν σκοτεινῇ μήτρᾳ Χριστὸν προκηρύσσων τοῖς ἐν Ἀδὴ ἅπασιν ὁ διττὸς προδρόμος καὶ κήρυξ ζώντων καὶ νεκρῶν ⁽³⁾. Πλησίον τοῦ Ἰωάννου εὐρίσκονται τέσσαρες βασιλεῖς τοῦ Ἰσραὴλ καὶ μία βασίλισσα πάντες φέρουσι τὰ βασιλικά στέμματα, τὸ διακριτικὸν τοῦ βασιλέως γνώρισμα ⁽⁴⁾ ὁπισθεν τῶν βασιλέων φαίνεται πλῆθος ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ὅπως καὶ ὁπισθεν τοῦ πρωτοπλάστου Ἀδὰμ.

Εἰς τὰ πρόσωπα γενικῶς τούτων φαίνεται ἡ χαρὰ καὶ ἡ ἀγαλλίασις πλαισιωμένη. Τὸ ἄπειρον πλῆθος τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται ὁπισθεν τοῦ πρωτοπλάστου σπεύδει μετὰ ταχύτητος πρὸς τὸν ἐλευθερωτὴν Χριστὸν κατεχόμενον ὑπὸ ἀφάτου χαρᾶς, ἀνεκλαλήτου ἡδονῆς καὶ εὐχαριστήσεως, διότι ἤκουσε χαρᾶς Εὐαγγέλια. Ἡ συμμετρία καὶ ἡ καλὴ ἀναλογία τῶν προσώπων δεικνύουσιν ὅτι ὁ ζωγράφος ἐγνώριζε καλῶς τὸν χειρισμὸν τοῦ σχρωτῆρος. Ἐτέρα εἰκὼν εἶνε ὁ Ἰησοῦς ἐνθρονος εὐλογῶν καὶ συγχωρῶν πρόσωπόν τι τὸ ὁποῖον δὲν φαίνεται, διότι ὁ χρόνος, αἱ βρογαὶ καὶ γενικῶς αἱ ἀτμοσφαιρικαὶ ἀλλαγαὶ ἐπέδρασαν καὶ ἀπέσβησαν τὰ χρώματα. Τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ἐνδύματος εἶνε πολὺ ζωηρὰ μὲ πολυαριθμοὺς πτυχώσεις, ἀπότομος φωτοσκίασις παρατηρεῖται, οἱ δὲ μύες ἐξαίρονται πλαστικώτατα καὶ δια-

(1) Ἐπιφάνιος ἔνθα ἀνωτέρω καὶ Λαβὶδ ψαλμὸς 25.

(2) Ἐπιφάνιος ἔνθα ἀνωτέρω.

(3) Ἐπιφάνιος ἔνθα ἀνωτέρω.

(4) Ἡ ἐρμηνεία τῶν ζωγράφων τοῦ Ἀθῶ ἡ ὁποία συνετάχθη ὑπὸ τοῦ Ἀγιορείτου Μοναχοῦ Διονυσίου τοῦ ἐκ Φουρνᾶ τῶν Ἀγρῶν (1701-1733) μᾶς περιγράφει οὕτω πως τὴν εἰς Ἄδου κάθοδον τοῦ Χριστοῦ... «αἱ πύλαι τοῦ Ἄδου ἐρριμέναι σὺν τοῖς μοχλοῖς καὶ ὁ Χριστὸς ἐπ' αὐταῖς πατὼν κρατεῖ τὸν Ἀδὰμ μὲ τὴν δεξιάν του καὶ τὴν Εὐάν μὲ τὴν Ἀριστεράν του» ὁ δὲ Προδρόμος ἐκ δεξιῶν τοῦ Χριστοῦ δεικνύει Αὐτόν καὶ ὁ Λαβὶδ πλῆσιον αὐτοῦ καὶ ἄλλοι βασιλεῖς μὲ στέμματα καὶ στέφανα, ἀριστερὰ δὲ ὁ Προφήτης Ἰωάννης, Ἡσαΐας, Ἰερεμίας καὶ ὁ δίκαιος Ἀβελ καὶ ἄλλοι διάφοροι ἐστεφανωμένοι, φῶς δὲ μέγα κύκλω αὐτῶν καὶ ἀγγέλων πλῆθος» (Ἐρμην. τῶν ζωγράφων τοῦ Ἀθῶ σελ. 138 Ἀθῆναι 1885).

γράφονται μὲ χάριν καὶ τέχνην σπάνιαν. Ἐὰν βεβαίως ἐσώζετο ἀκεραία ἡ εἰκὼν θὰ ἦτο μοναδικὸν κόσμημα καὶ ἀληθὲς καλλιτέχνημα. Ἰζνη τινὰ σώζονται ἄλλης τοιχογραφίας ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ ἐσωτερικοῦ τοίχου τῆς ἐκκλησίας τῆς 'Αγίας Τριάδος τὰ ὁποῖα σαφῶς φανεροῦνται καὶ ἐξιστοροῦσι τὴν ἐξομολόγησιν. Σαφῶς φαίνεται ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ ἐξομολογούμενος. Ὅμως βανδαλικάι χεῖρες ἀπίστων καὶ ἀσεβῶν, τίς οἶδε πότε, ἐξώρουν τοὺς ὀφθαλμοὺς πολλῶν ἁγίων τῶν τοιχογραφιῶν.

Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ἱεροῦ βήματος καὶ ἐπὶ τοῦ βορειοανατολικοῦ κυκλικοῦ τοίχου καὶ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους εἶδομεν κατὰ τὴν πρώτην ἐπίσκεψίν μας (1930) γράμματα μόλις διακρινόμενα. Ταῦτα μετὰ μεγάλης δυσκολίας ἀνέγνωσα, ἀφοῦ πρῶτον ἐκαθάρισα (¹) τὸν τοῖχον. Ταῦτα δὲ ἦσαν τὰ ἐξῆς στοιχεῖα.

ΙΓ

ΧΓ

Ἀναγινωσκόμενα σημαίνουνσιν Ἰησοῦς Χριστός, καὶ ἐν συνεχείᾳ

ΝΙ

ΚΑ

Ἀποτελοῦσιν τὴν λέξιν ΝΙΚΑ, κατόπιν

τούτων τῶν γραμμάτων εἶδομεν τὰ ἐξῆς:

Χ Χ Χ Δ Π.

Τὰ τρία ταῦτα Χ δὲν σημαίνουνσι χρονολογίαν, οὔτε εἶνε βεβαίως λατινικοὶ ἀριθμοὶ (XXX=30) οὔτε θὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν τοιοῦτοι. Οὔτε καὶ τὰ δύο ἐπόμενα γράμματα Δ Π. εἶνε Ἀττικοὶ ἀριθμοὶ Δ. Π.=15 (²) ἀλλ' εἶνε Ἑλληνικὰ γράμματα ἀρχικῶν λέξεων. Λιὰ νὰ συμπληρώσωμεν ἀκριβέστερον τὰ πέντε ταῦτα γράμματα εἶνε νομίζω ἀνάγκη νὰ ἀναφέρωμεν ἄλλα ὅμοια συμπληρωθέντα ὑπ' ἄλλων σοφῶν Βυζαντινολόγων καὶ ἱστοριοδιφῶν.

Πολλοὶ σταυροὶ μὲ γράμματα ἐκατέρωθεν αὐτῶν εἶνε σήμερον γνωστὰ ὅπως λ. χ. τὰ ἀρχικά γράμματα τῆς συλλογῆς Ἑλληνικῶν καὶ Λατινικῶν ἐπιγραφῶν τοῦ Καυκάσου ὑπὸ Ἰωάν. Πομαλόβσκι (Πετρούπολις 1881. ἀριθ. 102, 104, 107, 132). Ὁ Α. Παπαδόπουλος Κεραμεὺς ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ δελτίον τῆς Ρωσικῆς Αὐτοκρατορικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἐκ χειρογράφων σταυρῶν μετὰ γραμμάτων ἐκατέρωθεν συνοδευομένων μὲ πλήρη τούτων ἀνάγνωσιν (ἰδὲ δελτίον Ρωσ. Αὐτοκρ. Ἑταιρ. Τόμος 2 σελ. 138, 1886). Συνήθως οἱ σταυροὶ αὐτοὶ δὲν ἔχουσι τὰ αὐτὰ πάντοτε γράμματα, ἀλλὰ διάφορα οὐχ ἥττον ὅμως ἡ ἔννοια αὐτῶν εἶνε γνωστὴ εἰς τοὺς τοιχογράφους τῶν ναῶν.

Ὁ Guinn ἀναφέρει ὅμοια σχεδὸν μὲ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα εὔρον εἰς τὸν Ναὸν

(1) Πολὺ συνέβαλεν εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ὁ μηχανικὸς καὶ ὥρολογοποιὸς Ἰωαν. Μητάκης.

(2) Ἰδὲ περὶ Ἀττικῶν ἀριθμῶν, Γραμματικὴ μεγάλη τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης ὑπὸ Λουκά Χριστοδούλου σελ. 72-73-1896. Καὶ εἰς τὰ οἰκεία ἄρθρα Ἐγκυκλοπαιδείας.

τῆς Ἀγ. Τριάδος γράμματα, τὰ ὁποῖα εὗρεν οὗτος καὶ ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν Ἀρμονίαν τοῦ 1902 σελ. 55. Τὰ γράμματα ταῦτα προέρχονται ἀπὸ τὸ παρεκκλήσιον τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται εἰς τὸν Πίνδον καὶ ἐπωνομάζεται ὁ «Σταυρός.» Ἐπὶ μιᾷ παραστάσεως τῆς θύρας εὐρίσκεται ἐπιγραφὴ καὶ κάτωθι τοῦ Σταυροῦ τέσσαρα Χ, τὰ ὁποῖα ὁ Guinn ὀνομάζει μυστηριώδη ἐνῶ ὁ Α. Παπαδόπουλος συμπληρώνει οὕτω. «Χριστὸς χριστιανοῖς χάριν χαρίζει. Εἰς τὸ χωρίον Ἐξω Ποτάμοι Λασηθίου Κρήτης ὑπάρχει ἐπιγραφὴ λιθίνῃ με γράμματα ἀνάγλυφα 0,02 $\frac{1}{2}$ καὶ ὀλίγον μικρότερα ἐκτισμένη εἰς τὸ βόρειον τοῖχον τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας. Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη φέρει τὰ τέσσαρα Χ (¹).

IC	XC		
NI	KA	XF	00
XX	XX	XP	Λ

λύτρωσον» (²).

Ἐχόντες τοιαῦτα παραδείγματα ὑπ' ὅσιν δυνάμεθα νὰ συμπληρώσωμεν καὶ ἡμεῖς ὅπωςδήποτε τὰ πέντε γράμματα ἀκριβέστερον καὶ πλησιέστερον πρὸς τὴν σημασίαν αὐτῶν. Τὰ γράμματα ταῦτα συμπληρούμενα ἀποτελοῦσι τὰς ἐξῆς λέξεις.

«Χριστὸς Χριστιανοῖς χάριν δίδωσι πᾶσι».

«Ἡ Χριστὸς Χριστιανοῖς χορηγεῖ δύναμιν πᾶσι» (³).

Ἐντὸς δύο γραμμῶν μαύρων ἀποτελουσῶν πλαίσιον ὑπάρχουσι καὶ τινα ἄλλα στοιχεῖα τοῦ ἀλφαβήτου ἴσως δὲ ν' ἀποτελοῦσι καὶ ταῦτα ἐπιγραφὴν.

Αἱ τοιχογραφίαι τοῦ μονυδρίου τῆς Ἀγ. Τριάδος ἀνάγονται εἰς τὴν καλὴν ἐποχὴν τῆς Κρητικῆς Σχολῆς, ὅτε ἀκριβῶς ἤκμαζεν ἡ τέχνη τῆς ζωγραφικῆς ἐν τῇ νήσῳ. Ἡ ζωγραφικὴ πλειότερον πάντων ἐξήνθησεν ἐν Κρήτῃ καὶ ἰδίως ἐν τῷ διαμερίσματι τοῦ Ἡρακλείου. Αἱ τοιχογραφίαι ὅλων σχεδὸν τῶν Μονῶν τῆς Κρήτης διακρίνονται διὰ τὸ ὑψηλόν, τὸ ἐπίχαρι καὶ τὸ γραφικόν. Ἀνήκουνσι σχεδὸν πᾶσαι αἱ τοιχογραφίαι πλὴν ἐλαχίστων εἰς τὴν καλουμένην «Κρητικὴν Σχολήν», ἡ ὁποία παρουσιάζεται ὡς συνέχεια τῆς διακοπείσης ἀναγεννήσεως τῶν Παλαιολόγων τοῦ ΙΔ'. αἰῶνος. Κυρίως ἡ Κρητικὴ τέχνη τῆς ἀγιογραφίας ἐνεφανίσθη κατὰ τὸν ΙΣΤ', αἰῶνα τὴν ὁποίαν διακρίνει ἔντονος διαγραφὴ τῶν γυνῶν μελῶν, φωτοσκίασις, με ἐλαφρὰς λευκάς γραμμάς ὡς στενῶν φωτεινῶν λωρίδων, ὥσεί πυρίνων

(1) G. Gerola Monumenti Veneti nell'isola di Creta τόμ. Δ' σελ. 517· ὁμοίως τοιαῦται ἐπιγραφαὶ εὐρίσκονται εἰς τὰ Μετέωρα καὶ ἀλλαχοῦ.

(2) Ἰδὲ Χριστιανικὰς Ἀρχαιότητας Κεφαλληνίας ὑπὸ Κ. Ζησίου ἐν Ἀρμονίᾳ 1900 σελ. 239.

(3) Εἰς τὴν ἱεράν Μονὴν τῆς Ἀγ. Τριάδος τῶν Τζαγκαρόλων (ιδρύθη 1634) εἰς τὰ Χανιά ὑπάρχει ἐπὶ τῆς προσόψεως τῆς Ἐκκλησίας ἡ ἐξῆς ἐπιγραφὴ λελαξευμένη με μεγάλα ἀρχικά κεφαλαῖα γράμματα.

Β Γ Υ Θ Τ Π

Τὰ γράμματα ταῦτα ἀποτελοῦσι τὰς ἐξῆς λέξεις.

• Βαῖνε Γῆνε Ὑμνησον Θεὸν Τρισυπόστατον Παντοκράτορα.

φώτων ἐπὶ τοῦ σκοτεινοῦ χρώματος ἐπιτεθεμένων. Διὰ τῆς ἀντιθέσεως ταύτης καὶ τῆς μέχρι μεταλλικότητος ἀναυγείας τῶν ἀντικειμένων ἐπιτυγχάνεται τὸ τόσον ἐντυπωσιακὸν ἀποτέλεσμα ⁽¹⁾. Ἐὰν θέλωμεν νὰ πλησιάσωμεν ἀκριβέστερον ὁπωσδήποτε πρὸς τὸν χρόνον τῆς ἐκτελέσεως τῶν τοιχογραφιῶν καὶ νὰ χρονολογήσωμεν αὐτάς, πρέπει νὰ τὰς κατατάξωμεν εἰς τὰ μέσα τοῦ 14ου καὶ ἀρχὰς τοῦ 15 αἰῶνος. Ἡ λιτότης ὅμως τοῦ χρώματος ὅσον καὶ ἂν θέλῃ τις νὰ μᾶς πείσῃ νὰ καταβιβάσωμεν τὴν ἄνω χρονολογίαν, δὲν δυνάμεθα περισσότερον ἀπὸ ἓνα αἰῶνα.

Ὑπάρχουσιν ἐν Κρήτῃ πολλαὶ τοιχογραφίαι χρονολογημέναι τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς καὶ τῶν χρόνων τῶν Παλαιολόγων ⁽²⁾. Κατὰ τὸν 14ον ἢ 15ον αἰῶνα ἔχομεν τὰ περισσότερα ἔργα τέχνης καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς Κρητικῆς ἀγιογραφίας. Περὶ τὸ 1400 μ. Χ. ἔχομεν πολλὰς τοιχογραφίας ἀναφέροντες ὀλίγας. Τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Φανουρίου τῷ 1431 ὑπὸ Ἑρρίκου Κωνσταντίνου Ζῶγου, τοῦ χωρίου Ἀλικιανοῦ Χαννίων τῷ 1430 ὑπὸ Παύλου Προβατᾶ. Τοῦ μικροῦ ναοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου Ἀβδοῦ Πεδιάδος τῷ 1445 ὑπὸ Ἰωάννου καὶ Ἑμ. Φωκάδων. Ὁ ἱερὸς ναὸς τῆς Κυρίας Ἀκρωτηριανῆς ἱστορήθη τῷ 1770 πλὴν ἄλλων. Αἱ τοιχογραφίαι τῆς Ἁγίας Τριάδος εἶνε ἀπλοῖκαὶ καὶ ῥόδιναί μετὰ τὰ ἀπλὰ χρώματα τῆς ἀγιογραφικῆς τέχνης πρὶν αὕτη ἐξελιχθῇ εἰς τὴν πολύχρομον τῶν μετ' ἑπειτα χρόνων τῶν ἀρίστων Κρητῶν ζωγράφων. Ἡ τεχνοτροπία, ἡ διάταξις τῶν προσώπων, αἱ στάσεις αὐτῶν, τὸ χρῶμα, ἡ φθορὰ καὶ ἡ ἀπόχρωσις, ἡ κίνησις καὶ τόσα ἄλλα, πείθουσιν ἡμᾶς νὰ πιστεύσωμεν ὅτι εἶνε ἔργα οὐχὶ τῆς Μεταβυζαντινῆς Κρητικῆς Σχολῆς. Ὁ τοιχογράφος τοῦ Μονυδρίου τούτου πάντως ἐγνώρισε πολλὰς καὶ διαφόρους τοιχογραφίας, αἱ ὁποῖαι σήμερον δυστυχῶς δὲν σώζονται. Ὅλα αὐτὰ μᾶς πείθουσι νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι κατὰ τὰ μέσα ἢ τέλη τοῦ 14ου ἴσως ὅμως καὶ ἀρχὰς τοῦ 15ου αἰῶνος νὰ ἐξετελέσθησαν τὰ ἔργα ταῦτα. Πολὺ ὀρθῶς παρετήρησεν ὁ κ. Ν. Καλογερόπουλος ὅτι: «Ἡ Κρήτις εἶνε τὸ κέντρον τῶν Βυζαντινῶν ἀγιογραφιῶν» ⁽³⁾. Ἐξωθενκαὶ πρὸς τὸ βόρειον μέρος τῆς ἐκκλησίας τοῦ Μονυδρίου εὐρίσκονται τὰ ἐρεῖπια διαφόρων οἰκοδομημάτων, τὰ ὁποῖα ἦσαν τὰ κελλία τῶν μοναχῶν ⁽⁴⁾ καὶ αἱ ἀποθῆκαι.

(1) Ἰδὲ πλείονα τούτων «Οἱ Κρήτες Ζωγράφοι» τῆς μεταβυζαντινῆς Σχολῆς ἐν τῷ περιοδικῷ «Μύσων» ὑπὸ Ἰωάν. Κριτσωτάκη τόμος Γ'. τεύχος Β. σελ. 110 καὶ ἐξῆς.

(2) Ἰδὲ «οἱ Κρήτες ζωγράφοι» ὑπὸ Ἰωάν. Κριτσωτάκη ἐν τῷ Μύσωνι, τόμ. Γ'. τεύχ. Β'. σελ. 114 καὶ ἐξῆς.

(3) Ἰδὲ, Ν. Καλογερόπουλου «Βυζαντινὰ ἐργαστήρια» εἰς τὸ περιοδ. «Ἑλλην. Φύλλα» τῶν μηνῶν Σ)βρίου καὶ 8)βρίου 1935 ἀριθ. 7—8

(4) Ὁ μοναχὸς ἂν καὶ ἐφυγάδεν ἐαυτὸν ἐκ τῆς κοινωνίας εἰς τὸ ἐρημικὸν κελλίον, δὲν ἀνῆκεν ὅμως εἰς ἐαυτόν, ἀλλὰ εἰς τὴν κοινωσίαν· ἀνῆκεν εἰς αὐτὴν ὅχι ἁμέσως ὥς τὰ λοιπὰ αὐτῆς μέλη, ἀλλὰ ἐμμέσως δυνάμει τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ καθηκόντων τῶν ὁποίων ὀφειλέτης ἦτο. Εἰς τὰ ἐρημικά κελλία προσερχόμενοι οἱ μοναχοὶ ἐξετέλουν τὸν προορισμὸν τῶν. Διότι ὁ μοναχικὸς βίος, ὁ ὁποῖος ὡς βάσιν κυρίαν τῆς συστάσεως αὐτοῦ εἶχεν ἀναντιρρήτως τὴν αὐταπάρνησιν καὶ τὴν ἐν Χριστῷ τελειότητα. Ὁ καλούμενος μοναχός, ἐὰν κατ' ἐπιφάνειαν ἀποχωριζόμενος τῶν συγγενῶν, τοῦ κόσμου καὶ τῶν κοσμικῶν πραγμάτων, τῆς κοινωνίας καθόλου, προσήρχετο εἰς τὰ Μοναστήρια τὰ ὁποῖα ὁλοένα ὑπὸ τοῦ χρόνου ἠϋθάνοντο, κατέφευγεν εἰς ἀβάτους καὶ ἀπροσίτους ἐρήμους, τοῦτο ἔπραττε διότι ἦτο βέβαιος ὅτι ἐκ τῆς μοναχικῆς ἐκείνης καλύβης, εἰς τὴν ὁποίαν ἐξώριζεν ἐκουσίως τὸ αἶματόν του, θὰ ἠδύνατο νὰ καταστῇ κατὰ μεγαλύτερον λόγον ὡφέ-

Ὅπισθεν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἁγίας Τριάδος ὑπῆρχεν ἡ ἀποθήκη, μάλιστα δὲ ὑγρῶν ὥς δύνатаί τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τῆς οἰκοδομῆς καὶ τῆς ἀσβεστοκονιάσεως.

Ἡ οἰκοδομὴ αὕτη κεῖται πρὸς δυσμὰς συνέχεται μετὰ τῆς ἐκκλησίας. Ὡσαύτως σώζονται ἐν καλῇ καταστάσει δύο δεξαμεναὶ ὑπόγειοι λαβεύται ἐντὸς τοῦ βράχου· αὗται ἐξησιμέμενον διὰ τὴν ἀποθήκευσιν ὁμβρίων ὑδάτων προερχομένων ἐκ τῆς στέγης τῆς ἐκκλησίας, ὥς φαίνεται καλῶς ἐκ τῆς σύριγγος. Σημειώ-
τέον, ὅτι τὸ μέρος τοῦτο εἰς τὸ ὁποῖον ὑπάρχει τὸ Μονύδριον τοῦ Ἀγ. Παύλου στερεῖται πηγαίων ὑδάτων.

Ἀνωθεν τῆς μιᾶς δεξαμενῆς, τῆς καὶ πλησιεστέρας πρὸς τὴν ἐκκλησίαν σώζεται ἐπιμήκης κτιστὴ δεξαμενὴ χρησιμεύουσα διὰ τὴν πότισιν τῶν ζώων τοῦ Μονυδρίου. Εἰς μικρὰν δὲ ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ χειμάρρου εὐρίσκονται ἀρκετὰ ἔχνη ἐρειπίων· ἐκ τούτου φαίνεται, ὅτι τὸ Μονύδριον εἶχεν καὶ ἰδιόκτητον ὑδρομύλον διὰ τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ, κινούμενον ἐκ τῶν ὑδάτων τοῦ χειμάρρου.

Χεῖρες βανδάλων καὶ ἱεροσύλων κατὰ καιροῦς κατέστρεψαν καὶ ἱεροσύ-
λησαν τοὺς ἀκρογωνιαίους λίθους, τὰς φλιάς τῶν θυρῶν καὶ τῶν καμαρῶν· τὰ ἀνώφλια καὶ τὰ παρὰθύρα ἔχουσιν ἀφαιρεθῆ. δι' ἄλλην χρῆσιν. Κατὰ τὴν πρώτην ἐπίσκεψίν μας ὁ ναὸς ἵσταται σχεδὸν ἀκαίριος, μόνον οἱ λίθοι τῶν γωνιῶν καὶ τὸ ὑποστήριγμα τῶν καμαρῶν ἔλειπον. Τελευταίως, ὅτε μετέβημεν καὶ πάλιν, εἶδομεν δυστυχῶς νὰ ἔχουσιν ἀφαιρεθῆ περισσότεροι λίθοι τῶν γωνιῶν καὶ μέρος τῆς στέ-
γης νὰ ἔχη κρημνισθῆ ἐξ αἰτίας τῆς ἀφαιρέσεως τῶν λίθων, οἱ ὁποῖοι ἀπετέλουν τὴν ἐκ βαρρᾶ πρὸς Νότον καμάραν τοῦ Μονυδρίου.

Ἱωάν. Κριτσωτάκης

λιμος εἰς τὴν κοινωνίαν. Διότι ἐγνώριζεν ὡς πρακτικὸς φιλόσοφος, ὅτι ὄχι μόνον τὸ ἀτο-
μικόν, ἀλλὰ καὶ τὸ κοινωνικόν συμφέρον πρέπει νὰ ἔχῃ κανεὶς διαρκὲς μελέτης ἀντικεί-
μενον. Τέλος ἐγνώριζεν ὁ μοναχός, ὅτι εἶνε φορεὺς ὑψηλοτέρου προορισμοῦ· ὤφειλε νὰ
προσφέρει ἑαυτὸν εἰς ἐξυπηρέτησιν τοῦ ἡθικοῦ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ συμφέροντος. Εἶνε
δὲ τοῦτο ἀληθὲς τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει ἡ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας (ιδεὲ Κ. Κοντογόνου
Ἐκκλησι. Ἱστορία. Λοιμ. Κυριακοῦ τόμ. Α'. 217 καὶ ἐξ Φιλαρ. Βαφειδίου Ἐκκλησι. ἱστορ.
τ. Α'. σελ. 278—36. Ἐὰν θέλωμεν νὰ εἴμεθα δίκαιοι πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ
πρόοδος εἰς τὰ γράμματα διὰ τὴν ὁποίαν κανχᾶται σήμερον ἡ δυτικὴ Εὐρώπη ὀφείλεται
κατ' ἀρχὴν εἰς τοὺς μοναχοὺς αὐτῆς. Ὁ πολὺς Villemain λέγει πού διὰ τὰ δυτικὰ Μο-
ναστήρια «Τὰ μοναστήρια κατήντησαν τὸ μόνον καταφύγιον τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων»..
Βαθυστόχαστος εἶνε ἡ γνώμη τοῦ σοφοῦ Σπυρ. Ζαμπελίου (ιδεὲ Δημοτ. ἔσματα σελ. 318
καὶ 319 κεφ. ξε').

(1) Ἴσως ἄλλοτε νὰ ὑπῆρχεν ἀφθονώτερον τὸ ὕδωρ καὶ νὰ ἔφθανε μέχρι τοῦ
Μονυδρίου, διότι εἰς τὸ βάθος τοῦ χειμάρρου ὑπάρχουσιν ἀρκετὰ πηγαὶ ὑδάτων, τῶν
ὁποίων τὸ ὕδωρ χρησιμεύει διὰ τοὺς ἐκεῖ καλλιεργουμένους κήπους.

ΣΗΤΕΙΑ - Η ΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΑΓΙΟΥ ΙΣΙΔΩΡΟΥ

Ὁ κ. Νικόλαος Παπαδάκης ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ «Ἡ Ἐκκλησία τῆς Κρήτης 1936, σελίς 101-104» ἀντικρούων τὴν γνώμην ἡμῶν, ὅτι «ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς μονῆς τοῦ Ἀγίου Ἰσιδώρου ἀνηγέρθη ὑπὸ Γαβριὴλ Παντογάλου, ἡ μονὴ τῆς κυρίας Ἀκρωτηριανῆς, Τοπλοῦ σήμερον καλουμένης» καὶ ὑποστηρίζων, ὅτι αὕτη εὐρίσκετο εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ἀκρωτηρίου Κάβο-Σιδέρον, ἰσχυρίζεται τὰ ἐπόμενα :

1) Ὅτι «ἐὰν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ Ἀγίου Ἰσιδώρου ἀνηγείρετο νέος ναός, ἔπρεπε καὶ οὗτος νὰ φέρῃ τὸ ἴδιον ὄνομα καὶ οὐχὶ τῆς Κυρίας Ἀκρωτηριανῆς, διότι ἄλλως ἡ τοιαύτη πράξις θὰ ἦτο μέγα ἁμάρτημα αὐστηρῶς τιμωρούμενον ὑπὸ τῶν Ἀγίων».

Ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος, ἐὰν θρησκευτικῶς ἔχῃ βάσιν τινά, ἐν τῇ πραγματικότητι ἀπεδείχθη λίαν ἀσθενής· διότι, ὁ Γαβριὴλ Παντογάλος ἐνεργήσας τὴν ἀνοικοδομήσιν συνδρομῇ τῆς Ἑνετικῆς Γερουσίας καὶ ἀδείᾳ τῶν τοπικῶν ἀρχῶν πρὸς συλλογὴν ἐράνων, διότι ἐξυπηρετεῖτο ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ τὸ θρησκευτικὸν τῶν ἐντοπίων αἶσθημα, ἀλλ' ἰδίως τὸ πολιτικὸν συμφέρον τῆς Ἑνετίας, δίκαιον καὶ σκόπιμον ἦτο, λιθανῶς δὲ καὶ νὰ ὑπεδείχθη, ἵνα ἐν τῇ ἀνεγειρομένῃ Μονῇ τιμηθῇ ἡ Θεομήτωρ, ἣτις ἐξ ἴσου καὶ ἰδιαιτέρως τιμᾶται παρ' Ὀρθοδόξοις καὶ Λατίνοις. Ἰσως μάλιστα θὰ ἦτο λίαν δυσχερὲς νὰ ἐγκρίνῃ ἡ Ἑνετικὴ Γερουσία βοήθημα χρηματικὸν διὰ ἀνέγερσιν Μονῆς εἰς δευτερεύοντα καὶ ἄγνωστον τοῖς πολλοῖς ἅγιον, τὸν Ἀγιὸν Ἰσιδῶρον, ἐνῶ τὸ πρᾶγμα ἦτο ἐντελῶς διάφορον προκειμένου περὶ τῆς Θεοτόκου.

2) Ὅτι «ὑπάρχει παράδοσις, καθ' ἣν ἡ ἀρχικὴ τῆς Μονῆς ἰδρυσις προῆλθεν οὐχὶ ἀπὸ ἐρείπια προϋπαρξάσης Μονῆς, ἀλλὰ ἀπὸ εἰκόνα τῆς Παναγίας εὐρεθεῖσαν ἐν σπηλαίῳ». Καὶ τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο καταπίπτει ἀφ' ἑαυτοῦ· διότι ῥητῶς ἀναφέρεται ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Gerola δημοσιευθείσῃ περικοπῇ τοῦ πρὸς τὴν Ἑνετικὴν Γερουσίαν ἐγγράφου τοῦ τότε Νομάρχου Σητείας Nicolò Balbi (5 Νοεμβρίου 1612), ὅτι ἐν ἡ θέσει ἀνηγέρθη ὑπὸ τοῦ Γαβριὴλ Παντογάλου ἡ Μονὴ τῆς Κυρίας Ἀκρωτηριανῆς *«ὑπῆρχε μοναστήριον ἀπὸ καιροῦ ἤδη ὠχυρωμένον. ... ἀλλὰ ὅτι τούτου κατερειπωθέντος μετὰ ταῦτα, ὁ ἡγούμενος Γαβριὴλ ἔσπευσεν νὰ ζητήσῃ ἐράνους διὰ τὰς ἐπισκευὰς ἀρξάμενος ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ ἔργου τῆς ἀνοικοδομήσεως ἀνευ ἀναβολῆς»*. Καὶ ὅτι τὴν 23ην Μαρτίου 1613. *«Πληροφορηθεῖσα ἡ Ἑνετικὴ Σύγκλητος, ὅτι ἡ Ἐκκλησία αὕτη (ἡ ἐν ἐρείπιοις τότε εὐρισκομένη) ἐσυχνάζετο (πρὸ τῆς καταρρεύσεως) παρὰ τῶν ὑπηκόων τοῦ Βασιλείου τούτου (τῆς Κρήτης) ἐβοήθησε τὸ ἔργον τοῦτο διὰ διακοσίων δονκάτων»*. Ὑπῆρχεν ἐπομένως πρότερον μοναστήριον καὶ δὴ ὠχυρωμένον καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ἐκκλησία συχναζομένη ὑπὸ Κρητῶν Ὀρθοδόξων.

Ἐν τῷ ἐγγράφῳ τοῦ Ἑνετοῦ Νομάρχου δὲν ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ Ἀγίου, ὅστις ἐτιμᾶτο ἐν τῇ ἐρειπωμένῃ ἐκκλησίᾳ. Ἀλλ' ἡ παράλειψις πιθανώτατα ἦτο σκόπιμος. Διότι, ὅταν εἰς Νομάρχῃς ὁμιλῇ λεπτομερῶς περὶ μονῆς ὠχυρωμένης καὶ συχναζομένης ὑπὸ Χριστιανῶν (βεβαίως Ὀρθοδόξων, ἔφ' ὅσον ὀρθόδοξος ἡγούμενος ἀνέλαβε τὴν ἀνοικοδομήσιν), θὰ ἐγνώριζε καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου εἰς

τὴν βοήθειαν τοῦ ὁποίου συχνὰ κατέφευγον οἱ ὑπῆκοοι τοῦ Βασιλείου τῆς Κρήτης. Παρέλειπεν ὅμως τοῦτο, διότι ἔπρεπε νὰ προκαλέσῃ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Ἑνετικῆς Γερουσίας καὶ τὴν χρηματικὴν τῆς ἀρωγὴν διὰ τὴν ἐπισκευὴν τοῦ καταρρέουσιντος φρουρίου μᾶλλον, ὅλως δὲ δευτερευόντως διὰ τὴν ἐπισκευὴν τῆς Μονῆς. Οὕτω δὲ ἡ ὥς φρούριον μονὴ μετὰ τοῦ Πύργου, ὅστις ἔκειτο πρὸς Νότον καὶ ἐγγὺς τῆς Μονῆς Ἀγίου Ἰσιδώρου (ὃν δὲν σημειώνουν οἱ Βενετικοὶ χάριται), σήμερον δὲ καλουμένου Παλαιπύργου καὶ τοῦ ἐπὶ τοῦ λόφου Καστρί Παλαικάστρου ὑπάρχοντος μικροῦ φρουρίου, ἀπετελεῖτο σειρὰ προκεχωρημένων φυλακείων διὰ τὴν ἀμυναν τῆς Ἀνατ. Κρήτης. Ὡς δὲ ἐξάγεται ἐκ τῆς φράσεως: «ἔσπευσε νὰ ζητήσῃ ἐράνους διὰ τὰς ἐπισκευάς», ἡ μονὴ δὲν θὰ ἦτο τελείως ἐρειπωμένη. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸν ἰσχυρισμόν, ὅτι ὑπάρχει παράδοσις ἀνευρέσεως εἰκόνης ἐν σπηλαίῳ, τοῦτο ἀποτελεῖ ἐνδειξὴν διὰ τὴν μετονομασίαν τῆς Μονῆς, μὴ δυναμένην ὅμως ν' ἀνατρέψῃ τὰ ἱστορικὰ κείμενα. Ἡ δὲν ἐν ὀνείρῳ ἐμφάνισις ἁγίου, ἵνα ὑποδείξῃ εἰς τὸν ὀνειρευόμενον κεκρυμμένην εἰκόνα (τῆς Παναγίας ἐν προκειμένῳ), ὅπως κτισθῇ ἐκκλησία πρὸς τιμὴν αὐτῆς, εἶναι τι σύνηθες καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν μας ἀκόμη· ἀλλ' εἶναι γνωστόν, ὅτι αἱ ἀποκαλύψεις αὗται ἐφευρίσκοντο διὰ τοὺς πιστοὺς, τῶν ὁποίων ἡ συνδρομὴ θὰ ἐζητεῖτο διὰ τὴν ἀνέγερσιν μιᾶς Ἐκκλησίας. Τὸ ἀναφερόμενον δὲ ἐν τῷ ἐγγράφῳ τῆς Ἑνετικῆς Γερουσίας, ὅτι αὕτη «πληροφορηθεῖσα, ὅτι ἡ ἐκκλησία αὕτη ἐσυχνάζετο ὑπὸ τῶν ὑπηκόων τοῦ Βασιλείου τούτου (=τῆς Κρήτης) ἐβοήθησε τὸ ἔργον διὰ διακοσίων δουκάτων» πείθει, ὅτι εἰς τοὺς πολλοὺς λόγους τῆς βοηθείας ταύτης χρησίμιον θὰ ἦτο διὰ τὴν συλλογὴν μεγαλειτέρου ποσοῦ κατὰ τὸν ἔρανον, ἔὰν προσεείθετο καὶ ὁ θρησκευτικὸς λόγος, τῆς ἐξ ἀποκαλύψεως εὐρέσεως μιᾶς εἰκόνης.

3) Ὅτι «τὸ οἰκοδόμημα τοῦ Ἀγίου Ἰσιδώρου, διὰ τετραγώνου κτιρίου παριστάμενον, τοποθετεῖται παρὰ τὴν ἀκτὴν».

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα ἐν τῷ χάρτι τοῦ Buondelmonti. Ἀλλ' εἶναι γνωστόν, ὅτι ὁ χάρτης οὗτος, ὡς καὶ ἄλλοι τῆς ἐπαχῆς του, δὲν ἔχουν τὴν φυσικὴν καὶ μαθηματικὴν ἀκρίβειαν τῶν σημερινῶν χαρτῶν. Τοῦτο εἶναι παγκοίνως γνωστόν. Οὕτω ἐπὶ παραδείγματι εἰς τὸ Ἀκρωτήριον Ἀγίου Ἰωάννου κοινῶς καλούμενον σήμερον «Ἀφωρεσμένον», σημειοῦται ἐν τῷ ἰδίῳ χάρτι τοῦ Buondelmonti ναὸς ἢ Μονή, ἥ τις κατὰ τρεῖς περίπου πλευρὰς τοῦ δηλωτικοῦ τῆς ἐκκλησίας τετραγωνιδίου ἄπτεται ἐν τῷ χάρτι τοῦ Β. τῆς ἀκτῆς. Ἐν τούτοις τὰ σημερινὰ ἐρεῖπια ἀπέχουν περὶ τὰ πεντακόσια περίπου μέτρα τῆς θαλάσσης κείμενα ἐπὶ λόφῳ ὑψηλοῦ καὶ δυσπρόσιτου. Εἰς ἕτερον δὲ χάρτην (1) τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου (Εἰκ. I), ἐνῶ τὸ ἀκρωτήριον Ἀφωρεσμένου ὀνομάζεται ἀκρωτήριον Σπιναλόνδης (=Caput Spina Londi) ἥτοι Σπιναλόγκας, τοποθετεῖται ἡ ἐκκλησία αὕτη ἀκριβέστερον: ἥτοι μακρὰν τῆς ἁκρᾶς τοῦ Ἀκρωτηρίου, ἀλλὰ πάντοτε παρὰ τὴν θάλασσαν. Ὁ Buondelmonti δὲν ὀνομάζει τὸ Μοναστήριον, διότι θὰ ἦτο κατὰ τὴν περιοδείαν του κατεστραμμένον καὶ ἔρημον. Ἐφ' ὅσον ὅμως ὀνομάζεται εἰς ἄλλους χάρτας τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Ἀφωρισμένου, ἀκρωτήριον ἁγίου Ἰωάννου (Caput S. Zuane) τὰ σημεμιούμενα ἐρεῖπια ἀνῆ-

(1) Ἡ φωτογραφία τοῦ χάρτου τούτου παρεχωρήθη ἡμῖν παρὰ τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Ἰ. Καλλιτσονάκη.

κον εἰς ἐκκλησίαν Ἀγίου Ἰωάννου πιθανώτατα τοῦ Προδρόμου. Καὶ σήμερον δὲ τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο καλεῖται «στὸν ἀη Γιάννη, στὸν ἀφωρεσμένο (=ὅστις κεῖται στὸ ἀκρωτήριον Ἀφωρισμένον). Ἡ λεπτολογία ἐπομένως ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τῶν γραμμῶν τοῦ καταφανῶς μὲ ἐλλείψεις χάρτον τοῦ Buondelmonti ἐπὶ τῇ βίσει ἑκατοστῶν ἢ χιλιοστῶν τοῦ μέτρου δὲν δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐν προκειμένῳ.— Ἡ δύνατο μόνον νὰ ὑποστηριχθῇ ἀσθενῶς, ὅτι ἐκεῖ ὅπου τοποθετεῖ ὁ Buondelmonti ἐν τῷ χάρτι τὴν τὴν Μονὴν τοῦ Ἀγίου Ἰσιδώρου, εὐρίσκονται, ὡς γνωστὸν σήμερον, τὰ ἑρεπία τῆς ἀρχαίας πόλεως Ἰτάνου (ἣν ἐσφαλμένως κατὰ τὴν τότε κρατοῦσαν γνώμην ὀνομάζει **Καμάραν**) καὶ ἐπομένως ὅτι ὁ Ἅγιος Ἰσίδωρος εὐρίσκειτο ἐν Ἰτάνῳ. Ἀλλ' ὁ Buondelmonti εἶναι σφάεστατος ἐν τούτῳ καὶ δὲν ἐφίνει οὐδεμίαν λαβὴν πρὸς ὑποθέσεις. Διότι ἀφ' οὗ γράφει ὅτι **«ἐπάνω εἰς ὄρος τραχὺ ὑπάρχει ἐκκλησία τοῦ Ἀγίου Ἰσιδώρου μὲ δύο Καλογήρους»** συνεχίζει σφάεστατα: **«ἐκ τῆς ὁποίας προχωρῶν τις περαιτέρω δι' ἀδένδρων ὁρέων φθάνει εἰς οὐχὶ μικρὰν πεδιάδα, ἀκαλλέργητον, ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας ὑπὸ λοφίσκον ἔκειτο ἡ πόλις Καμάρα (1), ἣτις ἐν τῷ κόλπῳ οὕτως εἶπεν καὶ ἐν τῇ νοτίᾳ πλευρᾷ ἔχει χεῖμαρρον καὶ τῆς ὁποίας τὰ μαρμάρινα οἰκοδομήματα ἔχουσι καταπέσει»**. Ἀλλοῦ λοιπὸν ἢ Καμάρα καὶ ἄλλοῦ ἢ Μονὴ Ἀγίου Ἰσιδώρου. Ἐὰν δὲ μία πλευρὰ τοῦ τετραγωνίδιου τοῦ δηλοῦντος ἐν τῷ χάρτι τὴν ἐκκλησίαν Ἀγίου Ἰσιδώρου ἀπτεται τῆς παραλίας, τοῦτο πιθανώτατα προῆλθεν ἐξ ἀδεξιότητος τοῦ χαρτογράφου. Οὐδὲ θὰ διέπραττεν ὁ Buondelmonti τόσον χονδροειδὲς σφάλμα νὰ ἐπισυνάψῃ χάρτην ἐν τῷ βιβλίῳ του πρὸς ἐπεξήγησιν καὶ ἐρμηνείαν τοῦ κειμένου ἐσφαλμένου, τοποθετῶν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ἀκρωτηρίου τὸ δηλωτικὸν τῆς ἐκκλησίας τετραγωνίδιον του, ἐνῷ ἔπρεπε νὰ τὸ τοποθετήσῃ εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ἀκρωτηρίου, ὅπου σήμερον ὁ ναυτικὸς φάρος. Ἄλλως τε καὶ ὁ χάρτης τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου τοποθετεῖ τὸν Ἅγιον Ἰσίδωρον εἰς τὴν θέσιν τὸν τοποθετεῖ καὶ ὁ χάρτης τοῦ Buondelmonti ἦτοι μικρὰν τοῦ ἄκρου τοῦ ἀκρωτηρίου Κάβου Σιδέρου, τὴν δὲ Καμάραν εἰς τὸν κόλπον τὸν Παλαικίστρου· ὥστε ἡ θέσις τοῦ Ἀγίου Ἰσιδώρου εὐρίσκεται καὶ εἰς τοὺς δύο χάρτας εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν μακρὰν τοῦ ἄκρου τοῦ ἀκρωτηρίου καὶ μόνον ἢ Καμάρα ἀλλάσσει θέσιν. Ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα ἐπίσης νὰ δεχθῶμεν, ὅτι καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Buondelmonti περιήρχετο μελετῶν τὰς Ἑλληνικὰς Νήσους μὲ μέσα ἀτελῆ καὶ ἐπικίνδυνα θὰ κατέπλεε, τὸ πρῶτον ἐρχόμενος εἰς Κρήτην, εἰς τὸ ἐπικίνδυνον ἀπὸ ὑφάλους καὶ τρικυμίας ἀκρωτήριον τοῦ Ἀγίου Ἰσιδώρου καὶ ἐν ἀγνοίᾳ πάσης ἐν Κρήτῃ ἀρχῆς, διὰ νὰ φθάσῃ καὶ ἐκεῖθεν νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὴν Δυτικὴν Κρήτην. Οὕτω δὲ νὰ ἐπισκεφθῇ, κατὰ τὸν κ. Παπαδάκην, πρῶτον τὴν Μονὴν Ἀγίου Ἰσιδώρου καὶ κατόπιν προχωρῶν περαιτέρω νὰ φθάσῃ εἰς Καμάραν. Τὸ λογικὸν καὶ ἀσφαλὲς ἦτο νὰ προσεγγίσῃ εἰς Ἡράκλειον ἢ εἰς ἄλλην πόλιν τῆς Κρήτης· καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἐν γνώσει τῶν θρησκευτικῶν του προϋστασμένων καὶ τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν, νὰ κυνονίσῃ τὰ τῆς περιοδείας του, ὅπερ ἀσφαλῶς καὶ θὰ ἐπραξε. Φθάσας δὲ εἰς Σητείαν μετέβη ἐξ

(1) Κατὰ ταῦτα ὁ ἀναφερόμενος ἐπίσκοπος Καμάρας θὰ ἦτο ὁ ἐπίσκοπος Σητείας κατὰ τοὺς πρώτους Χριστιανικοὺς χρόνους ἐδρεύων ἐν Καμάρα, ἣτις εἰς τρεῖς χάρτας ἐνετικὸς ἔχει τρεῖς ἐν Σητείᾳ διαφόρους θέσεις· ἐν τοῖς ἑρειπίοις Ἰτάνου, ἐν Παλαικίστρῳ Σητείας καὶ εἰς Τρυπητὴν, παρὰ τὸν κόλπον πρὸς Β. τῆς Τραπεζούνδας.

Εἰκ. 1.—Χάρτης τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου. Τμήμα Ἡρακλείου καὶ Λασηθίου.
Εἰς τὸ ἄκρον δεξιόν, ὅπου σταυρός, τοποθετεῖται ἡ μὲν Ἁγίου Ἰσιδώρου

αὐτῆς εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Ἁγίου Ἰσιδώρου (σήμερον Τοπλοῦ) καὶ ἐκεῖθεν προχωρῶν περαιτέρω ἔφθασεν εἰς οὐχὶ μικρὰν πεδιάδα (τὴν σημερινὴν πεδιάδα τοῦ Βάτ), ὅπου εἰς τὸ ἄκρον αὐτῆς ἡ πόλις Καμάρα. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ὀνομασίαν τοῦ ὄροπεδίου, ἔφ' οὗ ἡ Μονὴ Ἁγίου Ἰσιδώρου, ὅτι ἦτο *ὄρος τραχὺ*, δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἡ ἐντύπωσις τοῦ ὄρους, ἐνῶ πρόκειται περὶ λοφοπεδίου ὕψους 170 περίπου μέτρων, ἐσχηματίσθη εἰς τὸν Buondelmonti ἀνερχόμενον ἐξ Ἀνάλουκα καὶ βαδίζοντα πρὸς τὸ ὄροπέδιον τῆς σημερινῆς Μονῆς Τοπλοῦ, διότι τοῦτο εἶχε δρόμον, ὥς καὶ σήμερον, δύσβατον καὶ πλήρη χαράδρων ἀνωμάτων.

Ἐλπίζω, ὅτι μετὰ τὰ ἀνωτέρω δὲν μένει οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι ἡ ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Buondelmonti μονὴ Ἁγίου Ἰσιδώρου, α') δὲν *εὕρισκετο* ἀνατιροῦντος εἰς τὸ ἀκρότατον σημεῖον τοῦ ἀκρωτηρίου Κάβο-Σιδέρο, β') ὅτι μετὰ βεβαιότητος πρέπει νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἰσιδώρου πιθανώτατα Βυζαντινῆς, ἀνηγέρθη κατόπιν ἡ Μονὴ Κυρίας Ἀκρωτηριανῆς ἐπιμελεία καὶ δι' ἐράνων τοῦ Γαβριὴλ Παντογάλου καὶ συνδρομῇ τῆς Ἑνετικῆς Γερουσίας ἐκ διακοσίων δουκάτων. γ') ὅτι ὁ Buondelmonti ἐπεσκέφθη τὴν τότε Μονὴν Ἁγίου Ἰσιδώρου (σήμερον Τοπλοῦ καλουμένην) ἀναχωρήσας ἐκ Σητείας καὶ οὐχὶ ἀποβιβασθεὶς εἰς Κάβο-Σίδερο. (= Ἀκρωτήριο Ἰσιδώρου). καὶ δ') ὅτι τὸ ἔγγραφον τοῦ ἐνετοῦ νομάρχου Σητείας Nicolò Balbi, ὥς καὶ ὁ χάρτης τοῦ Buondelmonti ἀποτελοῦν ἱστορικὰ στοιχεῖα ἀκαταμάχητα πρὸ τῶν ὁποίων πᾶσα εἰκασία δὲν δύναται νὰ εὐσταθήσῃ.

ΣΗΤΕΙΑ - ΣΥΜΜΕΙΚΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ

1. Εἰς παλαιούς χρόνους τὴν ἡμέραν τοῦ Ἁγίου Τρύφωνος ἐν Σητεία ἐγίνετο ἁγιασμός πρὸς θαντισμὸν τῶν ἀμπέλων καὶ ἀποτροπὴν τῶν διαφόρων νόσων αὐτῶν. Λόγῳ τοῦ θαντισμοῦ τούτου δὲν ἐπετρέπετο καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν νὰ εἰσέλθῃ τις εἰς τὴν ἀμπελον· ἐπομένως οὔτε διὰ νὰ κλαδεύσῃ οὔτε νὰ σκάψῃ.

2. Ὑπῆρχε παράδοσις, ὅτι εἰς τὴν *Μεγάλην Μοῦρην* (Κορυφὴ ὄρους πρὸς Νότον τῆς θέσεως «Κουκίστρες» ὕψους περίπου ἑννεακοσίων μέτρων) εὕρισκοντο τρεῖς λίμνες. Ἐκ τούτων, ἔλεγον, ἡ μία ἦτο πλήρης χρυσῶν νομισμάτων, ἡ δευτέρα λινάρι σπαθισμένο καὶ ἡ τρίτη ὄφεων, ὥς ὠνευρέθησαν ὁ ἐξ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Μυρσίνης Ἰωάννης Κουρουπάκης (κοινῶς Κουρουπογιάννης) καὶ ὁ Παπᾶ Γιωργάκης Ζερβουδάκης ἐφημέριος Μετοχίων Τουρλωτῆς περὶ τῷ 1875· κατόπιν τοῦ ὄνειρου τούτου ὁ Παπᾶ Γεώργιος Ζερβουδάκης ἔστειλεν εἰς Μεγάλην Μοῦρην τὸν ἐκ Λάστρου γαμβρόν του Χατζῆ Στέφανον Σακκαδάκη καὶ ἔσκαπτον τὴν νύκτα δι' ἐργατῶν πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ θησαυροῦ μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι οἵανδήποτε λίμνην καὶ ἂν ἀνεκάλυπτον, θὰ ἀνεύρισκον εὐχερῶς, ἐὰν ἦτο ἀνάγκη, καὶ τὰς λοιπὰς. Ἰαροῦ τὰς προσπαθείας τῶν δὲν ἀνεκάλυψαν τίποτε. Τὸ λεγόμενον καὶ σήμερον εἰσέτι περὶ κεκρυμμένου θησαυροῦ εἰς Μεγάλην Μοῦρην δύναται νὰ ἐρμηνευθῇ ὥς ἑξῆς: "Ὅτι εἰς τὴν περιφέρειαν ταύτην τρέφονται πολλὰ ζῶα καὶ γίνονται

καλὰ σπαρτά· ἐπομένως οἱ καλοὶ καὶ ἱκανοὶ ποιμένες, ὥς καὶ οἱ γεωργοὶ τῆς περιφερείας ταύτης δύνανται ἐκ τῆς ἐργασίας των νὰ πλουτίσουν καὶ ἡ Λίμνη τῶν νομισμάτων θὰ εὐρίσκεται τότε ἐντὸς τοῦ οἴκου των ὥς καὶ τὸ λινάρι· ἐνῶ τοῦναντίον αἱ διχόνοιαί, αἱ κλοπαὶ καὶ αἱ ἀρπαγαὶ ἀναμεταξύ των, θὰ δημιουργήσουν διαιρέσεις καὶ διχονοίας τὰς ὁποίας συνήθως ἀντιπροσωπεύουν μεταφορικῶς οἱ **ῥφεις**.

3. Εἰς τὸ ἀγρόκτημα Ἰωάννου Συλλιγνάκη (τῆς Πραξίας) εἰς τὴν τοποθεσίαν «Γωνιὲς» πρὸς νότον τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου τοῦ χωρίου Σφάκας λέγεται, ὅτι εἰς Ἀθανάσιος ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Μαστοράκηδων ἐκ Σφάκας εὐρῆκε κατὰ τὴν ἀροτρίασιν τοῦ ἀγροῦ τούτου πρὸ τοῦ 1821 ἐντὸς χαλκίνου δοχείου θησαυρὸν ἀρχαίων νομισμάτων (Βυζαντινῶν), τὸν ὁποῖον τοῦ ἀφῆρσαν οἱ Τούρκοι Γιαννίτσарοι Σφάκας ἐξ ἀκριτομυθίας τῆς συζύγου του, ἀφοῦ διὰ βασάνων τὸν ὑποχρέωσαν νὰ ὁμολογήσῃ τὸ πρᾶγμα καὶ **εἶτα τὸν** ἐφόνευσαν.

4. Βορειοδυτικῶς τοῦ χωρίου Μυρσίνης Σητείας καὶ κάτωθι του ὑπάρχει τοποθεσία ὀνομαζομένη «**Στοῦ Κασίμη**» ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ Τούρκου ἰδιοκτητοῦ τοῦ κτήματος. Κασίμης (Kassim) Τουρκιστὶ σημαίνει, διαιρέτης, ὁ μοιράζων. Περὶ αὐτοῦ λέγεται, ὅτι ἦτο ἀνὴρ τίμιος καὶ εὐθύς. Μίαν ἡμέραν θέλων νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι οἱ ἐκτιμῶνται ἀγροζημιῶν ἐκτιμοῦν συνήθως ἐσφαλμένως καὶ ὑπερβολικῶς, ἔκοψε μόνος του ἀπὸ τὴν «θεμονιά του» κεφαλὰς τοῦ σίτου καὶ ἐκ τῆς ποσότητος ταύτης ἐζύμωσε καὶ ἔψησε ἓνα «πιττάρι» καὶ κατόπιν ἐκάλεσε τοὺς ἐκτιμητὰς νὰ παρατηρήσουν τὴν ζημίαν τῆς θεμονιάς, τὴν ὁποίαν ἐπιστοποίησαν λίαν ἐξωγκωμένην. Τοῖς ἔδειξε τότε τὸ πιττάρι καὶ τοῖς εἶπε, ὅτι τὸ ἔκαμε διὰ νὰ τοῖς ἀποδείξῃ πόσον ἀδικοῦν τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὰς ἐσφαλμένας των ἐκτιμήσεις.

5. Κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1897 οἱ λεπροὶ οἱ ὁποῖοι εὐρίσκοντο εἰς τὸ λεπροχώρι Πετροκεφάλι Ἱεραπέτρου, διεσκορπίσθησαν εἰς τὰ χωρία των. Ἀλλὰ κατὰ τὸ θέρος καὶ μετὰ τὴν διεθνῇ κατοχὴν, ὅτε ἐν Ἱεραπέτρῳ εὐρίσκοντο οἱ Ἱταλοὶ (Ἰούλιος 1897) ἐξεδιώχθησαν ἐκ τῶν χωρίων των καὶ συνεκεντρώθησαν εἰς Κεντρί. Ἐκεῖ τοὺς ἐπεσκέφθησαν Ἱτατοὶ ἰατροί, οἱ ὁποῖοι τοὺς συνέστησαν νὰ ἐπανέλθουν εἰς Πετροκεφάλι, ὅπερ καὶ ἔπραξαν. Οἱ ἐν Ἱεραπέτρῳ καὶ ἰδίως οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου Κεντρί ἐφρόνουν, ὅτι ἡ λέπρα δὲν μεταδίδεται καὶ τοῦτο διὰ νὰ δικαιολογοῦν τὴν συζήν μετὰ τῶν λεπρῶν ἐπικοινωνίαν των διὰ λόγους ἐμπορικῶν συμφερόντων· πάντως οἱ ἐκ τῶν πέριξ χωρίων παρουσίαζαν ὀλίγα περιστατικά λέπρας· ὅλοι δὲ οἱ ἐκ τῆς πόλεως Ἱεραπέτρου λεπροὶ προήρχοντο ἀπὸ ἄλλα χωρία. Τούρκους λεπροὺς δὲν ἐνθυμοῦνται ἐν Ἱεραπέτρῳ· ἀλλ' ἐὰν κανεὶς παρουσιάζετο, κατέφευγεν εἰς τὴν Μεσσηνίαν Ἡρακλείου. Ἐν Ἱεραπέτρῳ πρὸ ὀγδοήκοντα ἐτῶν ἀναφέρεται εἰς λεπρὸς Γεώργιος Νταμιλάκης· ἀλλ' ἐπιστεύετο ὅτι ὥς ἐνοικιαστής δεκάτης ἐν Σητείᾳ ἐμολύνθη ἐκ τῆς ἐπικοινωνίας του μετὰ οἰκογενείας λεπρῶν. Ἐν Ἱεραπέτρῳ ἐπίσης ἐπιστεύετο ὅτι, τὰ ἐκ λεπρῶν γενόμενα τέκνα, ἐὰν ἐνθυμεύοντο εἰς μικρὰν ἡλικίαν, ἠδύναντο νὰ ἀποφύγουν τὴν λέπραν, τὴν ὁποίαν ἐπίστευον κληρονομικήν. Ἐν Πετροκεφάλι εὐρίσκοντο 100 περίπου λεπροί, οἱ πλεῖστοι ἐκ Σητείας, Ὁ ἐν Ἱεραπέτρῳ ἰατρὸς Μελάς δὲν ἐνθυμεῖται Τούρκους λεπροὺς, οἱ ὁποῖοι ἀπέδιδον τὴν λέπραν εἰς τὸ χοίριον κρέας. Ὁ Ἐπίσκοπος

Ἱεροσητείας Ἀμβρόσιος μετέβαινεν ἕκαστον ἔτος κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου εἰς Πετροκεφάλι καὶ ἐτέλει Ἀρχιερατικὴν Λειτουργίαν ὑπὲρ τῶν λεπτῶν ἀπὸ τὸ 1890 μέχρι τοῦ 1896. Ἄλλ' ἔκτοτε δὲν ἐλειτούργησε πλέον.

6. Κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Κωμοπόλεως Σητείας ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν τὴν 29ην Ἰανουαρίου 1897 οἱ ἐκ Τουρλωτῆς Χατζῆ Μιχαὴλ Παπαδάκης καὶ ὁ ἀδελφός του Κωνσταντῖνος Παπαδάκης μετ' ἄλλων συγγενῶν τῶν ἀνεχώρησαν ἐκ Τουρλωτῆς, ὅπως μεταβῶσιν εἰς Σητείαν καὶ βοηθήσουν κατὰ τὸ δυνατόν τὸν ἀδελφόν των Νικόλαον Φουνταλίδην, ἔμπορον, ὁ ὁποῖος εὐρέθη πολιορκημένος ἐν Σητείᾳ. Διερχόμενοι ἀπὸ Ἐξω Μουλιανὰ συνήντησαν τοὺς ἐκ Μυρσίνης Ἐμμανουὴλ Ζερβάκη καὶ Χατζῆ Ἰωάννην Κασωτάκη. Εἰς τὰ Ἐξω Μουλιανὰ οἱ Τούρκοι εἶχαν περιορισθῇ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Μουσταφᾶ Μανταδάκη (σήμερον οἰκία Μιλτιάδου Κορνάρου), εἰς τὸ Κάτω Χωριό. Ὑπεσχέθησαν εἰς αὐτοὺς, ὅτι, ἐὰν παρέδιδον τὰ ὅπλα των, θὰ τοὺς μετέφεραν σώους εἰς τὴν Κωμόπολιν Σητείας. Οἱ Τούρκοι ἐπέσθησαν καὶ παρέδωκαν τὰ ὅπλα, ἀλλὰ μετὰ τὴν παράδοσιν τῶν ὀπλῶν ὁ Ἰμάμης τοῦ χωρίου ἐφρονεύθη πυροβοληθεὶς ἐν μέσῃ ὁδῷ· ἐσφάγησαν δὲ καὶ τινες ἄνδρες μετὰ γυναικῶν ὑπὸ τινων ἐπαναστατῶν. Τὴν 1ην Φεβρουαρίου μετὰ πολλὰς συζητήσεις ὁ ἀπὸ τὸ χωρίον Ἐξω Μουλιανὰ Χατζῆ Γεώργιος Οἰκονομάκης, σώφρων πατριώτης καὶ προύχων τοῦ χωρίου ἐπεισε τοὺς ἐπαναστάτας, ὅτι ἔπρεπε νὰ ὀδηγήσουν τοὺς Τούρκους, κατὰ τὰ συμφωνημένα, εἰς Σητείαν, ὅπου ἤδη εἶχον καταπλεύσει Εὐρωπαϊκὰ Πολεμικὰ καὶ παρηκολούθουν τὰ γινόμενα. Οὕτω ἐν συνοδείᾳ ἐξεκίνησαν οἱ Τούρκοι διὰ Σητείαν. Ἀλλ' ὅτε ἔφθασαν εἰς θέσιν «Ἀρχάγγελον» πρὸ τοῦ Ποταμοῦ τοῦ Λαχανὰ ἐπυροβολήθησαν ὑπὸ τινων ἐπαναστατῶν. Οἱ Τούρκοι ἦσαν περὶ τοὺς ὀγδοήκοντα ἐν συνόλῳ· μετὰ τοὺς πρώτους δὲ πυροβολισμοὺς ἐφρονεύθησαν τινές, οἱ δὲ λοιποὶ διεσκορπίσθησαν. Τὰ ἀδιάλλακτα καὶ κακοποιὰ στοιχεῖα κατίσχυσαν· οἱ δὲ σωφρονοῦντες δὲν ἠδύναντο νὰ πράξουν πλέον τίποτε. Καὶ τὸ κακὸν συνετελέσθη. Ἐκ τῶν ὀγδοήκοντα Τούρκων εἰς μόνον ἐσώθη τραπεὶς εἰς φυγὴν. Μὲ τὰ ἀδιάλλακτα στοιχεῖα τῶν Ἐξω Μουλιανῶν εὐρίσκοντο εἰκοσι ἐπαναστάται Κρητῆς οἱ ὁποῖοι ἀνῆκαν εἰς τὸ Ἐπαναστατικὸν Σῶμα τοῦ Ἰωάννου Ταβλᾶ. Οὗτος εὐρεθεὶς μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν Σώματος εἰς τὴν θέσιν «Κερατολάκκους» τῆς ἀγροτικῆς περιφερείας Πιστοκεφάλου, ὅτε ἡ Κωμόπολις εἶχεν στενῶς πολιορκηθῇ, ἀντὶ νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν πολιορκίαν, ἐτράπη πρὸς Παρασπόρι καὶ Ἀχλάδια ἄγουσαν. Μέρος δὲ τῶν ἀνδρῶν του εἰς Ἐξω Μουλιανὰ.

7. Ὁ πατὴρ τοῦ Ἰωάννου καὶ Κωνσταντίνου Καπετανάκη ἐν Λάστρω ὠνομάζετο Ἐμμανουήλ. Τούτου ὁ πατὴρ ἦτο καπετάνιος κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Τὸ πραγματικὸν ἐπίθετον ἦτο Παχλιτζάνης Τουρκ. (Pahali=ἀκριβὸς καὶ Τζανῆς ἢ Zani=adultère=μοιχεία). Ἦτο δὲ θεῖος τοῦ Ἰωάννου πατρὸς τοῦ Ἐμμανουὴλ καὶ Ἀλεξάνδρου Παχλιτζάνη ἐκ Λάστρου.

8. Ὁ Σαλῆ Μπεράτης, τοπάρχης Σητείας καὶ Ἱεραιέτρως, εἶχεν ἀδελφὸν κατοικοῦντα εἰς Μέσα Μουλιανὰ Σητείας καλούμενον τότε κοινῶς «Μπουλούμπαχη ἀγᾶ», πατέρα δὲ τοῦ κατὰ τὸ 1897 ζῶντος Χαϊδερ ἀγᾶ Ἀρναουτάκη. Ὁ Μπου-

λούμπαχης ἦτο ἄρχων τῶν Μέσα Μουλιανῶν πρὸ τοῦ 1830 εἶχε δὲ ἀδυναμίαν νὰ ἀφαιρῇ τὰ κόλλυβα τῆς ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα ὑπεχρεοῦτο ὁ τότε ἱερεὺς τοῦ χωρίου Παπᾶ Οἰκονόμος, περὶ οὗ ἐγένετο λόγος ἐν τῷ Α' Τόμῳ τοῦ Μύσωνος σελ. 111, νὰ τοῦ παραδίδῃ συγχρόνως δέ, ὅταν εἶχεν ἐργασίαν εἰς τοὺς ἀγρούς, ἐλάμβανε ὅσους χριστιανοὺς ἐργάτας ἤθελε ἀπὸ τὸ ἐκκλησίασμα. Ἡ κατάστασις ἦτο ἀνυπόφορος· ἀλλ' οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ διαμαρτυρηθῇ, φοβούμενος τὴν ὀργὴν του. Ἡῦχοντο μόνον εἰς τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τὸν Θεολόγον προστάτην τοῦ χωρίου νὰ τὸν τιμωρήσῃ. Ὁ δὲ παπᾶ Ἰωάννης, λέγεται, ὅτι σταθεὶς πρὸ τῆς παλαιᾶς εἰκόνης τοῦ ἁγίου, ἡ ὁποία καλλιτεχνικωτάτῃ ἐκάη ἐξ ἀμελείας πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, ἠνχίθη ἐντόνως ζητῶν παρ' αὐτοῦ τὸ ταχύτερον νὰ τιμωρήσῃ τὸν ἀσεβῆ, ἀλλὰ καὶ συγχρόνως, ἡπείλει ὅτι, ἐὰν ὁ ἅγιος ἐκώφευεν εἰς τὰς δεήσεις του, θὰ ἔκαιε τὴν εἰκόνα του. Ἡ παράδοσις ἀναφέρει, ὅτι ὁ Μπουλούμπαχης κατὰ μίαν ἐορτὴν μεταβὰς εἰς τὴν ἐκκλησίαν διὰ νὰ πάρῃ καὶ πάλι τὰ κόλλυβα, καὶ πάσῃ φαίνεται προηγουμένως ἐκ βουβωνοκῆλης, ἔπαθε περισφιγξιν αὐτῆς καθ' ἣν ὥραν ἀπήρχετο τῆς ἐκκλησίας ἀποκομίζων καὶ τὰ κόλλυβα. Μετὰ τριήμερον δὲ ἀπεβίωσεν. Οὕτω τὸ χωρίον ἀπηλλάγη ἐνὸς δυνάστον· ὁ δὲ ἅγιος ἀπειληθεὶς ἐθαυματούργησε, ἵνα ἐπαληθεύσῃ τὸ λεγόμενον ὅτι «φοβέρα (=ἀπειλὴν) θέλουν οἱ ἅγιοι νὰ θαματουργήσουν» (=θαυματουργήσουν)».

9. Τὴν 27 Φεβρουαρίου τοῦ 1897 ὁ Λοχαγὸς Ἀριστ. Κόρακας ἡγούμενος τῶν ἐπαναστατῶν τοῦ Ἀνατολικοῦ Τμήματος τῆς Κρήτης καὶ φέρων δύο ὄρεινὰ πυροβόλα ἐστρατοποίδευσεν ἔξωθι τῆς Ἱεραπέτρου καὶ ἀπηύθυνε εἰς τὸν Τοῦρκον Φρούραρχον αὐτῆς, ἔχοντα ὑπὸ τὰς διαταγὰς του διακοσίους Τοῦρκους στρατιώτας, τὸ κατωτέρω τελεσίγραφον πρὸς παράδοσιν τῆς Κωμοπόλεως.

«Ἐν ὀνόματι τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων τοῦ κατέχοντος τὴν νῆσον Κρήτην. Νὰ μοῦ παραδώσῃτε τὴν πόλιν καὶ τὸ φρούριον ἐντὸς δύο ὥρῶν ἀπὸ τῆς ἐπιδόσεως (τοῦ παρόντος) ὑποσχόμενος νὰ προστατεύσω τὴν ζωὴν, τιμὴν καὶ περιουσίαν πάντων τῶν ἐν αὐτοῖς ἀνεξαρτήτως θρησκευματος, ἄλλως θὰ ἐκπορθήσω αὐτὴν διὰ τῶν ὅπλων. Ἀριστ. Κόρακας».

Παρελθούσης τῆς προθεσμίας, ἤρξατο ὁ κανονιοβολισμὸς τῆς Κωμοπόλεως. Ἀλλὰ τὸ πρὸ τῆς Ἱεραπέτρου εὐρισκόμενον Ἰταλικὸν Πολεμικὸν Rugiero—Lauria δι' ὀλίγων κανονιοβολισμῶν ἐναντίων τῶν προχείρων πυροβολείων τοῦ λοχαγοῦ Κόρακα ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ διαλύσῃ τὴν πολιορκίαν. Γεννᾶται ἡ ἀπορία πῶς ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν τῶν πυροβόλων τοῦ Ἰταλικοῦ πολεμικοῦ ἐγένετο ἔστω καὶ ἀποπειρα ἐκπορθήσεως· καὶ μὲ πολεμικὰ μέσα τόσον ἀτελῆ καὶ πρόχειρα. Πιθανώτατα οἱ ἐπαναστάται ἠλπίζον ὅτι τὸ πολεμικὸν δὲν θὰ ἐπενέβαινε· πρᾶγμα ἀδύνατον ἐφ' ὅσον αἱ ἑξ Μεγάλαι Δυνάμεις εἶχον ἤδη ἐπέμβῃ ἐν Κρήτῃ ἢ οἱ λόγοι ἦσαν πολιτικοί, ἵνα διαπιστωθῇ ὅτι ἡ ὑπαιθρος ἦτο, καὶ ἦτο πράγματι, εἰς τὴν κατοχὴν τῶν ἐπαναστατῶν, ἐξαίρουμένων τῶν φρουρίων, αἵτινα κατεῖχοντο διεθνῶς.

10. Ὁ Πρίγκηψ Γεώργιος τῆς Ἑλλάδος, ὡς ὑπατος Ἀρμοστής τῶν Δυνάμεων ἐπεσκέφθη τὴν Κωμόπολιν Σητείας, ἐπιβαίνων τοῦ Γαλλικοῦ πολεμικοῦ Condor τὴν 17 Μαΐου 1899.

(1) Κατ' ἀφήγησιν Ἰ. Π. Μ. Θαλασσινοῦ.

11. Ὁ Ἀναφερόμενος ἐν τῷ Μύσωνι (Τόμ. Γ', σελ. 80) Κωνστ. Βασιλάκης ἦτο πατήρ τῆς μητρὸς τοῦ ἐν Μαρωνιᾷ Μάρκου Χλουβεράκη, εἶχεν δὲ σύζυγον τὴν τὴν ἀδελφὴν τοῦ Καπετὰν Σήφη Δερμιτζάκη. Ὁ Κ. Βασιλάκης εἶχε ἐν ὅλῳ πέντε θυγατέρας καὶ ἓνα υἱόν, νυμφευθέντα ἐν Πισκοκεφάλῳ καὶ ἀποθανόντα εἰς νεαρὰν ἡλικίαν ἀνευ τέκνων.

12. Κατὰ τὸ 1846 ἐκτίσθη τὸ παλαιὸν δημοτικὸν Σχολεῖον Τουρλωτῆς πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Πύργου καὶ πρὸς Ν. τῆς παλαιᾶς Ἐκκλησίας. Καὶ ἡ μὲν ἐκκλησία τρίθολος κατηδαφίσθη πρὸ 37 ἐτῶν καὶ ἐπὶ τοῦ ἰδίου χώρου ἀνηγέρθη ἡ σημερινὴ μεγαλοπρεπεστέρα. Ἐν τούτοις ἡ παλαιὰ εἶχεν ἀνυπολόγιστον ἀξίαν. Διότι ἦτο πλήρης τοιχογραφιῶν Βυζαντινῶν, ἄριστα διατηρουμένων καὶ τῶν ὁποίων τὴν ἀξίαν δὲν ἠδύναντο νὰ ἐκτιμήσουν οἱ τότε ἐνοριακοὶ ἐπίτροποι, οἱ ὅποιοι ἔδιδον περισσότεραν σημασίαν εἰς τὸν ὄγκον καὶ τὴν ἐπίδειξιν. Ἐν Τουρλωτῇ ὑπῆρχε πάντοτε χώρος πρὸς ἀνοικοδόμησιν νέας μεγάλης ἐκκλησίας, χωρὶς νὰ κατεδαφισθῇ ἐν ἀρχαιολογικὸν κειμήλιον.

Τὸ δὲ Σχολεῖον κατηδαφίσθη ἐπίσης ἐκ θεμελίων τὸ 1928 καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἀνηγέρθη καλύτερον, τῇ συνδρομῇ τοῦ Κράτους καὶ τῶν κατοίκων. Δυστυχῶς ἐτοποθετήθη κάκιστα. Ἡ δὲ σχολικὴ Ἐφορεία παρὰ τὰς λίαν ἐγκαίρους ὑποδείξεις περὶ τοῦ δαπανηροῦ, ἀκαταλλήλου καὶ ἀκαλαίσθητου τῆς θεμελιώσεως τοῦ Σχολείου, πιεζομένη ὑπὸ τοῦ τότε Ἐπιθεωρητοῦ τῶν Δημοτικῶν Σχολείων Σητείας, ἐπέμεινεν εἰς τὰς ἀπόψεις τῆς. Καὶ τὸ ἀκαλαίσθητον οὕτω συνετελέσθη.

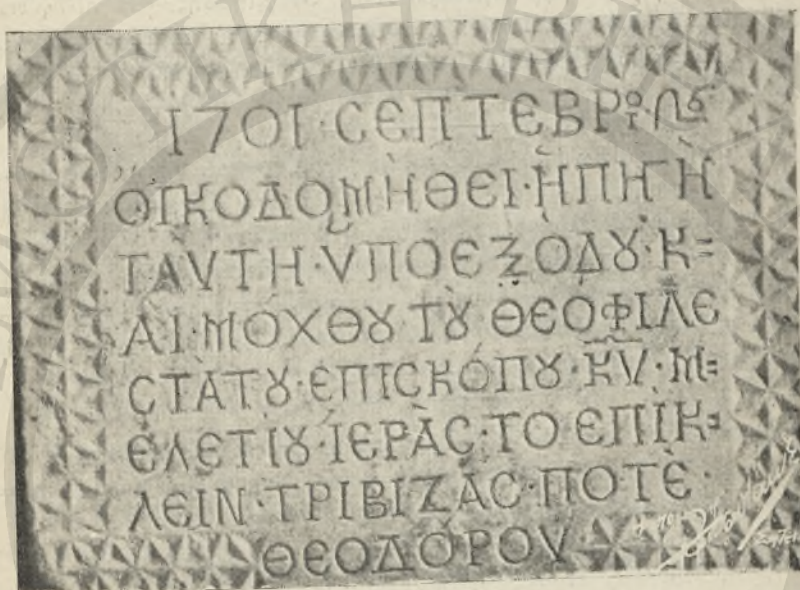
13. Εἰς τὸν 146 Τόμον σελ. 215 (ἔτος 1108=1696) τοῦ Τουρκικοῦ Ἀρχείου Ἡρακλείου ἀναφέρεται, ὅτι κατόπιν Φιρμάνιου ἐγένετο ἀνάκρισις κατὰ τοῦ Ἐπισκόπου Σητείας Μελετίου, τοῦ Ἐπισκόπου Πεδιάδος Ἀνθίου καὶ Κετχουντάδων τινῶν Κρήτης «διὰ καταπίσεις χριστιανῶν καὶ εἰσπραξιν παρανόμων φόρων.

Μελέτιος Ἐπίσκοπος Σητείας. Εἶναι ὁ Μελέτιος Τριβιζᾶς, ὅστις ἐν τῷ ἐγγράφῳ ἀναφέρεται ὡς ἐπίσκοπος Σητείας· ἐνῶ ἐν τῇ κατωτέρῳ καὶ ἐν Ἐπιτῇ εὐρισκομένη ἐπιγραφῇ ἀναφέρεται ὡς ἐπίσκοπος Ἱερᾶς. Ἐν τῷ αὐτῷ τόμῳ ἀναφέρεται, ὅτι θανόντα τὸν Μελέτιον (1713) ἐκληρονόμησεν ἡ ἀδελφή του Ἀνθοῦσα καὶ ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Θεόδωρος.

Ἡ ἐπιγραφὴ (εἰκ. 2) ἐν ἣ ἀναφέρεται ὁ Μελέτιος Τριβιζᾶς ὡς ἐπίσκοπος Ἱερραπέτρας ἔχει ὡς ἐξῆς: 1701 Σεπτεμβρίου 26 «Οἰκοδομήθη ἡ πηγὴ ταύτη ὑπὸ ἐξόδου καὶ μόχθου τοῦ θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου κυροῦ Μελετίου Ἱερᾶς τὸ ἐπικλεῖν Τριβιζᾶς ποτὲ Θεοδώρου». Ἡ ἐπιγραφὴ φυλάσσεται σήμερον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀγίας Αἰκατερίνης τοῦ χωρίου Ἐτιᾶ. Ἡ ἐκκλησία ἦτο μέχρι τοῦ 1897 τζαμίον.

Ὁ Στέφανος Ξανθουδίδης δημοσιεύων τὸ πρῶτον τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην, (Περίοδ. Ἀθηνᾶ Τόμ. ΧΥ., σελ. 81) ἀναφέρει, ὅτι ἡ ἐντοίχισις τῆς πλακῆς εἰς τὴν πρὸ τῆς ἐπαύλεως τῶν Mezzi κρήνην δίδει τὴν πιθανότητα, ὅτι ὁ Μελέτιος Ἐπίσκοπος Ἱερραπέτρας διέτριβεν ὡς ἰδιοκτῆτης ἐν τῇ ἐπαύλει ταύτῃ, ἥτις, ὡς ἀναφέρει ὁ Gerola, ἦτο ἡ περικαλλεστέρα τῶν ἀγροτικῶν ἐπαύλεων τῆς Κρήτης. Τὸ πρᾶγμα δὲν φαίνεται πιθανόν, διότι εἶναι γνωστόν, ὅτι οἱ Τοῦρκοι κατα-

κτηταὶ κατέλαβον τὰς ἐγκαταλειφθείσας περιουσίας τῶν εὐγενῶν Ἑνετῶν, καὶ Κρη-
τῶν. Μία δὲ τοιαύτη ἔπαυλις, τῆς ὁποίας καὶ αὐτὰ τὰ ἐρεῖπια προκαλοῦν σήμε-
ρον τὸν θαυμασμόν, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀφεθῇ ὡς περιουσία καὶ κατοικία εἰς ἓνα
ἄπιστον, ἔστω καὶ ἐπίσκοπον. Ἐὰν δὲ πάλιν ἐπωλεῖτο καὶ τὴν ἡγόραζεν ὁ Μελέ-
τιος δὲν ἦτο δυνατόν, προκειμένου περὶ τοιαύτης πολυτελοῦς οἰκίας, τὴν ὁποίαν
οἱ Τοῦρκοι ἐκάλουν κατόπιν σεράγιο (=Saray=ἀνάκτορον) νὰ μὴν ἔχη τὸν
τίτλον τῆς ἀγορᾶς του εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἡ πιθανωτέρα ἐπομέ-

Εἰκὼν 2

νως ἐκδοχή φαίνεται νὰ εἶναι, ὅτι ὁ Μελέτιος Τριβιζᾶς ἔκτισεν τὴν κρήνην καὶ
μετέφερεν τὸ ὕδωρ εἰς αὐτὴν πρὸς ἀγαθοεργίαν, ἣτις ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἐν τῷ
14 τόμῳ τοῦ Τουρκικοῦ ἀρχείου προηγουμένως ἀναφερομένων, ἐγένετο διὰ
νὰ ἐξυψηρεθῇ τὸν ἐν τῷ Σεραγίῳ ἰσχυρὸν Τοῦρκο, ὅστις πιθανὸν θὰ
τὸν ὑπεστήριξεν διὰ νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς κατηγορίας, ἣτις τῷ προσήφθη, ὅτι δηλ.
ἐπίεζε τοὺς χριστιανοὺς ὡς Κετχουνδᾶς καὶ εἰσέπραττε παρανόμους φόρους. Δὲν
ἀποκλείεται μάλιστα πιεζόμενος ὁ Μελέτιος, νὰ εἰσέπραττε καὶ νὰ ἔδιδεν μέρος τῶν
παρανόμως εἰσπραττομένων εἰς τὸν Ἀγῶν τοῦ Σεραγίου. Ἡ δὲ ἀναγραφή εἰς
μαρμαρίνην πλάκα τῆς ἀγαθοεργίας ταύτης τοῦ Μελετίου ἀπεδείκνυε συγχρόνως,
ὅτι ὁ Ἀγῶν τοῦ Σεραγίου ἐφαινετο ἀμέτοχος τῶν παρανομιῶν τοῦ ἐπισκόπου. Πολὺν
πιθανὸν δὲ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Τοῦρκος νὰ ἐπέβαλε τὴν ἐργασίαν ταύτην εἰς
τὸν Μελέτιον, συνεννοηθεὶς μετὰ τῶν ἀρχῶν. Ἡρακλείου, ὅπου οὗτος ἐδικάσθη
εἶναι δὲ γνωστόν, ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἐθεώρουν ἀνέκαθεν τὴν κατασκευὴν κρηνῶν ὡς
τὸ κατ' ἐξοχὴν φιλότιμον ἔργον πρὸς παροχὴν ὕδατος δωρεὰν εἰς ὅλους τοὺς
ἀνθρώπους, ἔστω καὶ προερχόμενον ἐξ ἀλλοθρήσκων.

14. Εἰς τὸν ἴδιον Τόμον 146 ἔτος 1703 δημοσιεύεται πρακτικὸν συνεδριάσεως

παρὰ τῷ πασῷ Ἡρακλείου, καθ' ἣν ἐδικάσθη ὁ Φρούραρχος Ἡρακλείου Ἀχμετ Ἀγᾶς. Ἐν τῷ πρακτικῷ τούτῳ ἀναφέρονται, πιθανῶς ὡς μάρτυρες, ὁ Ἐπίσκοπος Γερασίμος ἐκ Χουμεριάκου Μεραμβέλου καὶ ὁ πρῶτος ἐκ Χανδρᾶ Σητείας Γεώργιος Χαρκιολάκης. Οἰκογένεια Χαρκιολάκηδων ὑπάρχει καὶ σήμερον ἐν Χανδρᾷ.

15. Ἐν Τόμῳ 34 ἔτος Τουρκικὸν 1106=(1694) ἀναφέρεται ὅτι ἔξω τῆς Μονῆς Ἀγίου Γεωργίου ἐπάνω—Σήφη (=Κατεπάνω Ἰωσήφ=στρατηγοῦ Κρήτης Ἰωσήφ ἐπὶ Βυζαντινῶν) εὐρέθη φονευμένος ὁ Ἀλῆς Ὀντάμπαςης—Ἡ οἰκογένειά του ζητεῖ φόρον αἵματος ἀπὸ τὴν Μονήν. Ἀπεδείχθη ὅμως διὰ μαρτύρων, ὅτι ἐφονεύθη διὰ καραμπίνας ὑπὸ Ἀχμετ υἱοῦ Ἀβδουλάχ καὶ οὕτω ἡ Μονὴ ἀπέφυγε τὴν φορολογίαν.

16. Ἐν τῷ Τόμῳ 13φ (ἔτος 1169=1735) ἀναφέρονται δωρεαὶ ἀκινήτων μετ' ἐλαιοδένδρων πρὸς συντήρησιν τοῦ Τουρκικοῦ Τζαμίου Χουμεριάκου Μεραμβέλου ὑπὸ Ἀντωνίου Μιχελοπούλου, Μιχάλη Μουρέλου καὶ ἄλλων Χριστιανῶν κατοίκων τοῦ χωρίου. Πρόκειται πιθανώτατα περὶ πράξεων ἐκβιαστικῶν κατόπιν ψευδῶν κατηγοριῶν ἐναντίων πλουσιῶν χριστιανῶν, οἱ ὅποιοι ἵνα ἀποφύγουν τὰς βαρεῖας συνεπειὰς ἐδωροῦντο ἄκοντες μέρος τῆς περιουσίας των εἰς τὸ Τουρκικὸν Τέμενος.

17. Τὰ σωζόμενα ἐρεῖπια τῆς ἐν Τουρτούλοις Σητείας οἰκίας Ἰμπραήμ Ἀφεντακίη λέγονται καὶ σήμερον: **Διβανχανές**=οἶκος Συμβουλίου (=Divan=συμβούλιον καὶ Han=μεγάλον σπῖτι).

18. Ἐν τῷ Μουσείῳ Ἡρακλείου εὐρίσκεται τεμάχιον ἐνεπιγράφου μαρμαρίνης πλακὸς ἧς τὸ κείμενον ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ G. Gerola εἰς τὸν 4ον Τόμον τοῦ ἔργου του σελ. 582 ἔχον οὕτω:

ΚΑΙ ΑΦΕΣΕΩΣ ΑΜΑΡΤΙΩΝ

ΕΙΣΙΔΩΡΟΥ

ΤΕΚΝΟΝ ΑΥΤΟΝ.

Ὁ Gerola προσθέτει, ὅτι ἐλήφθη ἐκ τῆς ἐκκλησίας τοῦ χωρίου Λάστρου Ἀγία Τριάς, ἀλλ' ὅτι «εἶναι ἄγνωστος ἡ προέλευσις τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης».

Ἡ ἀνέυρεσις ὅμως ὑφ' ἡμῶν μαρμαρίνων κανδηλῶν ἢ κηροπηγίων ἐν τῷ ἐξωκλήσιῳ Ἀγίου Νικολάου ἐν Λάστρῳ εἰς θέσιν «Σφακιὰ» καὶ ἡ ἐπὶ μιᾷ ἐξ αὐτῶν κυκλοτερὲς χάραξις τῶν λέξεων «Α ΕΙΣΙΔΩΡΟΥ» (βλ. Μύσων Τόμ. Γ'. σελ. 175) ἀποδεικνύει τὴν προέλευσιν τῆς ἐπιγραφῆς. Ἡ τέχνη τῆς γραφῆς καὶ ἡ ὀρθογραφία τὸ ἀποδεικνύουν ἐπίσης. Τὸ Α μόνον μένει ἀσαφές. Ἐκτὸς ἐὰν εἶναι τὸ μικρὸν ὄνομα τοῦ ἀφιερωτοῦ ἢ τοῦ οἰκοδομήσαντος τὴν ἐκκλησίαν, τὸ δὲ «**ΕΙΣΙΔΩΡΟΥ**» ἐπίθετον αὐτοῦ. Ὅτε ἐδημοσιεύσαμεν τὴν ἐπιγραφὴν τῶν κηροπηγίων, πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς ἀνωτέρω ἐπιγραφῆς ὑπὸ Gerola, ἐνομίσαμεν ὅτι Α=Ἀγιος—Σήμερον πρόκειται ἀναμφιβόλως περὶ τοῦ αὐτοῦ Ἰσιδώρου καὶ εἰς τὰς δύο ἐπιγραφάς, τοῦ ἀφιερωτοῦ ἢ κτήτορος τοῦ ἐξωκλησίου Ἀγίου Νικολάου εἰς θέσιν Σφακιά.

19. Τὴν 19 Ἀπριλίου 1897 κατελήφθη ἡ Σπίνα—λόγκα ὑπὸ 75 Γάλλων στρατιωτῶν καὶ 5 Ἀγγλῶν. Τέλη Ἀπριλίου οἱ Ἀγγλοὶ ἀπεσύρθησαν καὶ ἔμειναν μόνον Γάλλοι ὑπὸ τὴν ἀξιωματικὸν Dupuyqué ὑποπλοίαρχον.

Οἱ Γάλλοι ἅμα τῇ ἀποβάσει τῶν ἐνδιαφέρθησαν διὰ τὴν ὑγείαν τοῦ Φρουρίου. «Ἐντὸς δὲ ὁκτὼ ἡμερῶν συνεχοῦς ἐργασίας καὶ μὲ τὴν χρῆσιν ἀρκετῆς ἀσβέστου καὶ πετρελαίου ἡ ἐξυγίανσις ἐπετεύχθη τόσον εἰς τὰς κατασκηνώσεις τῶν στρατιωτῶν, ὅσον καὶ εἰς τὰς οἰκίας τῶν πολιτῶν. Αἱ λέμβοι ἠριθμύθησαν, ὡς βραδύτερον καὶ τὰ διάφορα ζῶα τῶν πέριξ τῆς Σπιναλόγκας συνοικισμῶν διὰ πίσεως». Τὰ τελευταῖα ταῦτα μέτρα ἀπήρθεσκον εἰς τὸν Δήμαρχον Σπιναλόγκας Ἀλῆ Ἐφένδη Κολοκουρζαδὲ τὸν καταστάντα παροιμιώδη διὰ τὰ ψεῦδη αὐτοῦ (Menteur comme Ali Effendi ⁽¹⁾) ὡς καὶ εἰς τοὺς φίλους του. Ἀλλ' ἰδίᾳ ἠνωχλήθη ἀπὸ τὴν ἀνάμειξιν τῶν Γάλλων πρὸς ἐκδίκασιν ἰδιωτικῶν ὑποθέσεων. Ἀπετάθη διὰ ταῦτα εἰς τὸν Τούρκον διοικητὴν Ἡρακλείου. Ἐν τῇ ἀναφορᾷ δὲ ταύτῃ ἀνέφερε τὰ ἐπόμενα :

«Ὁ Διοικητὴς Dupuyqué ἀναμειγνύεται εἰς ὅλας τὰς ἰδιωτικὰς ὑποθέσεις καὶ ἤρξατο δικάζων ὑποθέσεις μικροφειλετῶν. Ἀποφασίζει χωρὶς νὰ χρησιμοποιῇ μάρτυρας καὶ ἀποδείξεις. Στηρίζεται δὲ ἀπλῶς εἰς ἀπλὴν διαβεβαίωσιν τοῦ παραπονουμένου. Ἐπιβάλλει πρόστιμα καὶ ἀποκρούει ὅλα τὰ αἰτήματα τῆς τοπικῆς διοικήσεως. Εἰς δανειστῆς εἶχε λαμβάνειν παρὰ τινος λεμβούχου Χουσεῖν Φαναρδζάκη χρηματικόν τι ποσὸν καὶ ἀπηυθύνθη εἰς τὸν Γάλλον Διοικητὴν. Οὗτος κατέδικασεν τὸν ὀφειλέτην εἰς εἴκοσι δραχμῶν πρόστιμον ὡς καὶ εἰς τὴν καταβολὴν τῆς ὀφειλῆς.

Ἐπειδὴ ὁ Χουσεῖν ἀνεχώρησεν, ἵνα ἔλθῃ ἐνώπιον τῆς ἐξοχότητός σας, καὶ ἀπαλλαγῇ τῆς καταδίκης, ὁ (Γάλλος) διοικητὴς ἔδωκε διαταγὴν εἰς τοὺς στρατιώτας του, ἵνα οὗτος ἐπιστρέψῃ νὰ τὸν φονεύσουν.

Ἀπαιτεῖ ἐξ ἄλλου, ὅπως ὅλοι οἱ κάτοικοι ἐγείρωνται κατὰ τὴν δίοδόν του δηλώσας, ὅτι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει θὰ τοὺς τιμωρήσῃ. Ἀλλ' ἐπειδὴ περιπατεῖ καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν, οἱ δὲ κάτοικοι ἔχουν τὰς ἀσχολίας των, ἀδυνατοῦν εἰς κάθε στιγμήν νὰ ἐγκαταλείπουν ταύτας καὶ νὰ ἐγείρωνται κατὰ τὴν διέλευσίν του.

Ἐπειδὴ ἡ διαγωγή αὕτη τοῦ ἀξιωματικοῦ τούτου εἶναι ἀνάρμοστος σπεῦδω νὰ σᾶς τὴν γνωρίσω» ⁽¹⁾.

Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην διεβίβασεν ὁ Πασᾶς Ἡρακλείου εἰς τὸν Τούρκον Γενικὸν Διοικητὴν εἰς Χανία. Οὗτος δὲ τὴν ἀπέστειλεν εἰς τὸν Ναύαρχον Caneparo καὶ τὸν Ναύαρχον Potier ὁ τελευταῖος ἀντὶ ἀπαντήσεως διέταξε τὸν Διοικητὴν Σπιναλόγκας Dupuyqué νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ ἔργον του.

Ὁ δυστυχὴς Τούρκος Δήμαρχος, παρὰ τὴν εὐφυΐαν του δὲν εἶχεν ἀντιληφθῇ, ὅτι ἐν Κρήτῃ ὑπῆρχε στρατιωτικὸς Νόμος ἐπιβληθεὶς ὑπὸ ἐξ Ναυάρχων, ἐξ Μεγάλων Ἐθνῶν καὶ τοῦ ὀπρίου ὁ τρόπος τῆς ἐφαρμογῆς ἐξηρτᾶτο ἐκ τῶν ἀντιλήψεων τῶν κατὰ τόπους διοικητῶν, οἱ ὅποιοι ἔαν κατὰ τύπους ὑπερέβαλλον, καὶ οὐσίαν ὅμως ἐπέφεραν τὴν εἰρήνευσιν τοῦ τόπου.

(1) Ὁ Ἀλῆ ἐφένδης Κολοκουρζαδὲς διετέλεσε Βουλευτὴς ἐν τῇ Συνελεύσει τῶν Κρητῶν ἥτο δὲ ἡγέτης κόμματος πρὸ τοῦ 1889 ἐν τῷ Νομῷ Λασηθίου.

(1) H. De la Martinière, La marine Française en Crète 1911 σελ. 104.

20. Πρὸ τεσσαράκοντα πέντε ἐτῶν ὁ Πέτρος Τσίρακας ἐκ Σφάκας εὐρέηκεν εἰς τὴν παραλίαν Μόχλου καὶ πρὸς Δυσμὰς τῆς ἀκτῆς Ἀσκορδαλοῦ, ὅπισθεν τῆς σήμερον ἀνεγειρομένης ἐκκλησίας, τρεῖς κενοὺς μικροὺς πίθους, πλησίον ἀλλήλων κειμένους, παρ' αὐτοὺς δὲ ἕνδεκα ὀκάδας «**μπρούτσινα κοπίδια**», περὶ τὰ εἴκοσι πέντε τὸν ἀριθμὸν. Ἐπρόκειτο περὶ ἱερῶν πελέκεων χαλκῶν τῆς Μινωϊκῆς ἐποχῆς, οἵτινες ἐπωλήθησαν ὡς μέταλλον εἰς ἐμπόρους τοῦ Ἡρακλείου.

21. Ὁ Σαλῆ ἀγᾶς τοπάρχης τῶν Ἐπαρχιῶν Ἱεραπέτρου καὶ Σητείας ἐκ Βερατίου τῆς Ἀλβανίας καταγόμενος κατῴκει ἐν Ἱεραπέτρῳ ἀντικρὺ τῆς ἐκκλησίας Ἀγίου Ἰωάννου, μεταβεβλημένου εἰς Τουρκικὸν Τέμενος. Καὶ σήμερον δὲ ἀκόμη καλοῦνται τοῦ «Σαλῆ Ἀγᾶ τὰ Κονάκια» ἰδιοκτησία νῦν ἐξ ἀγορᾶς τοῦ Ε. Χλουβερᾶκη πανδοχέως.

22. Ὁ Σαλῆ ἀγᾶς εἶχεν ἓν υἱὸν ἀνομαζόμενον Μουλᾶ Ῥετζέπ, ὑπεγράφετο δὲ Μουλᾶ Ῥετζέπ Σαλῆ Μπεράτης. Καὶ μίαν κόρην σύζυγον ἐνὸς Ἱεραπετρίτου Τούρκου ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Μουλαχασανάκηδων, γνωστοῦ μὲ τὸ ἐπώνυμον Ταξιλᾶτης (ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ Tahsilât=εἰσπρακτῶρ Κυβερνητικῶν ἐσόδων). Τὰ δύο ταῦτα τέκνα τοῦ Σαλῆ Ἀγᾶ ἐγεννήθησαν ἐκ Χριστιανῆς μητρὸς καταγομένης ἐκ Μεραμβέλλου καί, ὡς λέγεται, ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Μουρέλληδων. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σαλῆ Ἀγᾶ ἡ χήρα σύζυγός του ὑπανδρεύθη τὸν ἐξ Ὁρνοῦ Σητείας Νικόλαον Παπαδάκην, ἐπιστάτην τοῦ Σαλῆ Ἀγᾶ. Ἐκ τοῦ δευτέρου τούτου γάμου ἐγεννήθησαν δύο τέκνα ὁ Μωϋσῆς καὶ ἡ Ζαχαρένια. Ὁ Μουλᾶ Ῥετζέπ εἶχε πολλὰ τέκνα. Δύο ἐξ αὐτῶν ἐσπούδασαν δαπάναις τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους, τὸ μὲν τὴν Ἱατρικὴν, τὸ δὲ ἄλλο τὴν Νομικὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπου καὶ ἐγκτεστάθησαν. Ὁ Μουλᾶ Ῥετζέπ καίτοι γόνος ἄρχοντος ὑπηρέτησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη Χωροφύλαξ.

23. Κατὰ τὴν ἐξοδὸν τοῦ *Κατωχωρίου* Ἱεραπέτρας πρὸς τὴν πρωτεύουσαν τῆς ὁμωνύμου Ἐπαρχίας ὑπῆρχον ἐρείπια οἰκιῶν, ὅπου σήμερον ἡ οἰκία τοῦ ἱατροῦ κ. Λαβέτζη, ἅτινα ἀνῆκον εἰς τὸν περιβόητον Τοῦρκον Χανιαλῆ. Οὗτος εἶχεν δύο υἱοὺς τὸν Χασᾶν καὶ τὸν Μουσταφᾶ. Ἀμφοτέροι ἄρπαγες γυναικῶν καὶ περιουσιῶν χριστιανῶν ἔζησαν πρὸ τῆς μεγάλης ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, κατ' αὐτὴν καὶ μετ' αὐτήν. Τὸ δὲ ὄνομά των ἐνέπνεε φόβον. Λέγεται, ὅτι κατήγοντο ἐκ Κωνσταντινουπόλεως.

24. Ὁ Τοπάρχης Ἱεραπέτρου καὶ Σητείας *Σαλῆ Ἀγᾶς* (περὶ οὗ βλέπε «Μύσων» Τόμος Πρῶτος Σελὶς 163) εἶχε φήμην δικαίου ἀνθρώπου. Μεταξὺ τῶν πολλῶν ὑποθέσεων, τὰς ὁποίας δικαίως ἐδίκασεν, ἀναφέρεται καὶ ἡ ἀπόφασίς του ἐναντίον ἐνὸς Τούρκου, ὅστις ἔκλεψεν ἐν σχολεῖν τοῦ ἐξ Ἱεραπέτρας Ἀντωνίου Βογιατζῆ. Καὶ ἐπειδὴ τὸ σχολεῖν εἶχε μῆκος ἕνδεκα ὀργυῶν, ἡ δὲ πρᾶξις ἀπεδείχθη τὸν κατεδίκασε καίτοι Τοῦρκον, εἰς ἕνδεκα μετρίτια πρόστιμον, ἕνδεκα ῥαβδισμοὺς εἰς τὰ ὅπισθεν καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ τὸ φρότωμα.

25. Ὁ *Στυλιανὸς Γεωργίου* ἐκ τῶν Μέσα Μουλιανῶν Σητείας ἐγεννήθη τῷ 1864 καὶ ἀπέθανεν ἐν Ἡρακλείῳ τὸ 1931. Τὸ πραγματικὸν ἐπίθετόν του ἦτο Σαββιδάκης· μετέβη ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐφοίτησεν εἰς τὴν ἐκεῖ Σχολὴν τοῦ Σταυροῦ ἰσοτίμον πρὸς γυμνάσιον. Κατόπιν μετέβη εἰς Ἀθήνας σπουδιάσας Φυσικομαθηματικά. Διετέλεσε Σχολάρχης ἐν Σητείᾳ κατὰ τὸ 1889—1900· εἶτα Καθηγητὴς τῶν Φυσικομαθηματικῶν ἐν τῷ ἐν Ἡρακλείῳ Γυμνασίῳ. Ἐξελέγη Δήμαρχος Ἡρακλείου κατὰ δύο περιόδους, τὴν πρώτην κατὰ τὸ 1911 ἕως 1916 καὶ ἀπὸ τὸ 1920—1922 καὶ διετέλεσε Νομάρχης Λασηθίου (1926). Καὶ ὡς Καθηγητὴς, ὡς Δήμαρχος καὶ ὡς Νομάρχης ὑπῆρξε πανθομολογουμένως ἔντιμος ἀνὴρ, ἀμέπτου χαρακτῆρος καὶ μεγάλου πατριωτισμοῦ. Εἶχεν εὐρεῖαν Ἑγκυκλοπαιδικὴν μόρφωσιν.

26. Τρεῖς ἐπιγραφαὶ ἐν Μυρσίνῃ Σητείας

1) ΔΧΛΕ' ΜΗΝΗ ω
ΚΤΩΒΡΗΟΥ
στας 7 ΜΟΝ^{ΧΟ}_Σ
ΠΑΧΟΥΜΗΟΣ

Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Gerola Mon. Venet. τόμ. 4 σελ. 583.

2) ΑΝΕΚΕΝΙΣΘΗ Ο ΝΑΟΣ ΟΥΤΟΣ ΔΑ
ΠΑΝΑΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΜΕΤΟΧΙΩΝ
ΕΝ ΣΩΤΗΡΙΩ αωπς ΜΗΝΙ ΑΥΓΟΥΣΤΩΙ

ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ Π. ΜΙΧΕΛΙΔΑΚΙΣ

3) † 1831 † ΟΚΤΟΒΡΙΟΥ
ΜΝΗΣΤΥΤΗ ΚΥΡΙΕ ΤΩΝ ΚΤΗΤΟΡΩΝ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ
ΜΟΝΗΣ ΤΑΥΤΗΣ ΚΟΝΣΤΑΣΤΙΝΟΥ ΗΕΡΕΟΣ ΚΑΙ Ο
ΝΟΡΙΤΩΝ ΤΩΝ ΒΟΙΘΥΣΑΝΤΩΝ ΚΑΙ ΧΙ
ΣΤΙΝΩΝ ΚΑΙ ΚΟΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΚΑΙ ΜΙΧΑΗΛ ΠΟΓΤΖΙ

Ὁ ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 2 ἐπιγραφῇ ἀναφερόμενος ἀρχιτέκτων ἢ κοινῶς καλούμενος πρωτομάρτορας Π. Μιχελιδάκης κατήγετο ἀπὸ τὸ χωρίον ἔξω Μουλιανὰ Σητείας. Ὁ δὲ ἀναφερόμενος ἐν τῇ τρίτῃ ἐπιγραφῇ Κωνσταντῖνος ἱερεὺς ἦτο πρόπαππος τοῦ νῦν ἱερέως Μυρσίνης Παπα Μιχ. Ζερβάκη, ὁ δὲ εἰς τὸ τέλος Μιχαὴλ ΠΟΓΤΖΙ εἶναι ὁ καπετὰν Μιχαὴλ Μπογιατζῆς καλὸς ἀγωνιστὴς τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821.

28. Εἰς τὸν ἐρειπωμένον συνοικισμόν Κατελλιώννα εὐρέθη ἡ κατωτέρω ἐφθαρμένη ἐπιτύμβιος πλὰξ φέρουσα τὴν ἐπομένην ἐπιγραφὴν (εἰκ. 3).

(ΕΤ)ΕΙ ΩΜ(ΔΟ)
CIMA ΕΛΑΦΡΑCΟ
ΤΑ ΕΠΙΚΕΜΕΝΑ
ΕΟ ΠΑΤΗΡ ΤΑΥΤΑ
ΜΕΙΛΗCΕΙΑ ΤΩΝ ΙΔΙ

28. Ἡ ἐν Πάνω—Πισκοπῇ Σητείας τρίθολος ἐκκλησία τιμᾶται ὁ μὲν πρὸς Νότον θόλος αὐτῆς ἐπ' ὀνόματι Ἀγίου Ἰωάννου, ὁ μεσαῖος διὰ τὸ γενέθλιον τῆς Θεοτόκου, ὁ δὲ τρίτος ἐπ' ὀνόματι ἁγίου Γεωργίου.

Ὁ πρῶτος θόλος ἐγκαινιάσθη ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου Γρηγορίου Παπαδοπετρακῆ, δαπάναις Χ. Μιχαὴλ Παπαδάκη ἐκ Τουρλωτῆς, ὁ κεντρικὸς ὑπὸ Ἰλαρίωνος καὶ ὁ τρίτος ὑπὸ Νεοφύτου, πάντων Ἐπισκόπων Ἱεροσητείας.

Πρὸ τῶν ἀνωτέρω ἐγκαινιασμῶν ἡ τρίθολος αὕτη ἐκκλησία ἐχρησιμοποιεῖτο ὑπὸ τοῦ Τούρκου Ἀγᾶ Γιάλιᾶ, κατοίκου Ἐπάνω Ἐπισκοπῆς ὡς σταῦλος. Χάρις

Εἰκὼν 3

δὲ εἰς τὰς ἐνεργείας τοῦ ἐκ Μαρωνιᾶς πρωθυερέως Παπᾶ Ἰωάννου ἀπεδόθη ὁ ναὸς εἰς τοὺς χριστιανούς. Σημειωτέον, ὅτι τὸ χωρίον Πάνω Πισκοπῇ ἦτο ἔξ ὁλοκλήρου τότε Τουρκικόν, ὑπήχθη δὲ ἡ ἀποδοθεῖσα ἐκκλησία εἰς τὴν ἐνορίαν Μαρωνιᾶς. Ἡ ἀπόδοσις ἐγένετο περὶ τὸ 1865 ἐγκαινιασθέντος τοῦ ἑνὸς μόνου θόλου, τοῦ κεντρικοῦ. Ἡ πρᾶξις αὕτη ἐχαρκτηρίσθη κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὡς μέγα κατόρθωμα· ὠφείλετο δὲ ἰδίᾳ εἰς τὸν ἐπίσκοπον Ἰλαρίωνα μεγάλως ἰσχύοντα παρὰ τοῖς κρατοῦσι. Οἰκογένεια Γαλιᾶδων ὑπῆρχε μέχρι τοῦ 1897 ἐν Ἡρακλείῳ.

29. Εἰς τὸ χωρίον Βαβέλους Σητείας σώζεται οἰκία καλουμένη τοῦ «Καδῇ τὸ σπίτι» ἄγνωστον, ἐὰν ᾦτο ἔδρα Καδῇ τὸ χωρίον Βαβέλοι ἐξ ὁλοκλήρου Τουρκικὸν ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἢ κατήγετο ἐκεῖθεν Καδῆς τις.

30. Τὸ χωρίον Ζήρος ἐπὶ Σαλῇ Ἀγᾶ Βεράτη (1830—1841) ἦτο ἔδρα Καδῆ Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς διοικήσεώς του κατεῖχε τὴν ἔδραν εἰς Ἀλβανὸς ὀνόματι Ἀδῆλ.

31. Κατὰ τὰ τέλη Ἰουνίου 1821 ἐσφάγησαν ἐν τῷ χωρίῳ Χανδρᾷ ὀγδοήκοντα ἄνδρες, ἑσώθη δὲ εἰς μόνον, ὁ Γεώργιος Πορταράκης ἐξ Ἀρμένων, πατὴρ τοῦ γενναίου πολεμιστοῦ Πέτρου Πορταράκη, κουβείς ὀπισθεν καλαμωτῆς. Γνωστοῦ δὲ ὄντος, ὅτι σφαγαὶ ἐγίναν ἐν Χοχλακίς, Ἀχλαδίσις καὶ Πισκοκεφάλῳ, καὶ Ζήρῳ εἶναι λίαν πιθανὸν ὅτι, οἱ ἐν τῇ διαμαρτυρήσει τῆς Συνελεύσεως Μαργαριτῶν, ἀναφερόμενοι τριακόσιοι Σητιῶται, ὡς σφαγέντες ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ Τοπάρχου Ἰμπραήμ Ἀφεντακίη, ἀντιπροσωπεύουν τὸ σύνολον τῶν ἐν Σητείᾳ σφαγέντων. Αὐτὴν ἐννοεῖ μεταφορικῶς ἡ διαμαρτυρήσις, τὴν Διοικητικὴν περιφέρειαν τοῦ Ἀφεντακίη, καὶ ὅτι ἐσφάγησαν τῇ ὑποδείξει αὐτοῦ. Ὡς δὲ ἀναφέρεται ἐν τῷ Τουρκικῷ Ἀρχεῖῳ Ἱερικλείου ἀπηγορεύθη εἰς τὸν Ἰμπραήμ Ἀφεντακίην ὑπὸ τῆς Αἰγυπτιακῆς Διοικήσεως νὰ ἐπανέλθῃ ἐν Σητείᾳ μετὰ τὸ 1830.

32. Ὁ Γεώργιος Θωμαδάκης ἐκ Μέσα Μουλιανῶν ὀνομάζετο Ζουμάκης· ἔλαβε δὲ τὸ ἐπώνυμον Θωμαδάκης ἐκ τοῦ πατρὸς του καλουμένου Θωμᾶ. Ἐπλούτισεν ἀπὸ ἐμπόριον μεταπράτου. Τὸ πρῶτον του ἐμπόριον ἦτο *παρασύρες* (σιφωθραι). Κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον ἠγόραζε ἐκ Σητείας σάγματα Κρητικά, κουβέρτες Κρητικῆς (κοινῶς καλούμεναι ἀνάπλαι καὶ πατητῆς αἱ καλύτερας ποιότητος) καὶ τὰς μετεπώλει εἰς τὴν ἐν Ἡρακλείῳ ἐπιμελητείαν τοῦ Τουρκικοῦ Στρατοῦ. Τα χρήματα τὰ ὅποινα ἐκέρδιζε, διέθεσε εἰς ἀγορὰν ἀκινήτου ἐν Σητείᾳ περιουσίας. Ἦτο ἐκ πῶν πλουσιωτέρων τῆς Σητείας. Ὑπῆρξε μέλος τῆς Ἐπαναστατικῆς Ἐπιτροπῆς Σητείας ἐδρευούσης ἐν Ῥουκάκα κατὰ τὸ ἔτος 1868—69.

33. Ὁ Ἀναγνώστης Δεσποτάκης ἔμπορος καὶ Δήμαρχος αἰρετὸς ἐπὶ Τουρκοκρατίας πρὸ τοῦ 1890 ἐν τῷ Δήμῳ Σητείας ἐλέγετο καὶ Διαβαστάκης. Ἦτο υἱὸς τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἀχλαδιανῶ Πρωτόπαπα τοῦ διατελέσαντος ἀντιπροσώπου Σητείας εἰς Μαργαρίτας τὸ 1830. Κατήγετο ἐξ Ἀχλαδίων καὶ εἶχε πέντε ἀδελφὰς ἐγγάμους ἐν Σκοπῇ. Ἡ σύζυγός του Καλομοῖρα ἦτο ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν Κουρμούληδων (κρυπτοχριστιανῶν) ἐκ Χαμαιζίου ὁ πατὴρ τῆς ἐκαλεῖτο Γεώργιος. Οἱ ἐν Χαμαιζίῳ Κουρμούληδες ἐλέγοντο κοινῶς Χανιωτάκιδες. Ἴσως ὡς προσεχόμενων τῶν προγόνων των ἐκ Χανίων. Τὸ πραγματικὸν ὄνομα τοῦ Δεσποτάκη ἦτο Σκορδίλης· ὀνομάσθη δὲ Δεσποτάκης, διότι ἠκολούθησεν ὡς ὑπάλληλος τὸν ἐπίσκοπον Ἱεροσητείας Καλλίνικον. Ἐλέγετο καὶ Διοβαστάκης (=ὁ ἀναγιγνώσκων μικρός). Ἦτο συγγενὴς (ἐξάδελφος) τοῦ ἐν Σητείᾳ καφεπώλου Ἰωάννου Παπουτσάκη, πατρὸς τῶν ἐν Λιμένι Σητείας Σκορδίλιδων ἀπέθανε πρὸ ὀλίγων ἐτῶν.

34. Ἐν Λάστρω καὶ πρὸς Δ. τῆς πηγῆς Συγκομάλια, ὑπάρχει παλαιὸς συνοικισμὸς καλούμενος σήμερον «στοῦ Ρέτο»· Ρέτο πιθανῶς, ἐκ τοῦ Retore=νομάρχης. Ἴσως νὰ ἦτο θερρινὴ διαμονὴ Νομάρχου τινος τῆς Σητείας ἐπὶ Ἐνετῶν.

35. Εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Μόχλου Σητείας, (ἐπὶ Ἐνετῶν καλουμένου Muflo)

καὶ εἰς τὴν θέσιν *πατητήρια* ὑπάρχουν πολλὰ κοιλώματα λαξευτὰ ἐντὸς τῶν βράχων ἔξ ὧν τὰ πλέον ἀξιοσημείωτα εἶναι 1ον) Ἐν τετράγωνον βάθους καὶ πλάτους ἑνὸς καὶ ἡμίσεως περίπου μέτρου καὶ εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς ἡρεμούσης θαλάσσης ΒΔ. τριῶν περίπου μέτρων. Ἐπικοινωνεῖ μετὰ τῆς θαλάσσης διὰ ὑπογείων ὁωγμῶν φυσικῶν, τοῦτο ἰδίως καλεῖται σήμερον *πατητήρι*. 2ον) Εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἄκραν τῆς ἰδίας τοποθεσίας καὶ *ἐντὸς* τῆς θαλάσσης εἰς βάθος τριάκοντα περίπου ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου ὑπάρχει τετράγωνον λαξευτὸν κοίλωμα μήκους 3,20, πλάτους 2,80 καὶ βάθους 1,50 χρησιμοποιούμενον πιθανώτατα ἐπειδὴ ἔχει μεγάλην ὀπὴν εἰς τὸν πυθμένα καὶ πρὸς τὴν Νότιον πλευράν, ὡς ἰχθυοπαγίς.

Νοτιανατολικῶς τῶν «πατητηρίων» συναντῶμεν λαξευτὰς αὐλακας, πολυχώρους ἐπιμήκεις καὶ τετραγώνους ἐντὸς τῆς θαλάσσης καὶ εἰς βάθος 1,20 τοῦ μέτρου καὶ αἱ ὅποιαi λόγω τῆς διατάξεώς των εἶναι πιθανώτατα ἐπίσης ἰχθυοπαγίδες. Τούτων σπουδαιότητι εἶναι ἡ ἐν τῇ εἰκόνι (4)

Δεκαπέντε μέτρα ἀνατολικῶς τούτου ὑπάρχει μία ἡμιτελὴς ἰχθυοπαγίς, ἐντὸς τῆς θαλάσσης καὶ αὕτη εὗρισκομένη εἰς βάθος 75 ἑ. μ. Ἡ ἐντὸς τῆς θαλάσσης βύθις τῶν ἀνωτέρω ἰχθυοπαγίδων, τῶν ὁποίων ἡ λάξευσις ἐγένετο, ὅταν οἱ βράχοι εὗρίσκοντο μακρὰν τῆς θαλάσσης, ἀποδεικνύει τὴν γνωστὴν παρατήρησιν, ὅτι τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τῆς Κρήτης ἔπαθε καθίζησιν, ἥτις ἐν τῇ παραλία τοῦ Μόχλου φθάνει τὸ ἐν μέτρον καὶ 20 ἑκατοστῶν αὐτοῦ.

36. Ἐν Σφάκᾳ ὑπῆρχον δύο Πύργοι. Ὁ εἰς εἰς τὸ Ἐπάνω χωρίον, ἀνήκων ἐπὶ Τουρκοκρατίας εἰς τὴν πλουσίαν οἰκογένειαν Χ'. Μουσταφᾶ, ὃ δὲ ἄλλος εἰς τὸ Κάτω Χωρίον, ὅπου κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος εὗρέθη οἰκὸσημον μετὰ δύο πορτῶν δρακόντων.

37. Εἰς Σφάκᾳ Σητείας ἀνατολικῶς τοῦ χωρίου ὑπάρχουν αἱ ἑξῆς τοποθετίαι : *Στοῦ Βενέτου, στοῦ Πηγᾶ, στοῦ Λίθου, σιὰ γουρνιά.*

Πηγᾶς, ἐπώνυμον οἰκογενείας ἐν Ἡρακλείῳ, ἔξ ἧς ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Πηγᾶς (1545-1602).

Λίθος.—Πιθανώτατα ἀπόγονος τῆς γνωστῆς οἰκογενείας Λουκᾶ Λιθίνου, ὅστις ἔκτισε τὸ χωρίον Λιθίνες. Εἰς τὴν τοποθεσίαν ταύτην ἐν Σφάκᾳ ὑπάρχει ἡρειπωμένος διόροφος Πύργος, πλαγίως τῆς χαρασσομένης νῦν ἀμαξιτῆς ὁδοῦ.

Σιὰ γουρνιά.—Γούρνα καὶ γουρνὶ εἶναι λαξευταὶ λεκάναι, λίθιναι, τετράγωνοι ἢ κυκλοτερεῖς κτιζόμεναι δεξιὰ συνήθως πηγῆς ὕδατος καὶ χρησιμοποιούμεναι πρὸν ποτισμὸν ζώων.

38. Εἰς Συκλὴν Σητείας ὑπῆρχε ποιητῆς Τοῦρκος ὀνόματι Χουσεῖν (ἢ Ξεῖν) Ζαρωνάκης, πλέκων μετὰ μεγάλης εὐχερείας Κρητικὰ δίστιχα. Ἐφονεύθη κατὰ τὴν σφαγὴν Συκλῆς (1897). Πρὸ τῆς ἐκπορθήσεως τοῦ Τζαμίου εἰς ὃ ἦσαν ἐγκεκλεισμένοι οἱ Τοῦρκοι τοῦ χωρίου, λόγω τῆς ποιητικῆς του ἰδιότητος καὶ τοῦ καλοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἐπροτάθη νὰ ἐξέλθῃ τοῦ τζαμίου καὶ θὰ ἐφείδοντο τῆς ζωῆς του. Ἐδέχθη, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ συμπαράλβῃ καὶ τὰ παιδιὰ του. Ἀλλὰ τούτου ἀδικαιολογήτως μὴ γενομένου δεκτοῦ ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν, ὁ Ζαρωνάκης συνε-

μερίσθη ἔκουσίως τὴν τύχην τῶν οἰκείων καὶ λοιπῶν ὁμοεθνῶν του. Εἶναι λυπηρόν, ὅτι οἱ πολιορκηταὶ τοῦ τζαμιῦ ἀπέρριψαν τὴν πρότασιν τοῦ Ξεῖν Ζαρωνάκη ποιητοῦ, ἀγρότου μὲν καὶ ἀγραμμάτου, ἀλλὰ τοῦ ὁποίου ἡ καρδιά περιέκλειεν αἰσθήματα ἀνθρωπισμοῦ, ἡ δὲ συνείδησίς του εἶχεν ἐλίγγωσιν τοῦ καθήκοντος ἐν ὧρα μάλιστα ὑψίστου κινδύνου. Ὡς ποιητὴς καθ' ἑκάστην ἐδίδασκε διὰ τῶν στίχων του τὸ καθήκον καὶ ἐκानτηρίαζε καὶ ἔσκωπε τὰς παρεκτροπὰς τῶν συνεπαρ-

Εἰκ. 4 (κατὰ πρόχειρον σχεδιάσμα)

χωτιῶν του. Ὁ Ἐθνισμὸς δὲν τοῦ ἐπηρέαζε τὰς ὁρθὰς σκέψεις. Οὕτω διὰ τοῦ ἔκουσίου θανάτου του ἐπεσφράγισε τὰς ἰδέας του καὶ ἀπέδειξε τὴν ἀνωτερότητα του. Παραθέτομεν προχείρους τινὰς στίχους του. Εἰς τι καφενεῖον τοῦ χωρίου Συγκλᾶς ἔκοιματο νέος τις χριστιανὸς ἐκ Πεύκων Σητείας. Καθ' ὕπνον τοῦ διέφυγον ἐκ τοῦ δακτυλίου ἀέρια. Τὸ ἔμαθε ὁ Ζαρωνάκης καὶ ἠρώτησε ἐμμέτρως.

Γιὰ πέτε μου ἵντα γίνηκε κελονὰ τὸ Πευκλιανάκη
ἀπούβγαλε καὶ κέρασε ἀπὸ τὸ πισωφλάσι
Μὰ μοναχὸς του κέρασε αὐτὸς τὸν ἀπατόντου
Γιατὶ κιανεῖς δὲν ἤθελε νὰ πηῇ ἀπὸ τὸ πλοτόν του.

Κατὰ τὰ μεγάλα κομματικά, ὡς ὠνομάζοντο ἐν Κρήτῃ τὰ ἀπὸ τοῦ 1885—1889 ἔτη τῶν πολιτικῶν ἀγώνων ἐν Κρήτῃ, λόγῳ τῶν ὑπερβολῶν καὶ τῆς ἀδιαι-
λαξίας τῶν ἀντιμαχομένων μερίδων, τὰς ὁποίας ἐντέχνως ὑπεδαύλιζεν ἡ Τουρκικὴ

διοίκησις ἐν Κρήτῃ, παρουσιάσθησαν νέοι πολιτευόμενοι, πλέον ἐγγράμματοι τῶν παλαιῶν, φοιτηταὶ ἢ διδάκτορες τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν καὶ διδάσκαλοι.

Τότε ἐπὶ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς ἔδρων οἱ Ἐ. Ἀγγελιάκης, Μιχαὴλ Κολουβάκης Ἐμμ. Διλυμπάκης, καὶ Ἐμμ. Ν. Φουνταλίδης. Κατὰ τινα συνάντησιν τοῦ πρώτου μετὰ τοῦ Ζαρωνάκη εἰς Συκλὴν διὰ τινα δικαστικὴν ὑπόθεσιν, ὅτε παρίστατο καὶ ὁ Τοῦρκος γραμματεὺς τοῦ Εἰρηνοδικείου Σητείας ἐκ Ρουκάκας, προκλήθεις ὁ ποιητὴς ἀπήντησεν.

Ἔτσά (=οὔτω) τὸ φέρανε οἱ καιροὶ
κι' οἱ μαυρισμένες μέρες
νὰ κρεμασθοῦνε οἱ γνωστικοὶ
στοὶ μαγλινὲς μασσέλες

μαγλινὲς = λεῖτα, ἐνταῦθα δὲ ἄνευ τριχῶν.

μασέλλα = ἐκ τοῦ ἰταλ. Massella = γνάθος.

Σημειώτεον, ὅτι ὁ γραμματεὺς ἦτο «σπανὸς» καὶ τὸ σκῶμμα ἡδύνατο νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ κατὰ πρᾶγμα καὶ κατὰ πνεῦμα καὶ εἰς τὸν γραμματέα καὶ εἰς τὸν κ. Ἀγγελιάκην. Τὸ αὐτὸ δίστιχον, λέγεται, ὅτι ἐχρησιμοποίησε πρὸ τοῦ θανάτου του, ὅταν ἀνεζήτει τὸν ὑπεύθυνον ἀρχηγὸν τῶν ἐπαναστατῶν, οἱ ὅποιοι ἐπολιόρκουν τὴν Συκλὴν (=Συκλὴν) καὶ παρουσιάσθη τότε ὁ ἐξ Ἀρμένων νεώτατος τότε Ἐμμ. Χριστοδουλάκης. Διότι πρᾶγματι δὲν ὑπῆρχε τότε πολεμικὸς ἀρχηγὸς ἐν Σητείᾳ κατὰ τὰς διαφόρους πολιορκίας, ἐξ οὗ καὶ αἱ παρατηρηθεῖσαι παρεκτροπαὶ καὶ βαρβαρότητες.

Εἰς τὸν ἐκ Κρυγιῶν—Σητείας Ἰωάννην Γαλανάκην εἶχεν ἐνοικιάσει ὁ Ζαρωνάκης ἀγριάδα τινα πρὸς βοσκήν τῶν ποιμνίων τοῦ πρώτου. Τοῦ καθυστερεῖτο δὲ ποσὸν τι ἐκ τοῦ ἐνοικίου, διὰ τὸ ὅποιον ἦσαν ὑπόχρεοι νὰ πληρῶσουν ποιμένες τινὲς ἐκ Κρυγιῶν τὴν ἀναλογίαν των. Ἀλλ' ὑπεύθυνος ἦτο καθ' ὅλα ὁ ἐνοικιάσας Ἰωάννης Γαλανάκης. Ἦναγκάσθη ἔνεκα τούτου νὰ μεταβῇ ὁ Ζαρωνάκης ἐκ Συκλῆς εἰς Κρυγιὰ καὶ νὰ ζητήσῃ τὸ ὑπόλοιπον. Ἀλλ' ὁ Γαλανάκης ἐπεκαλέσθη δικαιολογίας μὴ πληρωμῆς ἀβασίμους. Ὅποτε τοῦ ἀπήντησε ὁ ποιητὴς : «Κύριε Γαλανάκη :

Καθ' ἑορτή, κάθε λαμπρὴ
τὴ μπαίζουν τὴ καμπάνα
στὸ κάθε ἐνδεχόμενο
ἐσὺ ᾄσαι ἢ τάβλα—μάνα».

ἦτοι ὅπως κατὰ τὰς ἑορτὰς καὶ τὴν Ἀνάστασιν εἶναι τάξις νὰ παίζουσι τὴν καμπάναν, οὔτω καὶ σεῖς εἰσθε κατὰ τὴν συμφωνίαν μας ὁ μόνος ὑπεύθυνος νὰ πληρώσητε.

Τάβλα—μάνα = οἶκος φιλοξενῶν διαρκῶς ξένους ἢ φίλους ὥστε ἡ τάβλα (=ἡ τράπεζα) τροφοδοτεῖ ὥς μήτηρ συνεχῶς τοὺς προσερχομένους.

Τὸ ἐπίθετον Ζαρωνάκης σημαίνει=ὁ ἔχων ζαρωματιῆς (=πτυχάς), τετριμμένος, πεπαλαιωμένως ἐκ τοῦ ἰταλ. ρήματος usare.

36. Εἰς τὴν ἐν Ζήρῳ Σητείας, Ἐκκλησίαν τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς καὶ εἰς τὸ ὑπέρθυρον τῆς ἀνατολικῆς θύρας ὑπάρχει ἡ ἐπομένη ἐπιγραφὴ δημοσιευθεῖσα ὑπὸ G. Gerola (1).

(1) G. Gerola Monumenti Veneti dell'isola di Creta τόμος 4ος σελ. 593.

α) «Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Κωνσταντίνου ἱερέως τοῦ Πελεκά(ν)ο ἅμα συμβήον καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ ἀμήν.

Εἰς ΑΦΚΓ νοεμβρίου IB (=1523 Νοεμβρίου 12).»

β) Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Ἀγίου Νικολάου Ζήρου, ἐντὸς τοῦ χωρίου ὑπάρχουν τὰ ἐξῆς χαράγματα:

1) 1515 HIC FUIT

MAHS FOGETTO

2) 1507 hic fuit Antonius de muffo

3) 1.5. N. + F. 60

hic fuit Nicollo Fogitto

Ἡ πρώτη σειρά τοῦ τρίτου χαράγματος ἔχει τὸ ἔτος (1560) χωρίζομενον εἰς τὸ μέσον μὲ τὰ ἀρχικά γράμματα τοῦ Νικολὸ Φογίττου — Σήμερον ἐν Κάννε, Κρουγιά καὶ Χαμέζι ὑπάρχουν οἰκογένειαι Φυγέττων, αἵτινες προέρχονται πιθανώτατα ἐκ τῶν Ἑνετικῶν Φογίττων ἢ Φογγέττων κατὰ τὸ πρῶτον χάραγμα.

37. Εἰς τὸ σημερινὸν νεκροτάφειον Σητείας κοινῶς σήμερον καλούμενον «Σάλτα Μαρία» (= Santa - Maria), ἐπὶ ἐνετῶν χρησιμοποιούμενον ὡς λοιμοκαθαυτήριον (Lazzaretto), ἐσώζετο πρὸς βορρᾶν τῆς σημερινῆς ἐκκλησίας τοῖχος μὲ ἀγιογραφίας μέχρι τοῦ 1875.

Ἡ σημερινὴ ἐκκλησία ἦτο ἄπλοῦν θολωτὸν οἶκημα καὶ πρὸς ἀνατολὰς ὑπόγειος ὕδατοδεξαμενὴ πληρωθεῖσα μὲ χώματα καὶ λίθους διὰ τὴν ἱσοπέδωσιν τοῦ ἐδάφους.

38.

Χανιώτες γιὰ τ' ἄρματα

Ρεθεμνιώτες γιὰ τὰ γράμματα

Καστρινοὶ γιὰ τὸ ποτῆρι

Μεραμπελλιῶτες γιὰ τὸ κτίρι.

Τὸ τετράστιχον τοῦτο εἶνε κατὰ μὲν τοὺς δύο πρῶτους στίχους ἐγκωμιαστικόν, κατὰ δὲ τοὺς δύο ὑπολοίπους σκωπτικόν.

Ἐκ τῶν τεσσάρων ἐπιθέτων τὰ μὲν πρῶτα τρία εἶνε πλήρως περιεχομένου, ὡς δηλοῦντα ἕκαστον καὶ τοὺς κατοίκους ἑκάστου ἀντιστοίχου νομοῦ. Ἐνῶ τὸ τέταρτον ἐπίθετον, Μεραμπελλιῶτες, περιλαμβάνει μόνον τοὺς κατοίκους μιᾶς ἐκ τῶν πέντε ἐπαρχιῶν τοῦ νομοῦ Λασηθίου. Ἡ ἀνωμαλία αὕτη πείθει, ὅτι τὸ ποίημα εἶνε ἔργον προκατελιημμένου στιχοπλόκου, τοῦλάχιστον διὰ τοὺς δύο τελευταίους στίχους, καὶ ἀφορᾷ ἰδίως τὰς ἐπαναστάσεις τοῦ 1878 καὶ 1889, ὅποτε οἱ νομοὶ Ἡρακλείου καὶ Λασηθίου δὲν μετέσχον εἰς αὐτὰς ἐνεργῶς, ὅσον οἱ δύο δουρτικοὶ νομοί, καὶ κατὰ τὰς ὁποίας ὁ κομματισμὸς ἔπαιξεν, ὡς λέγεται, πρωτεύοντα ὄλον. Ἄλλως τε εἶνε γνωστοὶ οἱ πολεμικοὶ ἀγῶνες τῶν Ἡρακλειωτῶν καὶ ἐπὶ ἐνετοκρατίας καὶ ἐπὶ τουρκοκρατίας, ὥστε ἡ κατηγορία, ὅτι εἶνε μόνον ἀλκοολικοὶ (=γιὰ τὸ ποτῆρι) νὰ μὴν στηρίζεται καθολοκληρίαν.

Ὁ τέταρτος στίχος ἀναφέρει μόνον τοὺς κατοίκους τῆς Ἐπαρχίας Μεραμβέλλου, ἀντὶ νὰ ἀναφέρῃ τοὺς κατοίκους τοῦ νομοῦ Λασηθίου. Τοῦτο πιθανῶς προῆλθε, διότι οἱ Μεραμπελλιῶται εἶχον τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Νομοῦ, οἱ δὲ κομ-

ματικοί ἀγῶνες καὶ τὰ λάφυρα αὐτῶν ἐκίνουν τούτους περισσότερον τῶν κατοίκων τῶν ἄλλων Ἐπαρχιῶν τοῦ Νομοῦ. Ὡσαύτως δὲ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἀντιμαχομένων μερίδων προήρχοντο ἐκ Μεραμβέλλου.

Μετὰ τὸν τέταρτον στίχον προστίθεται καὶ πέμπτος ὕβριστικός διὰ τοὺς κατοίκους τῆς Ἐπαρχίας Σητείας καὶ παρασιωπῶνται αἱ ἄλλαι ἐπαρχίαι τοῦ Νομοῦ Ἄλλ' εἶναι προφανές, ὅτι ὁ ὕβριστικός οὗτος στίχος, ὅστις ὀνομάζει τοὺς κατοίκους τῆς Σητείας χοίρους, εἶναι παρείσακτος καὶ ὑπεράριθμος. Πολὺ πιθανὸν δὲ νὰ προσετέθῃ ἀπὸ Μεραμβελιωτῆν τινά, ὁ ὁποῖος ἔχων ἴσως προσωπικὰ δυσανεκτικὰ κατὰ τῆς Σητείας, καὶ διὰ νὰ μετριάσῃ τὸν ἀνευ ἄλλως τε ταπεινωτικῆς σημασίας χαρακτηρισμὸν τῶν Μεραμβελιωτῶν, (γνωστῶν διὰ τὸ φιλοπαίγμον καὶ σκωπτικὸν αὐτῶν πνεῦμα, ὡς τὸ καὶ σήμερον ἀκούομενον «ἀπὸ τὰ χοντροχάρακα καὶ κάτω βουῖ καὶ γάϊδαρος, ἄνθρωπος ὄχι») ὅτι εἶναι μόνον κτίσαι (=γὰ κτίρι) προσέθεσε πέμπτον στίχον, ἵνα ὕβρισῃ μίαν Ἐπαρχίαν, ὅλως ἀδικαιολογήτως.

Διότι εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστόν, ὅτι καὶ ἐπὶ ἐνετῶν καὶ ἐπὶ Τούρκων ἡγωνίσθη ἡ Σητεία, παρὰ τὴν ἀπομεμονωμένην καὶ ἐκτεθειμένην εἰς ἐπιδρομὰς θέσιν-της, μὲ θάρρος καὶ μὲ θυσίας, ἴσας ἢ καὶ ἀνωτέρας πρὸς πολλὰς ἄλλας ἐπαρχίας τῆς Κρήτης. Κατὰ δὲ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους καὶ τὸν Παγκόσμιον ἢ μὲν λιποταξία ἦτο ἀσήμαντος, ἢ δὲ ἀναλογία εἰς νεκρούς, καὶ τραυματίας, ἴση πρὸς τὰ πλέον δοκιμασθείσας περιφερείας τοῦ Κράτους. Ἐν καιρῷ δὲ εἰρήνης οἱ κάτοικοί της εἶναι πολῖται ἐργατικοὶ καὶ νομοταγεῖς, εὐγενεῖς, καὶ φιλόξενοι. Εἰς δὲ τὰς συναλλαγὰς καὶ τὰς σχέσεις τῶν συνεπείς καὶ εἰλικρινεῖς. Ἐν Σητείᾳ δὲ θόρυβος καὶ ἡ ἐπίδειξις θεωροῦνται ἐλαττώματα, ἢ δὲ θεσιθρία ταπεινωτικόν. Ἡδύνατό τις νὰ κατηγορήσῃ μόνον ὑπερβολικὴν τινα μοιρολατρίαν τῶν κατοίκων Σητείας, ἢ ὁποῖα τοὺς καθιστᾷ ἀνικάνους πρὸς ἐπιτυχίαν γενικῶν ὠφελημάτων.

Ἀλλὰ τὸ ἐλάττωμα τοῦτο εἶναι βέβαιον, ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ θὰ ἐξαλείφεται. Διότι ἡ νέα γενεὰ ἐν Σητείᾳ καθ' ἡμέραν ἀποκτᾷ αὐτοπεποίθησιν καὶ αὐτενέργειαν. Οἱ δὲ Σητειακοὶ θὰ γίνουν Σητειῶται.

39. Ἐν τῇ ἀγροτικῇ περιφερείᾳ Μέσα Μουλιανῶν ὑπάρχει τοποθεσία πρὸς πρὸς δυσμὰς τοῦ ἐξωκλησίου «Ἀγίων Ἀκινδύνων» καλουμένη «στοῦ Τορναῖα». Τὸ ἐπώνυμον *Τορναῖας* ἀπαντᾷ εἰς συμφωνητικὸν τοῦ 1447 Αὐγούστου 30 δι' οὗ ἐν ὀνόματι τοῦ αἰωνίου Θεοῦ... Καθομολογᾷ ὁ κὺρ Γεώργιος Τορναῖα ὁ τοῦ Μανουῆλ ὁ οἰκούμενος εἰς τὸ χωρίον Μουλιανᾶ κλπ.» δημοσίευθὲν ὑπὸ τοῦ Σάθα ἐν τῇ Μεσαιωνικῇ Βιβλιοθήκῃ τόμ. β. σελ. 655. Τοῦ Τορναῖα τούτου ἢ ἄλλου τινὸς ἐκ τῆς οἰκογενείας ταύτης ἦτο τὸ ἀνωτέρω ἀναφερόμενον κτῆμα.

40. Κατὰ τὸ 1890—1891 ἦλθεν εἰς Σητεῖαν περίφημος ἀοιδὸς Τουρκικῶν μανέδων, ἡ ἔξ Ἀρμενίας Ρόζα μετὰ τῆς ἀδελφῆς της Ρόχιας. Ἐκ τούτων ἡ πρώτη ἐτραγωδοῦσε μὲ ἐξαιρετικὴν φωνὴν καὶ τέχνην γνωστὰ τουρκικὰ τραγούδια ἐπὶ διστίχων ἰδικῆς ἐμπνευσεως. Ἐκ τούτων διεσώθησαν τὰ κατωτέρω :

α) Ἄσπρο τριαντάφυλλο βασιῶ
καὶ θέλω νὰ τὸ βάψω
κι' ἂν τὸ πετύχω στὴ βαφῇ
πολλὰς καρδιὰς θὰ κάψω

Βαστῶ=κρατῶ. **Πετύχω** τοῦ ῥημ. πετυχαίνω=ἐπιτυγχάνω.—Τοῦ διστίχου ἡ σημασία εἶναι : "Ἐνα ἔργον ἔρωτος ἐπιχειρῶ μὲ ἄγνον νέον καὶ ἂν τὸ φέρω εἰς πέρας πολλοὺς θὰ στενοχωρήσω.»

β) Μὰ ἔχει το 'μένα ἡ μοῖρά μου
κί' ὅπου κί' ἂν ἀγαπήσω
Θαρροῦνε πῶς βαστῶ φωτιά
τὸ κόσμο νὰ κεντήσω
Νὰ κάψω νιοὺς νὰ κάψω νιές
νὰ κάψω παληκάρια
νὰ κάψω τὴν ἀγάπη μου
μεσὰ στὰ φυλλοκάρδια

Κεντῶ=νύσσω· ἐν Κρήτῃ κεντῶ=σύρω τὴν σκανδάλην, πυροβολῶ. Ἐπίσης **κεντῶ**=ψήνω ὑπερβολικὰ μέχρις ἀνθρακεύσεως τοῦ ψηνομένου—οὕτω ἡ φράσις «ἐκέντησε τὸ ψωμί» «ἐκέντησε τὸ πιττάρι».

39. Ὁ Χατζῆ Γιάννης Φρουσαλάκις, ὁ εὐεργέτης τῆς Ἑνορίας Τουρλωτῆς ἀπεβίωσε τὴν 2 Φεβρουαρίου 1914 ἡτῶν 85. Ἐκτισε ἰδίαις δαπάναις τὸ σημερινὸν νεκροταφεῖον Τουρλωτῆς καὶ ἐμεγέθυνε πρὸς δυσμὰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ (6 Αὐγούστου).

40. **Ἀχλάδια Σητείας.** Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ἐσφάγησαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Γέρω Γιακουμῆ παραπλεύρως καὶ πρὸς Β. Δ. τῆς σημερινῆς διθόλου ἐκκλησίας (Ἅγιος Γεώργιος καὶ ἅγιος Χαράλαμπος) δεκαοκτὼ χριστιανοὶ ἄνδρες Ἀχλαδίων κατὰ τὴν διαταχθεῖσαν σφαγὴν εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 (τέλη Ἰουνίου) οὕτινες καὶ ἐτάφησαν εἰς κοινὸν τάφον ἀμέσως κάτωθι τῆς ἀνωτέρω οἰκίας· λόγῳ τοῦ κοινοῦ τούτου «**κοιμητηρίου**» ἀνηγέρθη ἐπὶ Αἰγυπτιακῆς διοικήσεως κατὰ τὸ ἔτος 1833, ὡς ἀναγράφεται ἐπὶ πωρίνου πλακιδίου τοῦ **ἁγιοθωριδίου**, ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Κατὰ δὲ τὴν Β. Δ. πλευρὰν τούτου καὶ κατὰ τὸ ὀπίσθιον αὐτοῦ τμῆμα ὑπάρχει θυρὶς κεκλεισμένη σήμερον καὶ ἐπικοινωνοῦσα ἄλλοτε μετὰ τοῦ κοιμητηρίου καὶ πρὸ τῆς ὁποίας ἀνάπτεται κανδήλα. Λέγεται ὅτι ἐντὸς τοῦ κοιμητηρίου τούτου ἔχουν ἀποτεθῆ πρὸς φύλαξιν βιβλία καὶ ἄμφια τῆς ἐκκλησίας ὑπὸ τοῦ δρᾶσαντος κατὰ τὰ ἔτη 1928—1930 Πρωτόπαπα Ἀχλαδίων Ἰωάννου, τὸ γένος Σκορδίλη καὶ προπάππου τῶν σημερινῶν ἐξ Ἀχλαδίων Κοζυράκιδων. Θὰ ἦτο εὐκατὶον, ἐὰν ἀδεία καὶ ἐπιβλέψει τῶν ἀρμοδίων ἡνοίγετο ἡ θυρὶς, ἵνα ἐλεγθῇ τὸ παραδιδόμενον περὶ κεκοιμημένων κειμηλίων ἐν τῷ κοιμητηρίῳ. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1897 τὴν 1 Φεβρουαρίου ἐσφάγησαν εἰς τὴν Τουρκογειτονίαν (συννοικισμὸς Τουρκικὸς πρὸς Ἀνατολὰς τοῦ χωρίου, ἔρημος σήμερον) 44 Τοῦρκοι ἐξ ὧν τρεῖς γυναῖκες, ὑπὸ ἐντοπίων χριστιανῶν καὶ δεκάδος Κριτσωτῶν ὑπὸ τὸν Ι. Ταβλάν.

41. Εἰς τὴν β' σελίδα τοῦ πρώτου φύλλου ἀργυροδέτου εὐαγγελίου ἐκδόσεως Βενετίας 1811 ἀναγράφονται τὰ ἐπόμενα :

Παπᾶ γεώργιος Πογιατζῆς ἐγεννίθι ὁ γιὸς μου ὁ micάλης ἔτος 1813 μίον

8 ἐγενίθι ἡ κόρη μου ἡ μαρία ἔτος 1815 μαρτίου 9.

Ἐγενίθι ὁ γιός μου ὁ γιάνης ἔτος 1817 ὀκτωβρίου 6.

Ἐγενίθι ὁ γιός μου ὁ μανόλης 1819 γεναρίου 18.

Ὁ Γεώργιος Πογιατζῆς εἶναι ὁ γνωστός κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 Βογιατζόπουλας, υἱὸς τοῦ ἀγωνιστοῦ Μιχαὴλ Βογιατζῆ· ἀναχωρήσας εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπαναστάσεως ἐγκατέλειπε τὴν σύζυγόν του, μὴ θελήσασαν νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ, καὶ μετέβη εἰς Κάρπαθον ὅπου νυμφευθεὶς ἐκ δευτέρου ἔσχεν ἔτι δύο υἱούς. Ἡ Μαρία, ἡ κόρη του ἡτὸ μήτηρ τοῦ Παπᾶ Ἑμμ. Δανδουλάκη ἱερουργοῦντος ἐν Ρουκάκῃ· ὁ υἱὸς του Μιχαὴλ ἀπέθανε παιδίον.

ΣΗΤΕΙΑ - ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ, ΓΝΩΜΙΚΑ, ΚΑΘΑΡΟΓΛΩΣΣΙΔΙΑ

1. «Κολοκύθια σὶνὸν πάτερο».

Κολοκύθια εἰς τὴν μεγάλην δοκὸν· ἥτοι λέγει τις πράγματα ἀνούσια, ἀνάρμοστα, ἀνόητα. Διότι τὰ κολοκύθια εἶναι εὐγεστά, ὅταν κόπτονται ἀπὸ τὴν κολοκυθιά καὶ μαγερεύονται πρόσφατα ἄλλως εἶναι ἀνούσια καὶ μάλιστα τοποθετούμενα «εἰς τὸ πάτερο» ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας.

2. «Μὰ νὰ γεράσης θὲς καὶ σὺ κι' οἱ μῦγες δὰ=(θὰ) σοῦ φτοῦνε καὶ τὰ κοπέλλια τοῦ χωριοῦ θὰ σὲ πετροβολοῦνε».

Παροιμία λεγομένη εἰς νέους φερομένους ἀγενῶς πρὸς γέροντας καὶ ὑπενθυμίζουσα εἰς αὐτούς, ὅτι τὸ ἀσθενὲς γῆρας πρέπει νὰ εἶναι σεβαστόν.

3. «Ἀνάθεμά ποὺν βρῇ καιρὸ κι' ἄλλο καιρὸ ἀνημένει γιὰτὶ ὁ καιρὸς τὰ πράγματα ξανάστρουφα τὰ φέρνει».

Παροιμία συνιστῶσα τὴν ἄνευ ἀναβολῆς ἐκτέλεσιν ἐνὸς καλοῦ ἔργου καὶ σύμφωνος πρὸς ἄλλην παροιμίαν (Τὸ γοργὸν καὶ χάριν ἔχει). Ἀνάθεμα=Κάταρα. Ξανάστρουφα (ἐπίρ.)=κατ' ἄλλην στροφὴν, ἀντιστρόφως.

4. «Ὅπου δεῖς βουρλιὰ καὶ βάτο, κάτεχε νερὸ ἀποκάτω».

Τὸ γνωμικὸν λέγεται ἐπὶ ἀναζητήσεως ὕδατος εἰς ἔξοχικοὺς ἀγρούς, ὅποτε ὁ ἰδιοκτήτης ὀφείλει νὰ ἀναζητῇ βουρλιὰς καὶ βάτους εἰς τὸν ἀγρόν του διὰ νὰ ἔχῃ ἐλπίδας ὅτι θὰ εὔρῃ ὕδωρ. —βουρλον=σχοῖνος, βουρλιᾶς=δρυμὸς ἐκ σχοίνων.

5. «Ὅλα σου τὰ ξόδευγε καὶ ἀκάθοντας πορπάτιζε». —ἥτοι μὴ λυπηθῇς νὰ ἐξοδεύσῃς δι' ἀγορὰν ζῶον τὸ ὅποιον θὰ σὲ μεταφέρει σχεδὸν καθήμενον εἰς τοὺς ἀγρούς σου, ἀντὶ νὰ κοπιᾷζης μεταβαίνων εἰς αὐτοὺς πεζῇ.—πορπατῶ=περιπατῶ.

6. «Τάχαν τὰ μαλλιά χάσαν, κι' οἱ κουτροῦλες τὰ ποτάξαν», μεταφορὰ εἰλημμένη ἐκ τῆς κεφαλῆς μὴ κειρομένων γυναικῶν. ἥτοι ἐκεῖνοι ποῦ εἶχαν μαλλιά

δηλαδή περιουσίες καὶ χρήματα τὰ ἔχισαν καὶ αὐτοὶ ποὺ ἦσαν κουτρούληδες(=μὲ κοντὰ μαλλιά, ἐν προκειμένῳ δὲ πτωχοὶ) αὐτοὶ ἀπέκτησαν μαλλιά=πλούτη καὶ δόξες.

7. «*Ἄν ἔχης τύχη διάβαινε καὶ ριζικὸ πορπάτιζε*». ἡ παροιμία ἐφαρμόζεται ἐπὶ ἀνελπίστων ἐπιτυχιῶν εἰς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι δὲν κατέβαλαν καμμίαν ἰδιαιτέραν προσπάθειαν πρὸς τοῦτο, ἐνῶ ἄλλοι ἱκανώτεροι καὶ καταβαλόντες περισσότερᾳ προσπάθειᾳ δὲν ἐπέτυχον, ὅσα ἄλλοι ἐκ τύχης ὠφελήθησαν.

8. «*Τόχει ἡ κεφαλὴ νὰ κατεβάξῃ ψεῖρες*». Ἡ παροιμία δηλοῖ, ὅτι ἐκ φύσεως ὁ ἄνθρωπος γεννᾶται ἱκανὸς καὶ εὐφυής.

9. «*Τὴ τυρινὴ καὶ τῷ βαγλῷ
πέφτει ἡ κατάρα στὸ γαλὸ*»

Ἦτοι κατὰ τὸς Κυριακὰς τῆς Τυρινῆς ἀπόκρεω καὶ τῶν Βαίων πίπτει εἰς τὴν θάλασσαν ἡ κατάρα (τοῦ Θεοῦ).

Ἡ παροιμία λέγεται ἐκ μέρους ἀλιέων· διότι συνήθως κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτὰς εἰς παλαιότερους χρόνους οἱ χριστιανοὶ ὁρθόδοξοι κατὰ διάταξιν θρησκευτικὴν ἔπρεπε νὰ φάγουν ψάρι ἔστω καὶ εἰς ὑψηλὴν τιμὴν ἀγοραζόμενον· ὅταν δὲ λόγῳ τῆς ὥρας τοῦ ἔτους ἡ τρικυμία ἠμποδίζε τοὺς ψαράδες εἰς τὸ ἔργον τῶν, οὗτοι ἐξημιοῦντο σοβαρῶς.

10. «*ὄντε δῆς γλωσσοῦ γυναῖκα
δυὸ φορὲς τὴν ἔχαιρέτα*»

Ἦτοι ὁπότεν συναντήσης φλύαρον γυναῖκα, δυὸ φορὰς νὰ τὴν χαιρετᾷς διὰ νὰ δείξῃς, ὅτι εἶσαι φίλος τῆς καὶ ἀποφύγῃς τὴν κακογλωσσά της, (ἡ) *Γλωσσοῦ* =φλύαρος, ἀναίσχυντος, φιλοκατήγορος.

Δυὸ φορὲς τὴν ἔχαιρέτα, λέγεται καὶ *διπλοχαιρετῶ*, =ἐπαναλαμβάνω τὸν χαιρετισμὸν πολλάκις διὰ νὰ δείξω τὰς καλὰς μου διαθέσεις εἰς τινά, ἔστω καὶ κατ' ἐπιφάνειαν.

11. «*Τὰ γράμματα τὰ πράγματα πολλοὺς κακομοιριάζουν*».

Παροιμία λεγομένη ἐπὶ αὐτῶν συνοικεσίων, ἅτινα ἐστηρίχθησαν ἐπὶ τοῦ πλούτου ἢ τῆς ἐπιστημονικῆς μορφώσεως τῶν συζύγων, ἐστερημένων ὅμως ἠθικῶν προσόντων.

Πράγματα=περιουσία *κτηματική*.

12. «*Ὁ σκύλλος ποὺ πάει στὸ λαγὸ στανικῶς του, κακὸ λαγὸ θὰ πιάσῃ*» ὅταν ὁ σκύλλος δὲν ἔχει ὀρεξιν νὰ κυνηγήσῃ λαγῶν, κακὸς θὰναι ὁ λαγὸς ποὺ θὰ συλλάβῃ (=δὲν πιάνει λαγόν). Ἡ παροιμία συνιστᾷ τὴν μετὰ προθυμίας ἀνάληψιν πάσης ἐργασίας.

Στανικῶς του=ἀκουσίας καὶ εἴται ὀκνηρῶς. Σήμερον συχνὰ ἀκούονται αἱ φράσεις «μὲ τὸ στανὸ τὸν ἐβάλανε καὶ τὴ μῆρε (τὴν νύμφην) = μὲ τὴν βίαν

ἔβαλαν τὸν γαμπρὸ καὶ ἐνυμφεύθη»· «μὲ τὸ στανιὸ θὰ τὸ κάμης, θές δὲ θές» = μὲ τὴ βία θὰ τὸ κάμης θέλεις, δὲ θέλεις».

Στανιὸ=βία. Στανιὸ ἐκ τοῦ σθένος κατὰ Ξανθουδίδην, σθένος, σθένιος, στένιος, στανιός.

13. **Σιγουρομπερδούκλωνε νὰ μὴ καμπογυρίζης.**

Λένε καλὰ τὸ ζῶόν σου μὲ τὸ σχοινί, νὰ μὴν περιπλανᾶσαι εἰς τὰς πεδιάδας νὰ τὸ ἀναζητῇς. Ἦτοι ἀσφάλιζε καλῶς τὴν ἐργασίαν σου διὰ νὰ ἀποφύγῃς περιττοὺς κόπους.

14. «**Μὲ περὶ καλὸ σου κάθιζε, καὶ νηστικὸς σηκώσου.**». Ἡ παροιμία συνιστᾷ (εἰς τοὺς νέους ἰδίᾳ) νὰ κáθονται (=νὰ συναναστρέφονται διαρκῶς) μαζί μὲ ἀνωτέρους των (λόγῳ ἠθικῆς καὶ γνώσεως), ἔστω **καὶ ἂν ἀποχωρίζονται** τούτων νηστικοί.

15. «Κλαῖγε μοῦ τονε καλὰ
καὶ κουμουλάρι τὰ κουκιά».

Ἦτοι κλαῖε μὲ καλὸν θρήνον τὸν ἀποθανόντα καὶ θὰ σοῦ δώσω κουκιά μὲ (κουμουλάρι)=ὑπερπλήρες τὸ ἀγγεῖον ποὺ θὰ τὰ βάλω.

Κουμουλάρι καὶ Κούμουλο ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ Cumulo =σωρός· τὸ ἀντίθετον τοῦ κουμουλάρι εἶνε ρίγλα (Στεφ. Ξανθουδίδης). Μὲ ρίγλα κατεμετρῶντο τὰ δημητριακὰ ἐπὶ τουρκοκρατίας, ὅταν ἐφαρμόζετο τὸ φορολογικὸ σύστημα τῆς δεκάτης. Ρίγλα (ῆ) (ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ Regula)=μικρὰ ράβδος ξυλίνη ἢ σιδηρᾷ δι' ἧς ἰσοπέδουν τὴν ἄνω ἐπιφάνειαν τοῦ ἐν τῷ μέτρῳ τιθεμένου καρποῦ ἐπὶ τουρκοκρατίας ἐν Κρήτῃ.

16. **Μικρό, μικρὸ τ' ἄλῳνι σου καὶ νᾶν μοναχικὸ σου.**

μικρὸ=μικρός.

Ἡ παροιμία συνιστᾷ νὰ ἀποφεύγῃ τις τὰ ἐπίκοινα.

17. «Ὅσες βροντὲς τὸ Γενάρη
τόσες χιονιὲς τὸ Φλεβάρη».

Ἦτοι ἐὰν ὁ Ἰανουάριος ἔχῃ πολλὰς βροντὰς, ὁ Φεβρουάριος θὰ ἔχῃ ἀνάλογες χιονιὰς.

Τὸ ἀνωτέρω γνωμικὸν δηλοῖ, ὅτι δύναται τις νὰ προγνώσῃ τὸν χιονώδη καιρὸν διὰ τὸν μῆνα Φεβρουάριον, ὅταν ὁ Ἰανουάριος ἀστράπτῃ, βροντᾷ καὶ βρέγῃ. Ἀλλ' αἱ βρονταὶ προσιωνίζουσιν μὲν πολλάκις βροχὴν, οὐχὶ ὅμως πάντοτε καὶ χιόνα. Ἡ ἀκρίβεια τοῦ γνωμικοῦ εἶναι σχετικὴ.

18. Κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς Ὑπαπαντῆς (2 Φεβρουαρίου) λέγεται τὸ ἐξῆς παράγγελμα, ἵνα ἐτηρηθῇ πλήρης ἀργία.

«Οἱ μῦλοι ἀργιοῦν, οἱ δοῦλοι ἀργοῦν
καὶ οἱ γαιῶδροι σκόλην ἔχουν».

ἀργουῶν=ἀργοῦν.

σκόλην ἔχουν=σχολὴν (=ἀργίαν) ἔχουν. Ἐξ οὗ κοινῶς ἐν Σητεία ἡ ἑορτὴ τῆς Ὑπαπαντῆς καλεῖται «*μυλζαργγοῦσα*»=ἑορτὴ καθ' ἣν οἱ μῦλοι, οἱ ἀλέθοντες δημητριακά, ἀργοῦν· ἦτοι μεγάλη ἑορτὴ περιλαμβάνουσα δούλους καὶ ὄνους.

19. Σκύλλος σ' ἐδάκασε
βάλε τὸ μαλλί του

ἦτοι ὅταν σὲ δαγκάσῃ σκύλλος, βάλε εἰς τὸ δῆγμα τρίχας του διὰ νὰ θεραπευθῇς

Ἡ παροιμία ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ «ὁ τρώσας καὶ ἰάσεται».

20. Καινούργιο μου καλάθι
καὶ ποῦ θὰ σὲ κρεμάσω.

Λέγεται ἐπὶ ἀθίκτων πραγμάτων, τὰ ὅποια συνήθως περιποιῆται τις ἰδιαιτέρως καὶ ὑπερβολικά, ὥς τὸ καινούργιο καλάθι, τὸ ὅποιον ἐφ' ὅσον δὲν χρησιμοποιηθεῖ εἶναι καθαρὸν ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ ἀναρτᾶται· διότι, ἐάν, τοποθετηθῇ χαμαί, εἰς τὰ ἀγροτικὰ μάλιστα σπίτια μοιραίως θὰ λερωθῇ.

21. «Ἀποῦ τρώει τὸ λινόσπορο
τρώει τὰ ῥοῦχα του»

Ἡ παροιμία ἐφαρμόζεται ἐπὶ ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἐνκόλως πωλοῦν ἢ ἐξοδεύουν ἀπαραίτητον ἢ χρήσιμον εἰς αὐτοὺς πρᾶγμα καὶ κατόπιν συντόμως τοῖς χρειάζεται ἀπολύτως.

Ἡ παροιμία ἔχει ληφθῇ ἐκ τῆς συνηθείας νὰ τρώγουν ἄλλοτε τὸν «λινόσπορο καβουρδισμένο στὸ τηγάνι», ὅπως καὶ τὰ ὁμοίως ψηνόμενα ξηρὰ κουκιά, τὰ λεγόμενα «κουκιά=ἀστραγάλια (=ἀρχ.) τρωγάλια, τραγάλια). Ἄλλ' ἐπειδὴ σπειρόμενος ὁ λινόσπορος δίδει τὸ (λίνον) λινάριον, ἐξ οὗ τὰ λινὰ ῥοῦχα, τὰ ὅποια ὕφαινον αἱ οἰκοδόεσται καὶ ἐχρησιμοποιοῖ ἡ οἰκογένεια διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς, συνέβαινε πολλάκις ἐξ ἀμελείας ἢ ἐξ ἀνάγκης νὰ καταναλωθῇ εἰς «στραγάλια» καὶ νὰ μὴν μένῃ σπόρος. Ἐξ οὗ προήλθεν ἡ ἀνωτέρω παροιμία, ἔχουσα ἐν μεταφορᾷ εὐρεῖαν ἐφαρμογὴν.

22. *Καλλιά 'ναι ὁ νοησάμενος παρὰ τὸ μπορεσάμενο* = καλῦτερος εἶναι ὁ εὐφυής, παρὰ ὁ ἰσχυρός. Παρόμοιον εἶναι καὶ τὸ λεγόμενον «ἡ τέχνη γαμεῖ (=βάνει κάτω, καταβάλλει) τὴν ἀνδρειγιά».

23. «*Τοῦ Θεοῦ ἡ ζημιὰ, ἐζημιὰ δὲ λογᾶται*» ἦτοι ἡ ἐκ Θεοῦ προερχομένη ζημία, δὲν λογίζεται ζημία.

Ἡ παροιμία ἐφαρμόζεται ἐπὶ ζημιῶν προκαλουμένων ἐξ ἀνωτέρας βίας καὶ πρὸς πρόληψιν τῶν ὁποίων οὐδὲν δύναται ὁ ἀνθρώπινος νοῦς.

24. «*Ἀρπαξε νὰ φᾶς καὶ κλέψε νᾶχης*».

Γνωμικὸν τιμίων βιοπαλαιστῶν συχνὰ λεγόμενον ὡς παράπονον, ἵνα δηλώσῃ

πόσον ἡ ἠθικὴ εἶναι ἀνίσχυρος νὰ προλάβῃ πολλάκις τὴν ἀρπαγὴν καὶ τὴν κλοπὴν πολλῶν πλουσίων καὶ ἰσχυρῶν.

25. «Ἐγὼ βυστῶ τὴ κλεῖδά μου
καὶ καίγεται ἡ καλύβα μου».

Παροιμία λεγομένη ἐπὶ ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἔχοντες ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην εἰς ἀπίστους οἰκείους των, ὑφίστανται ζημίας ἐν τῷ οἴκῳ των εἴτε ἠθικάς εἴτε ὑλικάς.

26. «Ὁ πετεινὸς τῇ γειτονίᾳ παίζει μὲ τὸ ὄρνιθός μου
ἄχι καὶ νὰ παίζῃ κι' ἐγὼ μὲ τοὺς γετόνισσές μου.»

Παίζω=χαριεντίζομαι. Ἡ μαντινάδα λέγεται ἐπὶ ἐρωτολήπτου γέροντος μὴ λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν, λόγῳ ἡλικίας, ὑπὸ τῶν **ὥραίων γετονισσῶν του** καὶ παραπονουμένου διὰ τοῦτο.

27. Εἰς τὸ χωρίον Καβοῦσι Ἱεραπέτρου ὁ νότιος ἄνεμος πνέει συχνὰ καὶ μὲ ἐξαιρετικὴν σφοδρότητα (πειράζει ἡ νοτιά)· φέρει δὲ μεγάλας καταστροφὰς εἰς τὰς φυτείας τῶν κουκλίων, ἐξ οὗ καὶ ἡ κατωτέρω ἐπωδός :

- «Ποῦ πηγαίνεις ὦ νοτιά ;
- στὸ Καβοῦσι στὰ κουκλιά.
- Μὰ θαρρῶ (=νομίζω) πῶς τὰ μαζώξανε (=συνέλιξαν)
- Θὰ τὸ προφτάξω μὲς τ' ἁλῶνι.
- Μὰ τ' ἁλωνέψανε καὶ τὰ φυλάξανε
- Θὰ μᾶν ποῦ τὸν ἀνηφορᾶ (=καπνοδόχον)
- νὰ τὰ βρῶ μὲς τὸ τσινάλι. Ὑπονοεῖται «νὰ τὰ καταστρέψω».

28. Διὰ τὴν καλὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου ἤκουσα ἐν Λάστρῳ Σητείας τὴν ἐπομένην γεωργικὴν γνώμην.

«Μ' ἐχρῶσες παληάμπελο
καὶ θὰ πᾶ σὲ πουλήσω»
λέγει ὁ ἰδιοκτήτης τῆς ἀμπέλου.
Καὶ ἀπαντᾷ ἡ ἄμπελος :
«Μὴ μὲ πουλήσεις, Ἀφένδῃ μου
κι' ἐγὼ σὲ ξεχρεώνω.
Γιὰ βάλε νηὺς καὶ σκάφημε
γέρους καὶ κλάδεψέ με
Βάλε καὶ γρῆς μεσόκοπες
γὰ μὲ βλαστολοῖσουν
βάλε καὶ νηὲς ἀνύπανδρες
νὰ μὲ κουτσοφουντίσουν».

Ἦτοι διὰ τὴν καλὴν σκαφήν (σκάψιμο) τῆς ἀμπέλου πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦμεν νέους (νηὺς) ἐογάτας ἔχοντας δύναμιν. Διὰ τὴν κλάδευσιν (τὸ κλάδος) γέροντας (γέρους) ἐμπείρους. Γραῖας (γρῆς) γυναῖκας διὰ τὸ βλαστολόδιμα (=ἀφραί-

ρεσιν ἀργῶν βλαστῶν) καὶ νέας ἀνυπάνδρους διὰ τὸ κουτσοφούντισμα (=κορυφο-
λόγημα). Οὕτω «ἂν μὲ περιποιηθῇς» λέγει ἡ ἄμπελος πρὸς τὸν ἰδιοκτήτην αὐτῆς
«δὲν θὰ μὲ πωλήσῃς καὶ θὰ πληρώσῃς τὸ χρέος σου» (1).

30. Καὶ ἂν εἶσαι παπαδιά
μὲ τὴν ἀράδα σου θὰ πᾶς

Παροιμία δι' ἧς συνιστᾶται ἡ τάξις εἰς κάθε πράξιν. Ἄλλοτε οἱ παπαδιές,
ὅταν ἤρχετο ἡ σειρὰ τῶν γυναικῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ νὰ λάβουν τὸ ἀντίδωρον ἀπὸ
τῶν χειρῶν τοῦ ἱερέως, προηγούντο κατὰ κανόνα τῶν ἄλλων γυναικῶν τῆς ἐνορίας.
Ἡ παροιμία ἐννοεῖ, ὅτι πλὴν τῆς περιπτώσεως ταύτης, εἰς πᾶσαν ἄλλην δὲν
υπάρχει διάκρισις, ἀλλὰ σειρά.

Ἀράδα ἐκ τοῦ Ἰταλ. arada=εἰς τὴν γραμμὴν τοῦ ἀγκυροβολίου καὶ εἴτα
γενικῶς εἰς τὴν γραμμὴν, μὲ τὴν σειράν.

31. **«Γεροντοπροβατίνα στὸ βουνό, μαρόπι στὸ τσινάλι»**=γραῖα προβατίνα
εὐρίσκεται εἰς τὸ βουνόν, τὸ δὲ ἐνὸς ἔτους πρόβατον (=μαρόπι) εἰς τὸ τσινάλι καὶ
ψήνεται γιὰ νὰ φραγωθῇ.

Ἡ παροιμία λέγεται περὶ νέου ἀνθρώπου προσώρως ἀποθνήσκοντος, ἐνῶ
ὁ γέρον ἐπιζῇ.

Μαρόπι=τὸ θηλυκὸ ἀρνὶ ἐνὸς ἔτους.

32. **«Τ' ἀμπέλι, σὺν τὸ κοπέλι»** ἦτοι τὸ ἀμπέλι θέλει περιποίησιν συνεχῇ
καὶ μετ' ἐνδιαφέροντος ὅπως τὸ μικρὸ παιδί.

33. **«Γιαλίτης ποντικός (προφέρεται μπονδικός) σιὰ ὄρη δὲ φωλεύγει»**, λέγεται
ἐπὶ ἀνθρώπου ὅστις ἀρνέεται νὰ ἀκολουθήσῃ ἔργον εἰς τὸ ὅποιον δὲν εἶναι συνειθι-
σμένος.

Γιαλίτης=αἰγιαλίτης, παραθαλάσσιος. **Φωλεύγω**=κατασκευάζω φωλεάν.

34. **«Θέ μου μὴ δώσης τοῦ φτωχοῦ
πόρτα καὶ παραθύρι
Καὶ πάπλωμα νὰ σκεπασθῇ
καὶ πάρει το καὶ φύγει.»**

Παροιμία λεγομένη ἐπὶ πτωχῶν ἀλλ' ἀχαρίστων ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι
εὐεργετούμενοι κλέπτουν εἰς τὸ τέλος τὸν εὐεργέτην τῶν.

35. Πές μου ποῶς σ' ἔδειρε
νὰ σοῦ πῶ πόσες ἦφαις.

ἦφαις=ἔφαγες ὑπονοεῖται ξυλιές, ραβδισμούς. Ἡ ἐννοία τῆς παροιμίας
εἶναι ὅτι: «Ὅταν τις γνωρίζῃ καλῶς, τὰς συνεπειὰς μιᾶς πράξεως δὲν εἶναι ἀνάγκη

(1) Ὁ Π. Γ. Γενναδίου ἀναφέρει παραλλαγὴν τοῦ ἀνωτέρω ποιηματίου ἐν τῷ φν-
τολογικῷ Λεξικῷ του σελ. 78 Ἀθῆναι 1914.

νά τὰς ἀπαριθμῇ. Εἶναι εὐνόητον. Τὴν αὐτὴν σημασίαν ἔχουν καὶ αἱ ἐπόμεναι :

- α) Μ' ὅποιο δάσκαλο καθίζεις
τέτοια γράμματα θὰ μάθης
- β) Κατὰ τὸ μαστρογιάννη καὶ τὰ τσιράκια του
- γ) Κατὰ τὸν ἡγούμενον τῆς πόλεως καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ (Σειράχ).

36.

Τ' ἀμπέλι θέλει ἀμπελουργὸ
καὶ τὸ καράβι ναύτες.

Ἦτοι κάθε ἓνας εἰς τὴν εἰδικότητά του
ἢ κοινῶς : «Πασαεῖς νὰ κάνη τὴν δουλιὰ του».

37.

«Παπᾶ βοῦτί, παπᾶ χωράφι
ποτὲ ζημιὰ δὲ (γ) κάνει»

Ἦτοι ὅταν τὸ βοῦτί (=βῶδι) εἶναι τοῦ ἰδιοκτῆτου ἐνὸς κτήματος, εἰς τὸ ὁποῖον ἔκαμε τὸ βῶδι ἀγροζημίαν, ἡ ζημία αὐτὴ δὲν λογίζεται, δὲν ὑπάρχει.

38.

Ἀποῦ λυπᾶται κάνει ὀζᾶ
κι' ὁ ἀλύπητος περβόλι

Ἦτοι ὁ βοσκὸς πρέπει νὰ ἐνδιαφέρεται, καὶ νὰ προστατεύῃ τὰ ζῶα του διὰ νὰ πληθυνθοῦν, ὁ δὲ περιβολάρχης νὰ καθαρίζῃ ἀλύπητα τὰ δένδρα του, διὰ νὰ τοῦ ἀποδώσουν καρπὸν.

39

Ἄλλοι 'πεθυμοῦν τὰ γένεια
Κι' ἄλλοι φτοῦν καὶ ρίχνουνέντα

Οἱ ξυρίζοντες καὶ οἱ αὐτοξυριζόμενοι πρὸ τινων ἐτῶν ἔπτυνον εἰς τὰς χεῖρας των ἢ τὰ πέδιλά των διὰ νὰ ἀκονίσουν ἐπ' αὐτῶν τὰ ξυράφια των ἐν ἀγνοίᾳ διατελοῦντες τῶν μικροβιολογικῶν ἀναλύσεων.

Ἦ παροιμία λέγεται ἐπὶ τῶν ἐχόντων τι καὶ περιφρονούντων αὐτό, ἐνῶ ἄλλοι στεροῦνται ἄλλοτε τὸ ἔχειν γενειάδα ἢ το σημεῖον ἀρχοντιᾶς.

40.

Ἦ Punta di Varucha=ἡ ἄκρα Βαρούχα κατὰ τοὺς ἐνετικούς χάρτας, σήμερον δὲ καλουμένη ὁ Κάστελλος ἐν τῇ ἀγροτικῇ περιφερείᾳ Μυρσίνης Σητείας, πιθανώτατα δὲ καὶ ὁ πύργος Ἀγίου Ἀντωνίου ἀνῆκον εἰς τὴν εὐγενῆ οἰκογένειαν Βαρούχα.

41.

«Μεγάλη μπουκιὰ νὰ φᾶς
μὰ μεγάλο λόγο νὰ μὴν πῆς

ἦτοι βλωμὸν (=μπουκιὰ) μεγάλον μπορεῖς νὰ καταπῆς, ἀλλ' ὑπερήφανον λόγον νὰ μὴν ἐκρᾶσῃς· διότι δὲν γνωρίζεις τί σοῦ ἐπιφυλάσσει ἡ τύχη.

42.

«Ὡστε νὰ λουστῇ ὁ κασσίδης
ἦτονε καὶ κτενισμένος»

Ἦτοι εὐθύς ὥς ἀπελούσθη ὁ φαλακρὸς ἦτο καὶ κτενισμένος, διότι δὲν εἶ-
χεν ἀνάγκην νὰ κτενισθῇ, ἀφ' οὗ δὲν εἶχε μαλλιά.

Λέγεται ἰδίως ἐπὶ συγκομιδῆς καρπῶν πολὺ μικρὰς ἔσοδείας, τοὺς ὁποίους
συλλέγει τις ταχέως.

43. «Ἀποὺ ἔχει μέλι βάνει καὶ στὸ χόνδρο», ἦτοι «ὅστις ἔχει μέλι, βάνει
καὶ εἰς τὸ χονδραλεσμένο στάρι ποὺ ψήνεται μὲ λάδι καὶ κρομμύδι». Μέλι δὲν ἀνα-
μιγνύεται ποτὲ μὲ χόνδρο, ἡ παροιμία δηλοῖ, ὅτι ὁ ἔχων (=ὁ πλούσιος) δύναται
νὰ σπαταλᾷ καὶ ἀσκόπως.

44. «Ὡς σὲ τιμᾷ τὸ σπίτι σου,
τιμᾷ σε ἡ γειτονιά σου.
Καὶ ὥς σὲ τιμᾷ ἡ γειτονιά
τιμᾷ σε ὁ κόσμος ὅλος».

Ἦτοι ὅταν ἡ ἀγάπη καὶ ὁ σεβασμὸς βασιλεύῃ εἰς μίαν οἰκογένειαν, ἀσφα-
λῶς θὰ τιμηθῇ τὸ σπίτι αὐτὸ ἀπὸ τοὺς γείτονάς του, καὶ ἑπέκτασιν δὲ καὶ ἀπὸ
λοιπὸν κόσμον.

45. Θέ μου μὴ δίδῃς τοῦ παιδιοῦ
τὰ βάνει ὁ νοῦς τῇ μάννας» (Δ. Κ.)

Εὐχὴ μητρὸς συνεχῶς ἐνδιαφερομένης καὶ ἀνησυχούσης διὰ τὸ παιδί της,
ἵνα μὴ πάθῃ τοῦτο κακὸν τι

46. «Ἀποῦχει θηλυκὸ παιδί στὴ Λάστρο νὰ τὸ δώσῃ
ἀποὺ βραδυάζει ἀπονωρίς κ' ἄργεϊ νὰ ξημερώσῃ».

Παροιμία λεγομένη διὰ τὸ χωρίον Λάστρο Σητείας, τὸ ὁποῖον κυκλοῦμενον
ὑπὸ ὑψηλῶν ὄρεων ἔχει τὸ ἥλιακόν φῶς ὀλιγώτερον κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέ-
ρας. Ὡστε ἀφ' οὗ ἡ πρωία καθυστερεῖ, τὸ δὲ ἑσπέρας ἔρχεται ταχύ, ἡ ἐργασία
τῆς ἡμέρας εἶναι μικρότερα. Ἡ κόρη ἄρα ὅπου θὰ ὑπανδρευθῇ ἐν Λάστρῳ δὲν θὰ
πολυεργάζεται. Ἡ παροιμία περιέχει καὶ μομφὴν τινὰ κατὰ τοῦ χωρίου.

47. «Τοῦ γαιδάρου κάνεις χάρη
γαῖδαρο θὰ σὲ μπατάρει».

Ἦτοι ἐὰν κάμῃς χάριν εἰς ἄνθρωπον ἀγνώμονα (=γαῖδαρον), οὗτος θὰ σὲ
λογαριάσῃ γαῖδαρον, διότι παρὰ τῷ λαῷ ὁ ὄνος θεωρεῖται ζῶον δύστροπον, κακὸν
καὶ ἀγνώμον. Ἡ παροιμία ἐπομένως συνιστᾷ νὰ χαρίζεται κανεὶς εἰς ἀνθρώπους
ἀναγνωρίζοντας τὴν χάριν.

48. «Κάμε τὸ καλὸ καὶ ρίξε το στὸ γιאלὸ»

Ἦτοι κάμε τὸ ἀγαθὸν ἔργον, ἀνεξαρτήτως, ἐὰν ἀναγνωρισθῇ ἢ ὄχι. Ἐντολὴ
ἠθικὴ ἀπόλυτος. Ἀντιτίθεται πρὸς τὴν ἀνωτέρω παροιμίαν.

49. «Τὸ φτωχὸ ἀνδρόννο, ὅλο μαλὲς»

Ἦτοι εἰς τὴν πτωχὴν οἰκογένειαν ὑπάρχουν διαρκῶς ἔριδες. Ἡ παροιμία ἀπευθύνεται εἰς τοὺς θέλοντας νὰ συστήσουν οἰκογένειαν, ὅπως μὴ στηριζονται μόνον εἰς τὸ αἶσθημα, ἀλλὰ νὰ ἐξετάζουν καὶ τὴν ἐκατέρωθεν οἰκονομικὴν συμβολήν.

50. «Παιδί ἀπὸ τὴ κοιλιά σου
μουσκάρι ἀπὸ τὴν ἀηλιά σου.»

Ἦτοι νὰ ἔχῃς παιδί ἰδικόν σου (καὶ οὐχὶ θεόν), ὅπως καὶ μοσχάριον ἀπὸ τὴν ἀγέλαδα σου.

51. «Ὁ καλὸς καλὸ δὲν ἔχει
κι' ὁ κακὸς κακὸ δὲν ἔχει.» (Δ. Κ.)

Ἦτοι ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος πάντοτε ὑποφέρει· ὁ δὲ κακὸς δὲν ἔχει κακό, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ τιμωρῆται ἀπὸ τὸν θεόν. Τὸ γνωμικὸν θεωρεῖ τὸ καλὸν καὶ τὸ κακὸν ὥς μὴ ἐπηρεάζον τὴν θείαν δίκην.

52. «Ὅντο φτωχῶς μὴ (γ) κλαίγειςαι
Κι' ὄντο πλουτῶς μὴ χαίρειςαι» (Δ. Κ.)

Ἦτοι πλούτος καὶ πενία νὰ μὴ σὲ ἐπηρεάζουν ὑπερβολικά.

53. «Ἀπὸ φωτειά κι' ἀπ' ἀστραπή
Κι' ἀπὸ νερό καὶ χλόνη
Κι' ἀπὸ Κασίδι καὶ σπανό
ὁ Θιὸς νὰ σὲ γλυτώνει» (Δ. Κ.)

Ἦτοι εὖχον εἰς τὸν θεὸν νὰ σὲ προφυλάττῃ ἀπὸ σχέσεις φαλακροῦ ἢ ἔχοντος ἐκ δυσκρισίας ἀραιότατον μύστακα καὶ γένειον, διότι οἱ τοιοῦτοι συνήθως ἔχουν καὶ ψυχικά στίγματα ψεύδους καὶ ἀπάτης.

54. *Δὲν ἔχει στὸ σταμνὶ νερό.* παροιμία λεγομένη ἐπὶ πενεστάτων ἀτόμων.

55. Ὁ καθαρὸς (=ἐκαστος) τὸ (μ)πόρδο του (=μεγάλῃ πορδῇ) τὸν ἔχει μηλοκύδωνο = (τὸν λογαριάζει ὅτι ἔχει ὁσμὴν μηλοκύνδωνιου).

Ἦτοι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀναγνωρίζει τὰς ἀδυναμίας καὶ τὰ ἐλαττώματά του.

56. «Μηδὲ καὶ χρῖμας τὸ γαμπρό
μηδ' ἀδικία στὴ νύφη» (Δ. Κ.)

Ἦτοι οὔτε ὁ γαμβρὸς ἐξημιώθη οὔτε ἡ νύφη ἡδικήθη. λέγεται ἐπὶ νεο-νύμφων τῶν ὁποίων τὸ σωματικὸν ἰδίᾳ κάλλος εἶναι κάτω τοῦ μετρίου

57. Δὲ θέλω ποῦ τὰ ἔχει σου
μηδ' ἀποῦ τὰ καλὰ σου

μηδ' ἀπὸ τὴν καπαροσυκιά
τὰ καπαρόσυκα σου

Τὰ ἔχει=τὰ πλούτη· Καπαροσυκιά=καπαροσυκία. Καπαρόσυκα=Καπαρὶ (ἀραβ.=εὐγενῇ) σύκα. κατόπιν αἰδοῖον· γυναικός. Ἡ παροιμία ἐκφράζει πλήρη περιφρόνησιν, εἰς ἐκείνην ποῦ ἀποτείνεται.

58.

Ἀποῦ καλὸ καθούμενα καλύτερα γυρεύγει
ὁ διόλος τοῦ κώλου του κουκιά τοῦ μαγερεύγει

Κουκιά=μεταφορικῶς ξυλιές, ραβδισμούς. Καὶ ἡ φράσις κουκιά σου χρωσιῶ (=ὀφείλω)=θα σὲ δείρω.

Κῶλος = 1) ὁ δακτύλιος τοῦ ἀπενθυσμένου, 2) τὰ ὀπίσθια, τὰ κωλομέγρια. Λέγεται, περὶ τῶν μὴ ἀρχουμένων εἰς τὴν ὑπάρχουσαν καλὴν τῶν κατὰστασιν, ἀλλ' ἐπιδιωκόντων καλύτερα καὶ ἀποτυγχανόντων.

59.

Ἀς γιμνείαι τὸ Μαριὸ
κί' ἄς πλερώνη τὸ χωριὸ

Ἦτοι ἐφ' ὅσον μία κακὴ πράξις, ὡς ἡ πορνεία, εἶναι ἀνεκτὴ ἀπὸ τοὺς κατοίκους ἐνὸς χωριοῦ, δικαίως τοῦτο ὑφίσταται (=πληρώνει) γενικῶς τὰς ἠθικὰς συνεπειὰς τῆς κακῆς ταύτης πράξεως.

60.

Τὸ μανδαλώνει ἡ πόρτα μου
γὰρ γαῖδαρο τὸν ἔχω

Ἦτοι ὁ ἐκτὸς τῆς οἰκογενείας ἄνθρωπος ἔχει ἀξίαν γαῖδαρον, ἐὰν εἶναι ἐχθρὸς τῆς οἰκογενείας ἐφ' ὅσον κλεισμένης τῆς θύρας τοῦ οἴκου μένει ἔξω. Ἀφίνει ὅμως ἡ παροιμία ὡς ὑπονοούμενον, ὅτι δὲν ἔχει οὕτω τὸ πρᾶγμα, ὅταν ὁ ἐχθρὸς εὐρίσκεται ἐντὸς τοῦ οἴκου, ἐντὸς τῆς οἰκογενείας ἥτοι εἶνε οἰκεῖος· τὸ=τόν.

61.

Ἀπὸ τὰ μάτια δὲν ἐφέξαμε (=δὲν εἶδαμε)
Κί' ἀπὸ τσοὶ κουφάλες ἴνι' ἀνημένης

Κουφάλα=ὀπὴ εἰς τὸν κορμὸν δένδρου—καὶ κουφαλιάρικο δένδρον—κατόπιν μεταφορικῶς κουφάλα=κόγχος ἄνευ βολβοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ.

Ἡ ἔννοια τῆς παροιμίας εἶναι ὅτι «ἀπὸ ἐκεῖ ποῦ ἔπρεπε νὰ περιμένης καλὸ, δὲν εἶδες.—Καὶ ἀπὸ εὐτελῆ καὶ ἀσήμαντα πρόσωπα καὶ πράγματα ποίαν ὀφείλειαν θὰ περιμένης ;

62.

Ἀποῦ δὲ γλείψει χάρκωμα
κί' ἄλευροδόχης πάτο
πρᾶμμα δὲν ἐδροσίσθηκε
στὸν οὐρανὸ ἀπὸ κάτω (Ν. Ἀθ.)

Γλείφω=λείχω, **χάρκωμα**=μέγα χαλκοῦν ὄγγειον, λέβης ἰδίως τυροκομείων. **ἄλευροδόχη**=δοχεῖον τοῦ μύλου εἰς ὃ πίπτει τὸ ἄλευρον, **πρᾶμμα**=πρᾶγμα εἴτα=τίποτε. **δροσίζομαι**=κατὰ μεταφορὰν γεύομαι μὲ ἡδονήν. **πάτος**=πυθμὴν.

Ἡ παροιμία ἐξάγει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ βοσκοῦ τυροκόμου καὶ τοῦ μυλωνᾶ.

63.

Ποῦ βαττισθεῖ σὺ χάρκωμα
καὶ σὴν ἀλευροδόχη
πλεῖό του δὲ ξεβατσίζεται
τὸ χούϊ ποῦχει, ἰῶχει (Ν. Ἀθ.)

Χούϊ=λέξις περσική. ἔξις, συνήθεια, πάθος.

Βατσίξομαι ἴσως ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ vizio=ἐλάττωμα καὶ viziare ρῆμα=ἔχω ἐλάττωμα νὰ ἐγγίξω ἢ νὰ πράττω τι ἐβατσίστη=ἀπέκτησε τὴν κακὴν ἔξιν, ἐκακοσυνήθισε.

Ἡ παροιμία λέγεται ἐπὶ ἀνθρώπων ἐχόντων ἐλάττωμα νὰ ζητοῦν ἀπὸ φίλους ἢ πελάτας τῶν προϊόντα τυροκομίας καὶ ἀλευρομύλων χωρὶς νὰ τὰ πληρώνοιν.

64. «Ἀγούγια του ποῦ λείπει ἀπὸ τὸ γάμο ντου» ἦτοι οὐαὶ εἰς ἐκεῖνον ὅπου ἀπουσιάζει ἀπὸ τὸν γάμον του.

Ἡ παροιμία δηλοῖ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐμπιστεύεται τις εἰς ξένους σπουδαίας του ὑποθέσεις.

Ἀγούγια=παρεφθαρμένον οὐαὶ εἰς τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας τῆς Κρήτης λέγεται «ἐγούης».

65. Ἀγούγια του ποῦ δὲν ἔχει νύχια νὰ ξυστῇ=ἀλλοίμονον εἰς ἐκεῖνον ποῦ δὲν δύναται μόνος του νὰ κανονίσῃ δύσκολον ὑπόθεσιν του.

66.

Ἡ γούλα κάστρα καταλνεῖ
καὶ κάστρα ξαγοράζει (Δ. Κ.) (¹)

Ἦτοι ὁ λαιμὸς (=ἡ γούλα) μεγάλας πόλεις καταστρέφει ἐν τῇ σπατάλῃ καὶ τῇ λαιμαργίᾳ—ἐνῶ ἔξ ἀντιθέτου τοῦ οἰσοφάγορ ἡ οἰκονομία καὶ ἡ λιτότης ἐξαγοράζει κάστρα.

67. Ἡ παροιμία συνιστᾷ τὴν οἰκονομίαν καὶ τὴν λιτότητα.

«Συβάσματα στὸν αὐλακα καὶ μὴ μαλιές σι' ἄλωνι»=Κατὰ τὴν ἐποχὴν ὅπου θ' ἀρχίζῃ τὸ ἄροτρον νὰ αὐλακῶνῃ τὸν ἄγρον νὰ γίνῃ συμφωνία διὰ νὰ μὴ γίνωνται κατόπιν ἔριδες (μαλιές) ἐντὸς τοῦ ἁλωνίου.

68. «**Ἦρθανε τὰ πετούμενα, νὰ φύγουν τὰ καθούμενα**» Παροιμία ἐφαρμοζομένη ἐπὶ ἐπληγύδων, οἵτινες ἐξεδίωξαν ἢ ἐξετόπισαν τοὺς ἐν τῷ τόπῳ ἐργαζομένους αὐτόχθονας.

69. «**Καλλιὰ εἶναι ἡ σῶπα παρὰ τὴ τραγουδίστρια**» ἦτοι καλλίτερον νὰ σιωπᾷ τις, παρὰ νὰ φλυαρῇ.

Τραγουδίστρια=ἡ λέγουσα τῇ συνοδείᾳ λύρας κατὰ τὸν χορὸν Κρητικὰ δίστιχα (=μαντινιάδες) τὸ πλεῖστον ἐκ τοῦ προχείρου. Καὶ ἐπειδὴ ὁ χορὸς διαρκεῖ ἐπὶ ὥρας, ἡ δὲ τραγουδίστρια σπανίως ἐγκαταλείπει τὸν χορὸν, ἡ λέξις τραγουδίστρια μετέπεσε εἰς τὴν σημασίαν τῆς μεγαλοφώνου φλυάρου, καὶ μὴ σεβομένης ὅ,τι μυστικόν.

ΣΗΜ. (1) Τὰ γνωμικά, παροιμίες καὶ τὰ καθαρογλωσσίδα τὰ φέροντα εἰς τὸ τέλος τὰ στοιχεῖα Δ. Κ. μᾶς ἐδόθησαν ὑπὸ τῆς μακαρίτιδος Δεσποίνης Μ. Καταπότη.

ΣΗΤΕΙΑ - ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΧΑΝΙΩΝ
ΑΠΕΛΕΓΜΕΝΗ

Ἐξεσκαπούλαρ έντηνε, = ἀπέφυγε τὴν νόσον, τὴν ποινὴν—ἐκ τοῦ Scapula=ὠμοπλάτη, τὸ ρῆμα ξεσκαπουλέρω=ἀφαιρῶ τι ἀπὸ τὴν ὠμοπλάτην μου, ἐκφορτώνομαι ἀπὸ ἐν βάρους, ὡς μεταφορικῶς, ἡ νόσος, ἡ δίωξις, ἡ ποινή.—Τὸ ρῆμα ξεσκαπουλέρω συγγενὲς πρὸς τὸ ξεμασκαλίζω.

Ἐξεμασκάλισέντονε καὶ ἐξεμασκαλίστη = τοῦ ἐπέφερε τις ἐξάρθημα ἢ ἔπαθε ἐξάρθημα.

Ἀτζούμαρος=(ἐν Σητείᾳ) μειράκιον ὑψηλόν, ἐξαιρετικῆς ὑγείας καὶ δυνάμεως. εἶναι τὸ ἀρχαῖον **χείμαρος** (ὃ καὶ ἡ) λεγόμενον σήμερον εἰς τὰς δυτικὰς Ἐπαρχίας τῆς Κρήτης (Ἀμάρι Σφακιὰ) μόνον εἰς ἀρσενικὸν γένος ὃ τσίμαρος.

Τσίμαρος=ἐφετεινὸν ἀρσενικὸν ἐρίφιον, ἥτοι ἡλικίας ὀκτὼ ἕως δέκα περὶπου μηνῶν. Ὅταν δὲ ταῦτα γίνουν ἐνὸς ἔτους τὰ ὀνομάζουν **μαροπότραγους**. Τὰ ἐνὸς ἔτους θηλυκὰ ἐρίφια ὀνομάζονται **μουσκοῦλλα**. Τὰ ἐφετεινὰ θηλυκὰ ἀρνιά (ἐν Ρεθύμνῳ, Σφακίσις) τὰ καλοῦν τὰ **λεύτερα** (=τὰ μὴ ἀκολουθοῦντα πλέον τὴν μητέρα των, χειραφετημένα). Τὰ ἴδια ἀρνιά, ὅταν γίνουν ἐνὸς ἔτους, λέγονται **μαροπισάρια**. Ὅταν δὲ ἔχουν ἡλικίαν ἐνὸς καὶ ἡμίσεως ἔτους λέγονται τὰ μάρωπα (θ). ἡ λέξις αἰτουμάρος λέγεται, ἐν Σητείᾳ μόνον, ἐπὶ ἀνθρώπων.

Τὸ μάρωπο (καὶ ἐν Σητείᾳ τὸ μαρώπι καὶ ἡ μαρώπι) εἶναι αὐτὸ τὸ (κατὰ Γ. Χατζηδάκην) **χίμαρος**, εἴτα τσίμαρος καὶ κατόπιν τὸ ἐπίθετον τσιμαρωπὸς (=σχεδὸν τσίμαρος) ἐξ οὗ τὸ μάρωπο, ἢ τὸ μαρώπι, τὸ μαρωπισάρι (¹) πάντοτε ἐπὶ θηλυκοῦ γόνους.

Μαυράγανο σιάρι, = σῖτος ἔχων ἀθήρα (ἄγανον κοινῶς) μαῦρον ἄγανα εἶναι αἱ λεπταὶ ἀκίδες (=ἀγκίδες κοινῶς) τῆς κεφαλῆς τοῦ σταριοῦ. Ἡ λέξις **ἀθήρα** διετηρήθη διὰ τὴν ἀκμὴν τοῦ ξυραφίου, ὅταν καλῶς ἀκονισθῇ. Λέγεται «ὁ ἀθήρας τοῦ ξυραφιοῦ». Ὅταν ἡ κεφαλὴ τοῦ σίτου δὲν ἔχει ἄγανα λέγεται (τὸ) **κούτρουλο**. Κούτρουλο λέγεται καὶ ἐπὶ ζώων μὴ ἔχόντων κέρατα. Οὔτω Κούτρουλος κριγίος, κούτρουλος τράγος κλπ.

Καὶ ἐπὶ ἀνθρώπων μὲ κομμένα μαλλιά καὶ ἐν γένει ἐπὶ πράγματος μὴ ἔχοντος προεξοχάς, μικροῦ, κοντοῦ ὑπάρχει καὶ θηλυκὸν κουτρούλα, καὶ ἀρσενικὸν κουτρούλης—πιθανῶς προέρχεται ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ Corto=βραχὺς καὶ ὑποκοριστικὸν Κορτ-ούλης—Κουτρούλης. Ὑπάρχει παροιμία «ἐκφιά (=ἐκεῖ) ποῦ δὲ σὲ σπέρνουν (=σπείρουν) κουτρούλη ἴντα φυτρώνεις (=διατὶ φύεσαι)», παροιμία εἰλημμένη ἐκ τοῦ γεωργικοῦ βίου. Ἦτοι Κουτρούλη ἀφ' οὗ δὲν σὲ ἔσπειραν, διατὶ ἐφύτρωσες—λέγεται ἐπὶ ἀνθρώπων οἱ ὅποιοι ἀπόρσκλητοι ἐπεμβαίνουν εἰς ὑπόθεσιν καὶ ἐξέρχονται ζημιωμένοι. Τὸ κουτρούλης σημαίνει τὸν βραχὺν καὶ πονηρόν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ παροιμία: «ὅ,τι μποῖ τοῦ λείπει, εἶναι ὄλο πονηριές».

Μπόϊ=ἀνάστημα (Τουρκικ. Boy.)

Μουρέλο (τὸ) = ἡμερος ἐλαία, οὐχὶ ἐξ ἐμβολιασμοῦ προερχομένη, ἀλλ' ἐκ

(1) Ὁ Θεόκριτος εἰδυλλιον Α'. Στίχ. 5—6 λέγει: «ἐς τέ καταρρεῖ δ' **χίμαρος**· χιμάρῳ δὲ καλὸν κρέας, ἔστ' ἀμέλξης»=θὰ σοῦ πέσῃ (θὰ λάβῃς) τὴν μουσκοῦλαν τῆς ὁποίας τὸ κρέας (ἐσθιόμενον) εἶναι καλὸν (νόστιμον) ἕως ὅτου νὰ γεννήσῃ καὶ νὰ ἀμέλγεται. Ἦτοι ἐφ' ὅσον εἶναι στεῖρον τὸ ἐνὸς ἔτους θηλυκὸν ἐρίφιον, ἔχει κρέας νόστιμον.

φυτεύσεως τεμαχίων κλάδων ἡμέρου ἐλαίας. Τὰ τεμάχια ταῦτα λέγονται σήμερον **πάλοι** (ἐκ τοῦ πάσσαλος) τὸ δὲ ὑποκοριστικὸν **παλοῦκι**—τὸ δὲ μουρέλο ἐκ τοῦ μορία ἐλαία, μορελαία, μορέλα, μουρέλο.

Ἀγριλὸς=ἡ ἀγρία ἐλαία—καὶ ὑποκοριστικὸν ἡ ἀγριλίδα, τὸ ἀγριλίδι.

Μάνιτα (ἦ) = ὁ θυμὸς—ἡ φράσις «ἔχει του μιὰ μάνιτα»—καὶ ρῆμα μανίζω=θυμώνω.

Ὁργιτα (ἦ) = ἡ ὀργή Θεοῦ, ἡ φράσις «ὄργιτα νᾶχης»=νὰ σοῦ ὀργισθῇ ὁ Θεὸς· ἐπέχει θέσιν κατάρας—καὶ ἡ μετοχή «ὦ τὸν ὠργισμένον»=ὦ ποῦ τοῦ ὠργισθῇ ὁ Θεὸς καὶ ὠργισμένοι=οἱ διάβολοι, οἱ δαίμονες.

Κακωσύνη=δυσαρέσκεια—ἡ φράσις, «ἔχουνε κακωσύνη» = εἶνε ἐν δυσαρεσκείᾳ.

Κακιά=μοχθηρία καὶ κακὸς=μοχθηρὸς ὡς ἐν τῇ φράσει «κακὸς ἄθρωπος (= ἄνθρωπος), κακὴ γυναίκα».

Παλληκάρια καλοῦν ἐν Σητεῖᾳ σῖτον βραστόν, ὅστις κατόπιν συρωμένος ἀναμιγνύεται μὲ ἀμυγδαλοκάρπους, ζάχαριν καὶ σταφίδα, ὡς τὰ κόλλυβα καὶ τρώγεται τὴν ἡμέραν τῶν Φώτων (6 Ἰανουαρίου) ὑπὸ νέων ἰδία, διότι συνεπληρώθη ἡ σπορὰ τῶν ἀγρῶν. Εἰς δὲ τοὺς ἀροτῆρας βόας δίδεται τὴν παραμονὴν τῶν Φώτων μῖγμα ἐψημένων καρπῶν ἀποτελούμενον ἀπὸ κριθήν, σῖτον, κουκιά, φάβαν, βρώμην καὶ ἀπὸ ὧν τινα ἄλλον σπειρόμενον καρπὸν καὶ εὗχονται οἱ γεωργοί : «νᾶναι καλὰ τοῦ χρόνου βούγια (=βόες) καὶ ζευγολάτες (=ζευγηλάται).

Διάλε τὸ κυθιό σου. Διάλε=Διάβολε· **κυθιό** πιθανώτατα τὸ ἀρχαῖον **ὁ κύσθος** καὶ ὑποκοριστικὸν κυσθίον, **κυθιό** = γυναικεῖον αἰδοῖον—λέγεται καὶ **ὁ χύστος**.

Ἀυγολογῶ=ἐξετάζω τὴν ὄντιθα συνήθως διὰ τοῦ μικροῦ δακτύλου ἢ τοῦ δείκτου, ἐὰν ἔχη τὸ αὐγὸ «(ἀρχ. βλιμάζω). Ἡ φράσις «αὐγολογᾷ τηνε»=τὴν θωπεύει εἰς τὸ αἰδοῖον».

Στὰ λεπά=εἰς τὰ λεπά—οὕτω καλεῖται τοποθεσία πρὸς δυσμὰς τῶν Χοχλακίων Σητείας. Ἐκ τοῦ Ἀραβικοῦ **Lep**=**λὲπ**=χεῖλος, ἄκρον, ὄριον ἐπομένως **στὰ λεπά**=**στὰ ὄρια**.

Ἐν Σητεῖᾳ ἀκούεται ἡ φράσις: «**ταμάνιμος** νύκτα»=περίπου (λογαριάζω) νύκτα. Τὸ ταμάνιμος προῆλθεν πιθανώτατα ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ **tahmin**=ἐκτίμησις, ὑπολογισμὸς καὶ **Tahminen** (ἐπίρ.)=περίπου, κατὰ προσέγγισιν, ταμίνα σήμερον.

Ἐν Σητεῖᾳ λέγομεν: «μιὰ μυρωδιὰ **τῇ** βγάνεις»· ἐνῶ εἰς τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας λέγουσιν ἀντὶ **τῇ**, **ντῇ**.

Ἐν Ἱεραπέτρῃ ἀκούεται συχνὰ ἡ φράσις «ἴνι' ἀνημένεις ἀπὸ τὸ σουρούρη λαὸ»=τὶ περιμένεις ἀπὸ τὸ γελοῖο λαό·

Σουρούρης (Ἐκ τοῦ Τουρκ. **Surur**. (χιουρούρ) = εὐθυμία) = ὁ προκαλὼν τὴν εὐθυμίαν, τὸν γέλωτα, ὁ ἀνόητος.

Σίγουρο=ἐκ τοῦ Ἰταλ. **sicuro**=ἀσφαλῶς.

Μπερδουκλώνω=περιδένω μὲ κλωνιάν, λέγεται «μιὰ κλωνιὰ κλωστή, μιὰ κλωνιὰ σκοινί», ἐν προκειμένῳ κλωνιὰ=σκοινίον.

Δὲν μπορεῖ νὰ πῆξῃ τ' ἀπαλό του. Λέγεται, ὅταν καθυστερῇ ἡ ὀστέωσις τῶν πηγῶν τῆς κεφαλῆς παιδίου, λόγῳ ῥαχτισμοῦ.

Ἀπαλὸ—ἡ πηγὴ τῆς κεφαλῆς—καὶ ἡ φρεσὶς «βουλᾷ ἀκόμη τοῦ κοπε-
λιου τ' ἀπαλὸ»=ὁ δάκτυλος ψηλαφῶν τὴν πηγὴν δὲν συναντᾷ ὀστείνην ἀντίστα-
σιν, ἀλλὰ βουλᾶ (=βυθίζεται). Εἰς τὸν πληθ. **ἀπαλὰ**=τὰ ἐξωγκωμένα οὖλα ἱππου
ἡμιόνου, ὄνου.

Σύβιοι=ὄλοι μαζί. Ἐκ τοῦ **σύμβιοι**=οἱ συμβιοῦντες ἢ ἐκ τοῦ σὺν βίῳ
=σὺν περιουσίᾳ.

Ἀζούμπαλος=(ἐκ τοῦ ἀρχαίου **σίπαλος**)=κοντόφθαλμος, ἀδέξιος.

Ἀζύλακας=ἡμερος πρίνος μὲ μεγάλα φύλλα χωρὶς ἀκάνθας. Ἀζυλακῆς
=χωρὸς, ὅπου δάσος ἀζυλάκων· ἀζύλακος ἐκ τοῦ ἄκνυλος, (κατὰ Κοραῖν),=καρ-
πὸς τοῦ εἵδους τούτου τοῦ πρίνου (**Δροῦς**)· ὁ μικρὸς πρίνος κοινῶς Κατσόπρινος.

Μαρτῆς=οἰκόσιτον ἀρνίον ἀρσενικόν μέχρις ἐνὸς ἔτους καὶ ὄῃμα μαρ-
τεύγω=ἔχω μαρτῆν καὶ ἡ προᾶξις μάρτεμα. Ἡ λέξις μαρτῆς παράγεται ἐκ τοῦ
ὀήματος ἡμερώνω, ἡμερωτός, (ἡ)μεροτεύω, (ἡ)μερότεμα. (Γ. Χατζ.) Καὶ ἡ **φρά-
σις**: «ἐπῆρα μερδικὰ ὅσα καὶ τᾶφερα ἐπαὲ πάνω καὶ τὰ μαρτεύγω»=ἠγόρασα
ἀρνιά τινα καὶ τὰ ἔφερα ἐδῶ ἐπάνω καὶ τὰ περιποιῶμαι ὥς μαρτῆδες· ἡ οἰκό-
σιτος αἷξ λέγεται μαρταρόγα=μαρταροαῖγα.

Φοραδόμανδρα. Εἰς πολλὰ χωρία τῆς Σητείας ὑπάρχουν τοπονύμια φέ-
ροντα τὸ ὄνομα τοῦτο. Διηγοῦντο μάνδραν φορβάδων, τὰς ὁποίας διεισέρχονται ἐπὶ Ἑνε-
τῶν οἱ κατὰ χωρία τιμαριοῦχοι, οἵτινες πλὴν τῶν ἄλλων εἰσφορῶν εἶχον τὴν ὑπο-
χρέωσιν νὰ παρέχουν εἰς τὴν Ἑνετικὴν Κυβέρνησιν καὶ ἱππους. Φοράδα=φορβάς.

Φληγγᾶτο=φλεγᾶτο ἦτοι ἀγωγός, πηγὴ ὕδατος, κοινῶς φλέγα=πηγή.

Πουτῶ=μεθ' ὁρμῆς ἀποπτύω τὸ περιεχόμενον ἐν τῷ στόματι ὑγρόν, οἶον
ὕδωρ, οἶνον, γάλα, οἶνόπνευμα ἐπὶ τινος μέρους τοῦ σώματος—καὶ ἡ προστα-
κτικὴ τοῦ ἀορίστου πούτιξε—εἶναι τὸ ἀρχαῖον **ὀῆμα πνιτίζω**.

(**Τὸ**) **χνάρι**=δέρμα κατεργασμένον (=ἀρχ. σκῆτος) ἴσον πρὸς τὸ πέλμα
ποδὸς ἐκ τοῦ **ἔχνιον** (ὑποκ. τοῦ ἔχνα=πατούχα) ἱχνάριον, χνάρι=τὸ πέλμα τοῦ
ὑποδήματος. Καὶ ὄῃμα **ξεχναρώνω**=ἀφαιρῶ πετὰ καὶ πάτους τοῦ ὑποδήματος.

Τσίκνα (ἡ). Τὴν λέξιν ἐρμηνεύει ὁ Legrand ἐκθεσις εἰς καπνόν. Ἐν
Σητεῖα σημαίνει κακοκαιρίαν μετὰ βροχῶν καὶ χιόνος.

Τσιγκνὰ δὲ λέγομεν τὴν ὀσμὴν ψηνομένου κρέατος ἐπὶ ἀνθρώπων. Τὸ δὲ
ὄῃμα **Τσιγκνώνω** λέγεται ἐπὶ φαγητοῦ τὸ ὁποῖον «ἔπιασε κατὰ τὸ ψήσιμον εἰς τὸν
πάτον τοῦ τσουκαλιῦ ἐλλεῖπει ὕδατος» οὕτω «ἐτσίνωσε τὸ φαί». μεταφορικῶς
δὲ **τσιγκνώνω**=μορφάζω δυσαρέστως.

(**ὁ**) **Ἀρόλιθος**, τὸ ἀρχαῖον ἀρδμόλιθος, (ἐκ τοῦ ἀρδμός καὶ λίθος=)
φυσικὴ κοιλότης βράχου εἰς ὁρεινὰ μέρη, ὅπου συλλέγονται καὶ ἐπὶ τινα χρόνον
διατηρῶνται ὄμβρεια ὕδατα χρησιμοποιούμενα ὑπ' ἀνθρώπων καὶ ζώων.

Δίστιχον ἐκ Κριτσαῖς κατὰ τινα βουλευτικὴν ἐκλογὴν ἐκ Κρήτης.

Μὲ τὴν τραβᾶγια τὴ πολλὴ καὶ μὲ τὸν **ἀραμουῖρο**
ἔχασε τὴν καππότηταν του στὸ δρόμο ὁ Τζανουῖρος

Τραβᾶγια (Ἰταλ. travaglia)=μέριμνα, ἐνόησις, εἶτα θόρυβος

Ἀραμουῖρο=(Ἰταλ. rumore)=θόρυβος, ταραχὴ, τύρβη.

Καππότης=(Ἰταλ. capotta)=παλτό, ἐπιανοφόρι· ἐν προκειμένῳ δὲ τὸ Κρη-
τικόν (μάλλινον) ἡμισίδι (ὑποκ. τοῦ ἡλάσου).

Τζανουῖρος=ἐπώνυμον οἰκογενειακὸν ἐκ τοῦ Τζανῆς (Zanne).

Τὸ φυτὸν τὸ καλούμενον σήμερον πεντάνευρον—τὸ ἀρχαῖον ἀρνό-
γλωσσον.

Τσοῦκος ἢ Τζοῦκος—ξηροκολοκύνθη, φλασκί καὶ μεταφορικῶς «ἔντα
τζοῦκο τὸν ἐβαστάς»=τί κενὸν κεφάλι ἔχεις, καὶ «λέει τζοῦκος»=λέγει κενά,
ψευτιές (Ἰταλ. zucca).

Δαμπάσσω καὶ ἐλάμπαξα=ἐπαθα κήλην, τὸ ἀρχαῖον λαπάσσω=κενῶ,
ἀδειάζων τὰ ἔντερα ἢ τὸ ἐπίπλουν ἢ καὶ ἀμφοτέρα ἐντὸς τοῦ ὁσχείου. Τὸ ἐλάμπαξα
λέγεται καὶ ἐσακατεύτηκα) (ἐκ τοῦ Τουρκ. Sakat=ἀναπηρία)=ἐπαθα κήλην.

Ντεροσπῶ=παθαίνω ὁ ἦξιν τῶν ἐντέρων (ἐντεροσπῶ) καὶ εἶτα φοβοῦμαι
πολὺ ὥστε ὁ φόβος νὰ ἔχη ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς κατόπιν ὑγείας τοῦ «ντεροσπασμένου».

Ἡ φράσις: *σκοῦν τὰ σύκα*=διαρρήγνυται τὰ σύκα καὶ εἶτα σκῶ=λυποῦ-
μαι ὑπερβολικά, τὸ ἀρχαῖον σχάζω, μὴν σκᾶς=μὴν λυπῆσαι ὑπερβολικά.

Κλανοπαπαδιὰ=σύζυγος ἱερέως, ἣτις πέρδεται (=κλάνει) καὶ εἶτα ἔντομον
τὸ ὁποῖον, ὅταν ἐγγίσῃ τις ἀφίνει ὁσμὴν φαύλην, πιθανῶς τὸ ἀρχ. ἢ σφονδύλη.

Ὁρνιάζω=θέτω *ὄρνιους* εἰς συκὴν ἡμερον.

Ὁ ὄρνις εἶναι τὸ ἀρχαῖον τὸ ἐρινεὸν ἢ ὁ ἐρινεὸς=σύκον ἄγριον μὴ
τρωγόμενον, περιέχον δὲ τὰς νύμφας καὶ κατόπιν τὰ ἔντομα τὰ ὀνομαζόμενα κοι-
νῶς μυγιάλουδια (μικραὶ μυῖαι) παρὰ δὲ τοῖς ἀρχαίοις ἐκαλοῦντο ψήνες, οἵτινες
ἐξέρχόμενοι ἀπὸ τούς «ὄρνιους» μεταφέρουσιν τὴν γυῖριν εἰς τὰ ἄωρα ἡμερα σῦκα
καλούμενα κοινῶς ἀλύθια ἢ λύθια, τὸ ἀρχαῖον ὁ *δλυνθος*.

Βουλῶ=βυθίζω καὶ βυθίζομαι, χάνομαι, ἐξαφανίζομαι.

Τῶναι γραμμένο δὲ βουλᾶ

τασίμι δὲ μαυρίζει

κί' ὅ,τι εἶναι ἀπὸ τὸ θερὸ γραφτὸ

ὀπίσω δὲ γυρίζει.

Ἀντὶ τοῦ γραμμένο λέγεται ἐν τῷ διστίχῳ τὸ *κισιμέμι* (Ἀραβ. Kismet=
πεπρωμένον)—ἀσίμι=ἄγγυρος· ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ Sim. *βουλᾶ*=χάνεται.

Λαιφούρα=ἀσήμαντο πρᾶγμα καὶ ἡ φράσις «ἄφησε τοσοῖ λαιφούρες»=
παῦσε νὰ ἀναφέρῃς τὰ περιττά—πιθανώτατα ἐκ τοῦ ἀρχαίου τὸ λαῖφος=παληό-
ρουχον· λαιφούρα προβατίνα=γροῖα, ἀδύνατη προβατίνα.

Φραγκᾶτα (τὰ) = τοποθεσία πρὸς ΝΑ τοῦ χωρίου Σωτήρα Σητείας.
Φραγκᾶτος λέξις ἀναφερομένη εἰς Κρητικὰ ἐπὶ Ἑνετῶν συμβόλαια ἐκ τοῦ Ἰτα-
λικοῦ Franco=ἐλεύθερον· ἐπὶ Ἑνετῶν ἀπηλλαγμένον κτῆμα φεουδαλικοῦ τέλους
(Σ. Ξανθοῦδιδης).

Πέτομαι=λέγεται καὶ σήμερον, ὥς εἰς τὴν φράσιν «αὐτὸς πέτεται μὲ τὰ
φτερά σου»=αὐτὸς στηρίζεται εἰς σὲ καὶ «ποῦ πέτεσαι»=ποῦ στηρίζεσαι.

Πιργιολίκι=ἀργιῶδες ἔδαφος· πῖρ (Ἀραβ.)=χῶμα, γκιὸλ (Τουρκικ. gol=
λίμνη=χῶμα λίμνης ἱκανὸν νὰ συγκρατήσῃ τὸ ὕδωρ.

Πιργιώνη=ἀπότομος, γωνιώδης, ὀδοντωτὴ προεξοχή λόφου ἢ βουνοῦ,
πιργιόνι=πριόνι=μικρὸς πριών.

Ὁρμπιλιᾶς=ἀργιῶδες ἔδαφος παραφθορὰ τοῦ ἀργιλιᾶς.

Κουνῶ καὶ *Κουρκουνῶ*=διασεῖω, ἡ φράσις «κουρκούννησε τὴν πόρτα, τὸ
παραιθυρόφυλλο».

Τὸ κουρκουνῶ λέγεται καὶ γουργουνῶ, ἀλλ' ἐφαρμόζεται ἐπὶ προσώπων.
(Ἐκ τοῦ Cuna=λίκνον).

Κουτσουρίζω=καθιστῶ τινὰ κουτσὸν (χωλόν), βραχυτέρον, πιθανῶς ἐκ τοῦ
κουτσοραδίζω=κόπτω κατὰ τι τὴν ὁρὰν (=οὐρὰν)—ἐξ αὐτοῦ αἱ λέξεις Κουτσούρα
καὶ κουτσούρι.

Σκουντῶ (Ἰταλ. Scuotere=σεῖω)=σήμερον προσκρούω ἢ κυτῶ τινα ἐλα-
φρῶς διὰ τοῦ ἀγκῶνος, ἰδίως παρακείμενον, παρακαθήμενον ἢ παριστάμενον, ἵνα
προκαλέσω τὴν προσοχὴν του ἢ διὰ τὴν ἐξυπνήσῃ· λέγεται καὶ ἀσκουντῶ.

Ἐκ τοῦ σκουντῶ ἡ ἀσκονταύλα (=ἐκ τοῦ σκουντῶ καὶ αὐλαξ)=ἐν ὁδῷ
λακκίδιον ὀρυσσόμενον ὑπὸ παιδῶν καὶ κεκαλυμμένον, ὥστε ἀνύποπτος νὰ πέσῃ ὁ
διαβάτης ἢ τὸ ζῶον του. Λέγεται καὶ ὡς ἀστεῖσμος ἢ φράσις «νὰ μὴν ξανάρθῃς,
γιατὶ θὰ σοῦ βγάλω ἀσκονταύλα».

Σκουρος=ὁ ἄμαυρος ἐκ τοῦ Ἰταλ. Scurο. Ἀλλὰ καὶ **σκοῦρα** τοποθεσία
πρὸς Α. τοῦ χωρίου Σφάκκι Σητείας ἐκ τοῦ **σκῦρος**=τόπος πετρώδης. **Καὶ σκου-
ράφια**=τὰ εἰς τὴν παραθαλασσίαν ἐκ τῆς διαβρώσεως τῶν κυμμάτων παραχθέντες
αἰχμηροὶ λίθοι (ἀρχ. πέτραι λεπράδες).

Τὸ μανάρι = ὁ πέλεκυς ἐκ τοῦ Ἰταλ. Mahaῖο.

Κουκουμᾶς καὶ **κουρκουμᾶς**=μελανοδοχεῖον ἐκ τοῦ Ἰταλ. cucuma=
λέβης.

Τὰ στράφυλα=τὰ στέμφυλα, ἥτοι τὰ ἐκπιέσματα τῶν σταφυλῶν=πρὸς
τὸ ἀρχαῖον **Βρύταια**.

Ἡ σκουζα=δικαιολογία ἀβάσιμος, ἐκ τοῦ Ἰταλ. scuza.

Μουζούρι=μέτρον ξηρῶν ἰδίᾳ καρπῶν ἰσοῦται πρὸς δύο **πινάκια**=ἐν
πινάκιον=δύο **μπρατικά**=ἐν μπρατικό=δύο ἀξάγια.

Αἱ φράσεις «**ἐσκιάσθη τὸ λαγό**», «**ἐσκιάστη τονε**» = εἶδε τὸν λαγῶν
τὸν εἶδε.

Ἐσκιάστη=ἐσκιάσθη=εἶδε τὴν σκιάν του. Κατόπιν=εἶδε.

Ἐγγελοσκιάστη=εἶδε τὸν ἄγγελον, ἥτοι εἶναι τις ἐτοιμοθάνατος, ἀφοῦ εἶδε
τὸν ἄγγελον, ὅστις θὰ τοῦ πάρῃ τὴν ψυχὴν. Καὶ ἡ κατάστασις ἀγγελόσκιασμα,
καὶ τὸ ῥῆμα ἀγγελοσκιάζομαι.

Κονεύγω=μένω εἰς κονάκι, φιλοξενοῦμαι καὶ φιλοξενῶ καὶ ἡ φράσις «ποῦ
σὲ κονέψανε»=ποῦ σὲ φιλοξενήσανε.—Κονάκι λέξις Τουρκικὴ=μεγάλῃ οἰκίᾳ, μέ-
γαρον Κυβερνητικόν. Κονεύω=μένω εἰς καλὸ σπίτι.

Συμπρόδεσε παιδί μου τὰ βούγια.—Παιδί μου δέσε μὲ σχοινίον μαζὶ
τὰ βόδια. Συμπροδένω=συμπροσδένω. Τὸ δὲ τεμάχιον τοῦ σχοινίου λέγεται
συμπρόδεμα ἢ **κοντόδεμα** (=βραχὺ σχοινίον). **βούγια** πληθυντικός· ἐνικός δὲ τὸ
βούι καὶ ὑποκοριστικὸν τὸ βουῖδάκι.

(Τὸ) **ὀρνιθοσκέλουρο**=τὸ διάστημα μεταξὺ τῶν ἄκρων ἀντίχειρος καὶ
λιχανοῦ λειαμένων.—Πρόχειρον μέτρον τῶν χωρικῶν, μικρότερον τῆς «πιθαμῆς»
(σιθαμῆς). **Ὀρνιθοσκέλουρο**=ἀσκελιά (=βῆμα) ὀρνιθος.

Ἔνα (μ)πρᾶμμα ἐστραφτάλιζε=κατὰ ἐφάνη στυλπνόν.

Στραφταλίζω=κατὰ περιόδους ρίπτω στυλπνότητα ὡς μικρὰ ἀστραπή—τὸ
ῥῆμα ἀστράφτω καὶ στράφτω—τὸ στραφταλίζω λέγεται καὶ γυαλίζω=ἔχω στυλ-
πνότητα ὡς ἡ ὕλη· ἀλλὰ τὸ στραφταλίζω δηλοῖ περισσοτέραν στυλπνότητα.

Κονταίνω=βραχύνω, ὡς ἐν τῇ φράσει «κονταίνω τὰ ζάλα μου»=βραχύνω τὰ βήμαί μου.

Κοντεύω=παρακρατῶ τι, ἐμποδίζω.—Ἡ φράσις «Κόντεψέ μου τὸ μουλάρι»=ἐμπόδισέ μου τὸν ἡμίονόν μου νὰ μὴ φύγῃ.

Σαλεύγω=ἀναμιγνύω, ἡ φράσις, «σάλευγε τὸ γάλα νὰ μὴ τσικνώσῃ» καὶ «μὴ σαλεύγῃς τὸ νερό γιατί θὰ τὸ θελάνῃς (=θολώσῃς)· εἶτα σαλεύγω=κινουμαι ἐλαφρῶς, ὡς ἐν τῇ φράσει «αὐτὸς ἐσάλευγε ἀκόμη»=(ὁ ἑτοιμοθάνατος) ἔκανε ἀκόμη κινήσεις τινάς. Κατόπιν **σαλεύγω**=βαδίζω, περιπατῶ καὶ ἡ φράσις «σάλευγε μωρὰ γιατί βράδυνασε»=βάδιζε ταχέως, διότι εἶναι βράδυ. Τὸ **σαλεύγω** διαφέρει τὸ **προπατῶ** (=περιπατῶ), ὅτι τὸ μὲν **σαλεύγω** ἐφαρμόζεται ἐπὶ βραδυποροῦντος, βαδίζοντος ἤδη ταχέως—τὸ δὲ **προπατῶ** ἔχει γενικωτέραν σημασίαν.

Λιχανίζω τὰ λάχανα=βάνω λίγο λάδι εἰς τὰ χόρτα (ἡμερα ἢ ἄγρια).—Λιχανίζω ἐκ τοῦ λιχανὸς=δοκιμάζω ὕγρον (μέλι, βούτυρον, λάδι κλπ.) εἰς ὃ ἐνεβάπτισα τὸν λιχανόν, τὸν ὁποῖον φέρω εἰς τὸ στόμα, διὰ νὰ κρίνω τὴν ποιότητα τοῦ δοκιμαζομένου ὑγροῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ δοκιμαζομένη ποσότης εἶναι μικρὰ τὸ λιχανίζω ἔχει σημασίαν δίδω, προσφέρω μικρὰν ποσότητα καὶ εἶτα ἱκανοποιῶ μὲ μικρὰν δόσιν πράγματός τινος. Καὶ ἡ φράσις: «Ἐλιχάνισέ τονε καὶ ἐσώπασε»=τοῦ ἔδωκεν κάτι τι καὶ ἐσιώπησε».

Μοναχεύγω=θὰ σὲ εὔρω, συναντήσω μόνον, ἐκ τοῦ μοναχός, μοναχὰ καὶ ξεμοναχεύγω=συναντῶ ἐντελῶς κατὰμονον καὶ ἡ φράσις: «ποῦ θὰ μού πῃς καὶ δὰ μὴ σὲ ξεμοναχέψω καὶ νὰ σὲ ξαγορεύσω»=ὅπου καὶ ἂν ὑπάγῃς θὰ σὲ ἐπιτύχω μόνον καὶ θὰ σ' ἐξομολογήσω (=ξαγορεύσω) τοῦ ρήμ. ξαγορεύγω=ἐξομολογῶ). Ἦτοι ὅσον καὶ ἂν προσπαθήσῃς νὰ μὲ ἀποφύγῃς, θὰ σὲ συναντήσω καὶ ἀνακρίνω δι' ὅτι μού ἔκαμες ἢ εἶπες καὶ εἶτα θὰ σὲ δείρω.

Μονιάζω ἐκ τοῦ μόνιος (=μόνος)=συναντῶ τινὰ μόνον καὶ κατόπιν ἐνώνω ὡς ἐν τῇ φράσει «μονιάζω τὰ ὀζᾶ (=ζῶα)»=ἐνώνω τὰ ποιμνία μὲ ἄλλον ἢ ἄλλους ποιμένας. Λέγεται εἰς τὴν αὐτὴν σημασίαν **μονιταρίζω** ἀντὶ **μονιάζω**. Οὕτω **μονιαστὰ ποδια** «καὶ **μονιταριαστὰ πόδια**» κατὰ τὸ πῆδημα εἰς μῆκος ἢ ὕψος μὲ ἠνωμένους τοὺς πόδας.

Ἄδεν ἔχει τσίπα—φράσις λεγομένη ἐπὶ ἀναιδῶν ἀνθρώπων=δὲν ἔχει ἐντροπὴν—Καὶ ξετσίπωτος καὶ ξετσιπωσὰ καὶ ξετσιπώματα=ἀνῆθικα, ἀνθηκότης, αἰσχρολογήματα.—Τὸ ξετσίπωμα λέγεται ἰδίως ἐπὶ τοῦ κυριολεκτικῶς περιγράφοντος τὰ γεννητικὰ ὄργανα καὶ τὴν λειτουργίαν αὐτῶν, ὅπερ θεωρεῖται παρὰ τῷ λαῷ αἰσχρὸν καὶ μὴ ἐπιτετραμμένον. Διὰ τοῦτο τὸ πέος λέγεται παρὰ τῷ λαῷ μεταφορικῶς **μασοῦρι**, τὸ ὅσχεον **ἀχαμνά**, οἱ ὄρχεις **κορκοί**, τὸ αἰδοῖον τῆς γυναικὸς **σάρκα**, τὰ ἔμμηνα **συνήθεια**, ἡ **συννοσία**, πηγαίνω μὲ τὴν γυναῖκα.

Τσίπα γενικῶς ὑπεπληγυῖα ὕλη ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας πραγμάτων ἰδίως ὕγρων ἢ ὕδαρῶν. Τσίπα γάλακτος=ἀθόγαλο κοινῶς (1).

(Τὸ) **μασοῦρι**=μικρὰς διαμέτρου αὐλὸς καλάμινος εἰς τὸν ὁποῖον τυλίσσεται νῆμα (ὑφάδι).

Σημ. (1) Ἡ λέξις Τσίπα κατὰ Κοραὴν εἶναι αὐτὸ τὸ ἀρχαῖον σῦφαρ. Ὑπάρχει ὁμως καὶ ἡ Ἱταλ. λέξις cispa=τόμπλα, τὸ ἀρχαῖον λήμη =πεπηγὸς ἔκκριμα τοῦ βλενογόνου τῶν ὀφθαλμῶν.

Ἀχαμνός=μαλακός ἐκ μεταφορᾶς τῆς ἀχαμνῆς ζύμης=ἀραιᾶς ζύμης.

(Οἱ) **κορκοί**=κρόκοι ὠδῶν.

(Ἡ) **σάρκα**=ἡ σάρξ.

(Τὰ) **συνήθεια**=τὰ κατὰ συνήθειαν ἐρχόμενα, τὰ ἔμμηνα.

Ἡ φράσις «οἱ πρῖνοι ἔχουνε πολὺν ἀροδαμὸν»=οἱ πρῖνοι ἐβλάστησαν νέους βλαστούς, τρυφερούς, ἀγαπητὴν τροφὴν τῶν αἰγῶν.

Ὁ ἀροδαμὸς=πρὸς τὸ ἀρχ. ῥάδαμνος, ρόδαμνος καὶ ὀροδαμνος.

Ἀρχαλός ἐν Κρήτῃ τὸ ζῶον ὕπερ **ἀσβός** ἐν τῇ παλαιᾷ Ἑλλάδι καλεῖται καὶ **τρόχος** παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.

«Μπροχώνω λάδι»=προχρεώνω, προπωλῶ λάδι. Τὸ μπρόχωμα, τοῦ λαδοῦ ἐγίνετο συνήθως εἰς ἐποχὴν οἰκονομικῶν δυσχερειῶν τοῦ ἀγρότου καὶ εἰς χαμηλὴν τιμὴν μὲ προθεσίαν ἕξ μηνῶν καὶ μὲ τὴν ἰδιαιτέραν συμφωνίαν, ἐὰν εἰς τὴν προθεσίαν ὁ προπωλὼν ἀγρότης δὲν παρέδιδε εἰς τὸν ἔμπορον τὸ προπωληθὲν λάδι, θὰ τὸ ἐπλήρωνε εἰς τὴν διπλάσιαν συνήθως τιμὴν τῆς προπωλήσεως. Συνήθης τιμὴ προαγορᾶς ἦτο δύο ἡμισυ ἕως τρία γρόσια κατ' ὅκαν. Οὕτω ἑκατὸν ὀκάδες ἐλαίου προπληρωθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ἐμπόρου, ἀπέδιδον αὐτῷ ἐντὸς ἕξ μηνῶν τὸ διπλάσιον τοῦ κεφαλαίου. Διὰ τοῦ τρόπου iούτου πολλοὶ γεωργοὶ πλούσιοι ἔχασαν τὰς περιουσίας των ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν. Οἱ τοιοῦτοι ἔμποροι ἐκαλοῦντο κοινῶς σελεμιτζήδες ἐκ τῆς Τουρκικῆς λέξεως *Selem*=προπώλησις, εἶτα αἰσχροκέρδεια.

Ἐφαγοσπορίσανε οἱ ἐληές. Τὰ ἐλαιόδενδρα δὲν ἐκράτησαν ἐλαιόκαρπον ἀνάλογον πρὸς τὴν μεγάλην ἀνθοφορίαν των. Τοῦτο συμβαίνει κατὰ Μάϊον. Ἐφαγοσπορίσανε=ἔφαγαν τὸν σπὸρον (=τὸν ἐλαιόκαρπον).

Ἀλούμακας=βλαστὸς μέγας φυόμενος ἐκ τῆς ρίζης δένδρου, παραφυᾶς (Ἡ) **ὀματιὰ**=ἐντερον χοίρου, πλήρες δορύξης ἢ χονδραλεσμένου σίτου μετὰ καρπῶν ἀμυγδάλου, σταφίδων καὶ ψηνόμενον ἐντὸς ὕδατος—πιθανώτατα ἡ ὀματιὰ σήμερον εἶναι ἐκ τοῦ ἀρχαίου **αἵματι**=ὁ μέλας ζωμὸς τῶν Σπαρτιατῶν.

Ἀκωλιανός=πτηνὸν ἐν τῇ πιαλαῖ Ἑλλάδι καλούμενον καλλιακούδα, μικρότερον τοῦ μαύρου κόρακος. Τὸ Ἀκωλιανός εἶναι αὐτὸ τὸ ἀρχαῖον **Κολοίος**, πτηνὸν θωρυβῶδες, πορευόμενον κατὰ σμήνη· ὑπάρχει καὶ ἐν Καβουσίῳ Κρήτης.

Καρκασιέλλα λέγονται ἐν **Σφακίοις** τὰ ἄγωνα χωράφια ὑποκοριστικὸν τοῦ *Carcassa*=σκελετός.

Στέρνα=δεξαμενὴ ὕδατος ἀνοικτὴ ἄνωθεν. Τὸ δὲ ὑποκοριστικὸν **σαρνίτσι**, ὅταν σκεπασθῇ διὰ θόλου ἢ στέρνα καὶ εὐρίσκεται ἐντὸς τῆς γῆς. Ἐν Ῥεθύμφῳ τὸ σαρνίτσι λέγεται ὀρθότερον στερνίτσι. Στέρνα ἐκ τοῦ Ἰταλ. *Cisterna*.

«Βλέπε μὴ (γ)κάμης ἔλεθρα».

Ἦτοι πρόσεχε μὴν κάμης ζημίαν.

Ἐλεθρα (ἦ). Ἐκ τοῦ ὀλεθρεία ἢ ὀλεθρία=ὀλεθρος.

Ὑπάρχει μικρὰ καὶ μεγάλῃ ἔλεθρα, ἀναλόγως τῆς ἐπερχομένης βλάβης.

Ἐελογιάζω=καθιστῶ τινα ἐκτὸς λογικοῦ, τρελλαίνω. Οὕτω «ἔεελογιάσε τὴν κοπελλιὰ»=ἐνέπνευσε ἔρωτα εἰς κόρην καταστᾶσαν οὕτω ἐκτὸς λογικοῦ.

Καταλαργιάζω=καταλογιάζω=καθιστῶ τινα λογικόν, ἥσυχον. Οὕτω «τὸ κοπέλλι ἦτονε ἐελογιασμένο μὰ ἐκαταλάγιασε ἐδὰ»=τὸ παιδί εἶχε γίνῃ τρελλὸ (ἀπὸ ἔρωτα), μὰ τώρα ἡσύχασε (=ἐλογικεύθη.)

Διχαλόβεργα (ή).—Ράβδος δισχιδής κατά τὸ κρατούμενον ἄκρον, ἐφ' ἧς στηρίζονται γέροντες καὶ γραιῖται.

Διχαλόβεργα ἐκ τοῦ δίχαλος (=ἀρχ. δίχηλος) καὶ τοῦ Ἰταλικοῦ Verga ὁάβδος Δίχηλος καὶ δωρικὸν δίχαλος=δ' ἔχων δύο χηλὰς.

Ἐκ τοῦ δωρικοῦ χαλὰ (=χηλή) ἡ σημερινὴ λέξις *χαχάλα* κατ' ἀναδιπλασιασμόν τῆς πρώτης συλλαβῆς *χαχαλιά*=τὸ ποσὸν ὅπερ χωρεῖ ἡ *χαχάλα*. «Ὡς μιά χαχαλιά κόκλυβα», «μιά χαχαλιά κουκιά».

Χαχάλοι ἐπίσης καλοῦνται τὸ πρῶτον ζεύγος τῶν ποδῶν ἀστακοῦ καὶ «κάβουρα» μὲ αἰχμηρὰς λαβὰς.

Διχάλη (ἡ)=ἡ κατὰ τὴν βουβωνομηριαίαν πτυχὴν χώρα.

Διχάλι (τὸ)=ξύλον δίχαλον δι' εἰσαγωγὴν θάμνων καὶ ξύλων εἰς καιόμενον φουῆρον.

Διχαλὰ (τὰ) τοποθεσία πρὸς Δυσμὰς τοῦ χωρίου Ρουκάκα.

Ἐπιφθέγματα ἐν Σητεία

Διὰ τὴν ἐκδίωξιν τῶν κυνῶν λέγουν *ψίτ*, τοῦ ἰῶτα μόλις ἀκουομένου ἐπὶ ἡπίας ἐκδιώξεως· *ντάψ* καὶ *νάψ* ἐπὶ ἐντονωτέρας καὶ «κράζεισε»=σὲ καλεῖ ὁ κύριός σου. Πρὸς κλῆσιν κυνῶν *νά* καὶ «*νά κουκιοῦ, κουκιοῦ.*»

Διὰ τὴν ἐκδίωξιν γαλῶν. *ψίτ*, διὰ τὴν κλῆσιν *νά ψι, ψί.*

Διὰ τὴν ἐκδίωξιν ὀρνίθων *ξίτ*—διὰ τὴν κλῆσιν τῶν μὲν νεοσσῶν διὰ φωνῆς σχηματιζομένης ἐκ τῆς ἀποτόμου ἀπομακρύνσεως τῆς κορυφῆς τῆς γλώσσης ἐκ τοῦ οὐρανίσκου καὶ κατὰ συχνὰ διαλείμματα ἐπαναλαμβανομένης—διὰ δὲ τὴν κλῆσιν τῶν μεγάλων ὀρνίθων *πούλι, πούλι, πούλι.*

Ὅταν ὀδηγῶμεν καὶ θέλωμεν νὰ ἐπιταχύνωμεν τὸ βῆμα λέγομεν διὰ τὸν ὄνον *σέ*. διὰ τὸν ἡμίονον *μοῦλε*—διὰ τὴν ἀγέλαδα *ῥο*, διὰ τὴν αἶγα *ἄκι* καὶ τὸν κριὸν *κρίο*.

Τοῦ ἰο τὸ ὀμικρὸν προφέρεται σχεδὸν ὡς ἔψιλον, προφανῶς τοῦ ῥήματος ἔω(=ἦμι)=κάμνω τι νὰ κινηθῇ.

Τὸ *ἄκι* διὰ τὴν αἶγα εἶναι ἡ φωνὴ τῆς αἰγὸς *ααακι, αακι*, τὴν ὁποίαν ἐκφέρει, ὅταν πεινᾷ ἢ καλῇ τὸ μικρὸν τῆς ἢ ἀναγνωρίζῃ τὸν κύριόν τῆς ἢ φοβῇται.

Κάμνοντες χρῶσιν τοῦ ἐσὺ (=σὺ) καὶ ἐσένα (σέ) ὅταν ὀμιλῶμεν πρὸς τι ξένον πρόσωπον, θεωρεῖται παρὰ τῷ λαῷ ὑβριστικόν· διότι τὸ *σέ* εἶναι ἐπίφθεγμα διὰ τὸν ὄνον.

Καθαρογλωσσίδια.

- (α) Βρέχει, βρέχει, λουλουδίζει
κί' ἡ κερά μου κοσκινίζει
νὰ μοῦ κάμη ἓνα κουλούρι
νὰ τὸ πάω τοῦ τσαγκάρη
νὰ μοῦ κάμη παπουτσάκια
νὰ μαζώνω τ' ἀσταχάκια (Δ.Κ.)

Λουλουδίζω=εἶμαι γεμᾶτος ἀπὸ ἄνθη.

Τσαγκάρης=κατασκευαστὴς κορητικῶν ὑποδημάτων.

Ἀσταχάκι=μικροὶ στάχυες ἀγρίων φυτῶν, ἐδωδίσμων ἐν Κρήτῃ.

β) Δὲ μπάω μπλεῖδὸ στήν ἐκκλησιά
μόνο δὰ μῶ στή μπόλη
νὰ πῶ τὰ κλειδιά μου
νανοῖξω τὸ περβόλι
Νὰ κόψω μῆλο κόκκινο
νὰ πιῶ νερὸ δροσᾶτο
νὰ πέσω ν' ἀποκοιμηθῶ
στή λεμονιά ἀπὸ κάτω
Νὰ πέφτουν τ' ἄνθη ἀπάνω μου
τὰ μῆλα στή ποδιά μου
ρόδα καὶ τριαντάφυλλα
μέσα στήν ἀγκαλιά μου (Δ.Κ.)

Πάω=ὑπάγω *μπλεῖδ*=πλέον, *μπόλη*=πόλις.

Ποδιά=τεμάχιον ὑφάσματος ἐπικαλύπτον τὴν κοιλίαν καὶ τοὺς μηρούς
μέχρι τῶν γονάτων καὶ δενόμενον περὶ τὴν ὀσφὺν καὶ τιθέμενον ἐπὶ τῶν ἐνδυμά-
των τῆς χώρας ταύτης, ὅπως τὰ προυφυλάξῃ ἐν ὥρᾳ οἰκιακῆς ἐργασίας ἀπὸ κηλίδας
ἢ ρύπον. Κατόπιν «στή ποδιά μου»=στὰ γόνατά μου.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΟΥΡΚΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

1) Ἑγγραφον διὰ τὴν Μονὴν Σερῶν Σύλων

Ἐνεφανίσθη ἐνώπιον τοῦ φωτεινοτάτου τούτου ἱεροδικαστικοῦ Συμβουλίου
ὁ ἐκ τοῦ χωρίου Πλατυπόδη τῆς Ἐπαρχίας Μεραμπέλου Καρακᾶς Χατζῆ Ὁσμάν
Ἀγᾶς υἱὸς Ἀλῆ καὶ ἐνώπιον τοῦ Καλλινίκου υἱοῦ Μιχαήλ, Ἐπιστάτου τῆς ἐντὸς
τῆς περιφερείας τοῦ χωρίου Βουλισμένη τῆς προαναφερθείσης Ἐπαρχίας καὶ ἐν τῇ
τοποθεσίᾳ Φρατιὰ κειμένης Μονῆς ὀνομαζομένης *Σερά Σύλα*, ὑπὲρ οὗ ὁ τίτλος
οὗτος, ἐδήλωσε καὶ ὡμολόγησε τὰ ἑξῆς :

Κατὰ τὸ ἔτος 1145 (1732 μ. Χ.), εἶχον ἀγοράσει ἐκ τῶν ἀφιερωμάτων τῆς
ὡς ἀνωτέρω μνημονευθείσης Μονῆς, καὶ ἥς προΐσταται ὡς ἐπιστάτης ὁ ρηθεὶς Καλ-
λινίκος, τρία οἰκήματα λιθόκιστα, τρεῖς δεξαμενὰς ὕδατος (σαρνίτσια) ἐπίσης λιθο-
κτίστους καὶ ἓνα ἀγρὸν πεντήκοντα κοιλῶν σπόρου, ἐπίσης ἕτερον ἀγρὸν ἑκατὸν
πεντήκοντα στρεμμάτων, τριάντα ἐλαιόδενδρα καὶ πεντακοσίας δώδεκα ἀμυγδα-
λιές, κείμενα ἅπαντα ἐν τῇ ὡς εἴρηται τοποθεσίᾳ Φρατιὰ καὶ περιοριζόμενα ὑπὸ
γνωστούς πλησιαστάς καὶ ὄρια.

Τὰ ἀκίνητα ταῦτα ἀνῆκον ἐξ ἀγορᾶς εἰς τὸν Ἰωάννην Λεπιδὴν, ὅστις μοὶ
ἐπώλησε καὶ παρέδωκε ταῦτα λαβὼν παρ' ἐμοῦ, τὸ μὲν ἡμῖς τοῦ τμήματος γρό-
σια ἑκατὸν εἰς μετροητά, τὸ δὲ ἕτερον ἡμῖς τμήμα ἀντίλλαξα μετ' αὐτοῦ ἓνα ἀγρὸν
μου. Ἀφοῦ δὲ κατεῖχον καὶ ἐκαρπούμεν τὰ κτήματα ταῦτα ἐπὶ δέκα ἑπτὰ ἔτη καὶ

(1) ΣΗΜ. Μύς. Τὰ κατωτέρω δημοσιευόμενα ἔγγραφα μετεφράσθησαν παρὰ τοῦ
Ν. Σταυρινίδου τῇ παρακλήσει μου.

κατηνάλωσα τὰς προσόδους των δι' ἰδιά μου ἔξοδα, ὁ ρηθείς ἐπιστάτης τῆς Μονῆς ταύτης με ἐνήγαγε πρὸ καιροῦ εἰς τὸ Διβάνιον τοῦ Χάνδακος, ὅπου καὶ μοὶ ἤγειρε ἀγωγὴν, ὅτι τὰ κτήματα ταῦτα ἦσαν ἀφιερώματα τῆς Μονῆς του, ἐκ τῶν προσόδων τῶν ὁποίων ἐσυντηροῦντο οἱ πτωχοὶ τῆς Μονῆς. Ἐκ τῶν ἐνώπιόν μου γενομένων καταθέσεων ἀξιολίστων μαρτύρων ἀποδείχθη, ὅτι πράγματι ταῦτα ἦσαν ἀφιερώματα τῆς Μονῆς καὶ κατὰ συνέπειαν διετάχθη νὰ συμμορφωθῶ πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ ἀφιερώματος καὶ νὰ ἐκχωρήσω ταῦτα εἰς τὸν Ἐπιστάτην εἰς χεῖρας τοῦ ὁποίου καὶ ἐδόθη ἱεροδικαστικὸς τίτλος. Ἐν συνεχείᾳ συμφώνως πρὸς δύο ἱερονομικὰς ρήτρας (φετῶς) αἱ ὁποῖαι ἐχορηγήθησαν ἐκ μέρους τοῦ Σεῖχουλιολάμη εἰς τὸν ὧς εἴρηται ἐπιστάτην, ἀπήτησεν οὗτος παρ' ἐμοῦ, ὅπως τῷ ἐπιστρέψω τὰς προσόδους δέκα ἐπὶ ἑτῶν τῶν κτημάτων αὐτῶν τὰς ὁποίας δικαιοῦται ἱερονομικῶς. Ἐπειδὴ δὲ παρίστατο ἀνάγκη νὰ γίνῃ ἐπιτόπιος ἐξέτασις καὶ ἐξακριβώσις τῶν προσόδων τούτων ἀπεστάλη πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐκ μέρους μὲν τοῦ Ἱεροδικείου ὁ Ναῖπης Χαλὴλ Ἐφένδης, ἐκ μέρους δὲ τοῦ ἐξοχωτάτου καὶ ἐκλαμπροτάτου Διοικητοῦ τοῦ Χάνδακος Μουσταφᾶ Πασᾶ, ὁ ἐπὶ τούτῳ διορισθεὶς κλητὴρ Ἀχμέτ Ἐφένδης. Ἀμφότεροι οὗτοι μετέβησαν εἰς τὸ ρηθὲν τσιφλήκιον καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ ἀμερολήπτων καὶ ἀμνησιακῶν Μουσουλμάνων συνεκρότησαν ἱεροδικαστικὸν συμβούλιον εἰς ὃ παρευρίσκοντο καὶ οἱ ἀρχαιότεροι ἐκτιμηταὶ τῆς Ἐπαρχίας καὶ τῶν πέριξ χωρίων Μεχμέτ Μπεσὲς υἱὸς Γιουσούφ καὶ Ἀβδουλάχ Μπεσὲς υἱὸς Ἀβᾶ, ἀμφότεροι γέροντες πλέον τῆς ἡλικίας, ἀξιόπιστοι καὶ ἀνθρωποὶ διακρινόμενοι διὰ τὴν ἀκεραιότητα τοῦ χαρακτῆρος των, τὴν ἀφιλοκέρδειαν των καὶ τὴν εὐλάβειαν των, οἵτινες ἐπιθεωρήσαντες ἀπάσας τὰς καλλιεργημένας καὶ καταλλήλους πρὸς σπορὰν ἐκτάσεις τοῦ τσιφληκίου, καθὼς ἐπίσης καὶ τὰς εἰς καρποὺς καὶ σιτηρὰ προσόδους αὐτῶν, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν δαπανῶν καὶ προσόδων τῶν διαρρευσάντων δέκα ἐπὶ ἑτῶν διεκανόνισαν φιλοδικαίως καθαρὰν ἐτησίαν πρόσσοδον δέκα πέντε γροσίων, ἥτοι διακόσια πενήκοντα πέντε γρόσια διὰ δέκα ἐπὶ ἔτη, τὰ ὁποῖα καὶ κατέβαλον εἰς τὸν ἐνταῦθα παρόντα ἐπιστάτην ἀγογγύστως καὶ εἰς πρώτην ζήτησίν του.

Εἶχον ἐγείρει ὅμως καὶ ἐγὼ ἀγωγὴν ἐναντίον τοῦ Ἐπιστατοῦντος τὴν Μονὴν ταύτην εἰς ὅσας δαπάνας εἶχον ὑποβληθεῖ ἐπὶ δέκα ἐπὶ ἔτη διὰ τὴν ἐπιδιόρθωσιν καὶ ἐπισκευὴν τῶν λιθοκτίστων οἰκημάτων τοῦ τσιφληκίου, δι' ὅσα ἐδαπάνησα διὰ τὴν οἰκοδομὴν ἐνὸς νέου φούρνου ἐν αὐτῷ καὶ διὰ τοὺς λιθοκτίστους αὐτοτοίχους τούτου. Ἐπίσης καὶ τὴν ἀξίαν τετρακοσίων ἐξήκοντα αὐτοφυῶν ἀμυγδαλῶν τὰς ὁποίας ἐκαλλιέργησα ὁ ἴδιος καὶ τὰς κατέστησα ἀποδοτικὰς, ὡς ἴστανται καὶ εὐρίσκονται εἴτα σήμερον.

Ὅταν λοιπὸν ἤγειρα ἀγωγὴν καὶ ἐζήτησα παρὰ τοῦ εἰρημένου ἐπιστάτου τῆς Μονῆς ταύτης τὰς δαπάνας μου ταύτας, ἤλθομεν εἰς ρῆξιν, διαπληκτισμοὺς ἀντεγκλήσεις καὶ εἰς ἐχθρότητα μετ' αὐτοῦ. Νῦν ὅμως μεσολαβήσει καὶ ἐπεμβάσει τρίτων, παρητήθη πᾶσης ἀξιώσεως, τόσον διὰ τὰ 250 γρόσια τὰ ὁποῖα ἔδωσα εἰς τὸν εἰρημένον ἐπιστάτην, ὅσαν καὶ διὰ τὰ δαπανηθέντα ὑπ' ἐμοῦ διὰ τὴν ἀνέγερσιν τῶν λιθοκτίστων αὐτοτοίχων τοῦ φούρνου, καὶ διὰ τὴν ἀξίαν τῶν αὐτοφυῶν 460 ἀμυγδαλῶν, τὰς ὁποίας διὰ τῶν ἰδίων μου χειρῶν ἐκαλλιέργησα καὶ κατέστησα ἀποδοτικὰς ὡς εἶναι καὶ εὐρίσκονται αὗται σήμερον· ἐξοφλῶ λοιπὸν τὸ χρέος καὶ παραιτοῦμαι πᾶσης ἀπαιτήσεως μου παρὰ τοῦ εἰρημένου Καλλίνικου καὶ παύει

πλέον ἢ μεταξὺ ἡμῶν ὑφισταμένη ἔρις καὶ φιλονεικία. 'Ιεροδικαστικῶς ἐπικυρωθέντων πάντων τούτων κατεχωρήθησαν ταῦτα τῇ αἰτήσῃ των· ὧδε τῇ εἰκοστῇ ὀγδόῃ Ρεμπιουλαχίρ τοῦ ἔτους χίλια ἑκατὸν ἐξήκοντα δύο—(1748 μ. Χ.).

Οἱ Μάρτυρες

Σεχιρῇ 'Αχμετ 'Εφένδης—Μεχμέτ Μπεσὲ υἱὸς Γιουσσοῦφ—'Ομὲρ 'Αγᾶς υἱὸς Μεχμέτ—'Ελχάτζ Μουσταφᾶ υἱὸς Χουσεῖν—'Αλῆ 'Αγᾶς υἱὸς 'Ομὲρ—Μολλά Χουσεῖν υἱὸς Μεχμέτ Μουεζζίνης—'Ισμαήλ 'Εφένδης Γραμματεὺς τοῦ 'Ιεροδικείου.

Τόμος 76 Σελ. 43.

2) Διὰ τὴν ἰδίαν Μονὴν

Περὶνούστατέ μοι Μουσίρη καὶ συνετέ μου Κυβερνήτα, ὁ τὴν κρίσιν διαπεραστικὴν καὶ τὴν γνώμην εὐστοχον κεκτημένος, ὁ στερεῶν τὰς βάσεις τῆς δόξης μου, ὁ περιεστοιχισμένος, ὑπὸ τῶν διαφόρων χαρίτων τοῦ ὑψίστου Βασιλέως (1), ἔσχεέ μου Βεζύρη καὶ Πασᾶ τοῦ Χάνδακος εἴη ἄπειρον τὸ κλέος σου καὶ σὺ Καδῇ Χάνδακος, ὁ τύπος καὶ ὁ ὑπογραμμὸς τῶν σοφῶν, ἡ πηγὴ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀνθηθεὶς ἡ ἀρετὴ σου.

Γενέσθω ὑμῖν γνωστὸν διὰ τοῦ παρόντος αὐτοκρατορικοῦ μου φερμανίου ὅτι ὁ Πατριάρχης τῶν Ρωμαίων Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτῆς Κύριλλος (2) ὑπέβαλεν εἰς τὸ αὐτοκρατορικόν Μου Διβάνιον ἐσφραγισμένην ἀναφορὰν δι' ἧς μοὶ ἐγνωστοποίησεν, ὅτι καίτοι εἰς οὐδένα καὶ κατ' οὐδένα τρόπον ἐπιτρέπεται ἡ ἀνάμιξις εἰς τὰ ἔκπαλαι ἀφιερῶματα, ἀποτελούμενα ἐξ ἀμπέλων κήπων καὶ ἀγρῶν τῆς γνωστῆς ἐν Κρήτῃ ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν **Ξερὰ Σύλα** Μονῆς ὑπαγομένης εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολίτου Κρήτης Γερα-σίου, ἧς τυγχάνει οὗτος καὶ ἐπίτροπος (μουτεβελῆς), ἐν τούτοις ὅμως ἐν ἀγνοίᾳ σήμου, ἧς τυγχάνει οὗτος καὶ ἐπίτροπος (μουτεβελῆς), ἐν τούτοις ὅμως ἐν ἀγνοίᾳ τούτου ἔνιοι ἱερεῖς παρὰ τὸν ἱερὸν νόμον καὶ παρὰ τὰς διατάξεις τοῦ χορηγηθέντος τῇ εἰρημένῃ Μονῇ ὑψηλοῦ βερατίου, ἐπώλησαν ἐκ τῶν ἀφιερωμάτων τούτων ὑπὸ τύπον καθαρᾶς ἰδιοκτησίας ἀμπέλους, κήπους, ἐλαιόδενδρα, ἀμυγδαλὰς καὶ λοιπὰ ἄλλα δένδρα εἰς τὸν ἐκεῖσε Γενίσαρον Καρακάς Χατζῆ 'Οσμάν 'Αγᾶ, πρᾶξις ἣτις σοβαρῶς ἐζημίωσεν τοὺς πτωχοὺς καλογήρους τῆς Μονῆς ταύτης.

Αἰτεῖται δὲ οὗτος (ὁ Πατριάρχης) ὅπως ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνὰ χεῖρας τοῦ εἰρημένου Μητροπολίτου ἱερονομικῶν γνωμοδοτήσεων (φετβᾶ) καὶ τῶν διατάξεων τοῦ Βερατίου του, τῇ μεσολαβήσει τοῦ ἀξιωματικοῦ τῆς περιφερείας καὶ δι' ἱεροδικαστικῆς ὁδοῦ νὰ ἐπιληφθοῦν οἱ ἀρμόδιοι τῆς ὑποθέσεως ταύτης καὶ νὰ ἐπιστραφοῦν τῇ εἰρημένῃ Μονῇ τὰ ἔκπαλαι εἰς τὴν κατοχὴν αὐτῆς ὡς ἀφιερῶματα διατελοῦντα κτήματα, καθὼς ἐπίσης καὶ αἱ πρόσδοροι αὐτῶν καὶ νὰ μὴ ὑφίστανται ταλαιπωρίας καὶ καταπιέσεις ἡ Μονὴ αὕτη, νὰ ὑποβληθῇ δὲ ἔκθεσις (εἰς τὸν Πασᾶν) διὰ τοὺς ἐναντιοφρονοῦντας, καὶ ἐκδοθῇ δὲ ἐκ μέρους μου ἡ ἀπαιτουμένη ἱερὰ διαταγὴ διὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην.

Γενομένης ὅθεν ἐξετάσεως τῶν ἐν τῷ Αὐτοκρατορικῷ μοι 'Αρχαιοφυλακείῳ φυλαττομένων βιβλίων τῶν ἀφορώντων τοὺς Μοναχάδες τῶν 'Επισκόπων,

(1) ἦτοι τοῦ Θεοῦ

(2) Κύριλλος Ε'.

ἐγνώσθη ἐκ τῆς προσαχθείσης ὑποσημειωματικῆς ἐκθέσεως (Δερκιενάο), ὅτι πάντα τὰ εὐρισκόμενα εἰς τὰς περιφερείας τὰς διαλαμβανομένας ἐν τῷ Βερατίῳ τῶν Μητροπολιτῶν καὶ ὑπὸ τύπον ἀφιερωμάτων περιελθόντα εἰς τὰς Ἐκκλησίας ἀκίνητα ἦτοι ἄμπελοι, κῆποι, τοιφλήκια, ἀγροί, βοσκότοποι, μῦλοι, ἱαματικαὶ πηγαὶ (ἀγίασμα), Μοναί, οἰκίαι, καταστήματα ὡς ἐπίσης ἐπιπλα καὶ κτήνη πάντα ταῦτα ἐὰν ἀπ' ἀνέκαθεν παρέμενον εἰς τὴν κατοχὴν καὶ διαχείρισιν τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς ἃς ἀφιερώθησαν ταῦτα, δεόν νὰ παραμένουν καὶ πάλιν εἰς τὴν κατοχὴν καὶ διαχείρισίν των· ὡς ἄλλως τε τοῦτο σαφῶς ἀναφέρεται εἰς τὰς διατάξεις τῶν χορηγηθέντων εἰς τοὺς Μητροπολίτας Βερατίων.

Νῦν ὅθεν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὑποσημειωματικῆς ἐκθέσεως καὶ ἐπὶ τῷ τέλει νὰ προβῇτε εἰς ἐνέργειαν ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, συνωδᾷ τῷ ἱερῷ Νόμῳ ἐξεδόθῃ τὸ παρὸν Αὐτοκρατορικὸν Φερμάνιον.

Ἐντέλλομαι δὲ ἅμα τῇ ἀφίξει τοῦ ἱεροῦ τούτου κελεύσματος μου καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐκδοθείσης διαταγῆς μου παρατηροῦντες δὲ καὶ τὸν ἱερὸν φετῶν, νὰ ἐνεργήσετε δεόντως κατὰ τὸν ἐπιβαλλόμενον ἱερὸν νόμον, ἵνα μὴ εἰς τὸ μέλλον ὑφίστανται ἐπιθέσεις καὶ καταπιέσεις ἢ Μονὴ αὕτη καθόσον θὰ ἀντίκειται τοῦτο πρὸς τὸν Ἱερὸν Νόμον, πρὸς τὰς διανάξεις τοῦ Βερατίου καὶ πρὸς τὴν ὑψηλὴν μου ταύτην διαταγὴν.

Οὕτω γινώσκατε καὶ εἰς τὸ ἱερὸν μου σύμβολον πιστεύετε. Ἐγράφη ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ τετάρτῃ τοῦ μηνὸς Ξηλιτζέ τοῦ χιλιοστοῦ ἑκατοστοῦ ἑξήκοστοῦ πρώτου ἔτους=(1747 μ. χ.).

Τόμος 76. Σελ. 208.

3) Ἐγγραφον διὰ τὴν Μονὴν Τοπλοῦ

Ὁ Μουράτ Ἀγᾶς, υἱὸς Ραμαζάν κάτοικος τῆς συνοικίας Σουλτάν Ἱμπραήμ Χάνδακος, ἐνεφανίσθη ἐνώπιον τοῦ ἱεροῦ τούτου συμβουλίου καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ὑπὲρ οὗ ὁ τίτλος οὗτος Ὁσμὰν Μπεσέ ἐδήλωσε καὶ ὡμολόγησε τὰ ἑξῆς :

Ἐντὸς τῆς περιοχῆς αὐτῆς ταύτης τῆς Σητείας (¹), εἶχον μίαν οἰκίαν συγκειμένην ἐξ ἑννέα δωματίων, συνορευομένην ἐκ τριῶν μερῶν μετ' ἀγροὺς τοῦ Παρθενίου Κορνάρου φόρου ὑποτελοῦς καὶ μετ' δημοσίαν ὁδὸν ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους.

Διὰ τὴν οἰκίαν μου ταύτην ὁ εἰρημένος **Παρθένιος Κορνάρος**, μοὶ εἶπεν, ὅτι δὲν ἀξίζει περισσότερον τῶν εἴκοσι γροσίων καὶ οὕτω μετ' ἐξηπάτησε καὶ τὴν ἐπώλησα (²) καὶ παρέδωσα εἰς αὐτὸν ἀντὶ τοῦ ποσοῦ τούτου.

Ἐπειδὴ ὅμοις ἀπεδείχθη ἱεροδικαστικῶς, ὅτι εἰς τὴν πώλησιν ταύτην συνέτρεξε περίπτωσις δόλου καὶ ὑπερόγκου βλάβης, ἐξεδόθη ἱεροδικαστικὴ ἀπόφασις βασιζομένη ἐπὶ τῆς ἀπάτης ταύτης, δι' ἣς ἠκυρώθη ἡ πώλησις αὕτη καὶ οὕτω παρέλαβον εἰς τὴν κατοχὴν μου τὴν ρηθεῖσαν οἰκίαν μου παρὰ τοῦ Παρθενίου Κορνάρου καὶ τὴν προσέθεσα πάλιν εἰς τὴν περιουσίαν μου.

Νῦν πωλῶ εἰς τὸν προαναφερθέντα Ὁσμὰν Μπεσέ ἀντὶ τοῦ ποσοῦ τῶν πεντήκοντα ἀσλανίων γροσίων, μετ' ὅλων τῶν δικαιωμάτων καὶ ὠφελειῶν διὰ

προτάσεως καὶ παραδοχῆς ἐκ μέρους του, τὸ πλησίον τῆς ὡς ἄνωθι περιγραφείσης οἰκίας μου κείμενον (1), ἡρειπωμένον Μοναστήριόν μου γνωστὸν ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Μοναστήριον Ἀγίου Ἰωάννου (2), μετὰ τῶν δύο αὐλῶν του καὶ ἐνὸς φρεάτος, ὅπερ καὶ παρέδωσα αὐτῷ, τοῦ ἀγοραστοῦ Ὁσμάν Μπεσὲ ἀποδεχθέντος τὴν ἀγορὰν ταύτην καὶ παραλαβόντος εἰς τὴν κατοχὴν του τὸ ἀκίνητον τοῦτο. Ἐλαβον δὲ παρὰ τῶν χειρῶν τοῦ ἀγοραστοῦ ὁλόκληρον τὸ συμφωνηθὲν τίμημα τῶν πεντήκοντα ἀσλανίων γροσιῶν καὶ δηλῶ, ὅτι τοῦ λοιποῦ τὸ περιγραφέν τοῦτο ἀκίνητον κατέστη ἰδιοκτησία ἐξ ἀγορᾶς τοῦ εἰρημένου Ὁσμάν Μπεσὲ καὶ ἃς τὸ νέμεται καὶ τὸ κατέχει ὡς βούλεται καὶ ὡς ἀρέσκειται.

Ἐπικυρωθέντων ἱεροδικαστικῶς πάντων τούτων, ἐγράφη τὸ παρὸν σημερον τῇ πρώτῃ τοῦ μηνὸς Ρεμπιουλαχιο τοῦ χιλιастοῦ ὀγδοηκοστοῦ τρίτου ἔτους. (=1672 μ. χ.)

Οἱ Μάρτυρες

Χουσεῖν Βέης υἱὸς Μουσταφᾶ

Γιουσούφ Μπεσὲ υἱὸς Ἀβδουλάχ

Μεχμέτ Ἀλῆς

Μεχμέτ Τσελεπῆς υἱὸς Ἀβδουλάχ

Μεχμέτ Ἀγᾶς υἱὸς Ἀβδουλμενὰν Ἐκ τῶν

ἀρχηγῶν καὶ ἀγᾶς τῶν ἀζάπηδων(3). Γιουσούφ Ἀγᾶς υἱὸς Ἀβδουλάχ

Κετχουνιάς Ἀκ Τάμπιας (4) κλπ.

Τόμος 167 σελ. 35.

Εἰς τὸ χωρίον Χρωμοναστήρι ἐχορηγήθη φορολογικὴ ἀτέλεια, διότι ἐξεχωρήθη ὡς φέουδον εἰς τὸν Ἀρχιστράτηγον Γαζῆ Χουσεῖν Πασᾶν.

Ἱερὰ Διαταγὴ

Σοφολογιώτατε καὶ Ἱερολογιώτατε Ἱεροδίκᾳ τῆς Ρεθύμνης, ἡ πηγὴ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως αὐξηθεῖν ἡ σοφία καὶ ἡ ἀρετὴ σου. Γενέσθω σοι γνωστὸν διὰ τῆς παρουσίας μου Ἱερᾶ Διαταγῆς, ὅτι τὸ χωρίον **Χώρα Μοναστήρι** προστεθὲν ἐσχάτως θείᾳ βουλήσει καὶ χάριτι εἰς τὰς κτήσεις τῆς Αὐτοκρατορίας μου, ἐξεχωρήθη ὡς φέουδον εἰς τὸν περινούστατον συνετὸν καὶ ἔσοχον Βεζύρην, τὸν παγιοῦντα τὰς βάσεις τοῦ κράτους καὶ τῆς εὐτυχίας μου, τὸν στερεοῦντα τὸ κλέος καὶ τὴν δόξαν μου, τὸν περὶ εὐστοιχισμένον ὑπὸ τῶν διαφόρων χαρίτων τοῦ ὑψίστου, εἰς τὸν κατακτητὴν Βεζύρην Μου Γαζῆ Χουσεῖν Πασᾶν, οὗ ἄπειρος εἴη ἡ δόξα καὶ τὸ κλέος.

Σημ. Μεταφραστοῦ (1) MENZIL MERBUR KURBINDE YAK'I.

Σημ. Μύσ. Ἐφ' ὅσον ἡ οἰκία περιβάλλετο ἐξ ἀγρῶν καὶ δημοσίας ὁδοῦ, ἦτο οἰκία ἀγροτική. Ὡς δὲ ἀναφέρεται κατωτέρω ἔκειτο εἰς τὸ ἐξωκλήσιον Ἅγιος Ἰωάννης.

(2) AYA, YANI, MANASTIRI, DIMEKLE MAARUF.

Σημ. Μεταφραστοῦ (3) Ἀζαπ, λέξις ἀραβικὴ σημαίνουσα ἄγamos. Ἀχροβολιστὴς τοῦ ἀρχαίου ναυτικοῦ τῆς Τουρκίας ἐκαλοῦντο οὕτω, διότι ἦτο ἀπηγορευμένον αὐτοῖς τὸ νυμφεύεσθαι.

(4) Ἀκ Τάμπια. λέξις τουρκικὴ. Λευκὸν πρόχωμα. Τὸ μεγαλύτερον ἐξ ὧν τῶν ἐξωτερικῶν προπυργίων τοῦ φρουρίου Χάνδακος, κτισθὲν ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν καὶ ὀνομασθὲν ὑπ' αὐτῶν Forte di S. Dimitri.

Ἐπειδὴ οὗτος ἀφιέρωσε τὸ χωρίον τοῦτο πρὸς συντήρησιν τῶν ἐν Ρεθύμνῃ καὶ Κισάμῳ ἀνεγερθέντων ὑπ' αὐτοῦ ἱερῶν τεμενῶν, λόγῳ τῆς ἀφιερώσεως ταύτης οἱ ραγιάδες τοῦ χωρίου τούτου ἐκτὸς τοῦ κατ' ἀποκοπὴν φόρου, θέλουσιν ἀπολαμβάνει κατὰ τὰ ἄλλα ὑφ' ὅλας τὰς ἀπόψεις πλήρους φορολογικῆς ἀσυνδοσίας. Ἐντέλλονται ὅθεν οἱ Ταμίαι, εἰσπράκτορες καὶ κλητῆρες, ὅπως ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἕξῃς πλὴν τοῦ φόρου τῆς δεκάτης οὐδεὶς ἀναμιχθῇ οὔτε καταπιέσῃ καὶ ἀπαίτησιν παρὰ τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου τούτου αὐθαιρέτους πολιτικούς φόρους, φόρον Βοϊβόδα, φόρον ἀπολεσθέντων καὶ ἐξαφανισθέντων ἀντικειμένων, δούλων, σκλάβων καὶ **φόρον ἀγγελίων**. Ὑσαύτως ἐντέλλονται οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἀρχηγῶν, οἱ Σουμπασήδες καὶ οἱ Βοϊβόδαί, ὅπως μὴ καταπιέζωσι τοὺς κατοίκους τοῦ ἐν λόγῳ χωρίου ζητοῦντες παρ' αὐτῶν ταχυδρόμους, ὁδηγούς καὶ ἀχθοφόρους. Ἀρμόδιος εἰς ταῦτα ἅς εἶναι μόνον ὁ εἰρημένος Βεζύρης, ὅστις δι' ἀντιπροσώπου του ἅς κατέχῃ καὶ διατηρῇ τὸ χωρίον τοῦτο.

Ἐν ἣ δὲ περιπτώσῃ οὗτοι ὑποπέσωσιν εἰς τὴν ποινὴν ἐγκλημάτων, διαπληκτισμῶν καὶ συνεπείᾳ τούτου καταδικασθῶσι ὑπὸ τοῦ Ἱεροδικείου εἰς τὸν δι' ἀγνης θάνατον ἢ ἀποκοπὴν μέλους τινος τοῦ σώματός των, ἀρμόδιος εἰς τὴν ἐκτέλεσιν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν ποινῶν τούτων, μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς Ἱεροδικαστικῆς ἀποφάσεως ἅς εἶναι ὁ Βοϊβόδας τοῦ ἐξοχωτάτου Βεζύρου.

Ὅμοιως ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἕξῃς νὰ μὴ ἀποστέλλωνται οὗτοι πρὸς ἐκδίκασιν τῶν ὑποθέσεών των εἰς ἄλλον Ἱεροδίκην πλὴν τοῦ τῆς ἐπαρχίας των, νὰ μὴ ζητῶνται παρ' αὐτῶν, οὔτε νὰ ἐπιτρέπεται εἰς οὐδένα νὰ λαμβάνῃ παρ' αὐτῶν χρηματικά ποσὰ ὑπὸ τύπον προστίμων. Ἐὰν δὲ εἰσепράχθῃσιν τοιαῦτα πρόστιμα παρ' αὐτῶν ἅς ἐπιστραφῶσιν αὐτοῖς ταῦτα Οὕτω γινώσκετε καὶ εἰς τὸ ἱερόν μου σύμβολον ἐμπιστεύσθε. Ἐγράφη κατὰ τὰ τέλη τοῦ μηνὸς Σιεβάλ τοῦ ἔτους χίλια ἑξήκοντα ὀκτώ=(1657 μ.χ.).

Ἐκ τοῦ Νέου Φρουρίου

Τόμος 1ος Σελ. 129.

Διαταγὴ τοῦ Ἀρχιστρατήγου ἀφορῶσα τὴν περιτομὴν τῶν νεοεξισλαμισθέντων.

Σοφολογιώτατοι καὶ Ἱερολογιώτατοι Ἱεροδίκαι τῆς Κρήτης· ὁ ὑπὲρ οὗ ἡ παροῦσα μου ὑψηλὴ διαταγὴ Σουνετζῆ (!) Σεῖχ Ρουστέμ δι' αἰτήσεώς του ὑποβληθείσης εἰς τὸ Αὐτοκρατορικὸν Στρατόπεδον, μοὶ ἀναφέρει, ὅτι πολλοὶ φόρου ὑποτελεῖς ραγιάδες τῶν Ἐπαρχιῶν σας προφασιζόμενοι, ὅτι ἡσπάσθησαν τὴν μουσουλμανικὴν θρησκείαν, ἀποφεύγουν τὴν πληρωμὴν τῶν φόρων τῶν χωρίων των.

Πλὴν τούτου, ὥς ἀναφέρει οὗτος, πλεῖστοι τούτων ἐξωτερικῶς μόνον φαίνονται Μουσουλμάνοι, χωρὶς νὰ ἔχωσιν ὑποστῇ καὶ τὴν περιτομὴν. Αἰτεῖται δὲ ὁ ἐν λόγῳ Σουνετζῆ Σεῖχ Ρουστέμ, ὅπως ἐκδοθῇ σχετικὴ πρὸς τοῦτο διαταγὴ μου.

Ἐντέλλομαι ὅθεν ἅμῃ τῇ λήψει τῆς παρουσίας ὑψηλῆς Διαταγῆς, ὅπως ἀναθέσῃτε εἰς αὐτὸν τὸ ἔργον τῆς περιτομῆς τῶν μὴ περιτμηθέντων νέων μουσουλμάνων. Πᾶς δὲ ὅστις θελήσῃ νὰ ἀποφύγῃ ταύτην, νὰ θεωρῇται ὅπως καὶ οἱ ἀπι-

(1) Σουνετζῆ· ὁ περιτέμων.

στοι (κεφερέ) τῶν χωρίων. Ἐπὶ τούτοις συμμορφούμενοι πρὸς τὸν Ἱερὸν Νόμον πρᾶξατε τὰ δέοντα.

Ἐγράφη τῇ 26ῃ Τζεμαγιουλεβέλ 1068=(1657)

Τόμος 1ος Σελ. 133

Γαμήλιαι πράξεις

Ἀρχὴ τοῦ μηνὸς Ρετζεμπου-λ-μουρετζέπ (¹) Ἡμέρα Πέμπτη ἔτος χίλια ἐξήκοντα ὀκτώ (=1657 μ. Χ.)

Ὁ συζευχθεὶς: Χιζιρ Σιάχ Βέης υἱὸς Ἀβδουλάχ. Ἡ συζευχθεῖσα: ἡ παρθένος καλὴ θυγάτηρ Ἀντωνίου ἐκ τοῦ χωρίου Μουρνὲ ἐπαρχίας Ἀγίου Βασιλείου. Πληρεξούσιος ἐπίτροπός της: ἡ Ἀνέζα Μάθινα. Μάρτυρες Χατζῆ Ἀχμέτ υἱὸς Ἐμποῦ Βεκὴρ καὶ Μεχμέτ υἱὸς Ἀβδουλάχ.

Γαμήλιος δωρεὰ μὴ προκαταβαλλομένη ἄσπρα 2700.

Μόνον δύο χιλιάδες ἐπτακόσια ἄσπρα.

Ἐτελέσθη ὁ γάμος σήμερον τὴν τρίτην τοῦ μηνὸς Ρετζεμποῦλ-Μουρετζέπ τοῦ ἔτους χίλια ἐξήκοντα ὀκτώ (=1657 μ. Χ.).

Μάρτυρες Σεφὲρ βέης Σπακῆς, Ἰμπραχίμ υἱὸς Ἀβδουλάχ, Μεχμέτ Μπεσὲ κλητήρ.

Τόμος 1ος σελ. 29.

Ὡ Κριτά! ὦ χορηγὲ τοῦ ἐπιουσίου! (²),

Ὁ συζευχθεὶς: Χατζῆ Ἀλῆς υἱὸς Ἀβδουλάχ. Ἡ συζευχθεῖσα: ἡ παρθένος Μαρία θυγάτηρ Γιακουμῆ ἐκ τοῦ χωρίου Μαρουλά. Πληρεξούσιος ἐπίτροπός της Ἀχμέτ υἱὸς Ἀβδουλάχ. Μάρτυρες Ἰμπραχίμ υἱὸς Ἀβδουλάχ τοῦ 47ου καὶ Σουλεϊμάν Μπεσὲ γραμματεὺς τοῦ Ἀγᾶ.

Γαμήλιος δωρεὰ μὴ προκαταβαλλομένη Ἀσπρα 1200.

Μόνον χίλια διακόσια ἄσπρα.

Ἐτελέσθη ὁ γάμος τὴν πέμπτην τοῦ μηνὸς Ρετζεμπου-λ-μουρετζέπ τοῦ ἔτους χίλια ἐξήκοντα ὀκτὼ μάρτυρες Ἀβδουλάχ, Ἀχμέτ (τόμος 1ος σελ. 30).

Ὁ συζευχθεὶς: Χατζῆ Ἀλῆ Μπεσὲ υἱὸς Μεχμέτ κάτοικος τοῦ χωρίου Καβούσι Ρεθύμνης. Ἡ συζευχθεῖσα: Ἡ Φραγκιῶ θυγάτηρ Γιάννη χήρα, ἐκ τοῦ ἰδίου χωρίου. Πληρεξούσιος ἐπίτροπός της Ἀχμέτ υἱὸς Ἀβδουλάχ. Μάρτυρες Χουσεῖν υἱὸς Ἀβδουλάχ, Κωνσταντῖνος.

Γαμήλιος δωρεὰ μὴ προκαταβαλλομένη Ἀσπρα 300.

Μόνον τριακόσια ἄσπρα.

Σημ. Μετ. (1) Ὁ ἑβδομος μὴν τοῦ ἀραβικοῦ ἔτους. Ἐκαστος μὴν τοῦ Ἀραβικοῦ ἔτους ἔχει ἐκτὸς τοῦ ὀνόματός του καὶ ἰδιαίτερον διακριτικὸν τίτλον. Ὁ μὴν Ρετζέπ φέρει τὸν τίτλον τοῦ σεβαστοῦ καὶ τιτλοφορεῖται ὁ μὴν Ρετζέπ=ὁ σεβαστός.

(2) YA REZZAK: Γιά ρεζζάκ=ὦ χορηγὲ τοῦ ἐπιουσίου.

YA FETTAH: Γιά φεττάχ ὦ Κριτά (ὁ ἀνοίγων τὰς κλειστάς ὑποθέσεις τῶν ἀνθρώπων). Ἐπίθετα τοῦ Θεοῦ τὰ ὁποῖα ἀναγράφουν οἱ Ἱεροδίκαι εἰς τὴν ἀρχὴν ἐκάστης σελίδος τοῦ τόμου ἐν εἵδει ἐπικλήσεως.

Ἐτελέσθη ὁ γάμος τὴν ἐβδόμην τοῦ μηνὸς Ρετζεμπου-λ Μουρετζεπ τοῦ ἔτους χίλια ἐξήκοντα ὀκτῶ (=1657 μ. Χ.).

Μάρτυρες : Γιουσούφ Μπεσές, Μεχμέτ Μπεσές κλητὴρ, Ἀχμέτ υἱὸς Ἀβδουλάχ τόμος 1ος σελ. 30.

Ὁ συζευχθεὶς : Μεχμέτ Μπεσές υἱὸς Ἀβδουλάχ πληρεξούσιος ἐπίτροπός του, Μεχμέτ Μπεσές υἱὸς Μουσταφά. Μάρτυρές του, Ἀχμέτ Μπεσές υἱὸς Φερκὰτ καὶ Ρετζεπ Μπεσές υἱὸς Ἀβδουλάχ. Ἡ συζευχθεῖσα : Χατιτζὲ θυγάτηρ Ἀβδουλάχ, χήρα ἐκ τοῦ χωρίου Μαργαρίτες (1) Μυλοποτάμου. Πληρεξούσιος ἐπίτροπός της. Χιμέτ υἱὸς Ραμαζάν.

Γαμήλιος δωρεὰ μὴ προκαταβαλλομένη Ἄσπρα 1000.

Μόνον χίλια ἄσπρα.

Ἐτελέσθη ὁ γάμος τὴν ἐβδόμην τοῦ μηνὸς Ρετζεπ τοῦ ἔτους χίλια ἐξήκοντα ὀκτῶ (=1657 μ. Χ.).

Μάρτυρες : Χαμζά βέης, Σεφέρ βέης, Ἀβδουλάχ, τόμος 1ος σελ. 30.

Ὁ συζευχθεὶς : Χατζῆ Ρετζεπ Ἀβδουλάχ.

Ἡ συζευχθεῖσα : Ἡ χήρα Γεωργίτσα ἐκ τοῦ χωρίου Σελλί Ρεθύμνης. Πληρεξούσιος ἐπίτροπός της Ἀνδρουλῆς υἱὸς Ἰωάννου. Μάρτυρες Ἀχμέτ βέης υἱὸς Μουσταφά καὶ Χαλὴλ Μπεσέ υἱὸς Μουσταφά.

Γαμήλιος δωρεὰ μὴ προκαταβαλλομένη 500 ἄσπρα.

Μόνον πεντακόσια ἄσπρα.

Ἐτελέσθη ὁ γάμος τὴν δεκάτην τοῦ μηνὸς Ρετζεπ τοῦ ἔτους χίλια ἐξήκοντα ὀκτῶ (=1657 μ. Χ.).

Μάρτυρες : Χουσεῖν βέης ἐξ Ἀδάνων, Χαμζά βέης ὁ κλητὴρ. Τόμος 1ος σελ. 30.

Γάμος Μουσουλμανίδος κόρης

Ὁ σύζυγος : Μπεκτὰς ἀγὰς υἱὸς Χαλὴλ κάτοικος συνοικίας Κούμ Καποῦ Ρεθύμνης. Πληρεξούσιος ἐπίτροπος του Μουσταφά υἱὸς Ἐλιὰς. Μάρτυρές του Χασάν Βέης καὶ Σισβὺς Βέης. Ἡ σύζυγος : Ἡ ἐκ τῶν ἐναρέτων μοσσοουλμανίδων παρθένος Ραμπιὰ θυγάτηρ Μουσά Ἀγὰ, κάτοικος τῆς ἰδίας συνοικίας. Πληρεξούσιός της Ραμαζάν Τσαοὺς καὶ μάρτυρες τῆς Ἀμπτή Μπεσέ καὶ Χαλὴλ Βέης.

Γαμήλιος δωρεὰ μὴ προκαταβαλλομένη : Δώδεκα χιλιάδες δράμια : ἤτοι Δώδεκα χιλιάδες ἄσπρα.

Ἐτελέσθη ὁ γάμος καὶ καταγράφη ὧδε, τέλη τοῦ μηνὸς Σιαμπάν τοῦ ἔτους χίλια ἐξήκοντα ὀκτῶ (=1675 μ. Χ.).

Οἱ μάρτυρες

Ἀχμέτ Βέης διερχομένης, Μεχμπέτ Μπεσέ ὑπηρέτης, Σουλεῖμάν Τσελεπῆς Μουεζίνης, Ἰμπραήμ Ἀγὰς σταυλάρχης, Ὁμέρ Ἀγὰς κ. λ.

Τόμος 1ος Σελ. 35.

(1) Τὸ χωρίον Μαργαρίτες, ἀναφέρεται πάντοτε εἰς τὰ τουρκικὰ ἔγγραφα μέχρι τοῦ 18ου αἰῶνος περίπου, Μαγαρίτες δηλαδὴ ἄνευ ρ.

(Ἐπίσης ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ Ἀρχείου Ἡρακλείου)

Ἐἰς γεθέμενος

Πρὸς τονεδοξοτατον αρηφαγα καὶ ενδοξοτατον μεημετάγα ταπινὸς σας
πρόσκινό και ἔροτὸ τὸ χαιτυρή (¹) σας=1819=δηκενβοῖ=5=κανδήα

μετὰ τον ταπινόν μου προσκινήσμον σας λέγω ὅτι ἤμε **τὸ ἄξή σας** (=εὐ-
χέτης) [(²)ὁμῆος και ὅλη ἡ φηλή σας (=οἱ φίλοι) και πολλὰ σὰς ἀνάζητοῦν [ἡ ῥο-
μέη ὁποῦ τοὺς εβροησεστε ης τῇ δουλή σας περὶ σὰ προσκινίμαντα (:) ανθη-
βολή διὰ λογοῦ σας δεν λεγουν [το θανατήκον (=ἡ πανώλης) ἦτον κομέον [τορα
παλη απεδάνανε δῆο γιαιμαλήδες (=ὑφασμαντέποροι) και εκαταφήγαν παλην η
ανθρώπη ἔξο [μα ελπιζόμεν να μην ξαπλόση μονο νάναι περαστήκον [ἄλο ἀργα-
στήρη δεν ακουγίεται δηα να πουληται μονον τοῦ καπουραλήου [εχο παραγγελήα
και τοῦ μανολάκι ξεστομάτου (=προφορικῶς) να σας ομήλήση δηὰ τα παντα ὅλα
[του κολόγλανη το σπητη δεν εἶναι πελὴς (=σαφές) ἀκόμας αν θα πουλήθη [λέ-
γουν ομως πορ εἶναι τῇ νενες του ἀπάνο [μανθανοντας ομως καλὰ [θελο σὰς
ἐναγράφο και μένο δούλω σας.

Ζαχαράκις ἱατρός

ΔΙΑ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΗΣ ΛΕΠΡΑΣ ΕΝ ΚΡΗΤῃ

Ἀντίγραφον ἐπιστολῆς πρὸς τοὺς κ. κ. Φωτεινόν, Κοπανάρην και Καταπότην
Vengen 5 Αὐγούστου 1925

Φίλοι Κύριοι

Εὐχαριστῶ θερμῶς διὰ τὴν ἀπὸ 5 Ἰουνίου ὑμετέραν ἐπιστολήν. Ἐξ αὐτῆς
μανθάνω, ὅτι πρῶτος ὅρος τῆς ἐπιτυχοῦς καταπολεμήσεως τῆς λέπρας ἐν Κρήτῃ
εἶναι ἡ ἴδρυσις ἀποικίας λεπρῶν ἄλλης παρὰ τὴν σημερινὴν τῆς Σπιναλόγκας.
Τοῦτο μὲ ἀνησυχεῖ, διότι φοβοῦμαι, ὅτι ὁλόκληρον τὸ διαθέσιμον ἤδη ποσὸν δὲν
θὰ ἐξαρκέσῃ οὐδὲ διὰ τὰ ἔξοδα τῶν κτιρίων και τῶν ἐν γένει ἐγκαταστάσεων τῆς
νέας ἀποικίας, και ὅτι δὲν θ' ἀπομείνῃ τὸ ἀναγκαῖον ἔπειτα κεφάλαιον διὰ τὴν
συστηματικὴν καταπολέμησιν τοῦ κακοῦ.

Αἱ ἐν Ἀγγλίᾳ πληροφορίαι μου ἦσαν ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐφαρμογῆς
τῶν νέων θεραπευτικῶν μεθόδων ἦτο διὰ τοὺς περισσοτέρους τῶν ὑποβαλλομένων
εἰς αὐτὴν τοιαύτη βελτίωσις, ἡ ὁποία νὰ ἐπιτρέπῃ εἰς αὐτοὺς τὴν ἐπάνοδόν των
εἰς τὰ συνήθη ἔργα τοῦ ἐπαγγέλματός των ἐν μέσῳ τῆς κοινωνίας, οὕτως ὥστε
νὰ μὴ ἀποτελοῦν πλέον κίνδυνον μεταδόσεως τῆς νόσου. Οἱ τοιοῦτοι ἐφοδιαζό-
μενοι μὲ τὸ ἀναγκαῖον πιστοποιητικὸν ὑποχρεοῦνται νὰ παρουσιάζωνται καθ' ὅρι-
σμένα χρονικὰ διαστήματα, ἅπαξ καθ' ἑξαμηνίαν λ.χ., εἰς ἱατρικοὺς σταθμούς,
σμένα χρονικὰ διαστήματα, ὅτι ἡ κατάστασις των δὲν ἐχειροτέρευσεν. Ἐάν
ὅπου ἐξετάζονται πρὸς βεβαίωσιν, ὅτι ἡ κατάστασις των δὲν ἐχειροτέρευσεν. Ἐάν
χειροτέρευσις ἐπῆλθε, τότε ἐπαναρχίζει ἡ ἐφαρμογὴ τῆς θεραπείας Ἐπὶ τῇ βάσει
τῶν πληροφοριῶν τούτων ἡ ἀρχικὴ μου σκέψις ἦτο :

1) Σημ. Μύσ. (Τουρκ.) hatir=ἐκτίμησις.

2) Αἱ κάθετοι γραμμαὶ ἐτέθησαν ἀντὶ τελειῶν διὰ νὰ γίνῃ ἀντιληπτὸν τὸ νόημα
τῶν περιόδων τῆς ἐπιστολῆς.

1) Νὰ σταλῇ ἀμέσως κατάλληλος νέος ἰατρός εἰς Ἰνδίας ὅπως ὄχι μόνον σπουδάσῃ τὰ τῆς θεωρητικῆς ἐφαρμογῆς τῆς νέας θεραπείας, διὰ τὴν ὁποίαν ἴσως θὰ ἐπερίττεινε ἡ ἀποστολή, ἀλλὰ τὰ τῆς πρακτικῆς ὁργανώσεως ὅλης αὐτῆς τῆς διοικητικῆς ὑπηρεσίας τῆς σχετιζομένης μετὰ τὴν ἀποτελεσματικὴν καταπολέμησιν νῆς νόσου. Οὗτος ἐπιστρέφων θὰ ἦτο διευθυντὴς ὅλης αὐτῆς τῆς ἐργασίας ἐν Κρήτῃ.

2) Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του ν' ἀρχίσῃ ἡ συστηματικὴ ἐφαρμογὴ τῆς θεραπείας ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀσθενῶν, οἱ ὅποιοι εὐρίσκονται ἤδη εἰς Σπιναλόγκα

(Εἰκ. 5). Ὁμὰς λεπρῶν Σπιναλόγκας.

ἐπιφερομένων ἐκεῖ τῶν ἀναγκαίων βελτιώσεων. Συγχρόνως μορφουμένοι τοῦ ἀναγκαίου προσωπικοῦ θὰ συνιστῶντο τρεῖς ἢ τέσσαρες σταθμοὶ καθ' ὅλην τὴν νῆσον, οἱ ὅποιοι θὰ ἐχρησίμευον, ὅπως οἱ προσωρινῶς ἀπολυόμενοι προσέρχονται περιοδικῶς πρὸς ἑξέτασιν.

Οὕτω θὰ ἤρχιζεν ταχύτερον ἡ καταπολέμησις τοῦ κακοῦ καὶ θὰ εἴμεθα τότε εἰς θέσιν νὰ ἐξετάσωμεν ἡσυχῶς ποῖται δαπάναι θ' ἀπαιτοῦντο διὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν νέας ἀποικίας ἀνθρωπίνης, ὅπως ἀντιμετωπίσωμεν καὶ αὐτάς.

Μὲ τὸ συνιστώμενον παρ' ἡμῶν σύστημα τὰ πράγματα ἀντιστρέφονται ὁπωσδήποτε. Πρόκειται νὰ ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς νέας ἀποικίας καὶ μετ' αὐτὴν νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἑναρξιν τῆς θεραπείας. Δὲν ὑποθέτω νὰ κρίνω ὑπερβολικῶς ἰσχυριζόμενος, ὅτι, μετὰ τὴν βραδύτητα ἢ ὁποία ἐπικρατεῖ διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοιούτων ἔργων ἐν Ἑλλάδι, ἀδύνατον νὰ ἔχωμεν ἐτοιμὴν πρὸς λειτουργίαν τὴν νέαν ἀποικίαν πρὸ τῆς παρελεύσεως δύο ἐτῶν, ἂν ὄχι περισσοτέρων.

Λυποῦμαι πολὺ διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ χρονικοῦ τούτου διαστήματος. Ὁ-
πωσδήποτε διὰ νὰ συνδυσάσω τὰς ἀρχικὰς μου σκέψεις πρὸς τὰς ὑμετέρας γνώμας
προτείνω τὰ ἑξῆς :

1) Νὰ λάβετε τὴν καλwsύνην νὰ ἐξετάσετε τὰ πορίσματα εἰς τὰ ὁποῖα
κατέληξε κατὰ τὸ 1920 ἡ Ἐπιτροπὴ εἰς τὴν ὁποίαν ἡ Κυβέρνησις μου εἶχεν ἀνα-
θέσει τὴν ἐξέτασιν τοῦ καταλλήλου ἐν Κρήτῃ μέρους διὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς
νέας ἀποικίας. Ἡ Ἐπιτροπὴ εἶχε καταλήξει ὑπὲρ τῶν νήσων Διονυσάδων. Ἐὰν
συμφωνήσετε εἰς τὸ πόρισμα τοῦτο, νὰ δώσετε εἰς κατάλληλον ἀρχιτέκτονα τὴν
ἐντολὴν νὰ συνιάξῃ σχέδια καὶ προϋπολογισμὸν τῶν ἀπαιτουμένων ἐγκαταστάσεων.

2) Συγχρόνως νὰ ἐκλέξετε ἀπὸ τοῦδε τὸ κατάλληλον πρόσωπον τὸ ὁποῖον
θὰ μεταβῇ εἰς Ἰνδίας διὰ τὸν ἀνωτερω ἐκτιθέμενον σκοπὸν. Οὗτος θὰ δύναται
μετὰ 6 μῆνας νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ ἀρχίσῃ ἤδη ἀπὸ τῆς Σπιναλόγκας τὴν ἐφαρμογὴν
τῆς καταπολεμήσεως τῆς νόσου δίδων συγχρόνως τὴν γνώμην του, καὶ ὡς πρὸς
τὰ σχέδια τῶν ἐγκαταστάσεων τῆς νέας ἀποικίας. Καὶ θὰ προσλαμβάνῃ συγχρόνως
μαζί του τρεῖς ἢ καὶ περισσοτέρους νέους ἱατροὺς, ὅπως παρασκευασθoὺν νὰ εἶναι
ἐτοιμοὶ ἅμα τῇ ἐγκαταστάσει τῆς νέας ἀποικίας διὰ τε τὴν ἐν αὐτῇ ὑπηρεσίαν καὶ
λειτουργίαν τῶν ἱατρικῶν σταθμῶν, περὶ ὧν ἀνωτέρω.

Οὕτω θὰ συνεβάδιζε καὶ ἡ ταχύτερα ἐναρξίς τῆς νέας θεραπείας καὶ ἡ
μέριμνα περὶ ἰδρύσεως νέας ἀποικίας, ἀνταποκρινομένη εἰς τὰς ἀπαιτήσεις καὶ
τῆς ἐπιστημονικῆς καταπολεμήσεως καὶ τῆς ἀνθρωπιστικῆς τοιαύτης τῶν νοσοῦντων.

Ἐὰν καταλήξετε εἰς τὴν ὀριστικὴν ἐγκρίσιν τῶν Διονυσάδων, θὰ φροντίσω
νὰ ζητήσω ἐν καιρῷ ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν νὰ παραχωρήσῃ τὴν χρῆσιν αὐτῶν χάριν
τῆς ἐγκαταστάσεως τῆς νέας ἀποικίας, ἡ ὁποία θ' ἀποτελεῖ ἴδρυμα δημοσίου ἐν-
διαφέροντος τελoῦν ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐποπτείαν τοῦ Κράτους, ἀλλὰ διευθυνομένου
ὑπὸ ἐπιτροπῆς, τῆς ὁποίας θ' ἀναλάβω προσωπικῶς τὴν προεδρείαν διὰ τὰ ὀλίγα
ἔτη, τὰ ὁποῖα πρόκειται ἀκόμη νὰ ζήσω.

Πλὴν τῆς ἐκ δέκα χιλιάδων λιγῶν δωρεᾶς τοῦ κ. Μιχαηλοῦ δυνάμεθα νὰ
στηριζώμεθα εἰς ἴσον ἀκόμη ποσὸν ἐκ τοῦ ὁποίου τὸ ἡμῖς πιστεύω νὰ δώσῃ τὸ
προῖόν τῆς κληρονομίας Κουταβᾶ καὶ τὸ ἕτερον ἡμῖς θὰ ἐξασφαλίσω δι' εἰσφο-
ρᾶς τῶν περὶ ἐμέ.

Μετὰ πολλῶν εὐχαριστιῶν διὰ τὸ ἐνδιαφέρον, τὸ ὁποῖον εἶχετε τὴν καλws-
σύνην νὰ δεῖξετε καὶ διὰ τὴν συνδρομὴν τὴν ὁποίαν εἶμαι βέβαιος, ὅτι θέλετε παρά-
σχῃ μέχρι τέλους τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ σκοποῦ τούτου, διατελῶ μετὰ φιλικω-
τάτων προσρήσεων.

Ἰμέτερος
(ὑπογρ.) Ἑλ. Κ. Βενιζέλος

Παρίσι 4 Ἰανουαρίου 1927

Φίλε κ. Καταπότη,

Σὰς ἐσωκλείω ἀντίγραφον ἐπιστολῆς μου πρὸς τὸν κ. Κοπανόρην καὶ σὰς
παρακαλῶ θερμῶς, ὅπως φροντίσετε νὰ τὸν συναντήσετε καὶ συνεννοηθῇτε ἀπὸ κοι-
νοῦ διὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἱατροῦ εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ τὰ περαιτέρω.

Μαζὶ μὲ τὰς εὐχὰς μου διὰ τὸ Νέον Ἔτος σὰς παρακαλῶ νὰ δεχθῇτε καὶ
τοὺς φιλικωτάτους χαιρετισμοὺς μου.

Ἐλευθ. Κ. Βενιζέλος

Παρίσι 4 'Ιανουαρίου 1927

Φίλε κ. Κοπανάρη,

Μετὰ χαρᾶς εἶδον εἰς τὴν ἐπιστολὴν σας, ὅτι τὸ κατάλληλον πρόσωπον (¹) ὅπως ἀποσταλῇ εἰς Ἰνδίας εὐρέθῃ καὶ ὅτι δὲν ἀπομένει παρὰ νὰ κανονισθῇ ἡ ἀναχώρησίς του.

Διὰ τὰς λεπτομερείας ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου ζητήματος θὰ σᾶς παρακάλουν θερμῶς, ὅπως φροντίσετε νὰ συναντήσετε τὸν κ. Καλβοκορέσσην, γνωστόν σας καὶ ἔμπειρον εἰς τὰ ἀφορῶντα τὴν θεραπείαν τῆς λέπρας ζητήματα, ὅπως συνεννοηθῇτε διὰ τὰ περαιτέρω. Φθάνει εἰς Ἀθήνας αὐτὰς τὰς ἡμέρας καὶ θὰ καταλύσῃ εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῆς Ἀγγλίας. Ὅπως δὲ θὰ σᾶς εἴπῃ καὶ ὁ ἴδιος, εἶναι ἀνάγκη, ὅπως ὁ κ. Δεσποτόπουλος ἀναχωρήσῃ τὸ ταχύτερον πρὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ καύσωνος εἰς τὰς Ἰνδίας, διὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ ἐγκλιματισθῇ ἐν τῷ μεταξύ. Διὰ τὰ ἔξοδα ταξειδίου καὶ διαμονῆς εἰς Ἰνδίας ἔχω συνεννοηθῇ μὲ τὸν κ. Καλβοκορέσσην καὶ δὲν ἀπομένει παρὰ νὰ κανονίσῃτε τὸ ζήτημα τῆς μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ὑπηρεσίας του εἰς τὸ θεραπευτήριον Σπιναλόγκας· δηλαδή τὸ χρονικὸν διάστημα κατὰ τὸ ὁποῖον θὰ ὑπηρετήσῃ, τὰς ὑλικὰς ἀπολαβάς του, ὡς καὶ τὴν αἴτησιν ἀδείας παρὰ τῆς Κυβερνήσεως πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς θεραπείας εἰς τὸ Ἴδρυμα.

Μὲ τὴν παράκλησιν, ὅπως ἐνεργήσετε τὸ ταχύτερον διὰ τὴν ἀναχώρησιν, σᾶς παρακαλῶ νὰ δεχθῇτε μαζὺ μὲ τὰς εὐχάς μου διὰ τὸ Νέον Ἔτος, τὰς εὐχαριστίας μου διὰ τὴν ἀποστολὴν τῶν ἔργων σας καὶ τοὺς φιλικωτάτους χαιρετισμούς μου.

ὑπ. Ἐλ. Βενιζέλος

ἈΠΟΣΤΟΛΗ ΠΡΕΣΒΕΙΑΣ ΚΡΗΤΩΝ ΕΙΣ ΒΕΝΕΤΙΑΝ (1471)

Τὴν 28)11 7)βρίου 1471 οἱ Κρητες ἀπέστειλαν Πρέσβεις εἰς Βενετίαν τὸν Ματθαῖον Μουδάτσιον καὶ Νικόλαον Γριμάνην, ὅπως ἐκθέσουν εἰς τὴν Βενετικὴν Γερουσίαν τὴν δημιουργηθεῖσαν ὡς ἐκ τοῦ Βενετοτουρκικοῦ πολέμου κατάστιαι ἐν τοῖς Νομοῖς Ἡρακλείου καὶ Σητείας, καὶ ζητήσωσι θεραπείαν ταύτης. Εἰς τὰ διάφορα αἰτήματά των, ἅτινα περιλαμβάνονται ἐν ὑποβληθέντι ὑπομνήματι (²), ἀναφέρονται τὰ κατωτέρω διὰ τὴν περιφέρειαν τῆς Νομαρχίας Σητείας.

»Ἐπειδὴ αἱ Καβαλαρίαι τῆς περιφερείας Σητείας ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ πο-

(Δατινικὸν κείμενον)

Ἐλήφθη ἐκ τῶν ἐγγράφων τοῦ πρωτοκόλλου τῆς Ἑνετικῆς Γερουσίας, ἅτινα ἔδημοσίευσεν ὁ Hip Noiret (σελ. 520 Documents inedits pour servir á l' histoire de la Domination Venetienne en Crète.

Cum sit quod cavalerie districtus Sitie a principio huius belli sint graviter percusse a Teucris hostibus nostris, ita quod multe ville sint depredate. et multe totaliter destructe et dishabitate que sunt iste, videlicet: Lithineas, Grea, Mancassea, Caredhi, Sacano, Lomnoni, Sacro, Ulighu, Adharavastu, Clisidhi, Anatoli. Sanctus Georgius, Sacro, et omnia Monasteria maritima. Que ville et Monasteria sunt tota liter destructa et desabitata, et multe alie depredate, quamvis non in totum desolate, quas longum esset enumerare, ex quibus ultra trecenti captivi adhuc sunt

Σημ. Μύσ.—(1) Ἡ ἐκλογή καὶ ἡ ἀνευ ὄρων ἀποστολὴ ἱατροῦ εἰς Ἰνδίας ἐγένετο ἐν ἀγνοίᾳ ἡμῶν.

(2) Hip. Noiret—Documents inedits..... σελ. 513—522. Paris 1892.

λέμον τούτον καιρίως ἐπλήγησαν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν Τούρκων ⁽¹⁾, διότι πλεῖσται πόλεις ἐλεηλατήθησαν, κατεστράφησαν ἐντελῶς καὶ ἡρημώθησαν, ὥς εἶναι αἱ ἐπόμεναι : *Διθίνες, Γραῖα, Μαγκασᾶς, Καρύδι, Σάκανο* ⁽²⁾ *Δαμνῶνι, Ζάκρο Οὐλίγου* ⁽³⁾ *Ἀδραβάστοι, Κλησίδι, Ἀνατολή, Ἅγιος Γεώργιος, καὶ ὅλα τὰ παραθαλάσσια Μοναστήρια. Αἱ πόλεις αὗται καὶ αἱ μοναὶ* ⁽⁴⁾ *κατεστράφησαν καθ' ὁλοκληρίαν καὶ ἐγκατελείφθησαν.* Πρὸς τούτοις ἄλλαι πόλεις οὐχὶ τελείως ἐγκαταλειμέναι, τὰς ὁποίας θὰ ἦτο μακρὸν νὰ ἀπαριθμῇ τις (ἐξ ὧν τριακόσιοι αἰχμάλωτοι εὐρίσκοντο εἰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ μέχρι σήμερον) πλην τῆς ἐγκαταλείψεως καὶ τῆς ἡρημώσεως, δὲν καλλιεργοῦνται ὑπὸ οὐδενὸς ἐξ οὗ τὰ μέχρι σήμερον παραγόμενα σιτηρὰ ἐμειώθησαν. Πρὸς τούτοις πλεῖστοι ἐκ τῆς περιφερείας αὐτῆς ἀποφεύγοντες τὸν καταφανῆ κίνδυνον τῶν ἐχθρῶν (Τούρκων) ἀνεχώρησαν ἐκ τῶν μερῶν αὐτῶν μετὰ τῶν οἰκογενειῶν καὶ τῶν κτηνῶν των καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς Ἡράκλειον χάριν μεῖζονος ἀσφαλείας. Οὕτω δύναται ἀληθῶς νὰ λεχθῇ, ὅτι ἅπαντα ἡ περιφέρεια εὐρίσκεται ἐν συγχύσει καὶ φυγῇ.

Καὶ τὸ σπουδαιότερον πολλοὶ ἐκ τῶν παραμεινάντων ὀφείλουσι νὰ πωλή-
σωσι τὰ κτήνη των καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντά των, ἵνα ἔξαγοράσωσι τοὺς αἰχμα-
λώτους των ἀπὸ τῶν Τούρκων. Ἔνεκα τούτου οἱ Τιμαριοῦχοι τῆς περιφερείας
ταύτης (Σητείας) βλέποντες τὴν ἐρήμωσιν τῶν χωρίων των προσεπάθησαν παρὰ
τὰς δυνάμεις των νὰ διατηρήσωσι ταῦτα· ἀνῆγειραν φρούρια, πύργους μὲ μεγά-
λην δαπάνην ἐλπίζοντες οὕτω νὰ διευκολύνωσι τοὺς ἀνθρώπους των, ἵνα παρα-
μείνωσι καὶ κατοικήσωσι εἰς τὰ χωρία των. Ὡσαύτως ὀφείλουσι οὐ μόνον νὰ

in manibus inimicorum, sunt totoliter derelicta, disabitata, nec ab aliquibus cultvantur. Que loca solebant reddere magnan frumenti quantitatem; et etiam multi homines ad illo districtu, nolentes stare in manifesto periculo inimicorum, recesserunt ex illis partibus cum familiis et animalibus eorum, et vene runt ad habitandum in districtu Candide. propter maiorem securitatem. Itaque cum veritate dici protest totum districtum esse in confusione et fuga, et insuper magna pa s eorum qui remanserunt, oportet eos vendere sua animalia et totam suam subpantiam, ut redimant suos captivos de Turchia. Unde pheudati illius districtus, videntes ruinam suarum villarum, conati sunt ultra vires suas conservare eas, et alique eorum fabricaverunt castella, turres cum maxima impensa, sperando per huiusmodi fabricas dare occasionem suis hominibus remanendi et habitandi inasuis villis. Item oportet eos non solum aleviare ab eorum debitis, sed etiam subvenire eis in suis necessitatibus. Unde cum tot es tanta acciderint in illis partibus, clare existimari potest in quantam miseriam sint reducti illi pheudati. Unde cum huiusmodi gravamina sint nobis intollerabilia, omnis alia gravedo et impositio videtur gravissima. Cum ergo captum fuerit pro parte, in MCCCCXLII, in Consilio Rogatorum, quod dicte Cavalarie debeante contribuere ad fonticum Site frumenti mensuras quatuor millia, cum hac modificatione, quod de dicto frumento non possit dari nisi stipendiariis, et illis qui deputati sunt ad custodian Castelli, sub pena iperorum duorum pro quaque mensura aliter dispensata, ut in dicta parte plene continetur. Et quamvis pars feciat mentionem de mensuris quatuor milibus, tamen cum sit modificata quod aliis personis dari non possit nisi stipendiariis et deputatis ad custodiam, clare intelligitur quod non debeat accipi nisi tantum quantum sufficit predi-

Σημ. Μύσ. (1) Τεύκρους ονομάζει τοὺς Τούρκους. (2) Σάκανο πιθανώτατα Ζάγ-
καθος. (3) Τὸ Οὐλίγου εἶναι τὸ Βίγλου. (4) Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην φαίνεται, ὅτι ἡρη-
μώθη καὶ ἡ Μονὴ Κυρίας Ἀκρωτηριανῆς, σήμερον Τοπλοῦ καλουμένη.

ἀπαλλάξωσι τούτους ἀπὸ τὰ χρήσιμων, ἀλλὰ καὶ νὰ τοὺς ἐπικουρήσουν εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν. Ἄφ' οὗ δὲ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα συνέβησαν εἰς τὰ μέρη ταῦτα εἶναι εὐνόητος ἡ ἀθλιότης εἰς ἣν περιῆλθον οἱ Φεουδάρχοι ἐκεῖνοι. Ὅθεν ἐπειδὴ αἱ ὑποχρεώσεις αὐταὶ εἶναι εἰς ἡμᾶς ἀφόρητοι, πᾶν ἄλλο βάρος ἐπιβαλλόμενον φαίνεται βαρύτερον.

Ἐπειδὴ λοιπὸν δι' ἀποφάσεως τοῦ Συμβουλίου τῶν Rogatorum κατὰ τὸ 1462 ἀπεφασίσθη νὰ συνεισφέρουσι εἰς τὸ Ταμεῖον Σητείας αἱ ἱπποτεῖαι τέσσαρας χιλιάδας *mensuras* σίτου ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ μὴ δύναται νὰ διενεμηθῇ ὁ ἐν λόγῳ σίτος εἰμὴ εἰς τοὺς μισθοφόρους καὶ τοὺς φύλακας τῶν φρουρίων ἐπὶ ποινῇ δύο ὑπερπύρων δι' ἑκάστην *mensura* ἄλλαχού διατεθεμένην, ἵνα ἐν τῇ ληφθείσῃ ἀποφάσει, (Pacte) πλήρως ἐπαρκέσῃ. Ἄν καὶ ἡ ἀπόφασις ὁμίλῃ περὶ 4,000 μέτρων, καὶ ὀρίξῃ νὰ μὴ διανεμηταὶ σίτος εἰς ἄλλα πρόσωπα παρὰ μόνον εἰς τοὺς μισθοφόρους καὶ τὴν κουστωδιάν τῶν φρουρίων, εἶναι εὐνόητον ὅτι πρέπει νὰ γίνῃ δεκτὸν πόσον ἀναλογεῖ εἰς τοὺς ἀνωτέρω ἀναφερομένους, οἵτινες ἀνερχονται εἰς 28, εἰς δύο *banderis* καὶ τοὺς ὑπηρετοῦντας ἀνερχομένους εἰς 40, εἰς οὓς κατὰ μῆνα συνήθως δίδεται ἑκάστῳ ἓν μέτρον σίτου. Οὕτως ἀρκοῦσι 716 μέτρα σίτου δι' ἓν ἔτος. Τὰ δὲ χίλια μέτρα εἶναι πολλὰ. Ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ τινος χρόνου ἐπεκράτησεν συνήθεια νὰ ἐγγράφονται μισθοφόροι πολῖται ἰθαγενεῖς Σητείας, ὃν οἱ περισσότεροι Ἕλληνες, ἔχοντες οἰκίας ἀμπελῶνας καὶ ἰδιοκτησίας ἐν Σητεῖα καὶ οἵτινες εἶναι ἄμισθοι, ἐδίδετο δ' αὐτοῖς σίτος πρὶν καταστῶσι μισθοφόροι, ἄφ' οὗ ἐνεγράφησαν πρέπει νὰ δίδεται αὐτοῖς σίτος ἐκ τῆς δημοσίας ἀποθήκης ἓν μέτρον κατὰ μῆνα. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας τῶν ἀπὸ ἓν μέτρον

ctis, qui numero sunt XXVIII in duobus *banderis*, et servientes qui sunt quadraginta, quibus dari solet, quolibet mense, *mensura* una frumenti, pro quolibet, ita quod sufficiunt in anno 716, sed superhabundantes sint *measure* mille. Sed quoniam ab aliquo tempore citra, consuetum est scribere cives in stipendiarios natos in Sitia, quorum maior pars sunt greci qui habent domos, vineas et possessiones in Sitia. qui etiam sine stipendio habitabant in illo loco, absque eo quod eis daretur aliquod frumentum, sed postquam scripti fuerunt in stipendium, secundum partem, oportet eis dari frumentum ex fontico. Nec solum sufficit dari illis tamquam stipendiariis, set omnibus de domo sua, *mensuram* unam in mense. Ita quod aliqui eorum pro una *mensura* quam debent habere, accipiunt quinque, et aliqui octo, accipientes illud ad solvendum ad pagas. Et hoc gravamen hucusque tolleravimus cum maximo incomodo nostro ad satisfaciendum quantitatem frumenti predicti, et aliquibus annis minus, secundum quod disponebat *Mcum Regiment Ctere*; aliquibus vero temporibus calamitosis, non habentes satisfacere ex nostris introitibus, emebatur ad damnum nostrum extremo precio, videlicet ad soldos LX et LXX *mensura*, et nobis non computabatur in aliquo tempore nisi soldos XXXII pro maiori pretio, et illud dabatur supratictis deputatis.—Que res in hac Insula non fit in aliqua parte, sed omnes provident sibi de frumento cum suis pecuniis, Unde dicimus cum sint reducte cavallarie Site in extrema miseria, non est possibile nobis pheudatis contripuerе aliquam quantitatem frumenti ad castellum. immo potius egemus sub ventione, ut possimus sustinere et subvenire nostris villanis, ne ille cavallarie vadant in desolationem. Qui villani simul nobiscum in omni casu succurere poterunt dicto castello. Ideo humiliter supplicamus IIIme D.N. quod videndo necessitatem nostram, dignetur nos alleviare ab huiusmodi gravamine nobis intollerabile.

Respondeatur ob malas temporis presentis condiciones non esse possibile in

πρέπει νὰ δίδεται κατὰ μῆνα. Οὕτω τινὲς ἐξ αὐτῶν ἀντὶ ἑνὸς μέτρου ἐλάμβανον 5 καὶ 8 μέτρα διὰ τοὺς ἀγροὺς (Pagas). Καὶ τὸ ὁρισθὲν τοῦτο βῆρος μὲ μεγάλῃν μᾶς ζημίαν ὑπεμείναμεν καὶ ἐπληρώσαμεν ἐπὶ πολὺ. Ἀλλὰ κατὰ τὰ δυστυχεῖ ἔτη ἀδυνατοῦντες νὰ συμπληρώσωμεν ἐκ τῶν ἰδίων εἰσοδημάτων τὸ ὁρισθὲν ποσόν, ἠγοράζαμεν αὐτὸ μὲ υπερβολικὴν τιμὴν 60 ἕως 70 soldos τὸ μέτρον καὶ εἰς ἡμᾶς κατελογίζετο μόνον soldos 32 καὶ οὕτω ὁ ἀγοραζόμενος σῖτος ἐδίδετο εἰς τοὺς ἀνωτέρω ὁρισθέντας.

Τοῦτο δὲν συμβαίνει εἰς ἄλλο μέρος τῆς νήσου. Ἄλλὰ πάντες δι' ἰδίῳ χρημάτων προμηθεύονται τὸν σῖτον των. Ὅθεν ἀπ' οὗ αἱ ἱπποτεῖαι Σητείας ἐφθασαν εἰς ἐσχάτην πενίαν, δὲν δυνάμεθα ἡμεῖς οἱ Feudati νὰ συνεισφέρωμεν σῖτον, ἀλλὰ τοῦναντίον ἔχομεν ἀνάγκην βοηθείας, ἵνα συντρέξωμεν τοὺς ἡμετέρους villanos καὶ μὴ καταστραφῶσι αἱ Καβαλαρίι. Οἱ χωρικοὶ οὗτοι (villani) θὰ δυνηθῶσι οὕτω γὰρ σπεύσωσι μεθ' ἡμῶν εἰς βοήθειαν τοῦ φρουρίου (Σητείας) ἐν πάσῃ περιπτώσει. Διὰ τοῦτο ταπεινῶς ἱκετεύομεν τὴν ἐνδοξοτάτην ὑμῶν αὐθεντίαν ὅπως λαμβάνουσα ὑπ' ὄψει τὴν ἡμετέραν ἀνάγκην ἀπαλλάξῃ ἡμᾶς τοῦ ἀφορητοῦ τούτου βάρους».

Εἰς τὴν αἴτησιν αὐτὴν ἡ Γερουσία τῆς Βενετίας ἀπήντησεν ὡς ἑξῆς:

Εἰς τὴν αἴτησιν αὐτὴν ἡ Γερουσία τῆς Βενετίας ἀπεκρίθη ὡς ἑξῆς·
 « Ἐνεκα τῶν κακῶν σημερινῶν ὄρων δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπέλθῃ μετα-
 βολὴ τις. Ἀλλ' ἵνα μὴ ἐγερωθῇ διαφωνία ἐκ τῶν χρημάτων τοῦ σίτου, συγκατατι-
 θέμεθα καὶ θεσπίζομεν, ὅπως ὁ σίτος οὗτος πληρωθῇ ἐξ ὁλοκλήρου ὑπὸ τοῦ
 Ταμείου Σητείας. Τὰ χρήματα ταῦτα δὲν δύνανται νὰ θίξωσι οἱ Νομάρχαι (Recto-
 res) τοῦ τόπου ἐπὶ ποινῇ πεντακοσίων (500) δουκάτων. Καὶ μόνον μετὰ τὴν εἰς
 ἄκρῃον πληρωμὴν τοῦ σίτου θὰ δύνανται οἱ Νομάρχαι (Σητείας) νὰ λαμβάνουν
 τὸν μισθὸν τῶν. Ἐάν δὲ τὸ ποσὸν δὲν ἀρκέσῃ θὰ πληρώνωνται ἀπὸ τὸ Ταμεῖον
 Ἡρακλείου, ἵνα μὴ λείψῃ τὸ ποσὸν τοῦ χρήματος διὰ τὴν ἀγορὰν τοῦ σίτου, ἐξ
 οὗ δὲν δύνανται νὰ λαμβάνωσι ποσόν τι οὔτε οἱ Νομάρχαι οὔτε οἱ λοιποὶ ἀξιωμα-
 τοῦχοι τοῦ διαμερίσματος Σητείας ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ ὥς ἄνω ποινῇ τῶν 500 δουκάτων».
 Ἡ ἀνωτέρω ἀπόφασις τῆς Γερουσίας ἐψηφίσθη διὰ ψήφων 114 ἐναντίον 3 καὶ
 ἐδόθησαν 4 λευκὰ ψηφοδέλτια.
 (K—M)

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΡΕΝΔΗΣ ΔΙΑ ΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟΝ ΣΗΤΕΙΑΣ

Ὁ Θεόδωρος Ρένδης ἢ Ρένδιος Χίος, τοῦ δυτικοῦ δόγματος ὁπαδός, ἀνῆκεν εἰς τὸ Τάγμα τῶν Ἰησουϊτῶν. Ἐδίδαξεν Ἑλληνικὴν καὶ Λατινικὴν φιλολογίαν ἐν Τουρίνῳ τὸ 1579. Ἐκτοτε δὲ μέχρι τοῦ θανάτου του (1586) ἐδίδαξεν ἐν τῷ ἐν Ρώμῃ Γυμνασίῳ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου Ἑλληνικὴν καὶ Λατινικὴν φιλολογίαν. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς κατωτέρω ἐπιστολάς του διακρίνει τις τὸν μεγάλον ἐνθουσιασμόν πρὸς ἀναγέννησιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τὴν ἐκδηλουμένην θλίψιν διὰ τὴν τότε κατάστασιν τῆς ἄλλοτε ἐνδόξου Ἑλλάδος. Τοῦτου σώζεται συλλογὴ ἐπιστολῶν ἐν τῇ ἐν Ἱερουσαλὴμ βιβλιοθήκῃ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ (φύλ. 198—204). Δύο τῶν ἐπιστολῶν ἀφορῶσι τὸν ἑλληνομαθέστατον ἐπίσκοπον Σητείας Gaspar Vivianum, διατελέσαντα βραδύτερον καὶ τοποτηρητὴν τῆς Μητροπόλεως Κρήτης, αἵτινες εἰσὶν αἱ ἐπομέναι.

Α΄.) Ὑπ' ἀριθ. 2 Τῷ Πανιερωτάτῳ ἐπισκόπῳ Σητείας εὐ πρότιν.

Μέχρι τοῦδε τὴν σιωπὴν τιμῶντες καὶ τὸν τοῦ γράφειν ἔρωτα κατέχοντες ἐν ἑαυτοῖς, νῦν ἐπὶ τούτῳ τρεπόμεθα γράμμασιν Ἑλληνικοῖς τοῖς ἡμετέρους κυρίους προσαγορεύειν ἀρχόμενοι. Τὸ δὲ τοῦ σιγεῖν αἴτιον ἢ περὶ τὴν γραμματικὴν ἀκριβεστάτη μελέτη ἡμῖν ἐγένετο, προσέτι δὲ καὶ ἡ περὶ τὴν γλῶτταν εὐπορία τῶν ὀνομάτων, καὶ ἡ τούτων κυριολεξία.

Συγγνώμην οὖν ἔχοις ἡμῖν, ἐπισκόπων ἀριστε, εἰ πρὸς σὲ τὸν φιλοστοργότατον ἡμῖν πατέρα καὶ κύριον, μὴ πρότερον ἐπεσιλκότες τυγχάνομεν. Οὐ λανθάνει δὲ ἡμᾶς, ὅτι καὶ πᾶς ὁ τὴν ἡμετέραν ταπεινότητα, καὶ τὸ περὶ τὴν σὴν Πανιερόντητα ὕψος παράλληλα τιθεῖς, καὶ συγκρίνειν βουλόμενος εὐδοκμίαν τινά, μᾶλλον δὲ ἀναίδειαν ἡμῶν καταγνοίῃ αὐ. Ἀλλ' ἡ σὴ πρὸς ἡμᾶς εὐνοία καὶ τὸ τοῦ ἡθους πρᾶον καὶ φιλάνθρωπον ἐξ ἔθους ἡμῖν εἶναι τὸ θαρρεῖν ἀπεργάζεται.

Ἐρρωσθ οὖν καὶ ἡμῶν κήδου καὶ μέμνησο προσθεγγομένων καὶ προσαγορευόντων τὴν Πανιερότητα τὴν σὴν καὶ πᾶν ὅ,τι κάλλιστον αὐτῇ εὐχομένων προσπτυσσόμεθα καὶ τὰς ἀγίας σου χεῖρας τὰς τῶν ἀγαθῶν καὶ συμφερόντων ἡμῖν χορηγούς.

Θεόδωρος Ρένδης

Β΄.) Ὑπ' ἀριθ. 4 Τῷ ἐκλαμπροτάτῳ Σεβερίνῳ.

Τοῦ Πανιερωτάτου ἐπισκόπου Σητείας πρὸς τὴν ἐκλαμπροτάτην αὐθεντίαν

ἀπογόνων ἐξ εὐγενῶν οἰκογενειῶν εἰς οὓς ἐδόθη χάρις. Διότι καταδικασθέντων ἐπὶ προδοσίᾳ ὑπὸ τῶν προβλεπτῶν Κρήτης τῶν προγόνων αὐτῶν κατόπιν ἀποφάσεως τῆς 14ης Ἰανουαρίου 1363 ὡς στασιαστῶν τῆς Ἑνετικῆς Κυριαρχίας, ὡς δικαιολογία εἶτα τῆς ἀποφάσεως τῆς χάριτος ἀναφέρεται μεταξὺ ἄλλων, ὅτι οἱ ἀπόγονοι τῶν καταδικασθέντων, ὑπηρετήσαν ἔκτοτε πάντοτε καλῶς καὶ πιστῶς τὴν Ἑνετικὴν Δημοκρατίαν, ὡς ὑπάλληλοι ἐν πολέμοις, καὶ μόχθοις αὐτῆς (multi ex eis semper juerunt in serviciis, gueris et laboribus nostris, optime et Fidelissime....)

3) Νικόλαος Μουδάτοις σύμβουλος 1400 13 Ἰανουαρίου.

4) Ματθαῖος Μουδάτοις. Ἐστάλη εἰς Βενετίαν ὡς ἀντιπρόσωπος τῶν Κρητῶν εὐγενῶν τῶν Νομαρχιῶν Ἡρακλείου καὶ Σητείας μετὰ τοῦ Μάρκου Μαύρου 14 Αὐγούστου 1462 τὴν δὲ 11ην Ὀκτωβρίου 1471 ἐστάλη μετὰ τοῦ Νικολάου Γερμάνη διὰ παρομοίους, ὡς ἄνω, λόγους εἰς Βενετίαν.

5) Πέτρος Μουδάτοις 30 Σεπτεμβρίου 1402.

τὴν Σὴν ἐρχομένου σήμερον οὐκ ἄκαιρον ᾠήθημεν τὸ ἐπιστόλιον τοῦτ', εὐτελὲς μὲν, καὶ οὐ πᾶν ἐς ἀκριβὲς κεκομψευμένον, τὴν δὲ πρὸς σὲ τὸν τοιοῦτον ἤρωα παρ' ἡμῶν εὖνοιαν ἐμφαῖνον, ἐγχειρῆσαι αὐτῷ.

Ἄξιός γάρ ἐῖ πᾶσι τοῖς Ἑλλήσιν, οὐκ ἐροῦμεν πολλοῦ, ἀλλὰ τοῦ παντός, ὃς ἡμᾶς διὰ τῆς σῆς κηδεμονίας, καὶ ἴν' οὕτως εἰπωμεν, φιλανθρωποτάτου στοργῆς, τοῖς τῶν λόγων θησαυροῖς, ὧν ἡ κτῆσις ἀθάνατος, καὶ τῇ μνήμῃ ἐς αἰὶ παραδοθησομένη, πλουτίζει ἐν τῷ Γυμνασίῳ τούτῳ, ὅπερ ἵνα γένηται καὶ ἰδρυθῇ ἡ σὴ σπουδὴ καὶ παραλῆσις, ἵνα μὴ τὸ πᾶν εἰπωμεν μεγίστην μοῖραν συνεβάλετο. Σὲ πάντες οἱ σπουδαῖοι καὶ φιλόλογοι, θειότατε τῆς Ἁγίας Σεβεριανῆς Καρδίναλε, ἀνδριάντι τιμῆσαι καὶ χρυσῷ στεφάνῳ στεφανῶσαι, φιλανθρωπίας καὶ εὐεργεσίας ἕνεκα, ὀφείλουσί τε καὶ ἐπιθυμοῦσιν.

Τὴν γὰρ παλαιὰν ἐκείνην Ἑλλάδα κατὰ πόλεις ἀνάστατον ὑπὸ τῶν βαρβάρων γενομένην, ἤδη ὄραν ἐστίν, ὥς οὐδὲ τοῦ κάλλους ἐκείνου καὶ τῆς λαμπρότητος ἵχνος ἐγκαταλελειφθαι, μηδὲν δὲ διαφέρειν βουστασίων καὶ τῶν τοιούτων ἐπαύλεων, οἷα τοῖς βαρβάροις οἰκεῖν εἰκὸς ἐστί. Τοιαύτη μὲν ἡ Ἑλλὰς τὰ νῦν ὁράται τοῖς ἐπιδημοῦσιν ἐκεῖ.

Τοῖς δὲ τῶν σῶν εὐεργεσιῶν ἀπολαύουσιν ἐλπίζειν ἔξεστιν ἰδεῖν ποτε ταύτην εὐτυχὴ καὶ εὐδαίμονα οἷά περ ἐπὶ τῶν Δημοσθένους καὶ Πλάτωνος χρόνων ἦνθαι, ἵνα γάρ σου τ' ἄλλα παραλίπωμεν ἔργα, ἅπερ ἐξ' ὅτου παρ' ἐγένου καὶ ἀνετράφης ἀπειράκις ἅπειρα πρὸς τοὺς φιλοῦντας τὴν ἀρετὴν ἐνεδείξω. Ἐπιλίποι γὰρ ἂν ἡμᾶς ὁ πᾶς αἰὼν καταρριθιμωμένους τὰ σὰ κατορθώματα, ἀλλ' ἅπερ ἐν τῷ παρόντι καιρῷ περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Γυμνασίου, ἐπενόησας καὶ ἐπετέλεσας τῇ εὐεργεσίᾳ καὶ μεγαλοπρεπείᾳ τοῦ Παναγιωτάτου πατρὸς Γρηγορίου τρισκαιδεκάτου Πάπα Ρώμης, ὃν περ ἡ θεία πρόνοια, ὥσπερ κατέπεμψεν οὐρανόθεν οἷά τινα θεσπέσιον ἀρχιποίμενα, οὕτως εἰς αἰῶνα φυλάττοι. Ἡράκλεις! ὥς θαυμαστά καὶ τῆς ἀπανταχοῦ γῆς ἁοιδίμα καὶ ἀθανάτου μνήμης ἄξια. Ἀλλὰ καιρὸς ἡμῖν σιωπᾶν, μὴ καταγέλαστοι φανῶμεν, τῶν ὑπὲρ ἡμᾶς ἀφιέμενοι, τῶν σῶν ἐγκωμίων δηλαδὴ ἐφικέσθαι τῷ λόγῳ πειρώμενοι. Πᾶσα δὲ συγγνώμη τοῖς ἀπὸ τε τοῦ φίλτρον καὶ τοῦ θαύματος βιασθεῖσιν, ὥστε τῶν ὑπὲρ πᾶσαν ρητορίαν ἐγκωμίων σῶν ἄψασθαι. Δόξαιμεν γὰρ ἂν μηδὲν τούτοις προσθεῖναι, ἀλλὰ μᾶλλον ἀφελέσθαι.

Θεόδωρος Πένδης

Σημ. Μύσ. (1)— Γυμνάσιον, ἐννοεῖ τὴν σχολὴν Ἀθανασίου ἐν Ρώμῃ, ἰδρυθεῖσαν τῷ 1517 ὑπὸ Λέοντος τοῦ δεκάτου, ἐν ἣ ἐφοίτων δέκα Ἑλληνόπαιδες προνομιακῶς μετ' ἄλλων ἐξ ἄλλων χωρῶν. Ὁ σκοπὸς ἦτο προσηλυτιστικός. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Λέοντος τῷ 1521 ἐκλείσθη καὶ ἐπανιδρύθη τῷ 1581 ὑπὸ Γρηγορίου δεκάτου τρίτου, οὗτινος γίνεται μνεῖα ἄνω.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΝΟΜΟΚΑΝΟΝΟΣ ΜΑΝΟΥΗΛ ΜΑΛΑΞΟΥ (1552)

Ἐκ τοῦ ἐν τῇ Μονῇ Τοπλοῦ Σητείας εὐρισκομένου Νομοκάνονος Μανουήλ τοῦ Μαλαξοῦ ἀποσπῶμεν διατηροῦντες τὰς ἀνορθογραφίας τὸν κατωτέρω πρόλογόν του ἔχοντα οὕτω :

«Νομικὸν ἐκ πολλῶν ἐκλεγμένον εἰς φράσιν πεζήν, τοῖς ἀπανταχοῦ εὐρισκομένοις, χριστιανύμοις λαοῖς, ἱερομένοις καὶ λαϊκοῖς, ἐν Κυρίῳ χαίρειν αἰεί.

Θησαυρὸς κεκρυμμένος καὶ πηγὴ ἐσφραγισμένη. Τίς ὠφέλεια ἐν ἀμφοτέροις; ὥς φησι ἡ θεία γραφή. Τοῦτο εἰδὼς ἐγὼ ὁ εὐσεβὴς ἐβουλήθην διὰ τὸ βαλεῖν πᾶσαν τὴν ἐλπίδα μου εἰς τοῦ υἱοῦ θεοῦ λόγον μητέρα τὴν πανένδοξον κυρίαν ἡμῶν καὶ ἁγίαν θεοτόκον διὰ τῆς ἱεσίας τοῦ ἁγίου ἐνδόξου ἀποστόλου πρωτομάρτυρος καὶ ἀρχιδιακόνου στεφάνου. Ὅπως μὴ εἰσὼ τὸν θησαυρὸν κεκρυμμένον, οὐδὲ τὴν πηγὴν ἐσφραγισμένην. δηλονότι τὰ τῶν θείων νόμων κεφάλαια μετενεγκεῖν εἰς λέξιν ἀπλὴν καὶ ποιῆσαι ἐκλογὴν ἐκ πάντων τῶν ἐγκρίτων καὶ ἀναγκαίων κανόνων τῶν θείων καὶ ἱερῶν ἀποστόλων καὶ τῶν ἁγίων συνόδων τῶν θεοφόρων πατέρων καὶ ἐτέρων ἁγιωτάτων ἀρχιερέων καὶ τινῶν νεαρῶν, βασιλικῶν νόμων. Ἐτι δὲ καὶ ἐτέρων, ὅσοι μετ' ἐπιμελείας συνέγραψαν καὶ ἐκδοῦναι αὐτοὺς κεφαλαιωδῶς ὑμῖν τοῖς φιλομαθέσιν—οὐ κατὰ γλῶσσαν Ἑλλάδα, ἀλλὰ φράσιν κοινήν· διὸ μηδεὶς ἡμῶν.... ὅσοι τουτὶ τὸ βιβλίον προθύμως ἀνὰ χεῖρας κατέχουν βούλεσθε εἰς κατηγορίας ἐμοὶ τὸ ἐλαχίστω καὶ ἀμαθῆ(;) μὴ βάλληται τῷ τὰ καλῶς ἔχοντα καὶ ἐν φράσει ἀκριβῆ(;) εὐρισκόμενα εἰς ἀπλὴν λέξιν βαλεῖν βουληθέντι. Οἶδα γὰρ ἀκριβῶς ὥς τινες τῶν πρὸ ἡμῶν εὐρισκομένων τοῦτο πεποιήκασι. Ὁ καὶ ἡμᾶς εἰς τοῦτο κινήθηται ἠνάγκασεν.

Ἄλλ' οἱ ἀναγινώσκοντες τοῦτο τῶν εὐχῶν χορηγίαν μὴ στερήσητε δέομαι τοῖς πλείστα κοπιᾶσαι περὶ τοῦτο καὶ ἰδρῶσι πολλοῖς περιλυθοῖσι ὥστε εἰς λέξιν ἀπλὴν ταῦτα πάντα μεταβαλεῖν. Ὅς δὲ βούλεται εὐρεῖν τὰ τοῦ λεχθέντος βιβλίου κεφάλαια, γινόμενον πῖνακα μετ' ἐπιμελείας ἀναγνωσκέτο· καὶ οὕτω ραδίως γενήσεται ὑμῖν τὸ ἀμφισβητούμενον. Ἐρρωσθαι. Ἦνυσται ὀρθῶς αὕτη ἡ βίβλος μετὰ πολλοῦ μόχθου, ἐνταῦθα ἐν τῇ περιφήμῳ ἁγιωτάτῃ μητροπόλει τῶν ἑπταπύλων Θηβῶν, ἥτις ἐστὶ ὁ ναὸς τοῦ αὐτοῦ ἐνδόξου ἀποστόλου πρωτομάρτυρος.

Ἐπὶ τοῦ καλῶς καὶ θαυμάσιως ταύτην ἀρχιερατεύοντος, τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου υπερτίμου καὶ ἐξάρχου πάσης Βοιωτίας καὶ τὸν τόπον ἐπέχοντος τοῦ σίδης κυρίου Ἰωάσαφ, οὗ οἱ γεννήτορες, εὐγενέστατοι, θεοφιλεῖς, ἐλεήμονες, ἱερεῖς τίμιοι καὶ εὐλαβέστατοι. Μακρῆς τούτῳ τὸ ἐπόνιμον καὶ ἡ ἐλίγειος αὐτοῦ πατρίς ἡ θεοφύλακτος νῆσος; Ζακύνθου, παρ' ἐμοῦ τοῦ εὐτελοῦς δούλου αὐτοῦ Μανουήλ τοῦ Μαλαξοῦ υἱοῦ τοῦ πρώην τιμωτάτου οἰκονόμου τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως; Ναυπλίου καὶ Ἀργους τοῦ ἐν ἱερεῦσιν κυρίου Δημητρίου ἐν ἔτει ζ ο α (= 7071) Ἰνδικτιῶνος; ὁ ἀπὸ κτίσεως κόσμου. Ἀπὸ δὲ τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ α φ ξ β (= 1552) μαρτίου Ε'.

ΕΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΝΚΗ ΧΑΝΙΩΝ
ΑΠΕΔΕΛΤΙΩΘΗ

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΖΗΔΕΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΑΝΩΛΗΝ

*Εν Μέσᾳ Μουλιανοῖς τῇ 8 Δ)βρίου 1936.

Φιλτατέ μοι Κύριε Μιχ. Καταπότη

Κατωτέρω σᾶς περιγράφω μίαν παράδοσιν διὰ τὸ—Πέρα χωριὸ ὅπως τὴν ἤκουσα ἀπὸ τοῦς γεροντοτέρους.

Εἰς παλαισιώτην ἐποχὴν ὑπῆρχεν εἰς θέσιν ὀνομαζομένην ἀκόμη καὶ σήμερον «Στὸ Κυπαρίσσι» ἓν πολὺ μέγαλον κυπαρίσσι, ἔξ οὗ καὶ ὀνομάσθη ἡ τοποθεσία.

Θεοσία.
 Ὅταν ὁ Ἄρχων τῶν Ἐξω Μουλιανῶν (1) ἔκτιζε τὰ Ἀρχοντικά (εἰκ. 6) «Στῶ Μετζάδω» ἦλθεν ἐν καιρῷ νυκτὸς μὲ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ ἔκοψε τὸ κυπαρίσσι καὶ τὸ μετέφερεν εἰς Ἐξω Μουλιανὰ χωρὶς νὰ γίνῃ ἀντιληπτός. Τὸ πρωῒ ἅμα εἶδον οἱ κάτοικοι Μέσα Μουλιανῶν καὶ ἔλειπε τὸ κυπαρίσσι, ὠπλίσθησαν διὰ ἀκόσια παληκάρια ἀπὸ τὸ Περαχωριὸ (τὸ σημερινὸν μικρὸν χωριὸ) καὶ μὲ ἀρχηγὸν τὸν Ἀρχοντα Μέσα Μουλιανῶν ἐξεκίνησαν γιὰ τὰ Ἐξω Μουλιανὰ νὰ πάρουν πίσω τὸ κυπαρίσσι.

πίσω τὸ κυπαρίσσι.
Ὁ ἄρχων τῶν Ἐξω Μουλιανῶν πρὸ τοῦ κινδύνου ἐξῆλθεν εἰς προὔπαν-
τησὶν τῶν μὲ ὅλους τοὺς κατοίκους ἔξω Μουλιανῶν ἔως τὴν Παναγίαν, ὅπου εἶνε
τὸ σημερινὸν Νεκροταφεῖον Ἐξω Μουλιανῶν μὲ κίνιστρα καὶ ποτά. Λόγῳ τῆς
ὑποδοχῆς ταύτης ἡ διαφορὰ ἐλυθῆ εἰρηνικῶς· ἐζήτησε μόνον ὁ ἄρχων Μέσσα Μου-
λιανῶν νὰ ἴδῃ τὴν θέσιν πού τὸ ἐβαλιν· ἅμα εἶδεν εἶπεν, ὅτι ἐδῶ ἔτρεπε καὶ ἐδῶ
ἦλθε καὶ ἐπέστρεψαν ὅλοι ὀπίσω.

Τὸ Πέρα—χωριό κατεστράφη ὑπὸ τῆς πανώλους, ὅπως ἀναφέρει ἡ κατωτέρω παράδοσις.

τῶν παραδόσεις.

Εἰς θέσιν Ἅγιος Ἡλίας κατοικοῦσε ἕνας ἱερεὺς, ὁ ὁποῖος εἶχε ἑπτὰ υἱούς· οἱ ὅποιοι ἐφημίζοντο διὰ τὴν ἀνδρείαν τῶν καὶ τρεῖς θυγατέρας ἐκτάκτου καλ-
λονῆς. Μίαν ἡμέραν ἐνῶ εἰργάζετο εἰς ἓν παραθαλάσσιον μετόχι του, εὗρηκεν εἰς
τὴν παραλίαν ἓν κιβώτιον καὶ τὸ μετέφερε εἰς Ἅγιον Ἡλίαν· ἐκεῖ τὸ ἄνοιξε καὶ
εὗρηκε μεταξὺ ἄλλων ἀντικειμένων καὶ μεταξωτὰ φορέματα. Τὴν 15 Αὐγούστου
ἐφόρεσαν αἱ θυγατέρες του τὰ μεταξωτὰ φορέματα καὶ ἦλθαν εἰς τὸ Πέρα—χωριὸν
ὅπου ἐορτάζει καὶ μέχρι σήμερον ἡ ἐκεῖ Ἐκκλησία. Μετὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ
ἀποῦ ἔφαγον, ἤρχισε ὁ χορὸς ὅπου ἐπῆγαν καὶ αἱ θυγατέρες τοῦ ἱερέως· οἱ δὲ νέοι
ἐφιλοτιμοῦντο νὰ χορεύσουν μαζὶ τῶν. Τὸ βράδυ τῆς ἰδίας ἡμέρας, ὅσοι ἦσαν
εἰς τὸν χορόν, εἶχαν προσβληθῇ ὑπὸ τῆς πανώλους (τὸ μεγάλο θανατικὸν ὅπως τὸ
λέγει ἡ παράδοσις) καὶ ἐντὸς ἐλαχίστων ἡμερῶν ὅλοι οἱ κάτοικοι τοῦ Πέρα

(1) ΣΗΜ. ΜΥΣ. Εἰς τὸ ἐπάνω χωρίον *Ἐξω Μουλιανῶν ὑπάρχει ἡρειπωμένος πύργος ὡς καὶ ἄλλοτε ἐγράψαμεν, μήκους δώδεκα περίπου μέτρων καὶ πλάτους τεσσάρων, καλούμενος καὶ σήμερον «*σὺδ Μερζάδω*». Ἡ Δυτικὴ θύρα εἶναι μικροτέρα ἐτέρας πλαγίας πρὸς τὰ Ν. Δ., ἥτις εἶναι πλατυτέρα καὶ ὑψηλοτέρα. Ἐκ ταύτης φαίνεται, ὅτι ἐπικοινωνοῦν οἱ κάτοικοι τοῦ πύργου πρὸς συγκρότημα οἰκίων, ὅπου εὗρισκοντο οἱ δούλοι καὶ ἄλλοι τῆς ἀκολουθείας τοῦ εὐγενοῦς Μέρτζη. Συννοικία «*Μερζάδω*» ὑπάρχει καὶ ἐν Χανδρά.

χωριὸν ἀπέθανον. Τόση ἦτο ἡ καταστροφή, ὥστε ἀπὸ τὸ χωριὸν πὺν ἀριθμοῦσε διακόσια παληκάρια, ἀπέμειναν τρία παιδιὰ: ὁ Κούκουρος, ὁ Σκουλούδης καὶ ὁ Περῆς. Τέτοια ἐπίθετα σήμερον δὲν ὑπάρχουν παρὰ τοποθεσίαι, ὡς τοῦ «Κούκουρου ἡ βρύση», «τοῦ Σκουλούδη ἡ κοπράνα» καὶ «τοῦ Περῆ τὸ ἄλωνι.» Οἱ ὀλίγοι ἐναπομείναντες καὶ ἀπὸ τὸ σημερινὸν μεγάλο χωριὸν ἔθαψαν τοὺς νεκροὺς ὅπου εὐρίσκοντο· διότι οἱ κάτοικοι ἀπὸ τὸν φόβον των ἔφυγαν ἔξω εἰς τοὺς ἀγροὺς διὰ νὰ σωθοῦν καὶ ἐκεῖ ἀπέθνησκον· καὶ σήμερον εὐρίσκονται πλεῖστοι τάφοι εἰς μα-

(Εἰκὼν 6). Ὁ Πύργος τῶν Μέντζηδων, εἰς Ἐπάνω-Χωριὸν ἔξω Μουλιανῶν.

γάλην ἀκτῖνα πρὸς βορρᾶν κυρίως, τοὺς δὲ λοιποὺς ἔσυραν εἰς μίαν στενωπὸν «στοῦ Ζοῦ τὸ στενὸν» καὶ ἐκεῖ τοὺς ἐσκέπασαν ἀπλῶς μὲ χῶμα.

Τότε ἐκτίσθη καὶ τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Χαραλάμπους εἰς τὸ μεγάλο χωριὸν προστάτου κατὰ τῆς πανώλους· κατὰ τὴν ἐκσκαφὴν τῶν θεμελίων εὐρήκαν πλῆθος ὄψεων· δὲν τοὺς ἐφόνευσαν, διότι ἔλεγον, ὅτι ἦτο «στοιχειὸν» καὶ τοὺς μετέφεραν μὲ κοφίνια εἰς τὰ Πάτελα καὶ τὴν ἄλλην ἡμέραν δὲν εὐρήκαν κανένα. Ὅλα τὰ ἄνωτέρω τὰ ἦκουσα ἀπὸ τῆς μητέρας μου τὴν γιαιγιά, ἡ ὁποία στὸν «ποιημὸ τῆς Στάας» (1829) ἦτο παντρεμένη καὶ συνελήφθη αἰχμάλωτος· τὴν μετέφεραν εἰς Ἡράκλειον καὶ ἀπ' ἐκεῖ κατόπιν ἠλευθερώθη.

Μὲ πολλὴν ἀγάπην
Παπᾶ Μιχ. Θαλασσινὸς

Η ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΥΔΑΤΩΝ ΤΗΣ ΠΗΓΗΣ «ΖΟΥ», ΣΗΤΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1810

Ἐπιστολὴ ΣΤ. Ν. ΚΟΥΔΑΚΗ ΕΚ ΠΙΣΚΟΚΕΦΑΛΟΥ

Ἀξιότιμὲ κύριε Καταπότη,

«Πρὸ τοῦ ἔτους 1810 τὰ ὕδατα τῆς Πηγῆς «Ζοῦς» ἐπότιζον πλὴν τῶν κτημάτων τῆς περιφερείας Ζοῦ καὶ ἄπασαν τὴν δεξιὰν πλευρὰν τοῦ ποταμοῦ «Παντέλη» ὡς καὶ τὴν περιφέρειαν κάτω Πισκοπῆς μέχρι τῆς θέσεως Λυγαρᾶ». Σήμερον δὲ ἀκόμη σώζονται ῥογδαῖαι εἰς θέσιν «Φαντάση» τῆς περιφερείας κάτω Πισκοπῆς εἰς ἀγρούς μὴ ποτιζομένους πρὸ πολλοῦ. Ἐκίνουν δὲ καὶ ὑδρομύλον κείμενον εἰς τὴν τοποθεσίαν «Ἀνερατζᾶ» ἡρειπωμένον σήμερον.

Μέχρι τοῦ ὧς ἄνω ἔτους, ἡ τότε πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Σητείας, τὸ χωρίον Πισκοκέφαλον, ἐχρησιμοποιοῖ διὰ τὴν ὑδρευσιν ἰῶν κατοίκων του καὶ τὴν ἄρδυσιν τῶν κτημάτων αὐτοῦ, ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον τὰ διὰ κοινοῦ ἀγωγοῦ μεταφερόμενα «εἰς Πισκοκέφαλον» καὶ «Χαλέπας» ὕδατα.

Κατὰ τὸ ἔτος 1810 ἔνεκα μεγάλης ἀνομβρίας, ἡ πηγὴ Πλατανιά τελείως ἀπεξηράνθη καὶ οἱ κάτοικοι ἐστερήθησαν καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ ποσίου ὕδατος. Τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σουμάν Ἀγᾶ, πατρὸς τοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1897 ἀναχωρήσαντος ἐκ Σητείας Σαλῆ Ἐφέντη Χαλβατζάκη, τοῦ ὁποίου ὁ υἱὸς Χουσεῖν ἐφόνευσεν τὴν μητέρα αὐτοῦ ἐν Σητείᾳ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς Κρητικῆς Πολιτείας· κατόκει δὲ αὐτὸς ὁ Σουμάν Ἀγᾶς εἰς τὴν οἰκίαν ὅπου κατοικεῖ σήμερον ὁ Ἀντώνιος Νικητάκης· ὑπάρχει δὲ καὶ σήμερον ἄνωθεν τῆς θύρας τῆς οἰκίας ταύτης τουρκικὴ ἐπιγραφὴ χαραγμένη ἐπὶ τοῦ ἀσβεστώματος μὲ «γαστράκι».

Μεταβάντες οἱ τοῦρκοι Πισκοκεφάλου εἰς τὴν θέσιν «Χαμάμι», ἔκοψαν τὸ νερὸ αὐθαιρέτως καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τῶν Πισκοπιανῶν τούρκων, οἱ ὁποῖοι ὄταν τὸ ἔμαθον ἀπὸ τὸν χριστιανὸν μυλωνᾶν μετέβησαν καὶ ἔκοψαν τὸ νερὸ καὶ ἐχάλασαν τὸν νέον ἀγωγόν, πρωτοστατοῦντος τοῦ γιαννιτσάρου Δερβίς Καντόγλου πατρὸς τοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1918 ἀποθανόντος ἐν Σητείᾳ Φαφούλ Καντόγλου, καὶ πάππος τοῦ κατὰ τὸν Αὐγούστον 1923 φρονευθέντος εἰς θέσιν «Μάναρη» Δερβίς Καντόγλου, ἰσχυριζόμενοι, ὅτι τὸ νερὸ ἦτο ἰδιοκτησία των.

Τὴν ἐπαύριον οἱ Τοῦρκοι Πισκοκεφάλου μεταβάντες καὶ πάλιν εἰς «χαμάμι» ἔκοψαν τὸ νερὸ συνάμα δὲ ἐχάλασαν καὶ τὸν μύλον τοῦ Ἀγᾶ, ἐφόνευσαν δὲ καὶ τὸν χριστιανὸν μυλωνᾶν καὶ τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέσσαρα τέκνα αὐτοῦ· διότι αὐτὸς ἔφερε τὸ πρῶτον τὴν εἰδησίην εἰς τὸν ἁγῶν Καντόγλου, καὶ ἑκείνην τὴν ἡμέραν πάλιν ἔλεγεν εἰς αὐτοὺς ὅτι θὰ ἐπήγαιεν νὰ τὸ ἀναγγεῖλει εἰς τὸν Ἀγῶν. Κατόπιν τούτου καὶ ἐπειδὴ οἱ Κατωπισκοπιανοὶ τοῦρκοι ἦσαν ὀλιγώτεροι, ἀπετάθησαν εἰς τὸν Καδῆν Σητείας· ἀλλ' ὁ Καδῆς ἐτάχθη μὲ τὸ μέρος τῶν Πισκοκεφαλιανῶν, καὶ ἡ δίκη ἐφθάσε κατ' ἀνάγκην εἰς τὸ ἀνώτατον ἐν Κωνσταντινουπόλει Τουρκικὸν Δικαστήριον (Μπαμπιλι).

Τὸ Δικαστήριον ἀπέστειλεν δικαστὴν νὰ ἐξετάσῃ καὶ εὔρη καὶ ἀποδώσῃ τὸ δίκαιον. Οὗτος ἐλθὼν ἀπεφάνθη μετὰ τοῦ διαιτητοῦ γιαννιτσάρου Γιαλιᾶ Ἐφένδη, ὅτι ἐπειδὴ ἡ κάτω Πισκοπὴ εἶχεν ἰδικό της νερὸ «Φλέγαν», δίκαιον ἦτο νὰ πάρῃ τὸ Πισκοκέφαλο τὸ περισσεύμα τῆς Ζοῦς, καὶ νὰ κοπῇ ἀπὸ πότισμα τῶν ἀγρῶν τῆς Κάτω Πισκοπῆς, ὡς καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ μύλου· καὶ διότι δὲν ἦτο ὀρθὸν νὰ

μὴν ἔχη νερὸ τὸ Τζαμί τῆς πρωτευούσης Ἐπαρχίας Σητείας, ποῦ ἦτο στὸ Πισκοκέφαλο. Ὁρίσεν δὲ τὴν διανομὴν ὡς ἑξῆς. «Τὸ νερὸ θὰ κόβεται ἀπὸ τὴν Ζοῦ, ἐκάστην Κυριακὴν καὶ Τετάρτην πρωΐαν, ὅταν ἡ σκιὰ τῆς πρὸς νότον τοῦ χωρίου Ζοῦ εὐρισκομένης κεφαλᾶς περάσῃ τὸ κάτωθεν αὐτῆς ὄψακι καὶ φανῇ εἰς τὸ πλάϊ τοῦ Βουνοῦ καὶ σχηματισθοῦν 2 ἕξοχα εἰς τὰ ἄκρα καὶ εἰς τὸ μέσον ἔσοχῇ καὶ θὰ χρησιμοποιεῖται μέχρις ὅτου ἡ σκιὰ τῶν λόφων τῶν εὐρισκομένων ἄνωθεν τῆς πηγῆς καλύψῃ αὐτὴν καὶ φθάσῃ εἰς τὸ μέσον τοῦ ὄψακος, ὅποτε θὰ ἀφίνηται ἐλεύθερον τὸ ὕδωρ νὰ ποτίζωνται τὰ πρὸς τὰ κάτω εὐρισκόμενα κτήματα ἕως τῆς θέσεως **Χαμάμι** μέχρι τῆς δύνσεως τοῦ Ἡλίου» ὅποτε πρέπει νὰ εἰσέρχεται εἰς τὸν ποταμόν, δηλαδὴ εἰς τὴν περιφέρειαν Πισκοκεφάλου, ὑποχρεομένων ἀπάντων τῶν κατοίκων Ζοῦ καὶ περιχώρων νὰ ἀφίνουν «ἀπονέρι» νὰ ἔρχεται καθ' ὅλο τὸ διάστημα τῶν δύο ἡμερῶν εἰς Πισκοκέφαλον νὰ ὑδρεύονται οἱ κάτοικοι αὐτοῦ οἱ μύλοι, τὸ μετόχιον Χατζῆ Μουλαῆ καὶ τοῦ Ριφάτ Μπέη τῆς Χαλέπας.

Ἐκάστην δὲ τρίτην καὶ Σάββατον τὸ νερὸ νὰ κόβεται τὴν ἰδίαν ἀκριβῶς ὥραν ποῦ κόβεται καὶ ἀπὸ τὴν Ζοῦ, καὶ θὰ ἀφίνηται ἐλεύθερον νὰ κατέρχεται εἰς Πισκοκέφαλον καὶ πάλιν διὰ τὴν ὑδρευσιν πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ Ἡλίου τὴν ἀνατολὴν τοῦ Ἡλίου ἐκάστην πρωΐαν ἐκάστης τετάρτης καὶ Κυριακῆς θὰ κόβεται ἀπὸ τὴν θέσιν **Χαμάμι** καὶ ἄνω, ὅπως ποτίζωνται τὰ κτήματα, τὰ εὐρισκόμενα ἄνωθεν μέχρι τῆς θέσεως «**Γέρο Γιάννο**» καὶ μέχρις τῆς ὥρας ποῦ κόβεται τὸ νερὸ ἀπὸ τὴν Ζοῦ. Ἐκάστην Τρίτην καὶ Σάββατον, ὑποχρεοῦνται οἱ ποτίζοντες νὰ ἀφίνουν τὸ ἀπονέρι νὰ πηγαίνη εἰς Πισκοκέφαλον διὰ τὴν ὑδρευσιν τῶν κατοίκων.

Αὐτὸ δὲ ἐγένετο μέχρι τοῦ ἔτους 1911 ὅποτε κατεσκευάσθη τὸ σωληνωτὸν Ὑδραγωγεῖον Σητείας.

Τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἐβδομάδος ὕδωρ ὥρισε διὰ τὸ Πισκοκέφαλον ὡς ἑξῆς.

«Τὴν Κυριακὴν κατὰ τὴν δύσιν τοῦ Ἡλίου εἰσέρχεται τὸ νερὸ εἰς τὴν περιφέρειαν Πισκοκεφάλου χρησιμοποιούμενον συνεχῶς μέχρι τῆς Τρίτης πρωΐνης ποῦ ἔσκηναίξει ἡ κεφαλὰ τῆς Ζοῦς, ὅποτε θὰ κόβεται εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ «**Κιρλῆ**» (1).

Τὴν τετάρτην κατὰ τὴν δύσιν τοῦ Ἡλίου θὰ εἰσέρχεται εἰς τὴν περιφέρειαν Πισκοκεφάλου, θὰ χρησιμοποιῆται συνεχῶς μέχρι τῆς πρωΐας τοῦ Σαββάτου, ὅποτε ἔσκηναίξει ἡ κεφαλὰ τῆς Ζοῦς, τὴν αὐτὴν δηλαδὴ ἀκριβῶς ὥραν ποῦ ἀρχίζει καὶ τὸ δικαίωμα ταῦ ποτίσματος εἰς τὴν Ζοῦ.

Αὕτη ἡ διανομὴ ἰσχύει καὶ μέχρι σήμερον γενικῶς.

Τὴν ἀνωτέρω διήγησιν μοὶ τὴν ἔκαμε ὁ μακαρίτης Γεώργιος Σ. Στεφανίδης καὶ ὁ Θεόδωρος Α. Ξενικάκης ἐκ Πισκοκεφάλου τὸ ἔτος 1897, οὔτινες ὑπῆρξαν οἱ πλέον ἐγγράμματοι καὶ διανοοῦμενοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὡς καὶ ὁ πατὴρ μου Νικόλαος Α. Κολυδάκης».

Ἐν Πισκοκεφάλῳ τῇ 30 Ἰουνίου 1936

Μεθ' ὑπολήψεως
Σταῦρος Ν. Κολυδάκης

(1) Σημ. Μύσ. Κιρλῆς (=Τουρκ. Kirli)=λερωμένος, ἀκάθαρτος. Ἐπίθετον ἰδιοκλήτου.

Ο ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ε. ΚΙΛΙΝΤΖΙΡΑΚΗΣ (1829—1926)

Πότε χειροτονήθη ιερεὺς καὶ πότε ὠνομάσθη ἀρχιερατικὸς 'Επίτροπος Σητείας.

1. Οἱ τὰ θεία καλῶς διαταζάμενοι θεοκύριες 'Απόστολοι, καὶ ὁ μετ' αὐτοῦ, τῶν θεοφόρων πατέρων σύλλογος, κανονικῶς ὥρισαν, μηδένα τοῦ θύου βαθμοῦ βαθμοῦ τῆς 'Ιερωσύνης καταξιοῦσθαι δίχα πολλῆς ἐρεῦνης καὶ ἀκριβοῦς ἐξετάσεως ἵνα μὴ ὑπὸ ἀνάξιον τὰ θεϊότατα τελεσιουργῶνται, προσελθὼν τοῖνυν ἐμοὶ καὶ ὁ κατὰ πνεῦμα μοι 'Ιωάννης (¹) 'Ιῶς τοῦ μανουὴλ ἐκ κόμοις λάστρου ἐπαρχίαν Συ-
τίας ἐζήτησε λαβεῖν τὸ μέγα τῆς 'Ιερωσύνης ἀξίωμα. ὃν καὶ στήσας ἐνώπιον τῆς 'Ιερᾶς εἰκόνης τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν 'Ιησοῦ Χριστοῦ, καὶ τὰ βάθη τῆς Καρδίας αὐτοῦ ἐρευνήσας ὑμῆν καὶ παρ' ἄλλων ἀξιοπίστων ἀνδρῶν πλη-
ροφορηθεῖς, τῶν εἰδότην τὴν αὐτοῦ πολιτείαν, καὶ μηδὲν εὐρὼν ἐν αὐτῷ κατὰ κα-
νόνας κολύον, μαρτύρομαι αὐτὸν ἄξιον τῆς 'Ιερωσύνης, ὄντα καὶ τέλειον τῇ ἡλικίᾳ, καθὼς οἱ αὐτοῖς ἱεροῖς κανόνες διακελεύονται. Ὅθεν καὶ ἐδόθη αὐτῷ τὸ παρὸν εἰς
ἐνδείξιν, κεκυρωμένον ἰδίᾳ ὑπογραφῇ, καὶ μαρτυρίας ὧν ἀξιοπίστων προσώπων.

1863 'Ιανουαρίου 2 Ο'.

'Ο οἰκονόμος. 'Ιωάννης (²) ἱερεὺς Προσκυνητοῖς καὶ πνευματικῶς πατὴρ αὐτοῦ κατὰ τὴν αὐτοῦ ἐξομολόγησιν μαρτήρομε αὐτὸν Ἀξιὸν τοῖς 'Ιερωσίᾳς.

2. Αἰδεσιμώτατε Παπᾶ Κύρ 'Ιωάννη ὁ ψάλλον εἰς χωρίον Μαρωνιά τῆς 'Επαρχίας Σητείας χάρις εἴη σοι καὶ εἰρήνῃ ἀπὸ Θεοῦ, παρ' ὑμῶν δὲ ἡ εὐχή, εὐλογία καὶ συγχώρησις.

'Επειδὴ καὶ ἔνεκα τῆς ἀποστάσεως τοῦ τόπου προξενεῖται δυσκολία εἰς τοὺς καταίκους τῆς 'Επαρχίας Σητείας διὰ τὰ ἐρχονται εἰς τὴν 'Ιερὰν 'Επισκοπὴν καὶ τὰ λαμβάνωσι τὰς ἀδελφὰς τῶν γάμων καὶ τὰ ἐκθέτωσι ἐνώπιον ἡμῶν μικρὰς τινὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις, καὶ ἐπειδὴ αὐτόθι εὐκολύνονται ὥς κέντρον τῆς ἐπαρχίας, διὰ τοῦτο διορίζομεν τὴν Αἰδεσιμότητά σου **'Αρχιερατικὸν ἡμῶν ἐπίτροπον**, ὡς ἱκανώτερον τῶν ἄλλων 'Ιερέων καὶ γνωστὸν διὰ τὸ τίμιον τοῦ τρόπου σου· ὅθεν ὀφείλεις τὰ καθήκοντα τοῦ ἱεροῦ τούτου ὑπουργή-
ματος ἐν φρονήσει, πίστει καὶ μετὰ τῆς ἀνηκούσης προθυμίας, καὶ τὰ ἀναφέρεις πρὸς ἡμᾶς πᾶσαν ἐμπεσοῦσαν σημαντικὴν ἐκκλησιαστικὴν ὑπόθεσιν προτρέπων τοὺς εὐλαβεστάτους 'Ιερεῖς τῶν χωρίων Σητείας ἵνα διατηρῶσι ἀπαράβια τὰ καθήκοντά των διὰ τὰ μὴ προσκρούωσι, προσέτι θέλεις παρεδρεῦει ἐν τῷ Σ. Συμβουλίῳ Πισκοκεφάλῳ κατὰ πάσας τὰς συνεδριάσεις ὡς ἐπίτροπος ἡμῶν συ-
νωδᾷ τῷ ὑψηλῷ διατάγματι τοῦ Τρισεβᾶστου ἡμῶν Αὐτοκράτορος Σουλτὰν 'Αβδούλ 'Αζίζ καὶ 'Εφένδου μου· θέλεις δίδει καὶ ἀδελφὰς γάμων· θέλεις θεωρῇ μι-
κροῖς τινὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις, προφυλαττόμενος ἀπὸ πᾶσαν παράνομον καὶ ἀδικον πράξιν διὰ τὰ μὴν ὑποπέσης εἰς εὐδύνην.

1) Σημ. Μύσ. Πρόκειται περὶ τοῦ 'Ιωάννου 'Εμμ. Κιλιντζιράκη χειροτονηθέντος 'Ιερέως Μαρωνιάς.

2) 'Ο 'Ιωάννης παπᾶ Οἰκονόμος ἦτο ἱερεὺς ἔξω Μουλιανῶν (βλ. Μύσ. Τόμ. Δ'. σ. 76).

Ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος σὺν τῇ παρ' ἡμῶν εὐχῇ καὶ εὐλογίᾳ εἴη μετὰ σοῦ.

Ἐν Ἱερραπέτρᾳ τῇ 25 Ἀπριλίου 1870

Ἐν χῶ εὐχέτης ὑμῶν

† Ὁ Ἱεροσητείας Νεόφυτος

Ἀριθ. Πρωτ. 249

» Διεκ. 229

3. Αἰδουσιμώτατε Πατὴρ κυρ Ἰωάννη Οἰκονόμῃ ἐφημέριε Μαρουνιάς, χάρις εἴη τῇ αἰδουσιμότητί σου καὶ εἰρήνῃ ἀπὸ θεοῦ. Μαθόντες ἔξωδίκως ὅτι ἐντὸς τοῦ λήγοντος μηνὸς ἐξεδήμησε πρὸς κύριον ἐν Παρισίοις ὁ ἐν Χῶ προσφιλεῖς ἡμῶν ἀδελφὸς Ἱεροσητείας Γρηγόριος (¹) ἐγνωμεν ἵνα διὰ τοῦ παρόντος διορίσωμεν τὴν αἰδουσιμότητά σου *γενικὸν ἀρχιερατικὸν ἐπίτροπον ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Σητείας*, μέχρι τῆς σὺν θεῷ ἀποκαταστάσεως κανονικοῦ διαδόχου. Ἐφ' ᾧ καὶ ἐντελλόμεθα ἵνα καταστήσης τοῦτο γνωστὸν παντὶ τῷ ἱερῷ κλήρῳ ἵνα κατὰ τὰς διατάξεις τῆς Ἐκκλησίας μνημονεύσῃ τοῦ ἡμετέρου ὀνόματος ἐν ἀπάσαις ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς καὶ ἀναφέρωνται πρὸς τὴν αἰδουσιμότητά σου διὰ πᾶσαν παρεμπίπτουσαν ὑπόθεσιν. Ἀναγγέλλαντες δὲ τὸν διορισμὸν σου πρὸς τὴν Σ. Διοίκησιν Λασηθίου ἐντελλόμεθα νὰ προβῇς μετὰ τῶν αὐτόθι προκρίτων εἰς τὴν ὑπογράφην καὶ σφραγίσιν τῆς τυχόν καταλειφθείσης ἐν Σητείᾳ οἰασδήποτε περιουσίας τοῦ μακαρίτου Ἱεροσητείας Γρηγορίου, τὸ δὲ ἀποτέλεσμα τῆς ἐνεργείας σου ὑποβάλλῃς ἡμῖν, ἵνα κατὰ χρῆος γνωστοποιήσωμεν τὰ περὶ τούτου τῇ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ. Ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετὰ τῆς αἰδουσιμότητός σου.

Ἐν Ἡρακλείῳ τῇ 25 Σεπτεμβρίου 1889

† Ὁ Κρήτης Τιμόθεος

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΧΑΜΕΖΙΟΥ ΣΗΤΕΙΑΣ

Ὁ χρόνος καθ' ὃν συμφέσθη τὸ ἀνωτέρω χωρίον εἶναι ἄγνωστος. Ἡ παράδοσις ἀναφέρει, ὅτι οἱ πρῶτοι κάτοικοι τοῦ Χαμεζίου ἦσαν δύο «ἄρχοντες», οἱ ὅποιοι κατόκησαν ὁ μὲν εἰς Β. Α. αὐτοῦ εἰς θέσιν «Παλαιὸν Νεκροταφεῖον», ὁ δὲ ἕτερος Α. αὐτοῦ εἰς θέσιν «Καμινάδα», τοποθεσίας καίμενας ἐγγύτατα τοῦ σημερινοῦ χωρίου. Εἶναι δὲ λίαν πιθανόν, ὅτι ὁ εἰς «Καμινάδα» κατοικήσας, θὰ ἐλέγετο Χαμαίζης καὶ ἐκ τοῦ ἐπωνύμου τούτου θὰ ὀνομάσθη καὶ τὸ χωρίον τοῦτο Χαμαίζι, ἐκ τοῦ ἐπιρρήματος χαμαὶ καὶ τοῦ ρήματος ζῶ.

Ἡ αὐτὴ δὲ ὥς ἂν παράδοσις ἀναφέρει, ὅτι ὁ μὲν εἰς «Καμινάδα» κατοικήσας, ὡς ἐλέχθη, ἄρχων Χαμαίζης ἔκτισε τὴν ἀρχικὸν ναῖσκον τοῦ ἁγίου Παν-

(1) Σημ. Μύσ. 1) Πρόκειται περὶ τοῦ Ἱεροσητείας Γρηγορίου Παπαδοπετρακίη. ἀποβιώσαντος ἐν Παρισίοις συνεπείᾳ ἐπιθηλιώματος τῆς ῥίνος.

τελεήμενος, πολιούχου τοῦ χωρίου, ἀνώθεν πηγῆς, ἐξ ἧς πηγάζει τὸ ὕδωρ τῆς κορήνης, ἐκ τῆς ὁποίας ὕδρευονται καὶ σήμερον οἱ κάτοικοι, ὁ δὲ εἰς «Παλαιὸν Νεκροταφεῖον» κατοικήσας ἕτερος ἄρχων, ἀγνώστου ὀνοματεπωνύμου, ἔκτισε τὸν ἐν τῇ αὐτῇ θέσει ναῖσκον τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ὁποίου τὰ ἔρεϊπια ἐσώζοντο μέχρι πρό τινων ἐτῶν. Λέγεται δέ, ὅτι οἱ δύο οὗτοι ἄρχοντες εὐρίσκοντο ἐν διαρκεῖ διαστάσει, ἵνα δὲ συμφιλίωσῃ αὐτοὺς ὁ ἐξ ἄλλης τινὸς ἐνορίας ἐρχόμενος ἐνταῦθα ἱερεὺς τῇ προσκλήσει αὐτῶν ἐκάστοτε πρὸς ἱεροπραξίαν, κατ' ὁρίσθη νὰ πείσῃ αὐτοὺς «νὰ γίνουιν συμπεθέροι», νυμφευθέντος τοῦ υἱοῦ τοῦ ἐνὸς τὴν κόρην τοῦ ἑτέρου (').

Ἐν Χαμαιζίῳ τῇ 19 Ἀπριλίου 1936

Ἐμμ. Ι. Ἀναγνωστάκης

Δημοδιδάσκαλος

Ἡ ἱστορία τοῦ Βέκιο

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΙΔΗΣΟΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ

Ἐν Χαμαιζίῳ τῇ 16 Μαρτίου 1936

Ἀγαπητὲ Ἐξάδελφε

Σὰς στέλλω εὐχαρίστως τὴν κατωτέρω ἱστορίαν τοῦ Βέκιο καὶ ἀφήγησιν τοῦ Ἐ. Γεωργίου Χανιωτάκη.

Με ἀγάπην

Ἐ. Ἀναγνωστάκης

1. Κατὰ τὰ τέλη τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1866—1869 οἱ ἐκ Χαμαιζίου ἀντάρτας Χασαπλαδογεώργης, Χασαπλαδομανώλης υἱὸς του, Παντελῆς Χανιωτάκης ἄλλοτε ὑπάλληλος τοῦ ἐν Σητεῖᾳ Ἀγγλικοῦ τηλεγραφείου καὶ Γιαννακοκωσταντῆς ἢ Χατζῆ Μαργακός, μετοικήσας εἰς Πισκοκέφαλον διὰ λόγους οἰκονομικοῦς, ὁ ἐκ Ρίζας ἐπίσης ἀντάρτης Μᾶρκος Καρνιας, ἀπὸ Ἐξω Μουλιανὸ ὁμοίως ἀντάρται Ρίζας ἐπίσης ἀντάρτης Μᾶρκος Καρνιας, ἀπὸ Ἐξω Μουλιανὸ ὁμοίως ἀντάρται Λογκονικολῆς, Γαρεφομανώλης (πατὴρ τοῦ νῦν ἐμπόρου Ἰωάννου Γαρεφαλάκη) καὶ Κατσουλογιάνης ἢ Σκιζαχειλῆς καὶ ὁ ἐπίσης ἀντάρτης Βέκλιος «ἀπὸ τὶς Μέσα Μπάνιες» πιθανώτατα δὲ ἐκ Μεραμβέλλου, ὡς εἰκάζεται ἐκ τοῦ ὕψους τῆς ὁμιλίας του, καταδιωκόμενοι ὑπὸ τῶν Τούρκων, κατέφυγον εἰς Ἀηόπετρο.

Ὁ ἐκ τῶν εἰρημένων Κατσουλογιάνης ἢ Σκιζαχειλῆς (') εἶχεν ἀδελφόν, ὀνομαζόμενον Κατσουλοκωσταντῆν ἢ Σκουλούδην, νυμφευθέντα δὲ τὴν κόρην τοῦ ἀνωτέρω ἀναφερομένου Χασαπλαδογιώργη Ζαμπιάν. Αὕτη εἶχεν ἄγαμον τότε ἀδελφόν, ἢ ὁποία ἐλέγετο Χασαπλαδόκαλη καὶ τῆς ὁποίας ὁ Βέκλιος, ἠρώσθη γνωρίσας αὐτήν, ὅτε κρυφίως μετέφερε τροφίμα εἰς τοὺς ρηθέντας ἀντάρτας συγγενεῖς της.

Σημ. Μύσ. 1). Πρὸς Ν. Α. τοῦ χωρίου Χαμέζι ὑπάρχει χαράδρα με πολλὰς μικρὰς πηγὰς, αἵτινες τὴν καθιστοῦν λίαν γόνιμον. Ὀνομάζεται δὲ «στοῦ Τριχᾶ τὸ μποταμό». Οἰκογένεια εὐγενὴς Τριχᾶ ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Καστροφύλακα (1580). Τὸ ὄνομα Χαμέζης, πιθανὸν νὰ εἶναι σύνθετον ἐκ τοῦ Cha καὶ Mezzi ὡς τὸ Cha Vituri καὶ Cha Maripetro. (Βλ. Μύσ. Τ. Δ' σελ. 78) Οἱ Μέτσηδες (Mezzi), ἦτο μεγάλη οἰκογένεια εὐγενῶν ἐν Σητεῖᾳ. Ὡστε ἐκ τοῦ Cha Mezzi ἔγινε τὸ Χα-μέτzi-Χαμέζι ἐπομένως γραπτόν με. ε. Ὁ δὲ κατὰ τὴν παράδοσιν, δεύτερος ἄρχων πιθανὸν νὰ ἦτο ὁ Τριχᾶς.

1) Σημ. Μύσ. Σκιζαχειλῆς—ὁ ἔχων ἐσχισμένον τὸ χεῖλος, λαγώχειλος.

(Ταύτης τέκνα εἶνε ὁ ἐν Σκορδύλλῳ Γεώργιος Ι. Γαλετάκης καὶ ὁ ἐν Ἐξω Μουλιανοῖς Ἑμμανουὴλ Ι. Γαλετάκης). Πληροφορηθεὶς τὰ περὶ τοῦ ἔρωτος τούτου παρ' αὐτῆς ὁ ἐν λόγῳ ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρός της Κατσουλοκωσταντινῆς ἢ Σκουλούδης ὁ ὁποῖος σημειωτέον δὲν ἦτο ἀντάρτης, ἐλογομάχησε κατὰ τινὰ συνάντησίν του μὲ τὸν Βέκιο, ὁ ὁποῖος ἐξοργισθεὶς, τὸν ἔδειρε. Τὴν προσβολὴν ταύτην βιαιῶς φέρων ὁ ρηθεὶς ἀδελφός του Κατσουλογιάννης ἢ Σκιζαχειλῆς, ἐπυροβόλησε κατὰ τοῦ Βέκιο ἐν καιρῷ νυκτός, καθ' ἣν ὥραν οὗτος ἔπινεν ὕδωρ ἐκ τοῦ ποταμοῦ, τοῦ διερχομένου παρὰ τὸ ἐξωκλήσιον τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, τὸ κείμενον πλησίον τοῦ Ληπέτρου, μεθ' ὃ μετὰ τῶν ἄλλων ἀνταρτῶν, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἄγνωστον, ἂν ἐπεδοκίμασαν τὴν προᾶξιν τοῦ ταύτην, ἐτροπή εἰς φυγὴν, φοβούμενος μὴ συλληφθῇ ὑπὸ τῶν τυχόν παραμονευόντων Τούρκων, ὁδηγούμενων ὑπὸ τοῦ ἀκουσθέντος πυροβολισμοῦ. Τὴν ἐπομένην ὁ Σκιζαχειλῆς καὶ οἱ λοιποὶ ἀντάρται ἐπανελθόντες εἰς τὸν τόπον τῆς δολοφονίας δὲν εὗρον τὸν Βέκιο, ὃν ἐνόμιζον νεκρόν, διότι οὗτος πληγωθεὶς βιαιῶς μὲν, ἀλλ' οὐχὶ θανασίμως, κατέφυγε τὴν νύκτα εἰς τὸ ὑπερθεῖν τοῦ ἀνωτέρω ἐξωκκλησίου ἀλώνιον τοῦ Χασαπλάδη καὶ ἐκρύβη ἐντὸς τῶν ἐκεῖ ἐκ διηγησιακῶν θημωνιῶν. Ὁ Σκιζαχειλῆς ὁμως ὁδηγηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐκ τῆς πληγῆς τοῦ Βέκιο χυθέντος αἵματος, ἀνεκάλυψε αὐτόν. Οὗτος τότε παρεκάλεσεν αὐτόν νὰ μὴ τὸν φονεύσῃ διὰ μαχαίρας, διότι ὁ ἀέρας τοῦ μαχαίριου εἶναι κρύος», ἀλλὰ νὰ τὸν πνίξῃ διὰ σχοινίου, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Μετὰ ταῦτα ὁ Σκιζαχειλῆς ἔστειλε τὸν τρίτον ἀδελφόν του Κατσουλομανώλην καὶ ἔρριψε τὸν νεκρόν εἰς τὴν παρακειμένην θάλασσαν, δέσας διὰ σχοινίου βαρὺν λίθον εἰς τὸν λαιμόν του. Μετὰ τινὰς ἡμέρας τὸ πτώμα ἐξεβράσθη ὑπὸ τῶν κυμάτων εἰς τὴν παραλίαν τὸ ὁποῖον εἶδεν ὁ ἐκ Χαμαιζίου Φυγεταντώνης. Εἰδοποιηθεῖσα ἡ Τουρκικὴ Χωροφυλακὴ, μετέβη ἐπὶ τόπον μετὰ τοῦ τότε ἐν Σητεῖα ἱατροῦ Ἑμμανουὴλ Ρεθεμνιώτη διὰ τὰ περιαιτέρω. Ἀλλὰ βεβαιωθείσα, ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ἀντάρτου, οὐδὲν κατὰ τοῦ φονέως ἐνήργησεν. Ὁ Βέκιος (1) ἐτάφη εἰς τὴν παρὰ τὸ εἰρημένον ἐξωκλήσιον ἀμμόδῃ παραλίαν, ὃ δὲ τάφος του δὲν σώζεται σήμερον, παρασυρθεὶς ἴσως ὑπὸ τῶν κυμάτων, ἢ καταπλακωθείς ὑπὸ τῆς ἄμμου, ἐξ οὗ καὶ τὸ τοπωνύμιον εἰς τὴν παραλίαν ταύτην, «τοῦ Βέκιο τὸ μνήμα (=ὁ τάφος)».

Περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Βέκιο (ἐκ τοῦ Ἱταλ. Vecchio=παλαιός) ὑπάρχει καὶ ἄλλη ἐκδοσις, ἐξ ὧν πιθανωτέρα ἡ πρώτη

Κύριε Μιχαὴλ Καταπόνη,

«Ὁ Βέκιος ἦτο ἐπαναστάτης· στὴν ἐπανάστασι τοῦ 1866 ἑπέερασεν ὡς τὸν Νόμον μας καὶ στὴ Βαϊνιά, ὅπου ἐγένοντο μάχαι ἦτο μικρός τὸ δέμας ἀλλὰ μαχητής, καὶ γινατὸ ἡ λαϊκὴ παροιμία στὴ περιφέρειά μας ἀποκαλεῖ Βέκιο τὸ μικροκαμωμένο παληκάρι μετὰ τὴν κατάπαισιν τῆς ἐπαναστάσεως· οἱ ἐπανα-

Σημ. Μυσ. 1) Ὁ Γεώργιος Μ. Καζαμίας ἐτῶν σήμερον περίπου 65 ἤκουσε παρὰ τοῦ πατρὸς του, ὅτι ὁ Βέκιος ἔσυρσας τὸν Σκιζαχειλῆ, τοῦ ἔκοψε τὸν μύστακα, ὅστις ἐκάλυπτε τὴν σχισμὴν τοῦ χεῖλους· οὗτω δὲ ἡ ἀσχημία κατέστη ἐμφανής. Διὰ τὴν προσβολὴν ταύτην πιθανῶς δὲ καὶ διὰ λόγους ἐρωτικούς, ἴσως δὲ καὶ χρηματικούς ἐθανατώθη ὁ Βέκιος. Οἰχογένεια Βέκιου ὀπῆρχεν ἐν Ἡρακλείῳ μέχρι τῶν τελευταίων ἐτῶν τῆς Τουρκοκρατίας.

στάται, διὰ νὰ μὴ περιπέσωσι εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων, διεσκορπίσθησαν στὰ διάφορα γνωστὰ τῆς ἐπαρχίας περιγιάλια καὶ διεκπεραιώθησαν διὰ πλοίων στὴ Κάσο καὶ Κάρπαθο. Ἡ μοῖρα λοιπὸν ὠδήγησε καὶ τὸ Βέκιο στὴ βορεινὴ πλευρὰ τῆς Σητείας καὶ περίμενε πλοῖον. Μιὰ βραδυνιά κατέφυγε στὸ Ληόπειρο, βουνὸ πρὸς βορρᾶν τοῦ Χαμαιζοῦ παραθαλάσσιον, ἦτο καλοκαίρι ἀλωνόκαιρος καὶ εὐρέθησαν ἐργαζόμενοι ἐκεῖ στὰ μετόχια τῶν νὰ τὸν φιλοξενήσωσι ὁ ἕνας Χαμαζανὸς Χανιωτάκης καὶ ὁ ἄλλος Ἐξωμουλιανίτης ὁ Σκιζαχίλης Κατσούλης. Τὸν ἀντελήφθησαν, ὅτι ἐκράτει κομπόδεμα καὶ συνεννοήθησαν νὰ τὸ σφετερισθῶσιν· ἀλλὰ ὁ Βέκιος δὲν ἀπεχωρίζετο τῆς καρσπίνης του οὐδὲ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ φαγητοῦ· ἔτσι λοιπὸν μιὰ βραδυνιά σεληνόφωτη πού δειπνοῦσανε μαζὶ στὴ ἄκρα τοῦ ἁλωνιοῦ, τοὺς σώθηκε τὸ νερό, καὶ ὁ ξένος ἐσήκωσε τὴ στάμνα νὰ τὴ γεμίσει ἀπὸ ἕνα βουσαλάκι πού ἦτο λίγα μέτρα παρσέρα. Οἱ κακοῦργοι τὸν πυροβόλησαν· ὅταν αὐτὸς ἔσκυψε νὰ στερεώσῃ τὸ σταμνί, ἀλλὰ τὸ βόλι τὸν πλήγωσε στὸν μηρό. Οἱ φίλοι του ἐτρέξεαν γιὰ νὰ τὸν ἀποτελειώσουν καὶ αὐτὸς πρὸ τοῦ μεγάλου κινδύνου ἐφήρμοσε τὴν διπλωματίαν. «Γιατὶ μωρὲ ἀδέρφια νὰ μὲ σκοτώσετε, λου κινδύνου ἐφήρμοσε τὴν διπλωματίαν. «Γιατὶ μωρὲ ἀδέρφια νὰ μὲ σκοτώσετε, καὶ δὲν μᾶφινετε νὰ πᾶ δῶ τὰ παιδιὰ μου ; γιὰ τὰ λεπτὰ πάρετέ τα» ἔτσι λοιπὸν τοὺς συνεκράτησε· πήραν τὰ λεπτὰ καὶ ἐβουλεύοντο· ἐφοβοῦντο τὴν ἐκδίκησιν· διότι ὁ Βέκιος θὰ τοὺς κατωνόμαζε καὶ εἶχον τὸν κίνδυνον ἀπὸ τοὺς ὁμοχωρίους τῶν· κατὰ τὴν ἐπακολουθήσαν σὺσκεψιν ἀπεφασίσθη ἡ ἐκτέλεσις· αὐτὸς λοιπὸν ἀντιληφθεὶς τὰς διαθέσεις τῶν λέγει : «ἀφοῦ ἀδέρφια εἰσι τὸ θέλετε, θέλω μόνο μιὰ χάρι, νὰ ἐκλέξω τὸν τρόπον τοῦ θανάτωμοῦ μου»· προῦγμα πού ἐδέχθησαν ἐζήτησε μιὰ βουρλιά· ἔδωσε τὴν μέσην στὸ λαιμὸ του καὶ λέγει «πάρε βορὲ ἀδέρφια Παντελῇ πάρε καὶ σὺ ἀδερφέ μου Κωνσταντῇ τὴν ἄλλη ἄκρη» καὶ οἱ κακοῦργοι ἔσυραν τὸ σχοινὶ καὶ τὸν ἐπνίξαν· τὸν ρίξανε στὴ θάλασσα γιὰ νὰ δικαιολογηθῶναι, ὅτι ἐπνίγει μόνος του καὶ ὅτε τὴν ἐπομένην ἐξεβράσθη τὸ πτώμα του, ἄλλοι παρευρεθέντες τὸ ἔθαψαν στὴ παραλία εἰς τὸν κολπίσκον τοῦ Ἀη Γιάνη καὶ σήμερον δὲ ἀκόμη τὸ μέρος ὅπου ἐτάφη λέγεται «τοῦ Βέκιου τὸ μνήμα» πού συμβολίζει ἕνα δράμα.

Κατ' ἀφήγησιν τοῦ μακαρίτου Χατζῆ Μιχ. Παπαδάκη ἐκ Τουρλωτῆς.

Ὅπως ὑμέτερος

Ἰωάν. Π. Μ. Θαλασσινὸς

(Ἐκ μέσων Μουλιανῶν)

ΤΟΥ «ΨΑΡΑ Ο ΣΠΗΛΙΟΣ»

Ἀξιότιμε Κύριε Καταλόγη

Ἡ πρὸς βορρᾶν τῶν Μέσων Μουλιανῶν παραλία ἀπὸ τῆς θέσεως «Κάστελος» ἕως εἰς τὴν θέσιν «Χοιρόπεζα» ὀνομάζεται «Χαράκι» καὶ εἶναι λίαν δύσβατος, καὶ ἀπόκρημνος. Ἐντὸς τῶν ἀποκρήμων μερῶν τούτων ὑπάρχουν πολλὰ σπήλαια, τὰ ὁποῖα δὲν εἰμπορεῖ νὰ διακρίνῃ κανεὶς οὔτε ἀπὸ ξηρᾶς, οὔτε ἀπὸ θαλάσσης, εἰς τὰ ὁποῖα ὀλίγοι εἰμποροῦν νὰ εἰσχωρήσουν λόγῳ τῶν μεγάλων κρημνῶν. Εἰς τὰ σπήλαια ταῦτα κατὰ τὰς διαφόρους ἐπαναστάσεις κατέφυγον

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΧΑΝΙΩΝ
ΑΠΕΔΒΑΤΙΩΘΗ

πολλοὶ χριστιανικαὶ οἰκογένειαι ἀπὸ τὰ Μέσα Μουλιανὰ διὰ τὰ σωθοῦν· ἐκεῖ μετέφεραν τὰς εἰκόνας τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τὰ πολυτιμότερα πράγματά των διὰ τὰ διασώσουν ἀπὸ τοῦς Τούρκους. Ἐπειδὴ τὸ μέρος αὐτὸ στερεῖται παντελῶς ὕδατος, οἱ ἄνδρες μετέβαιναν τὴν νύκτα τοῦ εἰς Καλαβροῦ ἐκ περιτροπῆς καὶ μετέφεραν νερὸ καὶ τροφίμα.

Οἱ Τοῦρκοι ὑποψιασθέντες τοῦτο παρεμόνευαν νὰ τοὺς συλλάβουν ὑπεράνω τῶν κρημνῶν, ἐπειδὴ δὲν εἰμποροῦσαν νὰ ἀνακαλύψουν τὸ μέρος ποῦ ἐκρύπτοντο οἱ χριστιανοί.

Εἰς ἓν τῶν σπηλαίων τούτων εἶχαν καταφύγει κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 πολλοὶ αἰκογένειαι.

Μίαν νύκτα λοιπὸν ἔφυγεν ἀπὸ τὸ σπήλαιον αὐτὸ ὁ «Γέρω Ψαρᾶς», γιὰ νὰ μεταφέρει νερὸ καὶ τροφίμα. Οἱ Τοῦρκοι τὸν συνέλαβαν ὑπεράνω τοῦ σπηλαίου, καὶ ἀφοῦ οὔτε μὲ ὑποσχέσεις τὸ πρῶτον, οὔτε μὲ ἀπειλὰς, ἐδέχθη νὰ μαρτυρήσῃ τὸ μέρος, ποῦ ἐκρύπτοντο οἱ χριστιανοί, τὸν ἔσφαξαν κατόπιν πολλῶν βασανιστηρίων, ὑπεράνω τοῦ σπηλαίου· οὕτω οἱ χριστιανοὶ ἔσωθησαν χάρις εἰς τὴν ἐθελοθυσίαν τοῦ Γέρω Ψαρᾶ.

Ἐκτοτε τὸ σπήλαιον αὐτὸ ὀνομάζεται ἀκόμη καὶ σήμερον «Τοῦ Ψαρᾶ ὁ Σπήλῃος.»

Τὴν ἀνωτέρω ἱστορίαν ἄκουσα ἀπὸ τοῦς Κωνσταντῖνον Ε. Σαββιδάκην καὶ Ἑμμ. Σαββιδάκην κατοίκους Καλαβροῦ ἀποθανόντας πρὸ πολλοῦ.

Μετὰ πολλῆς ἀγάπης

Παπᾶ Μιχαήλ Θαλασσινὸς

Διμοδιδάσκαλος

ΧΑΤΖΗ ΙΣΜΑΗΛ ΚΑΛΟΥΠΟΥΖΗΣ

Ἡράκλειον τῇ 15 Μαρτίου 1936

Δίαν ἀγαπητὴ φίλε κ. Καταπότη,

Λόγῳ ποικίλων οἰκογενειακῶν ἀσχολιῶν μου καθυστέρησα νὰ σᾶς στείλω τὸ σημείωμα τοῦ ἀναβρυτηρίου τῶν Καλουπούζιδων, τὸ ὁποῖον σᾶς ἔσωκλείω ὥδε διὰ τὰ περαιτέρω· παρακαλῶ δὲ νὰ δεχθῆτε τοὺς φιλικοὺς χαιρετισμούς μου.

Μετ' ἄκρας πρὸς ὑμᾶς ἀγάπης

+ **Γ. Ἰ. Οἰκονομίδης**

Ὁ γενάρχης τῆς οἰκογενείας τῶν Καλουπούζιδων Καλουπούζαδὲς Χατζῆ Ἰσμαήλ Ἀγᾶς ἱδρυσεν ἰδίαις δαπάναις πλησίον τῆς Πύλης τῶν Χανίων τῆς πόλεως Ἡρακλείου τὸ ὀνομαστὸν ἀναβρυτήριον, τὸ φέρον τὴν ἐπωνυμίαν τῶν Καλουπούζιδων πρὸς τὸν ἀποκλειστικὸν σκοπὸν νὰ χορηγῇ ὁ ἐκάστοτε ἐπιστάτης (μουτεβελῆς) ἐψυγμένον ὕδωρ (χιονόνερο) εἰς τοὺς διαβάτας καθ' ὅλον τὸ χρονικὸν διάστημα τοῦ καλοκαιρίου.

Ὁ ἀγαθοεργὸς Χ. Ἰσμαήλ ἀγᾶς Καλουπούζης ὥρισε διὰ τοῦ μετὰ τὴν ἱδρυσιν τοῦ ἀναβρυτηρίου συνταχθέντος ἐνώπιον τοῦ ἱεροδικείου Ἡρακλείου ἀφιερωτηρίου του τὴν διαδοχὴν τῆς ἐπιστασίας ἀπὸ μεγάλον εἰς μεγάλον ἐκ τῶν ἀρρέ-

νων τῆς οἰκογενείας του καὶ μετὰ τὴν παρακμὴν καὶ ἔκλειψιν των νὰ περιορίζηται αὕτη καὶ εἰς τὰ θήλεα τέκνα τῶν τέκνων του κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, ὡς διέταξεν· Πρὸς συντήρησιν δὲ τοῦ ἰδρύματος ἀφίερωσε διάφορα προσοδοφόρα ἀκίνητα πρὸς ἀπρόσκοπτον καὶ λισιτελῇ λειτουργίαν του, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸ περίφημο μετόχιον Μενεξέν. Εἰς τὸν Μενεξέν ἐστάλη ὁ σκλάβος τοῦ Δερβίς ἁγᾶ Καλουπού-
ζη, Ρεχάνης, ὅπως διέλθῃ τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τοῦ βίου του μετὰ τῆς δολιευθεί-
σης ἐπὶ ἀπιστίᾳ τὴν τιμὴν του, κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐν Μέκκᾳ ἀπουσίας, τῆς συ-
ζύγου του Ζεϊνέπης(=κόσμημα) (1).

Ἡ σύνταξις τοῦ ἀφιερωτηρίου ἐγένετο κατὰ τὸν ἀραβικὸν μῆνα Μουχαρέμ
1209=(1794 μ. Χ.)

Γ. Ι. Οἰκονομίδης

ΣΦΑΚΑΣ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟΝ

Διὰ β α σ μ α εἰς σεληνιασμὸν

Ἀναγνώστης Ζερβάκης εἰς χωρίον Σφάκα ἐτοῦτο βιβλιάριον μου ἄρξεε πολλὰ
Τοῦ Κυρίου δεηθόμεν.

Σησμός εἰς τὴν Γὴν ἀστραπὴ εἰς τὸν οὐρανόν. Τῆς ἐστὶν ὁ σισμός καὶ ἡ
ἀστραπὴ εἰς τὸν οὐρανὸν ἢ μὴ χήρα δένουση ἢ ὄρφανὸν παραπονοῦσι. ἠφανίσθη
τὸ κράτος σου· ὁ Χ (—ὁ Χριστός) ἐγεννήθη ἢ μιλητὸς οὐκίδε. ὁ Χ ἐξαυροθῇ καὶ
ὁ μιλητὸς οὐκίδε, ὁ Χ ἐλοχεύθῃ καὶ ὁ μιλητὸς οὐκίδε, ὁ Χ ἐτάφη ὁ μιλητὸς οὐκίδε.
ὁ Χ ἀνεστήθη. ὁ καλὸς σελινιασμός, τὸ καλὸν γικί. τὸ κακὸν διάβολον ἐδέθη εἰς τὸ
τίμιον ξύλον. ἐκεῖ δένο τὸ μινίον τὸ διμινίον, τὸ γ τὸ δεξικθ ἐκὶ δένο τὸ χρονικὸ
τὸ διχρονικὸ τὸ Γ. δ. ε. ζ. ξ. η. θ τὸ δέκατον διάβολον. Ἐκὴ σὲ δένο στο στίλλο
τὸν τορνευτὸν τὸ τίμιον ξίλο, μετὰ δακτυλα· τοῦ πατρός μου σὲ σφίνο(;) μετὰ Ἀγία
τὸν Ἀγίον σὲ σφίγγο μὲ τὸν τίμιον σταυρὸν σεσταυρόνο.

$\frac{1}{\tau} \frac{1}{\mu} \frac{1}{\nu} \frac{1}{\xi} \frac{1}{\mu} \frac{1}{\tau} \frac{1}{\beta\omicron} \frac{1}{\beta\omicron\upsilon} \frac{1}{\theta\epsilon} \frac{1}{\omicron\upsilon}$ ημῶν μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Κου σαβαοθ
ὅ,που ἦσωσε ἦκουσε ἡ πετρα αλ' οὐκ ἐβαστιξε (:) ἀλλὰ . . . μὲ τὸ ὄνομά
του. σὲ ἐξορκίζω νὰ χαθῇ καὶ νὰ ξολοθρευθῇ ἀπὸ τὸν δοῦλον τοῦ θεοῦ, Εἰσελθε
εἰς τὰ ἄγρια δένδρα Εἰς (:) ἀνθρώπους οὐκ, ο θεὸς ἐπισκοπῶν (:) ἐπὶ ἀνθρώπους.

1) Σημ. Μυσ. Κατὰ τὴν τριετῇ ἀπουσίαν του εἰς Μέκκαν ὁ Χ. Ἰσμαήλ Ἀγᾶς ἀφῆ-
κεν ἐν Ἡρακλείῳ τὴν νεαράν σύζυγόν του μετὰ τοῦ μαύρου δούλου του Ρεχάνη. Κατὰ τὴν
ἀπουσίαν ἡ σύζυγος του ἐγέννησε δύο τέκνα, τὰ ὁποῖα ἐπιστρέφων εὐρῆκεν ἐν Ἡρακλείῳ.
Χωρὶς νὰ παραφερθῇ, μὲ μακαριότητα Προσκυνητοῦ, ὅστις ἀφῆκεν ὅλα τὰ ἁμαρτήματά
του ἐν Μέκκᾳ, ἀπέστειλε δούλον καὶ σύζυγον ἔξω τοῦ Ἡρακλείου διὰ νὰ μὴ τοὺς βλέπῃ.
Καὶ ἐθεώρησε τοῦτο ἀρκετὴν τιμωρίαν τῆς ἀπιστίας. Ἐλαβε δὲ ἄλλην σύζυγον.

ΣΗΜ ΜΥΣ. 1) ὁμιλητός=ἡ ἐπιληψία.

ΠΕΣΟΝΤΕΣ ΕΚ ΣΗΤΕΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1912 - 1922

1) *Πεσόντες ἐκ Ζήρου.*

Ἐν τῷ δημοσιευθέντι καταλόγῳ τῶν ἐκ Σητείας φονευθέντων ἀξιωματικῶν καὶ ὀπλιτῶν ἀπὸ τοῦ 1912—1922 παρελείφθησαν οἱ τῶν χωρίων Ζήρου, Μυρσίνης καὶ Μέσα Μουλιανῶν, ἐξ ὑπαιτιότητος τῶν ἀρμοδίων, οἵτινες μᾶς ἔδωκαν τὸν δημοσιευθέντα κατάλογον (βλ. Μύσ. Τόμ. Β΄.) Σήμερον δημοσιεύομεν τοὺς φονευθέντας τῶν χωρίων Ζήρου καὶ Μυρσίνης.

Ἀνθυπολοχαγὸς	Ἀριστείδης Ε. Ρουσσομουστάκης
Στρατιῶται	Ἐμμ. Κ. Παπαθανασίου
»	Ι. Γ. Παπαθανασίου
»	Νικόλαος Μ. Μανετάκης
»	Κ. Ν. Γιατζής
»	Κ. Ν. Ἀεράκης
»	Κωνσταντῖνος Γ. Κρασαδιάκης
»	Ἐμμ. Γ. Χατζαντώνης
»	Νικόλαος Γ. Μαυράκης
»	Ἰωάννης Γ. Καλογεράκης
»	Ἀντώνιος Ν. Θεοδωράκης
»	Ἐμμ. Α. Διαπάκης
»	Γεώργιος Σ. Χατζημανωλίδης

2) *Πεσόντες ἐκ Μυρσίνης*

1) Στρατιώτης	Μαρουκλῆς Ἐμμανουὴλ Ἰωάννου
2) Δεκανεὺς	Μακρυνάκης Γεώργιος Ἰωάννου
3) Στρατιώτης	Μιστοράκης Γεώργιος Ἰωάννου
4) Ἐνωμοτάρχ.	Κασσωτάκης Σπυρίδων Ἰωάννου
5) Στρατιώτης	Περβολακιανὸς Σταῦρος Ἰωάννου
6) »	Καμαράκης Ἰωάννης Ἐμμανουὴλ
7) Δεκανεὺς	Καμαράκης Νικόλαος Ἐμμανουὴλ
8) Στρατιώτης	Τσικαλάκης Ἐμμανουὴλ Ἰωάννου
9) »	Ζερβουδάκης Κωνσταντῖνος Μιχαὴλ
10) Ἐνωμοτάρχης	Τσαγκαράκης Γεώργιος Δημητρίου
11) Δεκανεὺς	Φρυσάλας Ἐμμανουὴλ Μιχαὴλ
12) Χωροφύλαξ	Μακρυνάκης Κωνσταντῖνος Ἐμμανουὴλ
13) »	Τσαγκαράκης Ἰωάννης Κωνσταντίνου
14) Στρατιώτης	Δαριβάκης Ἐμμανουὴλ Ἰωάννου
15) »	Μπαγορδάκης Κωνσταντῖνος Ἐμμανουὴλ
16) »	Καμπουράκης Ἰωάννης Βασιλείου
17) »	Μετζάκης Ἐμμανουὴλ Γεωργίου
18) »	Μετζάκης Ἰωάννης Κωνσταντίνου
19) »	Τσικαλάκης Ἰωάννης Μιχαὴλ.

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑΙ

† ΜΙΧΑΗΛ Ι. ΑΓΓΕΛΑΚΗΣ 1901 - 1936

Ὁ Μιχαήλ Ι. Ἀγγελάκης (εἰκ. 7). Ἐγεννήθη τὸν Δ)βριον τοῦ 1901 ἐν Τουρλωτῇ. Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1920 ἀπεπεράτωσε εἰς τὸ ἐν Νεαπόλει Γυμνάσιον τὰς Γυμνασιακάς του σπουδὰς. Ὑπηρέτησεν ὡς στρατιώτης εἰς τὴν ἐμπόλεμον ζώ-

(Εἰκὼν 7).

νην τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. (Μαγνησία καὶ Φιλαδέλφεια) ἀπὸ τὸν Ἰούλιον 1920 μέχρις Ἀπριλίου 1922. Καὶ ἀπελύθη τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1922 λόγῳ σπουδῶν. Ἔλαβε τὸ πτυχίον τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς τὸν Ἰούνιον τοῦ 1925, ὅτε τὸν ἴδιον μῆνα κατῆλθεν εἰς Σητεῖαν καὶ ἤρξατο ἐξασκῶν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἱατροῦ συνεχῶς μέχρι τοῦ θανάτου του, ἐπισυμβάντος τὴν 29ην Φεβρουαρίου 1936. Ὁ πρόωρος θάνατός του ἐστέρησε τὴν Σητεῖαν ἐνὸς καλοῦ ἐπιστήμονος καὶ ἐκλεκτοῦ πολίτου.

† ΔΕΣΠΟΙΝΑ Μ. ΚΑΤΑΠΟΤΗ ⁽¹⁾ (1883-1936)

Τὴν 28ην Αὐγούστου 1936 ἀπέθανεν ἐν Τουρλωτῇ ἡ Δέσποινα Μ. Καταπότη, τὸ γένος Ἑμμανουὴλ Ν. Ρουσελάκη εἰς ἡλικίαν 54 ἐτῶν. Πρώτυπον συζύγου καὶ μητρός, πεποικισμένη μετὰ σπάνια ψυχικὰ χαρίσματα, φιλόανθρωπος ἀθόρυβος καὶ σύμβουλος πολύτιμος τοῦ περιβάλλοντός της, ἀφίνει εἰς πάντας μνήμην ἀγαθῆς οἰκοδεσποίνης, εἰς δὲ τοὺς οἰκείους της πένθος ἀπαρηγόρητον.

Ἡ κηδεία της ἐγένετο ἐν Τουρλωτῇ πάνδημος, κατατεθέντων πολλῶν στε-

(Εἰκὼν 8).

φάνων. Λόγοι ἐπικήδριοι ἐξεφωνήθησαν δύο· ὑπὸ τῶν κ. κ. Ἑμμανουὴλ Ἰ. Ἀγγελάκη δικηγόρου καὶ Μιχαὴλ Μάρκου Χλουβεράκη ἱατροῦ.

Ὁ πρῶτος ἐπικήδειος ἔχει ὥς ἑξῆς :

«Ἡ Πιλίνα Καταπότη τὸ γένος Ῥουσελάκη, γεννηθεῖσα ἐν Λάστρω τῷ 1883 καὶ ἀνατραφεῖσα ἐνταῦθα ἐνυμφεῦθη κατὰ τὸ 1905. Ἡ μεταστῆσα ὑπῆρξεν ὑπόδειγμα ἀρετῆς καὶ σεμνότητος, φιλόανθρωπος καὶ προσήγορος, συνεγκέντρων ὅλα τὰ προσόντα ἀρίστης οἰκοδεσποίνης.

Ἐν τῷ προσώπῳ της ὁ σύζυγός της εὗρισκε τὸν ἀριστον σύμβουλον καὶ κυβερνήτην τῆς οἰκίας. Ἀνατραφεῖσα κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ πατρὸς της, κατέστη ὁ ἰδεώδης τύπος συζύγου καὶ μητρός. Ἦτο ἡ παρήγορος τοῦ πτωχοῦ, παρήγορος τοῦ ἀρρώστου, παρήγορος τοῦ δυστοχοῦντος, μετὰ ἀπειρον φιλανθρωπίας. Προικι-

Σημ. Μύσ. † Ἡ Δέσποινα Μ. Καταπότη (εἰκ. 8) ἐν μέσῳ τῶν γονέων καὶ συγγενῶν της εἰς ἡλικίαν δεκαοκτὼ ἐτῶν, Νύμφη (εἰκ. 9) καὶ μήτηρ (εἰκ. 10) μετὰ τοῦ πατρὸς της Ἑμμ. Ν. Ρουσελάκη καὶ δύο της τέκνων.

σμένη με ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρετῆς, δικαίως ἐτιμᾶτο καὶ ἐλατρεῖντο ἀπὸ ὅλην τὴν Κοινωνίαν μας. Χαρακτηριστικὴ ἦτο ἡ καλωσύνη τῆς ψυχῆς, ἡ λογικότης, καὶ ἡ ἀφοσίωσις τῆς, εἰς τὸν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα τῆς, Ἀποθανοῦσα κατέλιπε ἀληθῆς καὶ δυσαναπλήρωτον κενόν, ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ τῆς, καὶ πένθος ἄπειρον ἐσκόρπισεν

(Εἰκὼν 9).

εἰς τὴν κοινωνίαν μας. Ἄλλ' οὔτε τὰ εἰλικρινῆ δάκρυα, οὔτε τὸ μέγα πένθος, οὔτε οἱ ἀπορφανισμοί, οὔτε οἱ γόοι καὶ οἱ στεναγμοὶ μαλακώνουν τοῦ θανάτου τὸν ἀδήριτον Νόμον.

Βαρυνεθοῦντες ἅς ἐνώσωμεν ὅλοι τὰς εὐχάς μας καὶ ἅς εὐχηθῶμεν νὰ εἶναι αἰωνία ἡ μνήμη τῆς.

Ὁ δεῦτερος ἐπικήδειος ἔχει ὥς ἔπεται :

Πολύκλαυστη καὶ ἀλησμόνητη νεκρά, σεπτὴ Δέσποινα.

Ἐσβυσες γὰρ πάντα, ἔσβυσες γοργὰ μετ' τὸ θρόισμα τῆς φθινοπωρινῆς θαλ-

πωρῆς, ἔσβυσες μὲ τὰ γλυκὰ καὶ πονεμένα θωπεύματα τοῦ συζύγου καὶ τῶν τέκνων σου. Μὲ τὰς περιποιήσεις τῶν συγγενῶν καὶ φίλων σου. Ἐσβυσες ἀπὸ τὴν προσκαιρότητα τῆς ζωῆς. Ἐφυγες γιὰ πάντα, Ἐνάρετος Δέσποινα. Γεννηθεῖσα ἐν Τουρλωτῇ καὶ γαλουχηθεῖσα μὲ τὰ εὐγενῆ ἰδεώδη τοῦ ἀειμνήστου πατρὸς της Ἑμμανουὴλ Ρουσελάκη, ἀντάξιον τέκνον ἀξίου πατρὸς, προικισμένη μὲ ὅλα τὰ χαρίσματα ἀνωτέρας γυναικὸς, ἐνάρετος καὶ εὐγενής, κατῆλθεν εἰς τὸν σκληρὸν τῆς ζωῆς ἀγῶνα συμπαραστάτης σεβαστοῦ συναδέλφου, πλήρης σφρίγγους ἐμψυ-

(Εἰκὼν 10).

χώνουσα αὐτὸν ἀνά πᾶν βῆμά του, ἐν τῇ ἐξασκήσει τοῦ βαρέος ἔργου τοῦ ἱατροῦ, βοηθοῦσα τοὺς πτωχοὺς, χύνουσα βάλσαμον παρηγορίας εἰς τοὺς ὑποφέροντας, ἀφιλοκερδῶς προσφέρουσα πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις τὰς ὑγιεῖς καὶ διανογεῖς σκέψεις της καὶ ἀπολαμβάνουσα ἐκτιμήσεως καὶ σεβασμοῦ ἀπὸ ὅσους τὴν ἐγνώρισαν. Τὰ σκληρὰ καὶ ἀλλεπάλληλα τῆς τύχης πλήγματα, ἡ ἀπώλεια φιλιᾶτων της τέκνων, δὲν ἔκαμψαν τὴν ἀλτρουϊστικὴν της ψυχὴν. Ἀκάματος καὶ χαλυβδωθεῖσα ἐν τῇ σφαίρᾳ τῶν πικριῶν, κατώρθωσε μέχρι τῆς τελευταίας της στιγμῆς ψυχραίμως νὰ παραγγέλλῃ καὶ νὰ κρατῇ ὡς τελεία οἰακοστροφὸς τὸ πηδάλιόν τοῦ οἰκογενειακοῦ σκάφους. Ἡ βάσκανος μοῖρα ἐφθόνησε τὴν ἀνθοῦσαν τελευταίαν εὐτυχίαν τοῦ οἴκου της, ὅτε ἔβλεπε καὶ ἑκαμάρωνε τὰ ἐναπομείναντα παιδιὰ της, καὶ γρήγορα πρὶν ἰδῆ ἡμέρας ὠριμότερας εὐτυχίας, τὴν ἀφήρησεν ὁ θάνατος ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τῶν προσφίλων της, γιὰ νὰ γίνῃ ἀληθὴς μάρτυς, ἁγία Μάρτυς. Μάρ-

της ἀγία, διότι δὲν ἠγωνίσθη τὴν ἀγωνίαν τοῦ θανάτου, ἀλλ' ἡρέμα καὶ μὲ χαμόγελο ἐξψύχῃσε σὰν ἀγνή Δέσποινα.

Καὶ πῶς μποροῦσε νὰ μὴν ἐπέλθῃ τόσον ἡρέμα ὁ χωρισμὸς ψυχῆς καὶ σώματος, ἀπ' οὗ τόσον ἀρμονικὰ καὶ τόσον ἐνάρετα ἐξετέλεσε τὸν προορισμὸν τῆς στη διαίβα τῆς ζωῆς της; Πῶς νὰ φανῇ ἵχνος πικρίας στὸ τελευταῖο τοῦ χωρισμοῦ χαμόγελο, ἀπ' οὗ κανένα δὲν ἐπύκρυνε;

Τὸ ἔργον ποῦ ἐπετέλεσες εἶνε μέγα. Τὸ ἔργον τοῦ λατρευτοῦ σου συζύγου κατὰ μέγα μέρος ὀφείλεται στὴν ἄσκον καὶ δεξιότεχνῃ προσπάθειάν σου.

Σὺ ὑπῆρξες ἡ τονώνουσα καὶ ἐμψυχώνουσα αὐτὸν κατὰ τὰς δυσχερείας. Καὶ κατ'ὀρθῶνες παρὰ τὸν ψυχικὸν κλονισμόν του ἐκ τῆς ἀπωλείας φιλάτων τέκνων, νὰ τὸν ἐνισχύῃς διὰ νὰ μὴ καμφθῇ καὶ ἀπογοητευθῇ, ἀλλὰ θαρραλέα νὰ τὸν ἐμψυχώνῃς καὶ νὰ τὸν ζωογονῇς γιὰ ν' ἀποτελειώσῃ, κατὰ τὸ δυνατόν, τὸ βαρὺ ἔργον τῆς ἀναπλάσεως καὶ ἀναδημιουργίας πρὸς ἀνώτερα ἐπίπεδα τῆς ζωῆς τοῦ τόπου μας. Οἱ δὲ σημερινοὶ καρποί, δι' οὓς ὑπερηφανευόμεθα, ἀνήκουν κατὰ μέγα ποσοστὸν στὸν ψυχικὸν ἀνώτερον ἰδανισμόν σου. Ἡμεῖς μνήμονες ὅλων αὐτῶν θὰ διατηρήσωμεν ζωηρὰν καὶ εὐγνώμονα τὴν ἀνάμνησιν τῆς φωτεινῆς δράσεώς σου καὶ ὡς οἰκοδεσποίνης καὶ ὡς στυλοβάτιδος τῶν ἐκ παραδόσεως εὐγενῶν αἰσθημάτων τοῦ τόπου μας.

Κοιμήσου Γλυκά. Κοιμήσου τὸν ὕπνον τοῦ δικαίου. Ἡμεῖς περίλυποι εὐλαβῶς κλίνομεν γόνυ πρὸ τῆς σεπτῆς σοφοῦ σου. Γαίαν ἔχοις ἑλαφράν.

ΤΑΜΕΙΟΝ ΕΦΕΔΡΩΝ ΣΗΤΕΙΑΣ - ΙΕΡΑΠΕΤΡΟΥ

Κατάλογος

Χορηγηθέντων κατὰ χωρία δανείων εἰς ἐφένδρους καὶ μὴ κατὰ τὸ ἔτος 1935

1 Ἁγιος Στέφανος	Δρ.	4000	23 Πισκοκέφαλον	Δρ.	13000
2 Ἀρμένιοι	»	15000	24 Παπαγιαννάδοι	»	12000
3 Ἀχλάδια	»	60000	25 Ρουκιάκι	»	6000
4 Ἀγία Τριάδα	»	10000	26 Ρ. Ἐκκλησία	»	39000
5 Ἀπίδια	»	22000	27 Σητεία	»	124500
6 Βαβέλοι	»	7000	28 Σκοπή	»	81000
7 Βορί	»	9000	29 Σκλάβων	»	7000
8 Ἐξω Μουλιανὰ	»	19000	30 Σουκιάς	»	11000
9 Ζήρος	»	17000	31 Σκορδίλω	»	4000
10 Κανένε	»	3000	32 Σαντάλι	»	3000
11 Κιμουργιώτη	»	5000	33 Σίτανος	»	16000
12 Κάτω Ἐπισκοπή	»	5000	34 Τουρλωτὴ	»	21000
13 Καλοῦ χωρίου	»	8000	35 Τουρτοῦλοι	»	6000
14 Κατισιδωνίου	»	5000	36 Χαμέτι	»	67000
15 Λιθινῶν	»	5000	37 Βασιλικὴ Ἱεραπέτρας	»	5000
16 Λάστρου	»	13000	38 Ἐπισκοπή	»	21800
17 Μαρωνιάς	»	42000	39 Ἐπάνω χωριὸ	»	18000
18 Μυρσίνη	»	5000	40 Ἱεραπέτρας	»	59000
19 Μετόχια Πισκοκεφάλου	Δρ.	23000	41 Κεντρί	Δρ.	33000
20 Μέσα Μουλιανὰ	»	5000	42 Καλαμαύκα	»	4000
21 Παλαίκαστρον	»	8000	43 Ἀμβραμιανὰ	»	5000
22 Παντέλι	»	3000	44 Χριστοῦ	»	8000

σολ. 825500

Σητεία τῇ 9ῃ Δεκεμβρίου 1935

(Ἐκ τοῦ Γραφείου)

ΣΤΑΦΙΔΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΣΗΤΕΙΑΣ

Ὁ Γεωργικός Σταφιδικός Συνεταιρισμός πωλήσεως σουλτανίνας Σητείας ιδρύθη τὸ 1929 μὲ 486 μέλη. Κατὰ τὸ 1936 ταῦτα περιορίσθησαν εἰς 384. Οἱ ἑταῖροι ἀπὸ τοῦ 1929—1931 ἔδανείζοντο ἀπ' εὐθείας παρὰ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1932 καὶ ἔξῃς οὗτοι ἔδανείσθησαν μέσῳ τοῦ συνεταίρι-
 ρισμοῦ τὰ ἐπόμενα ποσά.

Κατὰ τὸ ἔτος	1923	Δραχμας	1.075.243.—
» »	1933	»	1.376.109.—
» »	1934	»	1.359.245.—
» »	1935	»	1.581.549.—
» »	1936	»	2.119.750.—

Τὸ ἐργοστάσιον, κακῶς τοποθετηθὲν εἰς τὸ κέντρον τῆς κωμοπόλεως, ἐστοίχισε δι' ἀγορὰν οἰκοπέδου Δραχ. 482,000

Δι' οἰκοδομὴν » 1,660,672

Δι' ἀγορὰν μηχανημάτων » 454,488

Τὸ ὅλον Δραχ. 2,597,160

Προσεκομίσθησαν δὲ ἀπὸ τοῦ 1929—1936, τὰ ἐπόμενα ποσὰ σταφίδος, ἀντιστοίχως τιθεμένης καὶ τῆς ἀξίας αὐτῶν εἰς δραχμας ἦτοι

Κατὰ τὸ ἔτος	1929	ὅκ.	527.000	ἀξίας	δρ.	2.066.493
» »	1930	»	301.277	»	»	2.454.996
» »	1931	»	284.546	»	»	3.807.526
» »	1932	»	296.993	»	»	3.516.287
» »	1933	»	349.124	»	»	2.900.000
» »	1934	»	250.999	»	»	3.185.161
» »	1935	»	344.615	»	»	3.247.544
» »	1936	»	286.847	»	»	3.640.000
		ὅκ.	2.641.511		δρ.	24.818.007

Η ΕΝΩΣΙΣ ΟΙΝΟΠΟΙΗΤΙΚΩΝ ΣΥΝ)ΣΜΩΝ ΣΗΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΟΙΝΟΠΟΙΕΙΑ ΑΥΤΗΣ

Ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ἐπωνυμίαν ιδρύθη τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1933 ὁργάνωσις ἀποτελουμένη ἐκ 18 Οἰνοποιητικῶν Συν)σμῶν, μὲ σύνολον μελῶν συνεταίρων 580 καὶ συνεταίρικῶν μερίδων 890 τῶν 1000 δραχμῶν ἐκάστη.

Ἡ ἐν λόγῳ Ἐνωσις ιδρύθη μὲ σκοπὸν τὴν ἀνέγερσιν ἑνὸς συγχρόνου Οἰνοποιείου ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς συγκεντρώσεως τῶν σταφυλῶν τῶν οἰνοπαραγωγῶν συνεταίρων, τῆς κατεργασίας τούτων ἰδίᾳ δὲ τῆς τυποποιήσεως καὶ διὰ τὴν ἀπὸ κοινοῦ πώλησιν τοῦ οἴνου καὶ τῶν ὑποπροϊόντων αὐτοῦ.

Ἡδὴ κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1935 ὁ **Αὐτόνομος Οἰκονομικὸς ὁργανι-**

σμός οἰνοποιείων Κρήτης, (Α.Ο.Ο.Ο.Κ.) ἀνήγειρεν τέσσαρας οἰνοδεξαμενάς (1 τῶν 100 τόν. καὶ 3 τῶν 33 τόν.) ἐπὶ τοῦ ἀγορασθέντος πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὑπὸ τῆς Ἐνώσεως οἰκοπέδου ἐκτάσεως 4.000 περίπου τ. μ. εἰς θέσιν **Ἀγκαθῶ** Σητείας.

Ἐπειδὴ ἡ Ἐνωσις ἐστερεῖτο κεφαλαίων καὶ ἡ εἴσπραξις ποσοῦ τινὸς ἐκ τῶν μερίδων ἦτο δύσκολος, ἠναγκάσθη ὅπως ζητήσῃ ἐπὶ τοῦ σημείου τοῦτου τὴν οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν τῆς Α. Τ. Ε. ἣτις καὶ ἐχορήγησεν τὸ ποσὸν τῶν δραχ. 1.500.000 διὰ τὴν ἐπέκτασιν τῶν οἰνοδεξαμενῶν, καθ' ὅσον αἱ ἀνεγερθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Α.Ο.Ο.Ο.Κ. τέσσαρες τοιαῦται οὐδόλως ἠδύναντο νὰ ἐξυπηρετήσουν τὰς ἀνάγκας τῶν συνεταιορυσμένων οἰνοπαραγωγῶν μας, οἵτινες ἠδύναντο νὰ συγκεντρώσουν πλέον τοῦ 1.500.000 ὀκάδων σταφυλῶν.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων κατὰ τὸν μῆνα Μάιον τοῦ 1935 ἤρχισεν ἡ ἀνέγερσις 12 εἰσέτι οἰνοδεξαμενῶν (τῶν 33 τόν.), ἐνὸς γραφείου οἰνολόγου, ὡς καὶ τῶν λοιπῶν ἀπαραιτήτων κτιρίων τῶν προβλεπομένων ὑπὸ τοῦ γενικοῦ σχεδίου πρὸς κάλυψιν τῶν σημερινῶν ἀναγκῶν τοῦ Οἰνοποιείου.

Ταυτοχρόνως ἐδόθη καὶ ἡ σχετικὴ παραγγελία τῶν ἐπαιτουμένων μηχανημάτων, σωληνώσεων κλπ. σκευῶν τοῦ Οἰνοποιείου διὰ τὴν κανονικὴν καὶ ἀπρόσκοπτον λειτουργίαν αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ ὅμως οὔτε ἡ χωρητικότης τῶν ἀνεγερθέντων 12 οἰνοδεξαμενῶν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐξυπηρετήσῃ τοὺς συνεταίρους ἡ Γενικὴ Συνέλευσις ἤλθῃ εἰς τὴν ἀπόφασιν ὅπως ἀναγείρῃ εἰσέτι 7 οἰνοδεξαμενάς, ἵνα δυνηθῇ ἡ Ἐνωσις νὰ παραλαμβάνῃ τὸ 1)4 τοῦλάχιστον τοῦ προϊόντος τῆς παραγωγῆς τῶν συνεταίρων της.

Καὶ οὕτω ἡ Ἐνωσις συνεπλήρωσε τὸ 1ον συγκρότημα τῶν οἰνοδεξαμενῶν τοῦ τελικοῦ σχεδίου τῶν οἰνοποιείων Ἀπλ. 23 οἰνοδεξαμενάς χωρητικότητος ἡ μὲν μία τῶν 100 τόν. (δι' ἀναμίξεις) καὶ αἱ λοιπαὶ 22 τῶν 33 τόν. ἐκάστη (δεξαμεναὶ γλεῦκους).

Ἡ Ἐνωσις Οἰνοποιητικῶν Συν)σμῶν Σητείας ἔχει χώρον διὰ 625,000 ὀκάδων γλεῦκους. Ὑπὸ τοῦ γενικοῦ σχεδίου προβλέπεται τὸ ὅλον 95 οἰνοδεξαμεναὶ συνολικῆς χωρητικότητος 3.000.000 ὀκ. οἴνου.

Ἡ περιουσιακὴ κατάστασις τῆς Ἐνώσεως σήμερον παρουσιάζεται ὡς ἑξῆς.

Γήπεδα καὶ κτίρια	Δραχ.	1.850.491
Σκεύη Ἐργοστασίου	»	186.132
Μηχανήματα καὶ Ἐργαλεῖα	»	580.849.95
		2.621.472.95

Κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς λειτουργίας, ἦτοι τὸ 1935, παρελήφθησαν παρὰ τῶν συνεταίρων μόνον 181.284 ὀκάδων σταφυλῶν ἐλείψει χώρου· ἐξ αὐτῶν παρεσκευάσθησαν 110.000 ὀκάδες οἴνου καὶ 9.000 ὀκάδες σούμας. Δοθεῖσα ἐκκαθάρισις δραχ. 1,70 κατ' ὅκῃν σταφυλῶν 15 Μπωμέ.

Κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος ἦτοι τὸ 1936 παρελήφθησαν παρὰ τῶν συνεταίρων 279.000 ὀκάδες σταφυλῶν (λόγῳ γενικῆς ἀφρορίας) ἐξ αὐτῶν παρεσκευιάσθη 224.000 ὀκ. οἴνου. Δοθεῖσα ἐκκαθάρισις δρ. 3 κατ' ὅκῃν σταφυλῶν, 15 Μπωμέ.

ΤΑΜΕΙΟΝ ΣΗΤΕΙΑΣ

Οικον. έτος 1935—36

Τὸ προσωπικὸν τοῦ Ταμείου Σητείας συνέκειτο κατὰ τὸ εἰκονομικὸν ἔτος 1935—1936.

- 1) Ἐκ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ταμείου Ἡλία Ἀσημακοπούλου μισθοδοτουμένου μετὰ τοῦ ποσοστῶν μηνιαίως Δρ. 5.200
- 2) Ἐκ τοῦ Ταμιακοῦ Γραμματέως Β. Ἰάξεως Μιχαὴλ Μακρονικολάκη μισθοδοτουμένου μετὰ ποσοστῶν μηνιαίως μέ » 3.000
- 3) Ἐκ τεσσάρων Δημοσίων εἰσπρακτόρων α) Ἀρισ. Φεμπελάκη β) Ἑρμαν. Πακαδάκης 3) Νικολ. Λεμπιδάκη καὶ 4) Ἰωάν. Καπανταῖδάκη μισθοδοτουμένων μετὰ ποσοστῶν μηνιαίως μέ » 14.000
- 4) Ἐκ τῆς Κλητῆρος Ζαχαρῶ Κατσούλη με μηνιαῖον μισθόν » 1.100

ἤτοι αἱ μηνιαῖαι ἀποδοχαὶ τοῦ προσωπικοῦ τοῦ ταμ. ἀνέρχονται εἰς Δρ. 23.300

Τὰ κατὰ τὸ ἀνωτέρω οἰκονομικὸν ἔτος ἔσοδα καὶ ἔξοδα προϋπολογισμοῦ παρουσιάζουσι τὴν κάτωθι κίνησιν.

ΕΣΟΔΑ					ΕΞΟΔΑ		
Κατηγορίαι Ἑσόδων	Βεβαιωθέντα		Εἰσπραχθέντα		Ἑπόλοιπα εἰσπρακτέα	Ἑπουργεῖα	Ποσόν
Ἀμεσοὶ φόροι	2.524.118	40	2.467.724	10	56.394	30	Οἰκονομικῶν 1.901.420 80
Ἑμμεσοὶ »	1.208.929		1.208.929				Δικαιοσύνης 222.032 70
Μονοπώλια	56.593		56.593				Ἑσωτερικῶν 36.233
Τέλη χαρτοσήμου	824.491	40	822.935	90	1.555	50	Συγκοινων. 560.376 80
Εἰδικὰ τέλη	196.706	35	176.637	90	20.068	45	Παιδείας 3.414.167 30
Δικαιώματα Κράτ.	69.239	20	68.440	30	798	90	Ἑγείνης 1.122.823 40
Ταχυδρομεῖα ΤΤ.Τ.	630.860	80	630.860	80			Ἀεροπορίας 4.400 —
Πρόσοδοι Δημοτ. Κτημάτων	10.496		10.496				
» εἰς περιουσίας Κράτους	56.099	20	56.099	20			7.261.454
Ἑσοδα ἐξ ἐκποιήσ. περιουσίας Κρά- τους	9.500		9.500				
Διάφορα ἔσοδα	153.763	05	114.903	95	38.859	10	
Πρόσθετα Λεκατη- μόρια	66.085	30	56.962	30	9.123		
Συνδρομαὶ καὶ Ἀ- πολήψεις	192.398	15	185.155	45	7.242	70	
Ἑπιστροφαὶ χρη- μάτων	4.171		4.171				
Ἑσοδα καταργηθ. εἰδικῶν Ταμείων	72.969		72.969				
Ἑκτακτα ἔσοδα	949	50	949	50			
	6.057.359	35	5.943.327	40	134.041	95	

Πλὴν ὅμως τῶν ἀνωτέρω κατὰ τὸ οἰκονομικὸν ἔτος εἰσπραχθήσιν

Ἑξ ἔσόδων χρήσεως 1934 καὶ προγενεστέρων. Δρ. 69.990.10

καὶ ἐπληρώθησαν ὑποχρεώσεις ἐκ κεκλησμένων χρήσεων » 36.539.05

Όμοίως τῶν χρηματιστικῶν λ)σμῶν ἡ κίνησις ἀνέρχεται	
εἰς μὲν τὰ ἔσοδα εἰς »	13 589.797.60
Εἰς δὲ τὰ ἔξοδα εἰς »	11.253.125.50
Συνεπῶς τό Γενικόν Σύνολον τῆς κινήσεως τοῦ Ταμείου	
ἀνῆλθεν ὥς πρὸς μὲν τὰ ἔσοδα 19.605.115.10	
Ὡς πρὸς δὲ τὰ ἔξοδα εἰς »	18.551.118.55
Ἐπομένως ὑπόλοιπον Ταμείου 31 Μαρτίου 1936 . . . Δρχ.	1.051.996.55

Ἐν Σητεία τῇ 31 Μαρτίου 1936

Ὁ Λογιστής

Μιχ. Μακρονικολάκης

Ὁ Διευτὴς Ταμείου

Ἡλίας Π. Ἀσημακόπουλος

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΦΟΡΙΑ ΣΗΤΕΙΑΣ

Π Ι Ν Α Ξ

ΒΕΒΑΙΩΘΕΝΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 1935—36

Φόροι : Οικοδομῶν δρχ. 312.732, Γαιῶν δρχ. 13.058, Μισθωτῶν Ὑψηροσιῶν δρχ. 41513, Ἐλευθεριῶν Ἐπαγγελμάτων δρχ. —, Συνολικῆς Καθ. Προσόδου δρχ. 26.402, Μεταβιβάσεις ἀκινήτων δρχ. 176.103, Κληρονομιῶν δρχ. 189.171, Λωρεῶν καὶ Προικῶν δρχ. 52.243, Λαχεῖων δρχ. —, Σφαζομένων ζώων δρχ. 32.430, Ἐπιτηδεύματος δρχ. 306,357, Τεχνικῶν καὶ Μικτῶν Παιγνίων δρχ. 33.508, Αὐτοκινήτων δρχ. 3.452, Δημοσίων Θεαμάτων δρχ. 8.231, Οἶνοπνεύματος δρχ. —.

Σύνολον δραχμαὶ 1.195.200.

Οἶκ. Ἐφορος Σητείας

Καλλικρ. Κρανιωτάκης

ΛΙΜΕΝΑΡΧΕΙΟΝ ΣΗΤΕΙΑΣ

ΟΙΚΟΝ. ΕΤΟΣ 1935—36

Π Ι Ν Α Ξ

Ἐμφαίνων τὰ κατὰ τὸ οἶκον, ἔτος 1935—36 καταπλεύσαντα εἰς τὸν λιμένα Σητείας ἀτμόπλοια καὶ Ἴστιοφόρα.

Α'. Ἀτμόπλοια

ὑπὸ Ἑλληνικὴν Σημαίαν	35
» Ἀγγλικὴν »	8
» Γιουγκοσλαβικὴν »	5
» Ἰταλικὴν »	1
	49

Β'. Ἴστιοφόρα

ὑπὸ Ἑλληνικὴν Σημαίαν	140
» Ἰταλικὴν »	9
	149

ΤΕΛΩΝΕΙΟΝ ΣΗΤΕΙΑΣ

ΟΙΚΟΝ. ΕΤΟΣ 1935—36

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

Ἐμφαίνουσα τὰ ἀπὸ 1ης Ἀπριλίου 1935 μέχρι 31ης Μαρτίου 1936

εἰσαχθέντων ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς Ἐμπορευμάτων εἰς χίλια.

Ὅρυζα 31.366, Ζάχαρη 41.218, Πετρέλαιον φωτιστικὸν 27.644, Γάλα 3.660, Καφές 2.373, Θεῖον 94.693, Βαρέλια κενὰ 660, Ποτάσσα 21.604, Ὅρυκτέλαια 2.153, Θεϊκὸς χαλκὸς 285, Ξυλεία μ. 3 440.702.

ΤΕΛΩΝΕΙΟΝ ΣΗΤΕΙΑΣ

ΟΙΚΟΝ. ΕΤΟΣ 1935-36

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

Εμφαίνουσα τὰ ἀπὸ 1ης Ἀπριλίου 1935 μέχρι 31 Μαρίου 1936 ἐξαχθέντα ἐκ τοῦ λιμένος προϊόντα εἰς ὁκάδας.

Ἑλαιοὶ	Ὀἶνος	Ἀμύδαλα	Σταφύλια	Μέλι	Ἀκατέργαστα ἐν δέγματι	Σταφίς	Ἑλαιόπυρρον	Πωρολίθοι	Κίττα	Σάπων	Χαροῦπια	Ἀμπέλοι φυλάκτου	Υποστάθμη τοῦ	Ἑλαιοὶ
92.814						1.823				6.500				Βόλος
2.398				358		357.481		170.000						Ἀλεξανδρούπολις
2.765						11.789		130.000			161.000			Σέρρες
16.733					1.280	528.188		15.000	1.525					Στυλίσ
43.781	2.838			864		8.318						2.072		Πειραιεύς
5.517						6.715			13.650					Θεσσαλονίκη
83.079														Ἡράκλειον
6.787	1.300													Αἴγυπτος
7.570														Δοδεκάνησα
4.166														Ἰταλία
1.326														Ἑθρα
														Χαλκίς
		703					243.587							Γαλλία
														Γερμανία
5.826														Ἰερσάπειρα
2.989														Ἰ. Δ. Νικόλαος
														Παχμία Ἄμμος
														Σούδα
						26.765			6.825				1.000	Γερμανία
						174.515								Ἀγγλία
						3.215								Τσεχοσλοβακία
						15.605								Τεργεστή
						7.792								Γιουγκοσλαβία
														Χανιά
														Ρέθυμνον
														Ἑλενσίς
266.936	12.951	703	68.660	1.222	1.280	1.142.131	1.109.177	362.000	22.000	6.580	520.425	2.072	1.000	1.005

533.872
5.340

ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΕΝ ΣΗΤΕΙΑ

Κατὰ τὸ καλλιεργητικὸν ἔτος 1935—1936 ἐχορηγήθησαν παρὰ τοῦ Πρακτορείου 'Αγροτικῆς Τραπεζῆς Σητείας εἰς μεμονωμένους καὶ συνεταιρισμένους παραγωγούς τῆς περιφερείας του 7.815.000 δραχμαί, ἐξ ὧν δραχμαί 5.049.716 εἰς μετρητὰ καὶ δραχ. 5.765.284 εἰς γεωργικὰ εἶδη (λιπάσματα, σπόροι κλπ.).

ΑΓΡΟΝΟΜΕΙΟΝ ΣΗΤΕΙΑΣ

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

ΧΡΗΣΙΣ 1935—36

'Εμφαίνουσα τὰ πρόστιμα, δικαστικά ἔξοδα κ.λ.π.

Πρόστιμα Δρ.	Δικαστικά ἔξοδα Δρ.	'Αποζημιώ- σεις Δρ.	Σύνολον Δρ.	Εισαχθεῖσαι μηνύσεις	'Εκδοθεῖσαι ἀποφάσεις	Παρατη- ρήσεις
61.195	63.081	40.430	168.706	2.265	2.457	

ΑΓΡΟΝΟΜΕΙΟΝ ΧΑΝΔΡΑ (ΣΗΤΕΙΑΣ)

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

Κινήσεως 'Αγροτικῶν ἀδικημάτων ἀπὸ τὸ ἔτος 1929 ἕως 1936

'Ετος	Εἰσαχθεῖσαι μηνύσεις	'Εκδοθεῖσαι ἀποφάσεις	Ποινικά ἀπολήρημα		Παρατη- ρήσεις
			Δραχμαί	Λεπ.	
1929	2.205	3.493	197.769	10	
1930	1.640	2.290	129.740	10	
1931	2.064	2.311	133.610	70	
1932	1.925	2.223	204.818	80	
1933	1.689	2.044	207.884	80	
1934	1.898	1.857	147.532	—	
1935	1.672	1.577	160.788	—	
1936	1.743	1.953	222.171	20	
	14.836	17.748	1.404.314	70	

ΕΙΡΗΝΟΔΙΚΕΙΟΝ ΣΗΤΕΙΑΣ

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

'Εμφαίνουσα τὴν κίνησιν τοῦ Εἰρηνοδικείου Σητείας ἐν γένει

Δικατ. 'Ετος	'Εκδοθεῖσαι πολιτικαὶ ἀποφάσεις	Μικροδια- φοραί	Ποινικὸν	Περατωθ. ἀνακρίσεις	Εἰσπραχθέντα ποσὰ ἐκ προστίμων κ.λ.π.
1931	306	771	500	226	81,600
1932	289	500	359	215	86,281
1933	203	562	468	188	94,725.30
1934	237	862	492	172	11,156.60
1935	192	968	764	342	126,754.40
1936	287	749	775	370	127,262
ἔτη ἔξ	1.514	4.412	3.358	1.513	608,578.30

'Εκτὸς τῶν εἰσπραχθέντων ὑπὲρ τιμείου Νομικῶν.

ΕΝΩΣΙΣ ΟΙΝΟΠΟΙΗΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΣΗΤΕΙΑΣ (ΣΥΝ. Π. Ε.)
ΕΔΡΑ ΕΝ ΣΗΤΕΙΑ, - ΚΡΗΤΗΣ
ΕΤΟΣ 3ΟΝ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΧΡΗΣΕΩΣ 1935-36
ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗ 31-7-36

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

Ταμείον	23.132.—
Καταθέσεις παρά Τραπεζίαις	3.329.50
» Δεσµευμένοι εν γένει	34.459.—
» παρά Α.Τ.Ε. λ)σιός ΤΑΚ.	2.937.—
Γραµµάτια παρά τρίτοις πρόσ εισπραξίν	744.000.—
Συνεταίροι Μέτοχοι	62.091.50
Χρεώσται	133.195.60
Χορηγούμενα Δάνεια	2.147.058.—
"Επιπλά και Σκεύη	20.965.—
Γήπεδα και Κτίρια	1.302.765.—
Μηχανήματα και "Εργαλεία	484.345.—
Σκεύη "Εργοστασίου	123.795.10
"Αποθήκαι (Γεωργικά είδη και χημικά ουσίαι)	29.111.90
Προσωρινοί λ)σμοί	38.476.—
Οίνοποτειον (Σταφυλά παραγωγής 1935)	180.130.—
Προαηριοϋχοι λ)μοι διαθέσεως οίνου	14.408.—
"Εγγυήσεις	150.000.—
Βιβλία και "Εντυπα	8.011.—
"Εξόδα Σταφυλῶν 1935	138.879.70
» διαθέσεως οίνου	23.142.30
Κέρδη και Ζημία	4.383.—

5.668.614.60

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Συνεταίρικόν Κεφάλαιον	935.000.—
Τακτικόν αποθεματικόν	2.937.—
Πιστώται	30.850.80
Δάνεια επί ενεχύρω	21.048.—
Προσωρινά Δάνεια	500.000.—
Λαμβανόμενα Δάνεια	2.147.058.—
Δάνεια Μέσης και Μακράς προθεσμίας	1.500.000.—
Καταθέται έγγυήσεων	150.000.—
Παραδῶται Σταφυλῶν	180.130.—
Πωλήσεις Προϊόντων Οίνοποιείου	174.595.30
Κρατήσεις Φ.Κ.Π.	140.—
» δι' Αποσβέσεις	26.855.50

5.668.614.60

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΜΕΡΙΔΟΣ "ΚΕΡΔΗ & ΖΗΜΙΑΙ,"

ΧΡΕΩΣΙΣ

Εἰς ἔξοδα μακροπρόθεσμων δανείων
 » Διάφορα ἔξοδα
 » Γραφικὴν ὕλην καὶ ἔντυπα
 » Ταχυδρομικά· Τηλικά
 » Ἑνοίκια Γραφείου
 » Φωτισμὸν· Θέρμανσιν· Καθαριότητα
 » Ὀδοπορικὰ καὶ ἀποζημιώσεις
 » Μισθοὺς Προσωπικοῦ
 » Συνδρομὰς περιοδικῶν

ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ

α'.) Ἐπὶ Ἐπίπλων καὶ Σκευῶν 10 ο|ο
 β'.) » Σκευῶν Ἐργαστασίου 20 ο|ο

ΠΙΣΤΩΣΙΣ

Ἀπὸ Διαφόρων Προμηθειῶν
 » Τόκους Καταθέσεων
 » Εἰσφορὰς Συνισμῶν
 Προκύψασα Ζημία

10.220.—
 2.315.—
 3.532.50
 5.158.90
 2.400.—
 1.36.7—
 18.270.—
 39.850.—
 150.—

2.096.50
 24.759.—
 110.118.90

110.118.90

Ἐν Σητεῖα τῇ 31 Ἰουλίου 1936

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ Δ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ
 ΓΕΩΡΓ. Κ. ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΣ

Ο ΛΟΓΙΣΤΗΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ
 ΕΜΜ. Ν. ΜΑΚΡΥΝΑΚΙΣ

Π Ι Ν Α Ξ

τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ καὶ τῶν δημοτικῶν σχολείων
τῆς Ἐκπαιδευτικῆς περιφερείας Σητείας κατὰ τὸ σχολ. ἔτος 1935—36

Σ χ ο λ ε ῖ α		Ὄνομα καὶ ἐπώνυμον διδασκικοῦ προσωπικοῦ	Προσόντα διδασκικοῦ προσωπικοῦ	Μαθηταὶ		
Ἔδρα	Εἶδος					
1 Ἀγ. Ἰωάν.	2)ξιον	Κλώντζας Νικόλαος	Τελειόφ. Γυμνασίου	64	50	114
2 Ἀγ. Στέφαν.	»	Αἰκ. Βαρδάκη	Πτυχιούχος	54	48	102
3 Ἀγ. Τριάς	1)ξιον	Γεώργ. Κουρουπάκης	Ἀπόφ. Ἀνωτ. Παρθεναγ.	29	12	41
4 Ἀγ. Φωτιά	»	Μαρία Παντελάκη	Πτυχιούχος	11	16	27
5 Ἀνατολή	3)ξιον	Ὀλγα Ντουσάκη	Τελειόφ. Γυμνασίου	74	63	138
6 Ἀπίδια	1)ξιον	Παπαδάκης Γεώργιον	Πτυχιούχος			
7 Ἀρμένιοι	»	Ἰωάν. Μιχελιανάκης	»	43	39	82
8 Ἀχλάδια	2)ξιον	Σοφία Παπαστεφανάκη	»	35	38	73
9 Βαϊνιά	1)ξιον	Παναγιώτ. Κορνωτάκης	Ἀπόφ. Ἑλλ. Σχολείου	39	35	74
10 Βασιλική	»	Μαρία Πλατάκη	»	36	26	62
11 Γδόχεια	»	Ἰωάννης Ἀπιδιανάκης	Πτυχιούχος	40	30	70
12 Γρᾶ Λυγιά	»	Ἰωάν. Παπαδάκης	»	29	27	56
13 Δάφνη	»	Παναγ. Μουλιαντάκης	»	28	38	66
14 Ζάκρος	2)ξιον	Ἄννα Παγκάλου	»	19	12	31
15 Ζῦρος	»	Ἀθηνά Φλουράκη	»	50	34	84
16 Ἰεράπετρο. Α'	»	Ἀπ. Παπαδημητρόπουλος	Ἀπόφ. Γυμν. τάξεως	53	48	101
17 Ἰεράπετρο. Β'	4)ξιον	Στέφ. Παπαδάκης	Πτυχιούχος	188	153	341
18 Καβοῦσι	2)ξιον	Γεώρ. Πατεράκης	»			
19 Καλαμάκας	»	Εἰρήνη Παγωμένου	»	48	60	108
20 Καλὸ Χωριό	1)ξιον	Ἰωάν. Δερμιτζάκης	»	88	88	176
21 Κανένε	»	Καλ. Φραγκάκη	Πτυχιούχος Μετεκπ. Παν.	11	15	26
22 Καπίστρι	»	Μαρία Λιουδάκη	»	14	21	35
23 Καρύδι	»	Δέσπ. Πλουμίδου	»	18	23	41
24 Κατσιδόνι	»	Αἰκ. Γαννικάκη	»	21	20	41
25 Κάτω Ἐπισκ.	»	Ἑλπ. Μουτσάκη	Ἀπόφ. Ἑλλ. Σχολείου	19	10	29
26 Κάτω Χωριό	5)ξιον	Ἑμμ. Πεδιωτίδης	Πτυχιούχος Μετεκπ. Παν.	17	10	27
27 Κελλάρια	1)ξιον	Κωνστ. Φωτεινάκης	»	148	140	288
28 Κεντρί	»	Αἰκ. Παπαγεωργίου	»			
29 Κρνά	»	Μαρία Τσαγκαράκη	Ἀπόφ. Γυμν. Παρθεν.	11	15	26
30 Λάστερος	2)ξιον	Μιχαήλ Παπαδάκης	Πτυχιούχος	14	21	35
31 Λιθίνες	1)ξιον	Κλεάνθη Γιαννακάκη	»	18	23	41
32 Μακροηλιά	»	Ἰωάν. Αἰκατερινίδης	»	21	20	41
33 Μάλλες	3)ξιον	Κωνστ. Σπυριδάκης	Ἀπόφ. Ἑλλ. Σχολείου	19	10	29
	»	Εἰρ. Παπαδάκη	Πτυχιούχος Μετεκπ. Παν.	17	10	27
	»	Μαρ. Μουστακάκη	»			
	»	Εἰρήνη Δαρκαδάκη	»			
	»	Ἀναστ. Περάκης	»			
	»	Μάρκος Στροτάκης	»			
	»	Ἑμμ. Φλουράκης	»			
	»	Νικ. Παπαδάκης	»	27	28	55
	»	Μαρία Λιαπάκη	»	50	52	102
	»	Ἑμμ. Συλλιγαρδάκης	»	11	10	21
	»	Γεώρ. Μοσχολιάκης	»	30	21	51
	»	Καλ. Κατσουλάκη	»			
	»	Ἰωάν. Παπαγεωργίου	»	41	29	70
	»	Ἑλένη Καρυωτάκη	»	35	20	55
	»	Μιχ. Βλαχάκης	»	78	87	165
	»	Χρυσή Περβολαράκη	»			
	»	Παπᾶ Μιχ. Θαλασσινός	Ἀπόφ. Ἑλλ. Σχολείου			

	Σχολεῖα		Ὄνομα καὶ ἐπώνυμον διδασκτικοῦ προσωπικοῦ	Προσόντα διδασκτικοῦ προσωπικοῦ	Μαθηταὶ		
	Ἔδρα	Εἶδος					
34	Μαρωνιά	1)ξιον	Τσιριλάκις Νικόλ.	Ἀπόφ. Γυμν. τάξεων	26	21	47
35	Μεσελέρων	"	Ἐμμ. Σουριδάκις	Τελειόφ. Γυμνασίου	35	39	74
36	Μετόχ. Πισκοκεφάλ.	"	Νικόλ. Κολυβάκις	Ἀπόφ. Ἑλλ. Σχολείου	48	33	81
37	Μουλιανά	4)ξιον	Στυλ. Φραγκούλης Ἐμμ. Ξανθάκις Κωνστ. Σκυβαλάκις Σοφία Δασκαλάκη	Πτυχιούχος	191	88	192
38	Μουρνιές	1)ξιον	Νικόλ. Κονταξάκις	Τελειόφ. Γυμνασίου	27	29	56
39	Μύθοι	"	Γεώρ. Διαλυνᾶς	Πτυχιούχος	30	23	59
40	Μυρσίνη	"	Γεώρ. Γαλιτάκις	"	26	33	59
41	Μύρτος	"	Μαρία Ἀποστολάκη	Ἀπόφ. Γυμν. Παρθ'γειου	33	29	62
42	Ὄρεινὸ	"	Ἐμμ. Λατιδάκις	" τάξεων	28	44	72
43	Παλαίκαστρο	2)ξιον	Γεώρ. Κατσαράκις Ζαμπία Παπαδάκη	"	47	37	84
44	Παλ. Μιτάτο	1)ξιον	Ἄλ. Σεργάκις	Πτυχιούχος			
45	Παπαγιανν.	"	Γεώργ. Καλογερίδου	Ἀπόφ. Γυμν. τάξεων	19	19	38
46	Παρασπόρι	"	Ἑλ. Μαστοράκη	Πτυχιούχος	19	12	31
47	Παρσᾶς	"	Ἐμμ. Λασηθιωτάκις	"	11	7	18
48	Παζ. Ἀμμος	"	Ἀρ. Ἀρ. Ἀποστολάκη	"	20	13	33
49	Περβολάκια	"	Νικ. Χαροκοπάκις	"	11	15	26
50	Πεύκοι	"	Ἐμμ. Βαυδάκις	Τελειόφ. Γυμνασίου	19	16	35
51	Πισκοκέφαλ.	3)ξιον	Γεώρ. Πολυχρονίδης Καλ. Σταυρακάκη Μιχ. Παπουτσάκις	Πτυχιούχος	27	26	53
52	Ρίζα	1)ξιον	Νικ. Φλουράκις	"	75	68	143
53	Ρουκάκια	"	Μαρ. Σηφάκη	Ἀπόφ. Γυμν. τάξ. Μετεκ.	16	12	28
54	Ρούσα Ἑκκλ.	"	Νικ. Κατσελάκις	Πτυχιούχος [εἰς Δ)λεῖον	28	29	57
55	Σητεία	5)ξιον	Ἐμμ. Σταυρακάκις Ἐμμ. Ἀναγνωστάκις Ἐμμ. Ἀνδρουλιδάκις Ἄννα Νάκου Μαρ. Γαλανάκη	"	25	21	46
56	Σίτανος	1)ξιον	Γεώρ. Μιαουδάκις	"			
57	Σκλάβοι	"	Μαρία Στεφανίδου	"	22	5	27
58	Σκοπή	3)ξιον	Ἰωάν. Ροδανάκις Αἰκ. Ψωμαδάκη Ἐμμ. Γ. Ἀναγνωστάκις	"	12	8	20
59	Σκορδύλλου	1)ξιον	Γεώρ. Σεργάκις	Ἀπόφ. Ἑλλ. Σχολείου	56	79	135
60	Σταυροχώρι	3)ξιον	Γεώρ. Καναβάκις Ἀναστ. Ζαχαράκη Νικόλ. Ἀναγνωστάκις	Πτυχιούχος	11	11	22
61	Συζιά	1)ξιον	Μαρ. Ἀδαμάκη	"	80	67	147
62	Σφάκια	3)ξιον	Μαρ. Καραβελάκη Μιχ. Καπετανάκις Ἐμμ. Χατζηδάκις	Ἀπόφ. Γυμνασ. τάξεων	22	21	43
63	Σχινοκάρφαλα	1)ξιον	Σοφία Πετᾶση	Πτυχιούχος	70	75	145
64	Τουρλωτῆ	2)ξιον	Γεώρ. Οἰκονομάκις Χρ. Φραγκούλης	"	23	18	41
65	Τουρτοῦλοι	1)ξιον	Ἐμμ. Ψαράκις	Τελειόφ. Γυμνασίου	59	45	104
66	Χαμαῖζι	2)ξιον	Ἰωάν. Φραγκιαδάκις Αἰκ. Δασκαλάκη	Ἀπόφ. Γυμνασ. τάξεων	25	19	44
67	Χανδράς	2)ξιον	Ἐμμ. Συμιακάκις Καλ. Ἀτζολετιάκη	Πτυχιούχος	62	33	95
68	Χριστός	1)ξιον	Γεώρ. Παπαδάκις	Ἀπόφ. Γυμν. τάξ. Μετεκ. " " " (Δ)λεῖον	45	39	85
				Ἀπόφ. Γυμν. τάξεων	53	68	121

0

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜ. ΣΧΟΛ. ΣΗΤΕΙΑΣ

ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 1086

'Εν Σητεία τῇ 1 Αὐγούστου 1935

ΕΓΚΥΚ. 30

Πρὸς τοὺς διευθυντὰς τῶν σχολείων τῆς περιφερείας

'Ὡς γνωστὸν ὁ κ. Μ. Καταπότης, ἐμβριθῶς ἀσχολούμενος εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἀνατολικοῦ πρὸ παντὸς τμήματός τῆς Κρήτης, συγγράφει καὶ ἐκδίδει τὸ περιοδικὸν *ὁ Μύσων*.

Εἶναι περιττὸν νὰ λεχθῇ, ὅτι δὲν ἀποβλέπει ἐντεῦθεν εἰς ὕλικά ὀφέλη, ἀλλ' εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν μιᾶς εὐγενεστάτης ἰδεολογίας.

Ἐκ τῆς συναποστελλομένης ἐγκυκλίου, ἣν δὲν κατώρθωσα νὰ ἀποστείλω ἔγκαιρότερον διὰ τεχνικοὺς κυρίως λόγους καίτοι ἀπὸ μακροῦ γραφεῖσαν, θέλετε κατατοπισθῇ περὶ τῶν ἐπιβαλλομένων εἰς ἕνα ἕκαστον ἐξ ὑμῶν, τῶν ὑφ' ὑμᾶς διδλῶν καὶ διδλίσσων, τῶν σχολικῶν Ἐφορειῶν, τῶν Ἑνοριακῶν ἐπιτροπῶν, τῶν Κοινοτικῶν Συμβουλίων, καὶ τῶν εὐπόρων καὶ ἐγγραμμάτων ἰδιωτῶν, ὑποχρεώσεων τῶν ὁποίων ὑμεῖς εἰσθε οἱ ἐνδεδειγμένοι κήρυκες, συνήγοροι καὶ καθοδηγηταί.

Εἰς τὴν ὑψηλὴν καὶ ἐπωφελεστάτην διὰ τὸν Νομὸν Λασηθίου γενικῶς καὶ δι' ἕνα ἕκαστον χωρίον καὶ ἄτομον εἰδικῶς ἀποστολὴν τοῦ περιοδικοῦ τούτου, ὑμεῖς κατέχετε θέσιν συνεργατῶν καὶ μυσταγωγῶν, ὥς ἐκ τοῦ ἀξιώματος, τοῦ κύρους, τῆς μορφώσεως, τῆς ὑλικῆς δυναμικότητος καὶ τῆς εὐρυτέρας ἀντιλήψεώς σας· θὰ εἶναι δὲ πολὺ λυπηρὸν ἀποκαρδιωτικὸν καὶ βαρὺ δι' ἕνα ἕκαστον ἐξ ὑμῶν καὶ διὰ τὸ σύνολον, ἐὰν ὑπάρξῃ ἀντίθεσις, ἀδιαφορία ἢ καὶ ἀντίδρασις εἰς τὴν περὶ τῆς ἐν προκειμένῳ θέσεως ἡμῶν γνῶμην μου.

Διὰ τῆς παρούσης ὥς ἐν παρόδῳ μόνον θίγεται τὸ γενικώτερον ζήτημα τῆς ὑποστηρίξεως τοῦ περιοδικοῦ, δι' ὃ καὶ ἡ συναποστελλομένη ἐγκύκλιος δίδει πλεονέκτους ὁδηγίας.

Διὰ ταύτης, κατὰ κύριον λόγον, αἰτεῖται ἡ παροχὴ δι' ἡμῶν πληροφοριῶν τινων πρὸς τὸν κ. Καταπότην, αἱ ὁποῖαι ζητηθεῖσαι καὶ πρὸ ἐπὶ δὲν παρεσχέθησαν, προκειμένου αὐταὶ νὰ περιληφθῶσιν εἰς γενικωτέραν πραγματείαν τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν χρόνων καὶ ἐντεῦθεν, τὰς ὁποίας παρακαλεῖσθε νὰ παρασχητε, ἀφοῦ σοβαρῶς καὶ μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης παρατηρητικότητος καὶ ἀκριβείας διερευνήσῃτε πᾶν τὸ σχετιζόμενον πρὸς τὰ σχετικά, ὥς τίθενται κατωτέρω, ἐρωτήματα.

- 1) Πόσοι ναοὶ ὑπάρχουν ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ σχολείου σας;
- 2) Εἶναι μονόθολοι, δίθολοι, τρίθολοι, ἢ ἄλλου ρυθμοῦ;
- 3) Πῶς ὀνομάζεται ἕκαστος ναός;
- 4) Πῶς ὀνομάζεται ἡ τοποθεσία, ὅπου εἶναι οἰκοδομημένος ἕκαστος;
- 5) Ποῖαι Ἱστορίαι καὶ παραδόσεις ὑπάρχουν, τυχόν, δι' ἕκαστον;
- 6) Ἐχουν τοιχογραφίας ἢ ὄχι;
- 7) Ποῖαι ἐξ ὧων εἶναι ἐντὸς τοῦ χωρίου καὶ ποῖαι εἶναι ἐξωκκλήσια;
- 8) Πόσαι καὶ ποῖαι εἶναι ἡρειπωμέναι;

Διαρκουσῶν τῶν σχολικῶν διακοπῶν ἔχετε μεγίστην εὐχέριαν δι' ἐκδρομῶν καὶ περιπάτων νὰ συλλέξῃτε τὰς πληροφορίας ταύτας καὶ πᾶσαν ἄλλην σχετικὴν, δι' ἣν εἰδικῶς, οὐδεὶς γίνεται λόγος, ἀλλὰ τὴν ὁποίαν ὑμεῖς κρίνετε σοβαρὰν καὶ ἀξίαν λόγον, νὰ διατυπώσῃτε αὐτὰς δεόντως καὶ νὰ τὰς ἀποστείλῃτε δι' ἐγγράφου σας ὑπηρεσιακοῦ εὐαναγνώστως γεγραμμένου· εἴμεθα δὲ βέβαιοι ὅτι πάντες θέλετε σπεύσει προθύμως καὶ φιλοτίμως εἰς ἐκτέλεσιν τῆς παρακλήσεως ἡμῶν, ἡ ὁποία ἐξυπηρετεῖ κυρίως τὴν ἰδιαίτην ὑμῶν πατρίδα, δι' ἣν σπουδαίως ἐνδιαφέρεσθε.

'Ο Ἐπιθεωρητῆς

Ν. Πιμπλῆς

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

(Ο πρώτος ἀριθμὸς δηλοῖ τὴν σελίδα, ὁ δὲ δεύτερος τοῦ στίχου).

1,7 γράφε 'Ητεία, 7.18-39 τὸ λατινικὸν κείμενον κακῶς ἐτέθη καὶ εἰς τοὺς ἀνωτέρω στίχους· 35,40 μέρος β'. σελ. γρ. μέρος α'. σελ. 60· 36,1 ἐπίκουροι· γρ. ἐπίκουροι (1)· 36,3 αὐτῆς (1) γρ. αὐτῆς· 36,34 κ.λ.π. γρ. κ.λ. 36,37 ἀνάγλυφον παρὰστασιν κακότεχνον γρ. ἀνάγλυφον κακότεχνον παρὰστασιν· 37,1 μετὰ γρ. μετὰ· 37,5 δέποτέ γρ. ποτέ· 37,17 Ζερ·Τοπού γρ. Σοφοῦ Μεχμέτ Πασᾶ· 37,27 Χανδάκου 56 γρ. Χανδάκου. 'Ο δσιος 'Ιωσήφ..... τοὺς 35-38 στίχους· 37,35 σελ. 52 γρ. σελ. 52, 56· 37,43 Μονή γρ. ἐκκλησία· 37,47 inédits γρ. ineditis· 39,1 διακλάδωσις ὁδοῦ γρ. διακλάδωσις, δεξιᾷ γρ. δεξιὰ· 39,27 ἔξ ὧν γρ. ὑφ' ὧν, λέγει, γρ. λέγει· 39,33 Γ. Ψιλάκι γρ. Β. Ψιλάκι· 39,34 Κιουμπρουλή γρ. Κισπρουλή· 39,35 ὅτι! γρ. ὅτι· 39,43 Begi γρ. Beyi, Zaruk γρ. Faruk· 39,44 7 γρ. τόμ. 7· 40,14 Σεβάλ γρ. Σεβάλ· 40,17 ὁ ὁποῖος γρ. ὁ ὁποῖος· 40,35 habita cula γρ. habitacula· 39,36 femp la γρ. templa· 39,37 regi γρ. regi, sacrificia γρ. sacrificia offuntur γρ. offuntur· 39,39 ἔστω γρ. ἔστω, τετετραμμένος γρ. τετραμμένος· 41,4 νεωρα γρ. νεωτέρα· 41,25 Ἀγίας Τριάδος Παύλου γρ. Ἀγίας Τριάδος· 41,34 ἔννοιαν γρ. ἔννοιαν· 42,12 εἰς ὧν γρ. εἰς τὴν ὄλην· 42,20 Θεοτοκου γρ. Θεοτόκου· 42,41 Dinos γρ. Dinos· 42,44 1, 27 γρ. I, 27· 43,10 δεσμοτηρίου γρ. δεσμοτηρίου· 43,29 σχωτήρος γρ. χωστήρος· 44,1 καὶ ἐδημοσίευσεν γρ. καὶ τὰ ὅποια ἐδημοσίευσεν· 45,20 πᾶσι γρ. πᾶσι· ἢ 45,21 «ἡ Χριστός γρ. «Χριστός· 46,15 πλὴν ἄλλων γρ. καὶ ἄλλων· 47,7 Ἀγ. Παύλου γρ. Ἀγ. Τριάδος· 47,30 278 86 γρ. 278 86· 49,41 γρ. σημειούμενα· 54,32 γρ. τὴν πρὸς· 56,31 γρ. οἰκοδομήθει· 60,12 γρ. ἕνα· 64,5 γρ. πατητήρι· 64,31 γρ. διώροφος· 64,35 γρ. Συκιᾶν· 66,12 γρ. λείαι· 67,36 γρ. Ἀλλως· 68,38 γρ. ἰδικῆς τῆς ἐμπνεύσεως· 69,25 γρ. ἀγιοθυριδίου· 70,33 γρ. τὰ χάσαν· 71, 26 γρ. εἰς· 72,11 γρ. ἀποχωρίζονται· 74,6 γρ. εἰς· 79,1 γρ. καπαροσκιὰ· 79,3 γρ. καπαροσκιὰ· 80,20 γρ. καταλυεῖ· 80,23 γρ. οἰσοφάγου· 80,34 γρ. τραγουδίστρα· 80,36 γρ. τραγουδίστρα· 81,9 γρ. Χίμαρος· 83,1 γρ. φράσιν· 83,37 γρ. Κριτσᾶς· 85,21 γρ. Βρύτσα· 86,19 γρ.=εὐρίσκω, συναντῶ μόνον· 86,37 γρ. ἡ πεπηγυῖα· 86,38 γρ. ἡ· 88,7 γρ. κόλλυβα· 89,16 γρ. προφυλάξη· 92,32 γρ. Κορνᾶρος.

Εἰς σελ. 75, στιχ. 13, 14, 18 γρ. μαρῶπι.

ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ ΤΟΥ Ε'. ΤΟΜΟΥ

(Κ—Μ)	Σελ.	3— 11,	100—103
Ἰωάννης Κριτωτάκης	»	35— 47	
Παπᾶ Μιχ. Θαλασσινός	»	107—108,	111—116
Στ. Ν. Κολυδάκης	»	109—110	
Ἐ. Ἰ. Ἀναγνωστάκης	»	112—113	
Ἰ. Π. Μ. Θαλασσινός	»	113	
Γ. Ἰ. Οἰκονομίδης	»	116—117	
Ν. Πιμπλής	»	132—134	

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ Ε'. ΤΟΜΟΥ

1) Ἡ Ἐκκλησία Ἱεραπέτρας ὑπὸ Κορνηλίου Φλαμινίου μετάφρασις μετὰ Λατινικοῦ κειμένου ὑπὸ Κ.—Μ.	Σελ. 3— 8
2) Ἐπίσκοποι Ἱεραπέτρας ὑπὸ Ἰωσ. Γκερόλα (ὑπὸ Κ.—Μ.)	» 8— 10
3) Πηγαὶ περιγραφῆς Κορητικῶν πόλεων ὑπὸ Φλ. Κορνηλίου (μετάφρασις μετὰ Λατινικοῦ κειμένου ὑπὸ Κ.—Μ.)	» 10— 11
4) Ἐκθεσις Μοναστηρ. Συνελ. Λασηθίου Κρήτης (1876)	» 12— 35
5) Ἡ Ἀγία Τριάς ὑπὸ Ἰ. Κριτωτάκη	» 35— 47
6) Ἡ θέσις τῆς Μονῆς Ἀγίου Ἰσιδώρου	» 48— 52
7) Σητεία—Σύμμεικτα Ἱστορικά	» 52— 70
8) » Παροιμίαι, Γνωμικά	» 70— 80
9) » Δεξιλόγιον κ.λ.π.	» 81— 89
10) Ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ Ἀρχείου Ἡρακλείου	» 89— 97
11) Διὰ τὴν Ἱστορίαν τῆς Λέπρας ἐν Κρήτῃ	» 97—100
12) Ἀποστολὴ Πρεσβείας Κρητῶν εἰς Βενετίαν (1471) (μετάφρασις ὑπὸ Κ.—Μ.)	» 100—103
13) Θεόδωρος Ρένδης διὰ τὸν ἐπίσκοπον Σητείας	» 104—105
14) Πρόλογος Νομοκάνονος Μανουὴλ Μαλαξοῦ (1552)	» 106
15) Παράδοσις διὰ τοὺς Μέτζηδες καὶ τὴν Πανώλην ὑπὸ Παλᾶ Μιχ. Θαλασσινοῦ	» 107—108
16) Διανομὴ ὕδατος «Ζοῦ» (1810) ὑπὸ Στ. Ν. Κολυδάκη	» 109—110
17) Ὁ Πρωτοπαπᾶς Ἰ. Ε. Κιλιντζιράκης (1829—1926)	» 111—112
18) Περὶ τοῦ χωρ. Χαμεζίου Σητείας ὑπὸ Ἐ. Ι. Ἀναγνωστάκη	» 112—113
19) Ἡ Ἱστορία τοῦ Βέκιο ὑπὸ Ε. Ι. Ἀναγνωστάκη καὶ Ι. Π. Μ. Θαλασσινοῦ	» 113—115
20) Τοῦ Ψαρά ὁ σπήλῃος ὑπὸ Παλᾶ Μιχ. Θαλασσινοῦ	» 115—116
21) Χατζῆ Ἰσμαὴλ Καλονφούρης ὑπὸ Γ. Ι. Οἰκονομίδου	» 116—117
22) Σφάκας χειρόγραφον διὰ σεληνιασμόν	» 117
23) Πεσόντες ἐκ Σητείας	» 118
24) † Μιχ. Ι. Ἀγγελάκης	» 119
25) † Δέσποινα Μ. Καταπότη	» 120—123
26) Ταμεῖον Ἐφένδρων Σητείας Ἱεραπέτρου (δάνεια)	» 123
27) Σταφιδικός Συνεταιρισμός Σητείας	» 124
28) Ἐνώσις οἰνοποιητικῶν Συνεταιρισμῶν Σητείας	» 124—125
29) Ταμεῖον Σητείας	» 126—127
30) Ἐφορία »	» 127
31) Λιμεναρχεῖον Σητείας	» 127
32) Τελωνεῖον Σητείας	» 127—128
33) Καταστάσεις Ἀγρονομικῶν Σητείας καὶ Χανδρά	» 129
34) Κατάστασις Εἰρηνοδικείου Σητείας	» 129
35) Ἰσολογισμός Ἐνώσεως Οἰνοποιητικῶν Συνεταιρισμῶν Σητείας 1935—1936	» 129—131
36) Πίναξ διδακτικοῦ προσωπικοῦ ἐκπαιδευτικῆς περιφερείας Σητείας ὑπὸ Ν. Πιμπλῆ	» 132—133
37) Ἐγκύκλιος Ἐπιθεωρητοῦ Δημοτικῶν Σχολείων περιφερείας Σητείας Ν. Πιμπλῆ	» 134
38) Διορθώσεις—Συνεργαταί	» 135